

КЫРГЫЗ БАНКЫ

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫ

ЖЫЛДЫК ОТЧЁТ

2025

Бишкек-2026

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2025-жыл үчүн жылдык отчёту

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2025-жыл үчүн жылдык отчёту Кыргыз Республикасынын 2022-жылдын 11-августундагы № 92 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамынын 50 жана 64-беренелерине ылайык даярдалган.

Улуттук банктын 2025-жыл үчүн жылдык отчёту Улуттук банк Башкармасынын 2026-жылдын 2-апрелиндеги №2026-П-10/20-2-(ВД) токтому менен бекитилген.

Редакциялык кеңеш:

Төрага

Кеңештин мүчөлөрү:

Сулайманбекова Ж.С.

Абдыгазиев С.К.

Абылгазиева А.Б.

Алиев А.А.

Акулуева М.Ш.

Бегалиева С.А.

Джураева М.Ш.

Жапарова Э.М.

Мамбеткул кызы А.

Сандарды тегеректөөдөн улам, акыркы катардагы суммалар дал келбей калышы мүмкүн.

Басылманы Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уруксаты менен гана кайра басууга уруксат берилет, ал эми цитата келтирүүдө булагын милдеттүү түрдө көрсөтүү талап кылынат.

© Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы, 2026-жыл.

Басылманын мазмунуна жана аны таркатууга байланыштуу суроолор менен 720001, Бишкек шаары, Киев көчөсү, 189 дареги боюнча жайгашкан Улуттук банктын Финансы статистикасы жана маалымдоо башкармалыгынын Басылмалар жана маалыматтарды берүү бөлүмүнө кайрылуу зарыл.

Телефон: (+996 312) 61 08 59

Электрондук почта: nsurdybaeva@nbkr.kg

www.nbkr.kg

“М-МАХИМА” ЖЧК тарабынан калыпка салынган жана басылып чыгарылган.

Бишкек ш., Тыныстанов көчөсү, 197/1.

МАЗМУНУ

1-китеп

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын төрагасынын кириш сөзү	4
2025-жылдын негизги көрсөткүчтөрү	6
I. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН 2025-ЖЫЛДАГЫ ЭКОНОМИКАЛЫК АБАЛЫ	9
1-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭКОНОМИКАСЫНЫН 2025-ЖЫЛДАГЫ ӨНҮГҮШҮ	9
1.1. Экономиканын реалдуу сектору	9
1.2. Мамлекеттик финансы сектору	12
1.3. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми	14
II. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН 2025-ЖЫЛДАГЫ ИШИ	18
2-ГЛАВА. АКЧА-КРЕДИТ САЯСАТЫ	18
2.1. Акча-кредит саясатынын максаты жана милдеттери	18
2.2. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу	20
2.2.1. Ачык рынокто ишке ашырылган операциялар	21
2.2.2. Банктар аралык акча рыногунда ишке ашырылган операциялар	22
2.2.3. Банктарды кайра каржылоо операциялары	24
2.2.4. Ички валюта рыногунда ишке ашырылган операциялар	24
2.2.5. Милдеттүү камдык талаптар	26
2.3. Эл аралык резервдерди тескөө	27
2.4. Акча-кредит саясатынын натыйжалары	29
3-ГЛАВА. ФИНАНСЫ-КРЕДИТ УЮМДАРЫНЫН ӨНҮГҮШҮ	33
3.1. Банк системасынын өнүгүшү боюнча баяндама	33
3.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын өнүгүшү боюнча баяндама	45
3.3. Ислам каржылоо принциптеринин өнүгүшү	50
4-ГЛАВА. ТӨЛӨМ СИСТЕМАСЫ	54
4.1. Төлөм системасы боюнча баяндама	54
4.1.1. Төлөм инфраструктурасы	54
4.1.2. Накталы эмес төлөмдөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча иш-чаралар	61
4.1.3. Төлөм системасынын ишин көзөмөлдөө (оверсайт)	62
4.2. Санарип төлөм технологияларынын өнүгүшү	63
4.3. Санарип сом	64
5-ГЛАВА. НАК АКЧА ЖҮГҮРТҮЛҮШҮ	66
5.1. Нак акчаны жүгүртүүнү уюштуруу	66
5.2. Коллекциялык монеталар	69
5.3. Аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалар	70
5.4. Аффинажалган алтын куймалар	72
6-ГЛАВА. КӨЗӨМӨЛГӨ АЛЫНГАН УЮМДАРДЫ ЖӨНГӨ САЛУУ	73
6.1. Лицензиялоо-уруксат берүү иши	73
6.1.1. Коммерциялык банктардын ишин лицензиялоо	73
6.1.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин лицензиялоо	74
6.1.3. Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин лицензиялоо жана каттоо	75
6.1.4. Атайын жөнгө салуу режиминин катышуучуларын лицензиялоо	77
6.2. Көзөмөлгө алынган уюмдардын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө методологиясы	77
6.2.1. Коммерциялык банктардын ишин жөнгө салуу методологиясы	77
6.2.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин жөнгө салуу методологиясы	80
6.2.3. Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуу методологиясы	82
6.3. Жөнгө салуу жана көзөмөлдөө	84
6.3.1. Коммерциялык банктардын ишин жөнгө салуу	84
6.3.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин жөнгө салуу	85
6.3.3. Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуу	85
7-ГЛАВА. КЕРЕКТӨӨЧҮЛӨРДҮН УКУГУН КОРГОО ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК САБАТТУУЛУКТУ ЖОГОРУЛАТУУ	82
7.1. Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо	87
7.2. Финансылык сабаттуулукту жогорулатуу	88
8-ГЛАВА. ЭЛ АРАЛЫК КЫЗМАТТАШУУ	91
9-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫК ӨНҮГҮШҮ	94
9.1. Уюштуруу түзүмүнүн өнүгүшү	94
9.2. Улуттук банкта чечимдерди кабыл алуу системасы	98
9.3. Тобокелдиктерди тескөө жана ички контролдоо системалары	99
9.4. Мыйзамдарды өркүндөтүү	101
9.5. Коммуникациялык саясат	102
III. ТИРКЕМЕЛЕР	106
1-тиркеме. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уюштуруу түзүмү	107
2-тиркеме. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын негизги комитеттери жана комиссиялары	108
3-тиркеме. Статистикалык маалыматтар (таблицалар)	112
4-тиркеме. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын маалымат каражаттары	138
5-тиркеме. Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси	141

Урматтуу окурмандар!

2025-жылы Кыргыз Республикасынын экономикасы тышкы экономикалык белгисиздик сакталып турган шарттарда иштеди. Экономикабыздын ачык-айкындыгын эске алганда, ички экономикалык процесстерге дүйнөлүк азык-түлүк жана энергоресурстар рыногундагы баалардын өзгөрүлмөлүүлүгү, негизги соода өнөктөш өлкөлөрдөгү инфляциялык басымдын жогорулашы, ошондой эле геосаясий кырдаал жана дүйнөлүк соодадагы протекционисттик тенденциялардын күчөшү сыяктуу факторлор таасирин тийгизүүнү улантты.

Ушул шарттарда Улуттук банк отчёттук жылы күч-аракетин тышкы таасирлерге өз убагында чара көрүүгө, алардын Кыргыз Республикасындагы инфляция динамикасына тийгизген таасирин минималдаштырууга жана өлкөнүн финансылык туруктуулугун камсыз кылууга жумшады.

Улуттук банк 2025-жыл ичинде өлкөдө баалардын ашыкча өсүшүн ооздуктоого жана орто мөөнөттүү келечекте максаттуу көрсөткүчтөрдүн 5-7 пайыз чегинде баа туруктуулугуна жетишүүгө багытталган талапка ылайык акча-кредит саясатын жүргүздү. Улуттук банктын негизги чени жана акча-кредит саясатынын башка монетардык инструменттери өлкөдөгү экономикалык абалга, тобокелдиктерди талдоого жана тышкы чөйрөнүн динамикасына жараша ийкемдүү колдонулду.

Акча-кредит саясатынын параметрлерин өз убагында корректировкалоо, банк системасынын ликвиддүүлүгүн натыйжалуу тескөө жана тиешелүү валюта саясаты улуттук валютага болгон ишенимди бекемдөөгө жана өлкө экономикасынын туруктуу өнүгүүсү үчүн ыңгайлуу шарттарды түзүүгө өбөлгө түздү. Иштин натыйжасынын маанилүү көрсөткүчү катары калктын жана бизнестин инфляциялык күтүүлөрүнүн отчёттук жыл ичинде орточо чекте сакталышы болду.

Биз монетардык саясаттын өткөрүү механизмин өркүндөтүү жана банктар аралык акча рыногун кеңейтүү боюнча ишти уланттык. Улуттук банк 2025-жылы Кыргыз Республикасынын банктар аралык акча рыногуна диагностика жүргүзүү боюнча комплекстүү иштерди жүргүздү, натыйжада финансы рыногунун катышуучулары үчүн жаңы инструменттер, анын ичинде Кыргыз Республикасынын банктар аралык эталондук пайыздык чени – *BIR* ишке киргизилди.

Кыргыз Республикасынын эл аралык позициясын бекемдөө жана мүмкүн болуучу тышкы таасирлерге каршы буфер түзүү максатында Улуттук банк отчёттук жылы дүң эл аралык резервдердин көлөмүн 5,1 млрд АКШ долларынан 8,6 млрд АКШ долларына чейин кыйла көбөйттү.

Өлкөнүн Улуттук банк тарабынан жөнгө салынган банктык жана төлөм системалары динамикалуу өнүгүүсүн уланткан, муну негизги көрсөткүчтөрдүн олуттуу өсүшү, калктын банк системасына болгон ишениминин жогорулашы, банктардын туруктуулугунун бекемделиши жана төлөм системаларынын өнүгүшү тастыктап турат.

Банктык көзөмөлдү өркүндөтүү, анын ичинде кылмыштуу ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү, банк системасынын тобокелдиктерин тескөө, финансылык алдамчылыкка каршы аракеттенүү жана финансылык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо боюнча иштер улантылды, бул банк секторунун туруктуу иштеши үчүн бекем негиз түздү.

Отчёттук жылы Улуттук банк банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүү боюнча стратегиялык багытын улантты. Банк жана төлөм инфраструктурасында инновациялык чечимдер жана кызмат көрсөтүүлөр ырааттуу түрдө киргизилип, накталай эмес төлөмдөр жана QR-коддор аркылуу мобилдик төлөмдөр кыйла көбөйдү. Ишке ашырылган чаралар комплекстүү мүнөзгө ээ болуп, кардарлардын кызыкчылыгын көздөө аркылуу технологиялык модернизацияга багытталган, мунун аркасында калк жана бизнес үчүн финансылык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгү, ылдамдыгы жана ыңгайлуулугу кыйла жогорулады.

“Санарип сом” долбоорун ишке ашыруудагы олуттуу ийгиликтер финансы системасын модернизациялоодо маанилүү кадам болду. 2025-жылы улуттук валютанын санарип формасынын мыйзамдуу төлөм каражаты катары статусу мыйзамдуу түрдө бекитилген. Ошол эле учурда технологиялык платформаны түзүү, системанын архитектурасын иштеп чыгуу жана пилоттук тестирилөөгө даярдык иштери улантылды.

Улуттук банктын ишине ESG принциптерин колдонууга киргизүү, банк системасында аялдар ишкердигин жана туруктуу каржылоону колдоо, ошондой эле финансылык инклюзивдүүлүктү жогорулатуу боюнча чаралар көрүлдү.

Улуттук банктын отчёттук жыл ичинде жетишкен иш натыйжалары макроэкономикалык туруктуулук, банк секторуна болгон ишенимди жогорулатуу жана өлкөнүн финансы системасын андан ары өнүктүрүү үчүн шарттарды түзүүнүн негизин түзөт.

Улуттук банк баа туруктуулугуна жетишүүгө, улуттук валютанын сатып алуу жөндөмдүүлүгүн сактоого, банк жана төлөм системаларынын натыйжалуулугун жана туруктуулугун камсыз кылууга багытталган саясатты жүргүзүүнү улантат, ошондой эле узак мөөнөткө каралган өнүгүүнүн артыкчылыктуу багыттарына ылайык технологиялык жана коопсуз финансылык инфраструктураны өнүктүрүү боюнча активдүү чараларды көрөт.

Бул отчёт маалыматты ачык-айкын, ишенимдүү жана толук берүү принциптерине ылайык даярдалган. Жылдык отчёт Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2025-жылдагы негизги иш багыттарынын жыйынтыгын чагылдырат жана эл аралык көз карандысыз аудит тарабынан тастыкталган финансылык отчётту камтыйт.

Төрага

А.К. Бакетаев

2025-ЖЫЛДЫН НЕГИЗГИ КӨРСӨТКҮЧТӨРҮ

Керектөө бааларынын индекси

Орточо жылдык
инфляция

8,2%

Базалык
инфляция

6,6%

(административдик жана сезондук
факторлорду эсепке албаганда)

Жылдык инфляция
(декабрь)

9,4%

Тышкы таасирлерге жана региондогу инфляциялык басымга карабастан, Улуттук банктын акча-кредит боюнча кабыл алган чаралары инфляция көрсөткүчүн бир орундуу сандын чегинде кармап турууга мүмкүндүк берди

Дүң эл аралык
резервдердин
көлөмү

+69,1%

\$ 8 603,1 млн

QR-кодду колдонуу
менен өткөрүлгөн
төлөмдөр жана которуулар

Саны

8,1 эсеге

525,1 млн ₺

Көлөмү

10,7 эсеге

908,6 млрд ₺

Финансы рыногунун катышуучулары үчүн жаңы инструменттер

Кыргыз Республикасынын банктар аралык эталондук пайыздык чени BIR (Bishkek Interbank Rate) **ИШКЕ КИРГИЗИЛДИ.**

Бул чен банктар аралык акча рыногунда акча наркынын индикатору болуп саналат

Мамлекеттик баалуу кагаздардын жана Улуттук банктын баалуу кагаздарынын кирешелүүлүк ийри сызык модели **ИШТЕЛИП ЧЫКТЫ.**

Бул модель финансы рыногунун катышуучулары үчүн келечектеги экономикалык шарттарды жана инфляциялык процесстерди болжолдоодо күтүлгөн чечимдерди түптөөгө мүмкүндүк берет

ФКУлардын активдери

+46,8%

1 285,7 млрд ₺

ФКУлардын депозиттик базасы

+46,1%

876,5 млрд ₺

ФКУлардын кредиттик портфели

+ 46,2%

569,7 млрд ₺

Консультациялык-укуктук жардам

1 947

адамга көрсөтүлдү

ФКУлар тарабынан ислам принциптери боюнча каржылоо

+98,8%

21,1 млрд ₺

Ислам каржылоо принциптери боюнча 18 ФКУ кызмат көрсөткөн. Бир банк толугу менен ислам банкы болуп кайра түзүлдү

Кредит алууга өзүнө-өзү тыюу салуу механизми

2025-жылдын 1-ноябрында “Түндүк” тиркемесинде кредит алууга өзүнө-өзү тыюу салуу сервисин киргизилгенден тартып жыл аягына чейин

153 миңден ашуун адам пайдаланган

КЫРГЫЗ
РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
2025-ЖЫЛДАГЫ
ЭКОНОМИКАЛЫК АБАЛЫ

1-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН ЭКОНОМИКАСЫНЫН 2025-ЖЫЛДАГЫ ӨНУГҮШҮ

2025-жылы Кыргыз Республикасында экономикалык жигердүүлүк жогору бойдон сакталып калган. Экономиканын бардык тармактарында оң өсүшү арымы байкалган. Мамлекеттин жигердүү фискалдык саясаты экономикада иш жигердүүлүгүнүн жогорулашына жана негизги капиталга инвестициялардын көбөйүшүнө түрткү болгон. Реалдуу кирешелердин туруктуу өсүшү алкагында ички керектөө көлөмүнүн да көбөйүшү белгиленген.

Инфляциялык импульс, негизинен, дүйнөлүк азык-түлүк жана чийки зат бааларынын өзгөрүлмөлүүлүгүнө, геосаясий белгисиздик жагдайга жана дүйнөлүк соода эрежелеринин өзгөрүшүнө байланыштуу тышкы факторлордун таасиринде калыптанган. Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндөгү жагдай маанилүү фактор болгон, мында инфляция акыркы бир нече жыл ичинде жогору бойдон сакталып, өлкөгө импорттолуучу товарлардын наркынын өсүшүнө алып келген. Өлкө экономикасында инфляциялык тобокелдиктердин өсүшүнө байланыштуу, 2025-жыл ичинде акча-кредит шарттары катуулатылган. Отчёттук жылдын жыйынтыгында Кыргыз Республикасында инфляция жылдык мааниде 9,4 пайызды түзгөн.

Салык-бюджет секторунда салык жана бажы администрлөө жол-жоболорунун жакшырышынан улам бюджеттин кирешелери көбөйгөн, натыйжада, бул мамлекеттик чыгашалардын көбөйүшүнө таасирин тийгизген. 2025-жылдын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджеттин профицити ИДӨгө карата 2,5 пайыз деңгээлинде түптөлгөн (2024-жылы ИДӨгө карата 2,4 пайызды түзгөн).

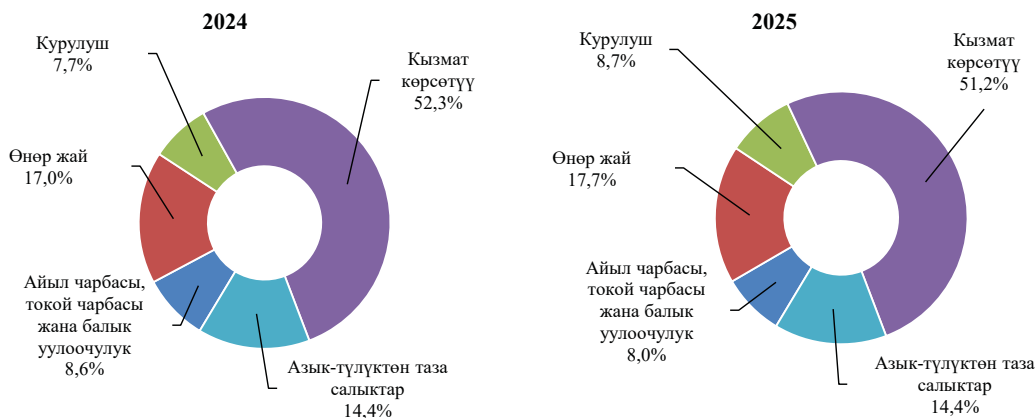
2025-жылы Кыргыз Республикасынын тышкы экономикалык иш, мурдагыдай эле, импорттун өсүшү жана экспорттун кыскарышы менен мүнөздөлгөн, натыйжада күндөлүк операциялар эсебинин сальдосу терс мааниде калыптанып, ИДӨгө карата 24,9 пайызды түзгөн.

1.1. Экономиканын реалдуу сектору¹

Жалпысынан, Кыргыз Республикасында экономиканын жалпы түзүмү олуттуу *ИДӨ* өзгөргөн эмес. Мурдагыдай эле, өлкө экономикасынын түзүмүндө кызмат көрсөтүү тармагы басымдуу үлүштү (болжол менен 51,2 пайызды) ээлейт, анын көбүрөөк бөлүгү дүң жана чекене соодага туура келет.

1.1.1-график

ИДӨнүн экономикалык иштин түрлөрү боюнча түзүмү

¹ КР УСКнын статистикалык маалыматы боюнча: 2025-жыл үчүн – алдын ала, 2024-жыл үчүн такталган маалыматтар келтирилген.

2025-жылы Кыргыз Республикасында реалдуу ИДӨнүн өсүш арымы 11,1 пайызды түзгөн, ал эми ИДӨнүн номиналдуу көлөмү 2024-жылдагы 1 582,8 млрд сомдон 1 976,4 млрд сомго чейин көбөйдү.

Отчёттук жылы экономиканын жогору өсүш арымы өлкөдөгү инвестициялык жана керектөө жигердүүлүгүнүн жогорулашы менен шартталган. Ички суроо-талап калктын реалдуу кирешесинин өсүшү (реалдуу эмгек акы 9,9 пайызга өскөн), өлкөгө жеке адамдардын акча которууларынын оң динамикасы (таза агылып кирүү 22,6 пайызга өскөн) жана керектөө кредиттеринин көлөмүнүн өсүшү менен камсыздалган.

1.1.1-таблица

Ички дүң өнүмүнүн түзүмү

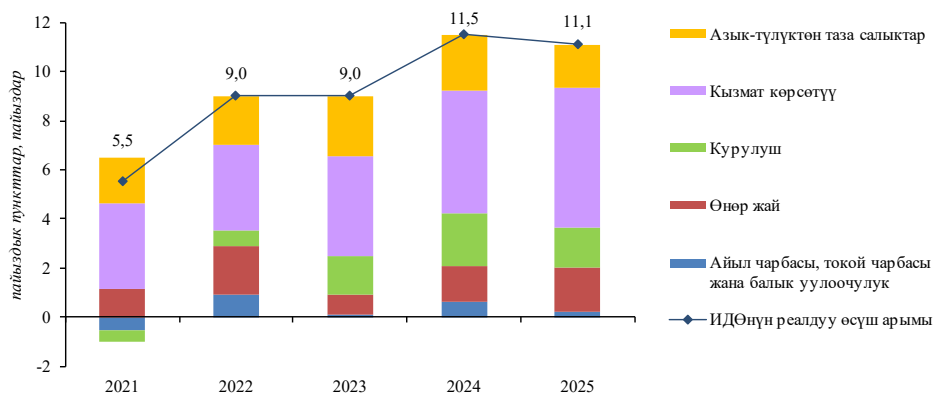
Экономика секторлору	Салыштырма салмак, пайыздар		Өсүш арымы, пайыздар		Өсүшкө салым, пайыздык пункттар	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025
Айыл чарбасы, токой чарбасы жана балык уулоочулук	8,6	8,0	6,2	2,2	0,6	0,2
Өнөр жай	17,0	17,7	9,3	10,7	1,5	1,8
<i>Пайдалуу кендерди казып алуу</i>	2,3	2,1	4,4	14,2	0,1	0,3
<i>Иштетүү өндүрүшү (Кайра иштетүү өнөр жайы)</i>	12,7	13,7	9,1	9,8	1,1	1,2
<i>Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоо (жабдуу)</i>	1,8	1,7	16,6	11,2	0,3	0,2
<i>Суу менен камсыздоо, калдыктарды тазалоо, иштеп чыгуу аркылуу кайра пайдалануучу чийки затты алуу</i>	0,2	0,2	13,7	23,1	0,0	0,1
Курулуш	7,7	8,7	28,7	21,1	2,1	1,6
Кызмат көрсөтүү	52,3	51,2	9,8	10,9	5,0	5,7
<i>Дүң жана чекене соода; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо</i>	17,3	17,9	19,0	20,9	3,1	3,6
<i>Транспорт иш чөйрөсү жана жүктөрдү сактоо</i>	3,0	3,1	4,1	11,7	0,1	0,4
<i>Маалымат жана байланыш</i>	2,6	2,3	4,6	5,8	0,1	0,2
<i>Жана башкалар</i>	29,4	27,9	5,7	5,5	1,7	1,6
Азык-түлүктөн таза салыктар	14,4	14,4	14,7	12,1	2,3	1,7
ИДӨ	100,0	100,0	11,5	11,1	11,5	11,1
ИДӨ (номинал, млрд сом)	-	-	1 582,8	1 976,4	-	-

Булагы: КР УСК, Улуттук банктын эсептөөлөрү

Экономиканын бардык секторлорунда оң өсүш арымы катталган, ошол эле учурда өлкөдө ИДӨнүн өсүшү, негизинен, кызмат көрсөтүү, курулуш жана өнөр жай секторлору аркылуу камсыздалган. Продуктуларга таза салыктардын өсүшү да ИДӨнүн динамикасына олуттуу салымын кошкон.

1.1.2-график

Экономика секторлорунун ИДӨнүн реалдуу өсүшүнө салымы

Кызмат көрсөтүүлөр сектору экономикада басымдуу үлүштү ээлеген сектор катары сакталып калуу менен, отчеттук жылы 10,9 пайызга көбөйүп, соода ишинин жигердүүлүгү эсебинен реалдуу ИДӨнүн жалпы өсүшүнө көбүрөөк (5,7 пайыздык пункт) салым кошкон. Ал эми дүң жана чекене соода жүргүзүү көлөмү 2025-жылы 20,9 пайызга көбөйүү менен, кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсүндө болжол менен 35,0 пайызды ээлеген.

Кызмат көрсөтүүлөр чөйрөсү

Курулуш сектору негизги капиталга инвестициянын өсүшү эсебинен, мурдагыдай эле, жогору өсүш арымын көрсөткөн. Отчеттук жылы курулушта өндүрүш көлөмү 21,1 пайызга көбөйүп, ал эми ИДӨнүн түзүмүндөгү үлүшү 7,7 пайыздан 8,7 пайызга чейин жогорулаган.

Курулуш жана негизги капиталга инвестициялар

2025-жылы негизги капиталга инвестициялар 18,4 пайызга көбөйгөн, алар ички жана тышкы булактар эсебинен каржыланган. Инвестицияларды каржылоонун негизги көлөмү ички булактарга туура келген (болжол менен 78,9 пайыз), алардын түзүмүндө негизги капиталга инвестициялар өлкөдө инфраструктуралык долбоорлорду ишке ашыруу үчүн республикалык бюджеттин каражаттарынын эсебинен – 1,4 эсе, жергиликтүү бюджеттин эсебинен – 1,8 эсе, банктардын кредиттеринин эсебинен 1,6 эсе көбөйгөн. Ал эми тышкы каржылоо булактардын эсебинен инвестициялардын көлөмү, негизинен, чет өлкө кредиттеринин жана тике чет өлкө инвестицияларынын эсебинен, тиешелүүлүгүнө жараша, 2,3 жана 1,7 эсе көбөйгөн.

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча өнөр жай өндүрүшүнүн жалпы көлөмү 10,7 пайызга көбөйгөн (2024-жылы өсүш 9,3 пайызды түзгөн). Бул сектордун реалдуу ИДӨнүн өсүшүнө кошкон салымы 1,8 пайыздык пунктту түзгөн.

Өнөр жай

Өндүрүш секторунда өндүрүш көлөмүнүн эң жогорку өсүш арымы кайра иштетүү өнөр жайында жана пайдалуу кендерди казып алууда байкалган. Отчеттук жылы “100 өнөр жай ишканасы – 2025” долбоорунун алкагында жаңы өнөр жай ишканалары ишке киргизилген, бул өлкөдө кошумча жумуш орундарын түзүүгө да өбөлгө түзгөн.

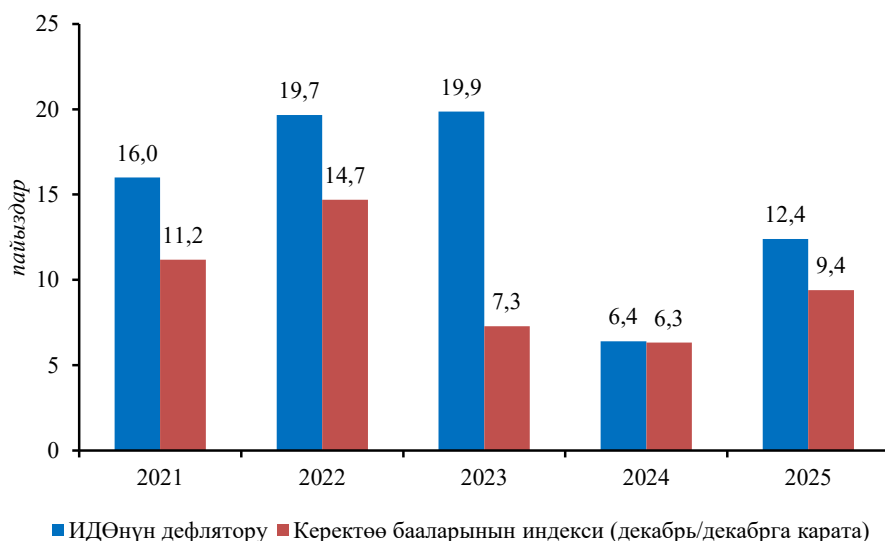
Айыл чарба продукциясын өндүрүү көлөмүнүн өсүш арымы ыңгайсыз аба ырайынын шартына байланыштуу, 2024-жылдагы 6,2 пайыздан 2025-жылы 2,2 пайызга чейин басаңдап, реалдуу ИДӨнүн өсүшүнө 0,2 пайыздык пункт өлчөмүндө салым кошкон. Ошол эле учурда бул сектордун отчеттук жылы түптөлгөн өсүү көрсөткүчү мал чарба продукциясын өндүрүү көлөмүнүн 4,0 пайызга көбөйүшү менен шартталган. Муну менен бирге эле, бул сектордо айыл чарба тармактарын каржылоого мамлекеттик колдоо улантылган.

Айыл чарбасы

ИДӨнүн дефлятору 2024-жылдагы 6,4 пайыздан 2025-жылы 12,4 пайызга чейин өскөн, бул өндүрүлгөн товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн баасынын өсүшү тездегенин көрсөткөн.

1.1.3-график

ИДӨ дефляторунун жана КБИ динамикасы

1.2. Мамлекеттик финансы сектору¹

2025-жылы Кыргыз Республикасынын бюджет-салык чөйрөсүндө салыктык жана бажылык администрлөөнү жакшыртуу саясаты улантылып, бул бюджеттин киреше бөлүгүнүн көбөйүшүнө шарт түзгөн. Мындай шартта мамлекеттик чыгашалар, анын ичинде өлкөдөгү инфраструктуралык долбоорлорду ишке ашыруу максатында көбөйтүлгөн.

Отчёттук жылдын жыйынтыгы боюнча мамлекеттик бюджет ИДӨгө карата 2,5 пайыз өлчөмүндө профицит менен аткарылган (2024-жылы – ИДӨгө карата 2,4 пайыз). Бюджеттин баштапкы профицити абсолюттук мааниде 56,0 млрд сомдон 75,4 млрд сомго чейин, ИДӨгө карата 3,5 пайыздан 3,8 пайызга чейин көбөйгөн.

Мамлекеттик бюджеттин операциялык иштен түшкөн кирешеси 669,5 млрд сомду же ИДӨгө карата 34,0 пайызды түзүп, 2024-жылга салыштырмалуу 44,1 пайызга көбөйгөн. Мамлекеттик бюджеттин киреше бөлүгүнүн түзүлүшүнө, негизинен, салыктык жана салыктык эмес кирешелердин олуттуу көлөмдөгү түшүүлөрү салым кошкон.

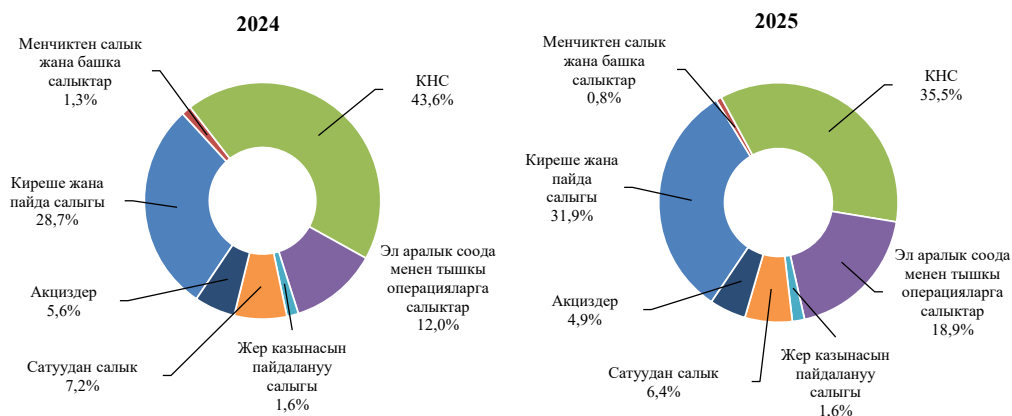
2025-жылы салыктык түшүүлөрдүн 32,3 пайызга, 461,7 млрд сомго чейин көбөйүшү администрлөөнүн натыйжалуулугунун жогорулашына, контролдоо жол-жоболорун санариптештирүүгө жана экономиканын негизги секторлорунда иш жигердүүлүгү жогору бойдон сакталышына байланыштуу болгон. Ошол эле учурда, тышкы соода ишинин жигердүүлүгү эл аралык соодага жана тышкы операциялар үчүн салыктардын түшүүсүнүн көбөйүшүнө өбөлгө түзгөн.

Бюджеттин салыктык эмес кирешелери 2024-жылга салыштырмалуу дээрлик эки эсеге, анын ичинде Кыргыз Республикасынын 2025-жылдын 5-февралындагы №34 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын пайдасын которуу маселелери жөнүндө” конституциялык Мыйзамына ылайык, Улуттук банктын 45,7 млрд сом өлчөмүндөгү пайдасын которуунун эсебинен көбөйгөн.

¹ Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин алдын ала маалыматтары.

1.2.1-график

Мамлекеттик бюджетке салыктык түшүүлөр түзүмү

Мамлекеттик бюджеттин операциялык ишке чыгашалары отчеттук жылы 38,0 пайызга көбөйүп, 441,4 млрд сомду түзгөн. Экономикалык классификациянын көпчүлүк статьялары боюнча өсүш белгиленген. Олуттуу өсүш Турукташтыруу фондуна каражаттарды которууга байланыштуу “башка чыгашалар” статьясына, ошондой эле “товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатып алуу жана колдонуу” жана “эмгек акы төлөө” статьяларына туура келген.

Чыгашалардын функционалдык түзүмүндө “экономикалык маселелер” жана “саламаттыкты сактоо” статьяларына байланыштуу багыттар чыгашалардын өсүшүнө олуттуу салым кошкон. Ошол эле учурда социалдык жана экологиялык багыттагы статьялар боюнча көрсөткүчтөрдүн төмөндөшү белгиленген.

Таза капиталдык чыгашалар 66,3 пайызга көбөйүү менен, 177,8 млрд сомду же ИДӨгө карата 9,0 пайызды (2024-жылы – ИДӨгө карата 6,8 пайыз) түзгөн.

Мамлекеттик карызды тейлөөгө чыгашалар 77,1 млрд сомду же ИДӨгө карата 3,9 пайызды түзгөн, анын ичинен 25,1 млрд сом пайыздык төлөөлөргө туура келген. *Мамлекеттик карызды тейлөө*

2025-жылдын акырына карата өлкөнүн мамлекеттик карызы 779,7 млрд сомду түзүп, бир жыл мурдагы ИДӨгө карата 36,2 пайызга салыштырмалуу 39,5 пайызды түзгөн. Карыздын түзүмүндө тышкы милдеттенмелер мурдагыдай эле басымдуулук кылган, бирок алардын үлүшү тышкы каржылоону ички карыз алуулар менен бара-бара алмаштыруудан улам кыскарган. Ички карыздын көлөмү 312,4 млрд сомго жетип, отчеттук жылы мамлекеттик баалуу кагаздарды жигердүү чыгарууга байланыштуу, 74,8 пайызга көбөйгөн.

2025-жылы Кыргыз Республикасы эл аралык капитал рыногунда евробонддордун биринчи эмиссиясын ишке ашырган, бул тышкы карыздын көлөмүн да көбөйткөн. Эмиссиянын көлөмү 700,0 млн АКШ долларын түзгөн.

Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин мамлекеттик баалуу кагаздарын чыгаруу жана жайгаштыруу аркылуу ички карыз алышуулар тартылган, алар боюнча операциялар Улуттук банктын жана “Кыргыз фондулук биржасы” ЖАКтын тоорук аянтчасында жүргүзүлгөн. *МБК рыногу*

Кыска мөөнөттүү баалуу кагаздар сегменти жүгүртүү мөөнөтү 12 айлык мамлекеттик казына векселдери (МКВ) түрүндө көрсөтүлгөн, аларды сатуу “Кыргыз фондулук биржасы” ЖАКтын тоорук аянтчасында жүргүзүлгөн. МКВны сатуу көлөмү 2,4 эсеге көбөйүп, 3,0 млрд сомду түзгөн, ал эми орточо алынган кирешелүүлүк 2024-жылдагы 13,1 пайыздан 2025-жылы 10,7 пайызга чейин төмөндөгөн.

Отчеттук мезгилде мамлекеттик казына облигацияларынын (МКО) түзүмүндө төлөө мөөнөтү 2, 3, 5, 7, 10 жана 15 жылдык карыздык инструменттер камтылган.

“Кыргыз фондулук биржасы” ЖАКтын тоорук аянтчасында 2 жылдык МКО сатып өткөрүлгөн. “КФБ” ЖАКтын тоорук аянтчасында МКОну сатуунун жалпы көлөмү 5,7 млрд сомду түзгөн, бул 2024-жылдын көрсөткүчүнөн 80,6 пайызга көп, ал эми орточо алынган кирешелүүлүк 13,0 пайызга чейин төмөндөгөн.

1.2.1-таблица¹

МКВ жана МКО рыногунун баштапкы жайгаштыруу параметрлери

	өлчөө бирдиги	2024	2025
МКВ			
Сунуштоо көлөмү	млрд сом	1,7	3,6
Суроо-талаптын көлөмү	млрд сом	1,8	3,7
Сатуу көлөмү (кошумча жайгаштырууну эске алуу менен)	млрд сом	1,2	3,0
Орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк	пайыздар	13,1	10,7
МКО			
Сунуштоо көлөмү	млрд сом	48,2	184,3
Суроо-талаптын көлөмү	млрд сом	49,5	144,7
Сатуу көлөмү (кошумча жайгаштырууну эске алуу менен)	млрд сом	44,9	145,1
Орточо салмактанып алынган кирешелүүлүк	пайыздар	14,9	12,7

Отчёттук мезгил ичинде Улуттук банктын тоорук платформасында узак мөөнөттүү инструменттер сегментинде жүгүртүү мөөнөтү 2 жылдык жана 20 жылдык облигациялардан тышкары, бардык мөөнөттөгү МКО сунушталган. Мында 2024-жылга салыштырмалуу аталган баалуу кагаздар боюнча суроо-талап, сунуштоо жана сатуу көлөмүнүн кыйла көбөйүшү белгиленген. Атап айтканда, суроо-талап 3,0 эсеге, 139,1 млрд сомго чейин жогорулап, сунуштоо көлөмү 175,8 млрд сомго чейин көбөйгөн, бул 2024-жылдын көрсөткүчүнөн 3,9 эсе көп, ал эми кошумча жайгаштырууларды эске алуу менен иш жүзүндөгү сатуу көлөмү 3,3 эсеге өсүү менен, 139,4 млрд сомду түзгөн. Улуттук банктын аянтында МКОнун орточо алынган кирешелүүлүгү 3,17 пайыздык пунктка, 12,4 пайыз деңгээлине чейин төмөндөгөн, мында узак мөөнөттүү баалуу кагаздарга, негизинен, коммерциялык банктар жана институционалдык инвесторлор тарабынан суроо-талап көбүрөөк болгон.

Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 2024-жылдын 26-январындагы №29 токтомуна ылайык, 2025-жылы курулушту жана капиталдык оңдоо иштерин каржылоо үчүн мамлекеттик казына облигацияларын (МКО) чыгаруу көлөмү 28,7 млрд сомду түзгөн. Мында 3 жылдык мамлекеттик казына облигациялары 12,89 пайыз жалпы орточо алынган кирешелүүлүк менен жайгаштырылган.

1.3. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми²

Күндөлүк
операциялар
эсеби

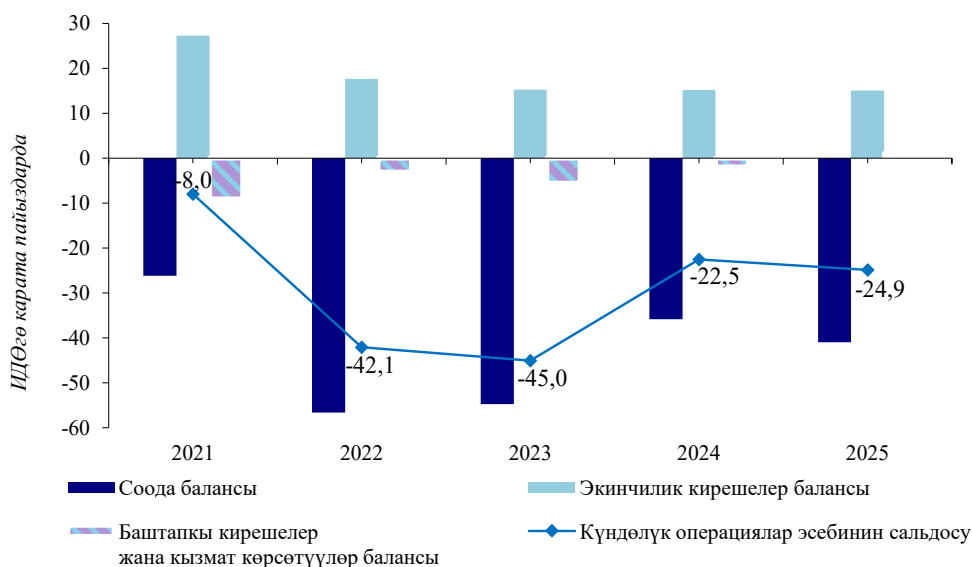
Улуттук банктын алдын ала маалыматтары боюнча 2025-жылы күндөлүк операциялар эсебинин терс сальдосу 2024-жылдагы 4 112,0 млн АКШ долларына салыштырганда, негизинен, соода тартыштыгынын артышынан улам 5 624,0 млн АКШ доллары деңгээлинде түптөлгөн.

¹ Улуттук банктын тоорук аянтында.

² 2023-жылдан тартып Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми ЭВФтин төлөм теңдеми жана эл аралык инвестициялык позиция боюнча колдонмосунун алтынчы басылмасынын (РПБ6) методологиясына ылайык түзүлөт.

1.3.1-график

Күндөлүк операциялар эсеби

2025-жылы соода балансынын тартыштыгы 2024-жылга салыштырмалуу *Товарлардын тышкы соодасы* 41,7 пайызга (6 534,1 млн АКШ долларынан 9 258,7 млн АКШ долларына чейин) өскөн.

Отчёттук жылда товарлардын экспорту (ФОБ баасында) 2 840,6 млн АКШ долларын¹ түзүп, 44,7 пайызга төмөндөгөн, бул негизинен алтын экспортунун 72,8 пайызга, же нарктык көлөмүнүн 682,9 млн АКШ долларына чейин төмөндөшүнөн улам болгон. Алтынды эске албаганда экспорт 18,0 пайызга, 2 157,7 млн АКШ долларына чейин азайган. Логистикалык кыйынчылыктарга байланыштуу, текстиль материалдарынан жасалган даяр буюмдардын, бут кийим, трикотаж жана токулган кездемелердин, тирүү мал жандыгынын, баалуулукка жатпаган түстүү металл сыныктары жана калдыктарынын экспортунун кыйла кыскарышы байкалган. Муну менен бирге эле, тышкы суроо-талап сакталып турушунан улам, баалуу металл кендерин жана концентраттарын, товарларды ташуу жана таңгактоо үчүн пластмассадан даярдалган буюмдарды, эфир майларын, асбестцементтен жана фиброцементтен буюмдарды жана башка бир катар товарларды берүү көлөмүнүн көбөйүшү белгиленген.

2025-жылы товарлардын импорту (ФОБ баасында), негизинен, чоюн жана болотту, мунай заттарын, жүк ташуу үчүн жана атайы багытка каралган автоунааларды сунуштоо көлөмүнүн кыйла жогорулашынан улам, 2024-жылга салыштырганда 3,7 пайызга өсүп, 12 099,3 млн АКШ долларын түзгөн. Импорттун көбөйүшү экономиканын курулуш жана өнөр жай секторлорунун кеңейишинин натыйжасында, инвестициялык жана керектөө товарларына суроо-талаптын жогору болушу менен түшүндүрүлөт.

Муну менен катар эле, өндүрүштүк техника үчүн жабдуунун бөлүктөрүнүн, жеңил автоунаалардын жана кийим-кече предметтеринин импорттук берүүлөрүнүн кыскарышы белгиленген.

¹ Төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык, Улуттук банктын кошумча баа берүүлөрүн эске алуу менен.

Ошол эле учурда Кыргыз Республикасынын ЕАЭБ өлкөлөрү менен тышкы соода жүгүртүүсүндө экспорттун 31,9 пайызга төмөндөшү байкалган, бул бут кийимдерди жана кездеменин түрлөрүн берүүнүн олуттуу кыскарышы менен шартталган. Ошону менен бирге ЕАЭБ өлкөлөрүнөн импорт, негизинен, чоюн жана болот, ошондой эле мунай заттарын ташып келүү көлөмүнүн көбөйүшүнө байланыштуу, 25,2 пайызга өскөн.

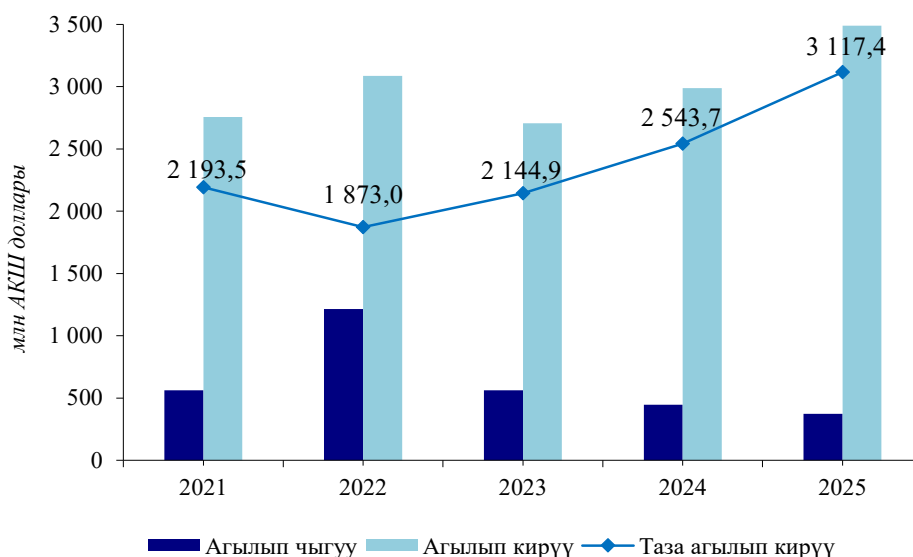
Кызмат көрсөтүүлөр балансы 2025-жылдын алдын ала жыйынтыгы боюнча кызмат көрсөтүүлөр экспорттунун 6,9 пайызга бир аз көбөйүшү, ал эми импорттун 11,6 пайызга азайышы байкалган. Натыйжада, кызмат көрсөтүүлөр балансы 518,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө профицит менен түптөлгөн. Эл аралык кызмат көрсөтүүлөрдү жүгүртүү түзүмү туруктуу бойдон сакталып калган: мында, мурдагыдай эле, саякат жана транспорт кызматтары басымдуулук кылган, алардын чогуу алгандагы үлүшү, болжол менен, жалпы көлөмдүн 50,3 пайызын түзгөн.

Баштапкы кирешелер Отчёттук жылдын жыйынтыгы боюнча баштапкы кирешелер эсебинин терс балансы инвестициялык кирешелер боюнча тике инвестор – резидент эместерге төлөөлөрдүн көлөмүнүн көбөйүшү таасиринде түптөлүү менен 17,7 пайызга өскөн жана 282,5 млн АКШ долларын түзгөн.

Экинчилик кирешелер Экинчилик кирешелер балансы боюнча таза агылып кирүү 2024-жылга салыштырганда 626,7 млн АКШ долларына көбөйүү менен, 3 399,0 млн АКШ долларын түзгөн. Экинчилик кирешелер балансынын түзүмүндө каражаттардын негизги агылып кирүү көлөмү, адаттагыдай эле, акча которуу системалары, банктык мобилдик тиркемелер (банктык карталар жана электрондук капчыктар) аркылуу жеке адамдардын чек ара аркылуу акча которууларынын эсебинен “иштеп жаткандардын акча которуулары” статьясы менен камсыздалган. 2025-жылдын жыйынтыгы боюнча жеке адамдардын чек ара аркылуу акча которууларынын таза агымы 22,6 пайызга өсүп, 3 117,4 млн АКШ долларын түзгөн.

1.3.2-график

Жеке адамдардын чек ара аркылуу акча которууларынын динамикасы

Капитал менен операциялар эсеби 2025-жылдын алдын ала жыйынтыгы боюнча капитал менен операциялар эсебинин балансы 195,6 млн АКШ доллары өлчөмүндө оң сальдодо түптөлүп, 2024-жылга салыштырганда 26,4 пайызга көбөйгөн.

Финансылык эсеп Отчёттук мезгил ичинде финансылык эсепте көрсөтүлгөн тыштан таза карыз алышуу 480,5 млн АКШ долларын түзгөн (2024-жылдын жыйынтыгы

боюнча – 1 214,9 млн АКШ доллары). Финансылык эсеп балансынын түптөлүшүнө, негизинен, “портфельдик жана тике инвестициялар” статьялары боюнча финансылык ресурстардын түшүүсү менен бирге башка инвестициялар боюнча агылып чыгуусу таасирин тийгизген.

Кыргыз Республикасы эл аралык капитал рыногунда 700 млн АКШ доллары суммасында евробонддорду жайгаштыруусуна байланыштуу, портфельдик инвестициялардын таза агылып кирүүсү 700,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө түптөлгөн.

“Тике инвестициялар” статьясы 30,1 пайызга өсүү менен, 309,5 млн АКШ доллары өлчөмүндө терс сальдодо түптөлгөн, ал эми 2024-жылы терс сальдо 238,0 млн АКШ долларын түзгөн. Мындай тенденция кирешелерди кайра инвестициялоо жолу менен тике резидент эмес инвесторлордун резидент компаниялардын уставдык капиталына катышуусу менен шартталган.

“Башка инвестициялар” балансы “накталай валюта жана депозиттер” статьясы боюнча Кыргыз Республикасынын чегинен тышкары резидент банктардын финансылык активдерди таза сатып алуусунун эсебинен 535,7 млн АКШ доллары көлөмүндө оң өлчөмдө түзүлгөн.

Төлөм теңдеминин жалпы сальдосу 2024-жылдагы 234,0 млн АКШ доллары суммасындагы терс баланска салыштырмалуу 264,2 млн АКШ доллары өлчөмүндө *Төлөм теңдеминин жалпы сальдосу* терс мааниде калыптанган.

Отчёттук жылдын акырына карата дүң эл аралык резервдердин көлөмү 8 603,1 млн АКШ доллары эквивалентин түзгөн, бул товарлардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн келечектеги импортунун 6,4 айынын ордун жабат.

КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
УЛУТТУК БАНКЫНЫН
2025-ЖЫЛДАГЫ ИШИ

2-ГЛАВА. АКЧА-КРЕДИТ САЯСАТЫ

2025-жыл ичинде Улуттук банктын акча-кредит саясаты уланып жаткан глобалдуу туруксуздук шарттарында жүргүзүлүп, инфляцияга түрткү берүүчү тышкы факторлордун Кыргыз Республикасынын экономикасына таасирин чектөөгө жана азайтууга багытталган.

Отчёттук жылы тышкы шарттар дүйнөлүк азык-түлүк жана чийки зат рынокторунда баалар кыйла өзгөрүп тургандыгы, ошондой эле дүйнөдө геосаясий белгисиздиктин сакталып турушу жана дүйнөлүк соода саясатында эрежелердин өзгөрүшү менен мүнөздөлүп, натыйжада бул дүйнөлүк соода фрагментациясынын күчөшүнө, аймактык соода агымдарынын кайра жөнгө салынышына, демек, логистикалык чыгашалардын өсүшүнө алып келген.

Мында, акыркы бир нече жылдары инфляция жогорку деңгээлде белгиленген Кыргыз Республикасынын соода боюнча негизги өнөктөш өлкөлөрүндөгү жагдай маанилүү фактор катары сакталып турган. Бул факторлордун баары калктын керектөө куржунунда олуттуу үлүштү ээлеген импорттук товарлардын наркына таасирин тийгизген.

Мындай шарттарда Улуттук банктын акча-кредит саясаты баалардын ашыкча өсүшүн ооздуктоого жана орто мөөнөттүү келечекте 5-7 пайыздык максаттуу көрсөткүч чегинде баалардын туруктуулугун сактоого багытталган.

Акча-кредит саясатынын тактикалык чаралары улуттук валютанын сатып алуу жөндөмдүүлүгүн сактоо, экономикада акча сунушунун тең салмактуулугун камсыз кылуу жана инфляциянын монетардык факторлорун азайтуу зарылдыгын эске алуу менен кабыл алынган. Ички валюта рыногундагы абал туруктуу сакталып турган, ошол эле учурда рынок шарттарын эске алуу менен алмашуу курсунун ийкемдүүлүгү да сакталган.

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасында жылдык инфляция көрсөткүчү 9,4 пайызды түзгөн.

Кыргыз Республикасынын эл аралык позициясын бекемдөө жана мүмкүн болгон потенциалдуу тышкы таасирлерге жооп катары буфер түзүү максатында, Улуттук банк отчёттук жылы алтын-валюта резервдерин көбөйтүү ишин уланткан. Натыйжалуу башкаруунун алкагында Улуттук банктын дүң эл аралык резервдеринин көлөмү 69,1 пайызга көбөйүп, жыл акырына 8,6 млрд АКШ долларын түзгөн.

2.1. Акча-кредит саясатынын максаты жана милдеттери

Улуттук банктын максаты

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамына ылайык, Улуттук банктын негизги иш максаты катары тиешелүү акча-кредит саясатын жүргүзүү аркылуу баа туруктуулугуна жетишүү жана аны колдоо саналат.

“Акча-кредит саясатынын орто мөөнөткө каралган негизги багыттары”¹ стратегиялык документинде акча-кредит саясатынын максаттуу көрсөткүчү катары орто мөөнөттүү мезгилде инфляция деңгээлин 5-7 пайыз чегинде колдоо белгиленген. Муну менен бирге, 2025-жылга карата акча-кредит саясатынын сандык көрсөткүчү Улуттук банктын 2025-жылга карата акча-кредит саясаты жөнүндө билдирүүсүндө белгиленген².

¹ Улуттук банк Башкармасынын 2017-жылдын 13-декабрындагы №2017-П-07/51-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

² Улуттук банк Башкармасынын 2024-жылдын 18-декабрындагы №2024-П-07/68-1-(ДКП) токтому менен жактырылган.

Кыргыз Республикасында инфляцияга, негизинен 2025-жылдын экинчи жарымында дүйнөлүк азык-түлүк рыногунда баалардын өсүшүнүн жана импорттолгон күйүүчү-майлоочу материалдар наркынын жогорулашынын алкагында кайрадан орун алган тышкы факторлор таасирин тийгизе баштагандыктан, Улуттук банк 2025-жылга карата кайра каралып чыккан инфляциянын болжолдуу көрсөткүчүн¹ 10,5-11,0 пайыз чегинде бекиткен, анда инфляциянын жаңы факторлору жана алардын экинчилик таасирлери эске алынган.

Отчёттук жылы акча-кредит саясатынын артыкчылыктуу милдеттери болуп улуттук валютанын сатып алуу жөндөмдүүлүгүн сактоо, тышкы факторлордун инфляциялык басымын азайтуу, ошондой эле банк системасында ашыкча ликвиддүүлүктү жигердүү жөнгө салуу аркылуу инфляцияга монетардык салымды чектөө эсептелген.

Акча-кредит саясатынын негизги милдеттери

Улуттук банк тышкы таасирлерди жеңилдетүүгө жана макроэкономикалык туруктуулукту сактоого өбөлгө түзгөн ийкемдүү алмашуу курсу режимин колдонуп келген.

Отчёттук мезгилде акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизм² өнүктүрүү, банктар аралык акча рыногу чөйрөсүн кеңейтүү жана монетардык чечимдерди кабыл алууда колдонулган болжолдоо-аналитикалык базаны өркүндөтүү боюнча иштер улантылган.

Акча-кредит саясатынын 2025-жылдагы негизги милдеттери

акча-кредит саясатынын инструменттеринин натыйжалуулугун жана ийкемдүүлүгүн жогорулатуу	банктар аралык акча рыногун өнүктүрүү	инфляциянын монетардык факторлорун чектөө
банк системасында тең салмактуу ликвиддүүлүк деңгээлин камсыздоо	аналитикалык-моделдик аппаратын өркүндөтүү	жигердүү коммуникациялык саясатты жүргүзүү

Улуттук банк 2025-жылы эл аралык уюмдар менен биргеликте Кыргыз Республикасынын банктар аралык акча рыногуна диагностика жүргүзүү боюнча комплекстүү иштерди жүргүзгөн.

Банктар аралык акча рыногу чөйрөсүн кеңейтүү жана андан ары өнүктүрүү, ошондой эле акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизмдин пайыздык каналын күчөтүү максатында, Улуттук банк 2025-жылдын сентябрь айында Кыргыз Республикасынын банктар аралык эталондук пайыздык чени – BIRди³ (Bishkek Interbank Rate) ишке киргизген. BIR чени өлкөнүн банктар аралык рыногунун кыска мөөнөттүү сегментинде акча наркынын рыноктук көрсөткүчү болуп саналат, Кыргыз Республикасында финансылык инструменттердин кеңири түрүнө бааларды түзүү үчүн негиз катары колдонулат жана финансы рыногунун катышуучуларына тобокелдиктерди натыйжалуу башкарууга, келечекте экономикалык шарттар боюнча

Акча рыногунун жаңы инструменттери

¹ 2025-жылга инфляциянын болжолдуу көрсөткүчү 2025-жылдын III чейреги үчүн акча-кредит саясаты жөнүндө отчётту кароонун алкагында кайра каралып, Улуттук банк Башкармасынын 2025-жылдын 24-ноябрындагы № 2025-П-07/62-1-(ДКП) токтому менен бекитилген.

² Акча-кредит саясатынын трансмиссиялык механизми – акча-кредит саясаты чөйрөсүндөгү чечимдердин пайыздык, валюталык, кредиттик жана байланыш каналдары аркылуу баа динамикасына таасирин тийгизүү процессин мүнөздөгөн өткөрүү механизми.

³ Кыргыз Республикасынын банктар аралык эталондук пайыздык ченин эсептөө методикасы жөнүндө кененирээк маалымат төмөнкү шилтеме боюнча жайгаштырылган: <https://www.nbkr.kg/index1.jsp?item=3887&lang=RUS>

күтүүлөрдү түзүүгө жана инвестициялык чечимдерди кабыл алууга мүмкүндүк берген ишенимдүү индикатор болуп саналат. Мындай жаңы чара өлкөнүн финансы рыногун андан ары өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт жана Кыргыз Республикасынын эл аралык капитал рынокторуна аралашуусу үчүн өзгөчө актуалдуу болуп саналат.

Ошондой эле отчеттук жылы Улуттук банк аналитикалык инструмент катары мамлекеттик баалуу кагаздардын жана Улуттук банктын баалуу кагаздарынын кирешелүүлүк боюнча ийри сызык моделин иштеп чыкты. Бул модель пайыздык чендердин убакыт түзүмүнүн визуалдуу көрүнүшү болуп саналат, ал улуттук валютадагы баалуу кагаздардын баалары жана төлөө мөөнөттөрү ортосунда өз ара байланышты көрсөтөт. Бул куралды колдонуу менен финансы рыногунун катышуучулары карыз алышуу наркын баалап, өлкөнүн финансы системасынын абалына мониторинг жүргүзүп, рыноктук факторлордун таасири астында баалуу кагаздын баасынын өзгөрүү мүмкүндүгүн болжолдой алышат, бул да негизделген чечимдерди кабыл алууга өбөлгө түзөт.

Жогоруда көрсөтүлгөн чаралар биргеликте финансы рыногун жана капитал рыногун андан ары өнүктүрүүгө жана Улуттук банктын акча-кредит саясатынын белгилерин күчөтүүгө багытталган.

Калк жана экономикалык субъекттер арасында рационалдуу инфляциялык күтүүлөрдү калыптандыруунун маанилүү элементи катары акча-кредит саясатынын коммуникациялык каналына да өзгөчө көңүл бурулду.

2.2. Акча-кредит саясатын ишке ашыруу

Акча-кредит саясатын ишке ашырууда Улуттук банк чечимдерди кабыл алуу учурунда ырааттуулук, алдын ала болжолдоо жана ачык-айкындуулук принциптерине таянуу менен иш алып барган.

2025-жылы монетардык чечимдер тышкы экономикалык чөйрөгө комплекстүү талдоонун, мониторингдин жана баа берүүнүн жыйынтыктарын, ошондой эле Кыргыз Республикасынын экономикасынын өнүгүү шарттарын жана аналитикалык-моделдик аппаратты колдонуу аркылуу алынган инфляциялык болжолдоолорду эске алуу менен кабыл алынган жана өлкөдө баалардын туруктуулугун камсыз кылууга багытталган. Глобалдуу чакырыктардын алкагында тышкы факторлор акча-кредит саясатын ишке ашыруунун негизги шарттарынын бири болуп саналат.

Пайыздык саясат

Улуттук банктын эсептик чени акча-кредит саясатынын негизги инструменти бойдон калган. Отчеттук жыл ичинде Башкарманын эсептик чен боюнча сегиз отурумун өткөрүлдү.

2025-жылдын биринчи жарымында Улуттук банктын эсептик чени 9,00 пайыз деңгээлинде өзгөрүүсүз сакталды. Кийинчерээк тышкы инфляциялык факторлор күчөгөн сайын Улуттук банк акча-кредиттик шарттарды катуулаткан: 2025-жылдын июль айында эсептик чен өлчөмү 9,00 пайыздан 9,25 пайызга чейин, октябрь айында – 10,00 пайызга чейин, ал эми ноябрь айында – 11,00 пайызга чейин жогорулатылды.

Улуттук банктын эсептик ченине жакын белгиленүүчү пайыздык чендин чектери жогорулатылган: “овернайт” кредиттери боюнча чен (жогорку чеги) – 11,00 пайыздан 13,00 пайызга чейин, “овернайт” депозиттери боюнча чен (төмөнкү чеги) – 4,00 пайыздан 5,00 пайызга чейин.

Ликвиддүүлүктү жөнгө салуу

Өлкөнүн банк секторунун иши, негизинен, алгылыктуу фискалдык таасирден улам келип чыккан жогору деңгээлдеги үстөк ликвиддүүлүк шартында улантылган. 2025-жылы үстөк ликвиддүүлүктүн орточо күндүк көлөмү 2024-жылга салыштырмалуу 26,2 млрд сомго көбөйүп, 116,2 млрд сомду түзгөн.

Мындай шарттарда акча-кредит саясатынын тактикалык чаралары инфляциянын монетардык факторлорун чектөө менен экономикада акча сунушунун тең салмактуу деңгээлин камсыз кылууга жана банктар аралык акча рыногунда пайыздык чендердин рыноктук баасын түзүүнүн өнүгүшүн сактоого багытталган.

Улуттук банк арылтуу операцияларын жүргүзүү аркылуу банк системасындагы үстөк ликвиддүүлүк көлөмүн жигердүү жөнгө салып турган. Үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуу ачык рынокто операцияларды жүзөгө ашыруу (Улуттук банктын ноталарын чыгаруу) жана коммерциялык банктардын бош ресурстарын Улуттук банктагы “овернайт” депозиттерине жайгаштыруу аркылуу жүргүзүлгөн. Отчёттук жыл ичинде Улуттук банктын арылтуу операцияларынын орточо күндүк көлөмү 115,7 млрд сомду түзгөн, бул 2024-жылга салыштырмалуу 25,4 млрд сомго көп.

Кыска мөөнөттүү үстөк ликвиддүүлүктүн банк системасында жогору концентрацияланышы жана басымдуу үлүштү ээлеши шартында Улуттук банктын негизги арылтуу инструменти катары “овернайт” депозиттери колдонулган, алардын арылтуу операцияларынын жалпы көлөмүндөгү үлүшү 2024-жылы 56,6 пайыздан 2025-жылы 89,4 пайызга чейин өскөн. Отчёттук жыл ичинде коммерциялык банктар Улуттук банктагы “овернайт” депозиттерине күн сайын орточо эсеп менен 103,4 млрд сом (2024-жылы – 51,1 млрд сом) өлчөмүндө бош каражаттарды жайгаштырышкан.

Улуттук банктын ноталарынын эсебинен банк системасындагы үстөк ликвиддүүлүктөн арылтуунун орточо күндүк көлөмү отчёттук жыл ичинде 12,3 млрд сомду түздү (2024-жылы – 39,2 млрд сом), ал эми алардын жалпы арылтуу түзүмүндөгү үлүшү 43,4 пайыздан 10,6 пайызга чейин төмөндөдү. Мындан тышкары, 2025-жылдын экинчи жарымында Улуттук банктын ноталарынын көлөмү жана жүгүртүү мөөнөттөрү кеңейтилип, рынокко 91 жана 182 күндүк кошумча ноталар сунушталды.

Банк системасында үстөк ликвиддүүлүк деңгээли жогору болушу шартында коммерциялык банктардын Улуттук банктын кредиттик ресурстарына суроо-талабы төмөн катталган. Отчёттук жыл ичинде Улуттук банк бир коммерциялык банкка 18,2 млн сом суммасында “овернайт” кредитин берген. *Кредиттик саясат*

Улуттук банк коммерциялык банктардын кайра каржылоо¹ операцияларынан пайдалануу шарттарын андан ары жакшыртуу ишин уланткан. 2025-жылы кыска мөөнөттүү кредиттер боюнча күрөө катары кабыл алынган активдердин тизмеси кеңейтилген. Улуттук валютадагы кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүктү колдоо үчүн коммерциялык банктар күрөө катары мамлекеттик баалуу кагаздарды жана Улуттук банктын ноталарын гана эмес, ошондой эле ички рынокто колдонулуп жаткан жана Moody's Investors Service, Standard & Poor's жана Fitch Ratings рейтингдик агенттиктери тарабынан ыйгарылган AAA жана AA+ деңгээлиндеги инвестициялык рейтингге ээ эл аралык финансылык уюмдардын (ЭФУ) жогору ишенимдүү баалуу кагаздарын (облигацияларын) колдоно алышат. Бул өзгөртүүлөр күрөөлүк камсыздоонун жогору сапатын сактоо менен кайра каржылоонун монетардык механизмдеринин ийкемдүүлүгүн жогорулатууга багытталган.

2025-жылы Улуттук банктын кредиттик аукциондор аркылуу коммерциялык банктарга жашыл долбоорлорду жана аялдар ишкердигин каржылоо сыяктуу багыттарды кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында берилүүчү кредиттик ресурстарын максаттуу пайдалануу тизмеси кеңейтилген.

2.2.1. Ачык рынокто ишке ашырылган операциялар

2025-жыл ичинде банк секторунун ликвиддүүлүгүн башкаруунун маанилүү операциялык инструменттеринин бири катары Улуттук банктын ноталары *Улуттук банктын ноталары* катталган.

¹ Улуттук банктын төмөнкү ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр киргизилген:
 - “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын “овернайт” кредити жөнүндө” жобого;
 - “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 7 күндүк кредити жөнүндө” жобого;
 - “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын кайра каржылоо жана ликвиддүүлүктү колдоо максатында кредиттик аукциондорду өткөрүү тартиби жөнүндө” жобого.

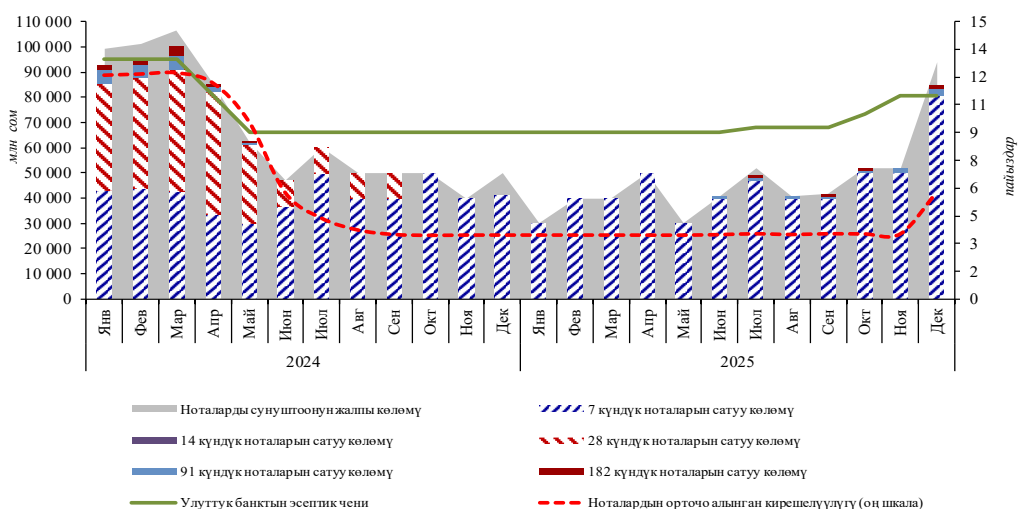
Ноталар – бул Улуттук банктын банк системасында ликвиддүүлүктү жөнгө салуу максатында аукциондук негизде жайгаштырылуучу жана ар кандай мөөнөттөргө ээ дисконттук баалуу кагаздары. Ноталарды жайгаштыруу боюнча аукциондордо сунуштар банк секторунун ликвиддүүлүгүн талдоонун негизинде белгиленген. 2025-жылы ноталарды жайгаштыруу боюнча 65 аукцион өткөрүлгөн. Банк секторунун ликвиддүүлүгүн ыкчам жөнгө салуу үчүн Улуттук банк негизинен аукциондо 7 күндүк ноталарды сатууну ишке ашырган.

2025-жылы Улуттук банк тарабынан сунушталган ноталардын дүң көлөмү 563,5 млрд сомду түзгөн (2024-жылы – 801,6 млрд сом). Ноталарга суроо-талаптын дүң көлөмү 2024-жылга салыштырмалуу 14,0 пайызга кыскарып (2024-жылы – 1 464,2 млрд сом), 1 259,7 млрд сомду түзгөн. 2025-жылы ноталарды жайгаштыруунун жалпы көлөмү 2024-жылга салыштырганда 28,8 пайызга азайып, 551,4 млрд сомду түзгөн.

Сатуулардын көбүрөөк көлөмүн Улуттук банктын жүгүртүү мөөнөтү 7 күндүк ноталары түзүп, алардын жалпы көлөмдөгү үлүшү 97,6 пайызды түзгөн. Жүгүртүү мөөнөтү 91 жана 182 күндүк ноталарды сатуу үлүшү тиешелүүлүгүнө жараша 1,7 жана 0,7 пайызды түзгөн.

2.2.1.1-график

Улуттук банктын ноталарын сатуу көлөмү жана эсептик чен динамикасы

2025-жылы ноталардын орточо салмактанып алынган кирешелүүлүгү 3,7 пайызды түзүү менен 2024-жылга салыштырганда 3,4 пайыздык пунктка төмөндөгөн. Жүгүртүүдөгү ноталар көлөмүнүн орточо күндүк наркы 13,4 млрд сомду түзүп, 2024-жылга салыштырмалуу 67,6 пайызга кыскарган (2024-жылы – 41,4 млрд сом).

Отчёттук мезгилдин акырына карата ноталарга негизги ээлик кылуучулар катары коммерциялык банктар саналган, алардын үлүшү 99,7 пайызды түзгөн. Ноталардын жалпы көлөмүндөгү юридикалык жактардын үлүшү 0,3 пайызды түзгөн.

2.2.2. Банктар аралык акча рыногунда ишке ашырылган операциялар

Банктар аралык акча рыногунун конъюктурасы Улуттук банк жүргүзүп жаткан акча-кредит саясаты жана банк системасында ашыкча ликвиддүүлүк сакталып тургандыгы менен аныкталган. Банктар аралык акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери белгиленген пайыздык чектин төмөнкү чегине жакын өзгөрүп тургандыгы катталган.

2.2.2.1-график

Банктар аралык акча рыногунун пайыздык чендеринин динамикасы

Отчёттук жылы банктар аралык акча рыногунда репо жана своп операциялары сегментинде жигердүүлүк белгиленген.

2025-жылы коммерциялык банктар арасында репо-бүтүмдөрдүн жалпы көлөмү 2024-жылдагы көрсөткүчкө салыштырмалуу 63,2 пайызга өсүп, 18,0 млрд сомду түзгөн. Отчёттук жылы бул сегменттеги ресурстардын орточо салмактанып алынган наркы 3,1 пайыздык пунктка, 4,4 пайызга чейин төмөндөгөн, ошол эле учурда карыз алуулардын мөөнөтү көбөйгөндүгү байкалган – репо-бүтүмдөрдүн орточо мөөнөтү 5 күндөн 14 күнгө чейин көбөйгөн. 2024-жылга салыштырмалуу кредиторлордун саны 6 банктан 11 банкка чейин көбөйгөн, ал эми карыз алуучулардын саны өзгөрбөстөн 10 банкты түзгөн.

Банктар аралык рыноктогу репо-операциялар боюнча күрөөлүк камсыздоонун негизги түрү катары мамлекеттик баалуу кагаздар (МКО) саналган, алардын үлүшү операциялардын жалпы көлөмүнүн 99,3 пайызын түзгөн.

2025-жылы коммерциялык банктардын өздүк портфелиндеги МБК көлөмүнүн 52,5 млрд сомдон 137,4 млрд сомго чейин олуттуу өсүшү белгиленген. Бул активдерге ээлик кылган банктардын саны 2024-жылдагы 14 банктан 2025-жылы 16 банкка чейин көбөйгөн.

Отчёттук жылы, буга чейинкидей эле, банктар аралык акча рыногунда улуттук жана чет өлкө валюталарында стандарттык кредиттик келишимдер түзүлгөн эмес. Ошол эле учурда, жергиликтүү банктар резидент эмес банктардын кредиторлору болушкан. 2025-жылы мындай операциялардын көлөмү сом эквивалентинде 146,1 млрд сомду түзүү менен 2024-жылдагы деңгээлге салыштырмалуу 40,4 пайызга кыскарган.

Отчёттук жыл ичинде банктар аралык рынокто своп-операциялар сегментинде жогору жигердүүлүк байкалган. Банктар аралык своп-операциялардын жалпы көлөмү (чет өлкө валюталарында резидент эмес банктар менен бүтүмдөрдү кошкондо) доллар эквивалентинде 3,5 млрд АКШ долларына жеткен, бул 2024-жылдагы көрсөткүчтөн 2,2 эсеге көп. Улуттук валютаны колдонуу менен операциялардын көлөмү 30,7 пайызга көбөйүп, 64,9 млрд сомго жеткен.

2.2.2.2-график

Банктар аралык акча рыногунда ишке ашырылган операциялар

2.2.3. Банктарды кайра каржылоо операциялары

Кайра каржылоо инструменттери

Жалпы алганда, банк системасында үстөк ликвиддүүлүк көлөмү олуттуу болгондугуна байланыштуу, коммерциялык банктарга “овернайт” кредитинен тышкары башка кредиттер берилген эмес. 2025-жылы берилген “овернайт” кредиттеринин көлөмү 18,2 млн сомду түздү.

Улуттук банктын кайра каржылоо инструменттери коммерциялык банктардын ликвиддүүлүгүн колдоо үчүн каралган жана ар кандай кредит түрүндө берилет.

“Бир күндүк”, “овернайт” жана “7 күндүк” сыяктуу кыска мөөнөттүү кредиттер туруктуу негизде колдонулуучу инструменттер болуп саналат.

Улуттук банк кредиттик аукциондордун алкагында коммерциялык банктарга кайра каржылоо жана кыска мөөнөттүү ликвиддүүлүктү колдоо максатында ресурстарды берет. 2025-жылы сунушталган кредиттик ресурстардын көлөмү 1,0 млрд сомду түздү, бирок аукциондун жыйынтыгы боюнча коммерциялык банктар тарабынан суроо-талап болгон жок.

Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык, Улуттук банк Кыргыз Республикасынын депозиттерди коргоо системасынын финансылык туруктуулугун камсыз кылуу, аманатчылардын кызыкчылыктарын коргоо, системада тобокелдиктерге жол бербөө жана банк системасынын туруктуулугун камсыздоо максатында, Кыргыз Республикасынын Депозиттерди коргоо боюнча агенттигине, ошондой эле Кыргыз Республикасы башка мамлекеттер менен биргеликте түзгөн эл аралык уюмдарга кредиттерди берүүгө укуктуу.

2.2.4. Ички валюта рыногунда ишке ашырылган операциялар

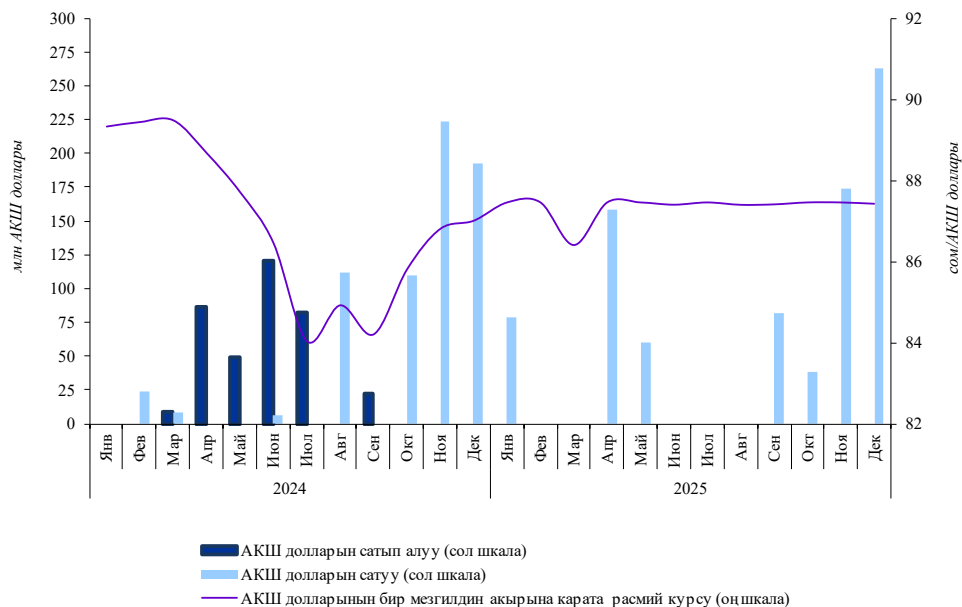
Отчёттук жылы ички валюта рыногунда абал салыштырмалуу туруктуу болду. Улуттук валютанын алмашуу курсу рыноктук суроо-талаптын жана сунуштун, ошондой эле сезондук факторлордун таасири менен шартталган. Улуттук банк валюта рыногундагы абалды эске алуу менен валюталык тооруктарга катышып, зарыл болгон учурда алмашуу курсунун кескин өзгөрүүлөрүн жөнгө салууга багытталган чараларды көрдү.

Отчёттук жылы АКШ долларынын сомго карата расмий курсу 0,48 пайызга, 1 АКШ доллары үчүн 86,9963 сомдон 87,4177 сомго чейин өстү.

2025-жылы Улуттук банк 853,0 млн АКШ доллары суммасына АКШ долларын сатуу боюнча сегиз интервенция жүргүзгөн. Отчёттук мезгилде Улуттук банк тарабынан чет өлкө валютасын сатып алуу операциялары жүргүзүлгөн жок.

2.2.4.1-график

Улуттук банктын чет өлкө валютасы менен операциялары

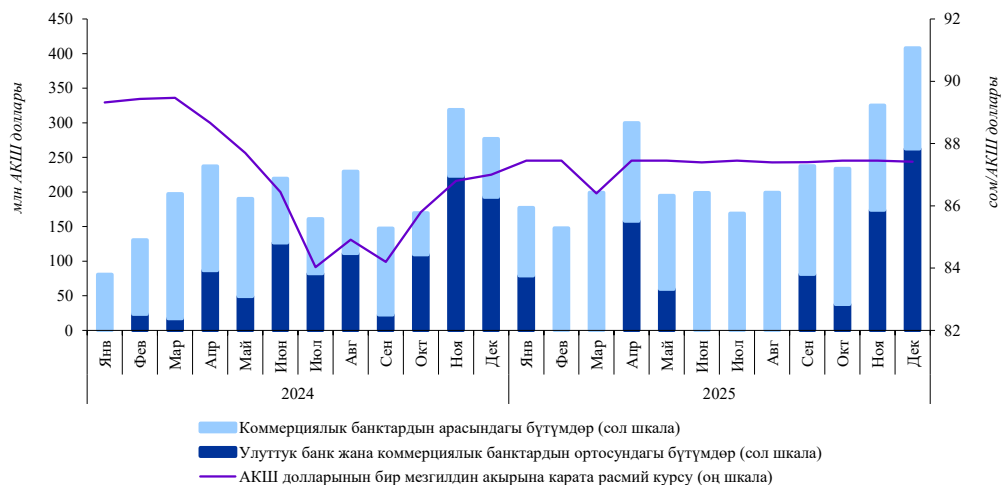
I чейректин башталышында ички валюта рыногунда чет өлкө валютасына суроо-талап анча жогору болгон эмес. Алмашуу курсунун кескин өзгөрүшүн текшилөө максатында Улуттук банк отчёттук жылдын январь айында 79,0 млн АКШ доллары суммасына чет өлкө валютасын сатуу боюнча бир интервенция жүргүзгөн.

Отчёттук жылдын II чейрегинде экономика субъекттеринин жигердүүлүгүнүн күч алышы менен шартталган чет өлкө валютасына суроо-талап байкалган. Апрель-май айларында жалпы 218,1 млн АКШ доллары суммасына чет өлкө валютасын сатуу боюнча эки интервенция жүргүзүлдү. Ошол эле учурда II чейректин аягында жана III чейректин көпчүлүк бөлүгүндө ички валюта рыногундагы абал салыштырмалуу туруктуу сакталып турган. Сентябрь айынын аягында чет өлкө валютасына суроо-талап жогорулагандыгы байкалган, ушул себептен Улуттук банк 81,5 млн АКШ доллары суммасында чет өлкө валютасын сатуу боюнча бир интервенция жүргүзгөн.

Ички валюта рыногунда IV чейректе АКШ долларына суроо-талаптын сезондук өсүшү байкалган. Мындай суроо-талап ички факторлордун жана товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү импорттоо үчүн төлөмдөрдү жүргүзүү зарылчылыгынын таасири астында шартталган. Улуттук банк 474,4 млн АКШ доллары суммасына чет өлкө валютасын сатуу боюнча төрт интервенция жүргүзгөн.

2.2.4.2-график

Алмашуу курсунун динамикасы жана банктар аралык валюта тооруктарындагы операциялардын көлөмү

2025-жылы Улуттук банк ички валюта рыногунда башка чет өлкө валюталары менен операцияларды жүргүзгөн эмес.

2.2.5. Милдеттүү камдык талаптар

Милдеттүү камдык талаптар (МКТ) Улуттук банктын акча-кредит саясатынын инструменттеринин бири болуп саналат жана банк системасында ликвиддүүлүктүн жалпы деңгээлин жана акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендерин жөнгө салуу үчүн колдонулат.

МКТ – бул коммерциялык банктардын жана аманаттарды тартуу менен иш алып барган микрофинансылык компаниялардын Улуттук банк тарабынан белгиленген шарттарда жана тартипте резервдик активдер түрүндө акча каражаттарын депондоштуруу милдеттенмеси. Милдеттүү камдардын ченемдеринин өлчөмү жана аларды сактоо тартиби акча-кредит саясатынын кабыл алынган багытын эске алуу менен Улуттук банк Башкармасы тарабынан белгиленет.

МКТ ченемдери

2025-жылы милдеттенмелердин бардык түрлөрү боюнча милдеттүү камдардын ченемдери өзгөрүүсүз сакталган:

- улуттук валютадагы милдеттенмелер боюнча – 4,0 пайыз деңгээлинде;
- ЕАЭБге¹ мүчө мамлекеттердин валюталарында жана Жэньминьби кытай юанында милдеттенмелер боюнча – 4,0 пайыз деңгээлинде;
- чет өлкө валютасында милдеттенмелер боюнча (армян драмы, белорус рубли, казак теңгеси, Жэньминьби кытай юаны, орус рублиндеги милдеттенмелерден тышкары) – 15,0 пайыз деңгээлинде;
- кардарлардын жеке белгилери көрсөтүлбөгөн металл эсептери боюнча – нөл деңгээлинде.

Мында 2025-жыл ичинде МКТны аткаруу үчүн Улуттук банктагы корреспонденттик эсептеги каражаттардын минималдуу чектүү деңгээлин күн сайын 70,0 пайыз деңгээлинде сактоо талабы коюлган.

Коммерциялык банктардын депозиттик базасынын кеңейишинин алкагында отчеттук жылы милдеттүү камдардын орточо күндүк көлөмү 2024-жылдагы 38,3 млрд сомдон 50,1 млрд сомго чейин көбөйгөн.

¹ Армян драмы, белорус рубли, казак теңгеси, орус рубли.

Отчёттук жыл ичинде тиешелүү күнгө карата белгиленген милдеттүү камдар көлөмүнүн минималдуу чектүү деңгээли сакталбагандыгы үчүн бир коммерциялык банкка карата айыптык санкция (камдык активдердин милдеттүү камдардан четтөө суммасынан Улуттук банктын үч эселенген эсептик чен өлчөмүндө) колдонулган.

2.3. Эл аралык резервдерди тескөө

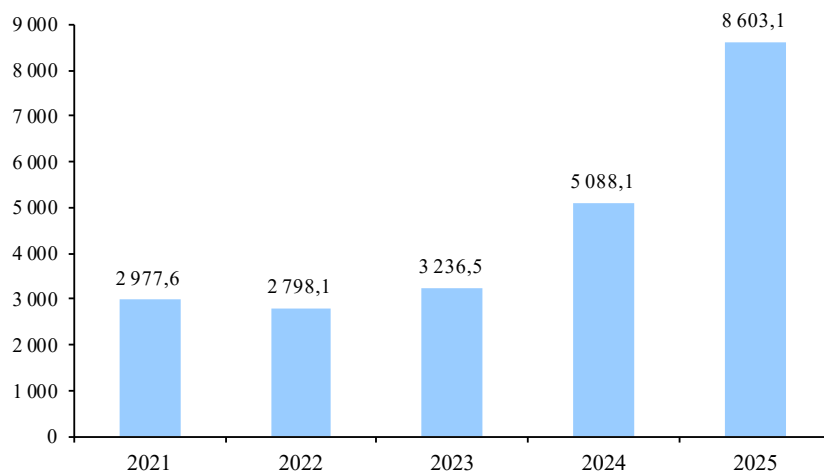
Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамына ылайык, Улуттук банк резервдик активдердин ликвиддүүлүгүн жана коопсуздугун камсыз кылуу артыкчылыктарын эске алуу менен бардык эл аралык резервдерди өз алдынча түзөт, ээлик кылат жана башкарат.

Эл аралык резервдерди тескөө Улуттук банктын Инвестициялык саясатында жана Эл аралык резервдерди тескөөдө тобокелдиктерди жөнгө салуу саясатында белгиленген.

2025-жылдын акырына карата дүң эл аралык резервдер көлөмү жыл ичинде 3 515,0 млн АКШ долларына же 69,1 пайызга жогорулап, 8 603,1 млн АКШ доллары эквивалентин түзгөн. *Эл аралык резервдер көлөмү*

2.3.1-график

Дүң эл аралык резервдер динамикасы
(млн АКШ доллары)

2025-жыл ичинде дүң эл аралык резервдердин көлөмүнө Кыргыз Республикасынын тышкы милдеттенмелери боюнча төлөөлөр; өлкөнүн ички рыногунда жүргүзүлгөн Улуттук банктын валюталык операциялары; Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин пайдасына валюталык каражаттардын түшүүсү; ички рынокто алтын сатып алуу операциялары; эл аралык резервдерди тескөөдөн алынган кирешелер; эл аралык резервдердин курамына кирген валюталардын курстарынын өзгөрүшү; баалуу металлдарга баалардын өзгөрүшү таасирин тийгизген.

Улуттук банктын эл аралык резервдеринин курамына монетардык алтын, атайын карыз алышуу укуктары (АКУ) жана валюта портфели кирет.

Эл аралык резервдер **2.3.1-таблица**

түзүмү Эл аралык резервдер түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)
(пайыздар)

	2024	2025
Монетардык алтын	62,9	74,9
Валюта портфели	33,0	22,0
Атайын карыз алышуу укуктары	4,1	3,1
Бардыгы болуп	100,0	100,0

Талап кылынган ликвиддүүлүк деңгээлин колдоо, ошондой эле эл аралык резервдерди жайгаштыруунун натыйжалуулугун жогорулатуу максатында, чет өлкө валютасында резервдик активдерди башкаруу портфелдик негизде жүзөгө ашырылган.

2025-жылы эл аралык резервдердин валюта портфелинде төмөнкү валюталар камтылган: АКШ доллары, евро, британия фунт стерлинги, кытай юаны, япон йени, канада доллары, австралия доллары, швейцария франкы, ошондой эле башка валюталар, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин операцияларын тейлөө үчүн зарыл болгон валюталар.

Валюта портфелин жумушчу жана инвестициялыкка бөлүү эл аралык резервдерди натыйжалуу тескөөнү камсыз кылган.

Жумушчу портфелди жайгаштыруу Жумушчу валюталык портфель эл аралык резервдердин бөлүгүн түшүндүрөт, ал күнүмдүк операцияларды жүргүзүү, болжолдонгон кыска мөөнөттүү милдеттенмелерди каржылоо, ошондой эле келип чыгышы мүмкүн болгон кандай болбосун агылып чыгуулар үчүн каралган. Жумушчу портфелдин активдери кыйла ликвиддүү инструменттерге жайгаштырылып, банктар аралык ички валюта рыногунда операцияларды жүргүзүү, ошондой эле Улуттук банктын жана Министрлер Кабинетинин чет өлкө валютасында төлөөлөрү, анын ичинде мамлекеттик тышкы карызды тейлөө үчүн колдонулган.

Инвестициялык портфелди тескөө Инвестициялык валюталык портфель – резервдик активдердин ликвиддүүлүгүн жана коопсуздугун камсыз кылуу артыкчылыктарын эске алуу менен киреше алуу үчүн каралган жана баалуу кагаздар, депозиттер жана башка инструменттер жыйындысынан турган финансылык инвестициялар тоptomун билдирген эл аралык резервдердин бөлүгү. Инвестициялык портфелди тескөө бекитилген эл аралык резервдердин эталондук портфелине ылайык жүзөгө ашырылган. Баалуу кагаздар портфели айрым өлкөлөрдүн мамлекеттик баалуу кагаздарын, эл аралык финансылык институттардын кыска мөөнөттүү, орто мөөнөттүү жана узак мөөнөттүү инвестициялык инструменттерин камтыйт. Мөөнөттүү депозиттер эл аралык финансылык институттарда, чет өлкөлөрдүн жогору эл аралык рейтингине ээ борбордук жана коммерциялык банктарда жайгаштырылган.

Борбордук банктар, эл аралык финансылык институттар жана чет өлкөлүк коммерциялык банктар Улуттук банктын контрагенттери болуп саналат.

Улуттук банктын алтын менен операциялары Кыргыз Республикасынын колдонуудагы мыйзамдарына ылайык, Министрлер Кабинети жана Улуттук банк Кыргыз Республикасынын аймагында өндүрүлгөн алтын сатып алуу боюнча артыкчылыктуу укукка ээ.

Улуттук банк отчеттук жылы ички баалуу металлдар рыногунда операцияларды жүргүзүү ишин улантып, Улуттук банктын алтын түрүндө активдерин толуктоо максатында улуттук валютага алтын сатып алган.

2025-жылдын 31-декабрына карата Улуттук банктын алтын түрүндөгү активдеринин жалпы көлөмү (монетардык жана монетардык эмес алтын, алтын түрүндө запастар) 62,63 тоннаны түзгөн, бул 2024-жылдын 31-декабрындагы ушул эле көрсөткүчтөн 10,29 тоннага көп.

Дүйнөлүк азык-түлүк рынокторунда баа динамикасынын жогорулашынын, жергиликтүү азык-түлүк өндүрүшүнүн айрым түрлөрүнө тышкы суроо-талаптын жогорулашынын жана “жемиштер жана жашылчалар” товарлар тобунда баалардын сезондук төмөндөөсү орун албагандыгына байланыштуу, 2025-жылдын биринчи жарымында товарлардын азык-түлүк тобуна баалардын өсүшү белгиленген. 2025-жылдын акырына карата инфляциянын азык-түлүк компоненти жылдык мааниде 9,9 пайызды түзүп, жалпы керектөө баа индекси (КБИ) 4,5 пайыздык пункт чегинде эң эле олуттуу салым кошкон. Бул топтун бааларынын өсүшүнө эң чоң салымды “эт” жана “жемиштер менен жашылчалар” кошкон, алардын салымы 1,4 жана 1,3 пайыздык пунктту түзгөн.

Өсүмдүк майларына дүйнөлүк баалардын өсүшүнөн улам “май жана тоң майлар” товарлар тобуна баалардын жогорулашы азык-түлүк инфляциясына кошумча басым көрсөткөн. Ошол эле учурда, отчеттук жылдын акырына карата азык-түлүк товарлар тобуна баалардын өсүш арымы басаңдаган, буга Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин жана Улуттук банктын биргелешкен инфляцияга каршы чараларынын натыйжасында жетишүү мүмкүн болду.

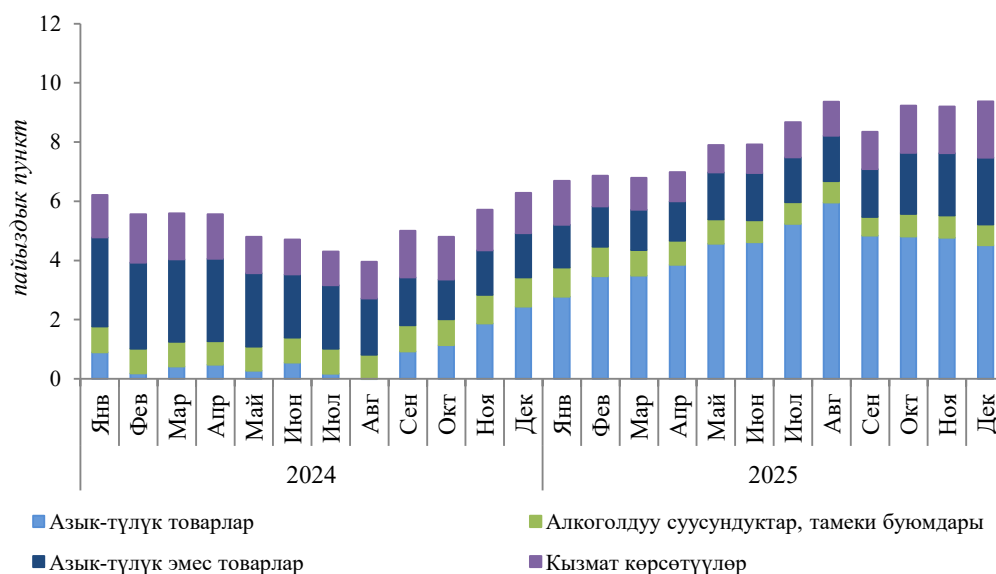
Инфляциянын азык-түлүк эмес товарлар компоненти 2025-жылдын экинчи жарымында баалардын бир аз өсүшү менен орточо чекте калыптанган. Мындай динамика көбүнчө электр жана жылуулук энергиясына тарифтердин планынын чегинде жогорулашы жана өлкөгө ташып келинген күйүүчү-майлоочу материалдарга баалардын өсүшү менен шартталган. 2025-жылдын жыйынтыгы боюнча азык-түлүк эмес товарлар баасынын өсүшү 7,8 пайызды түзгөн, ал эми жалпы КБИге салым 2,3 пайыздык пунктту түзгөн.

Алкоголдук ичимдиктерге жана тамекиге баалардын өсүш арымы 2025-жылдын жыйынтыгы боюнча өткөн жылдагы көрсөткүчтөрдөн төмөн калыптанып, жылдык мааниде 8,0 пайызды түзгөн, жалпы КБИге кошкон салымы 0,7 пайыздык пунктту түзгөн.

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча кызмат көрсөтүүлөрдүн дээрлик бардык негизги түрлөрү боюнча баалардын өсүшү байкалган. Билим берүү тармагында кызмат көрсөтүүлөргө баалардын план чегинде жогорулашы кошумча фактордон болгон. Отчеттук жылдын жыйынтыгы боюнча кызмат көрсөтүүлөр инфляциясы жылдык мааниде 11,2 пайызды түзүп, жалпы КБИнин өсүшүнө 1,9 пайыздык пункт салым кошкон.

2.4.2-график

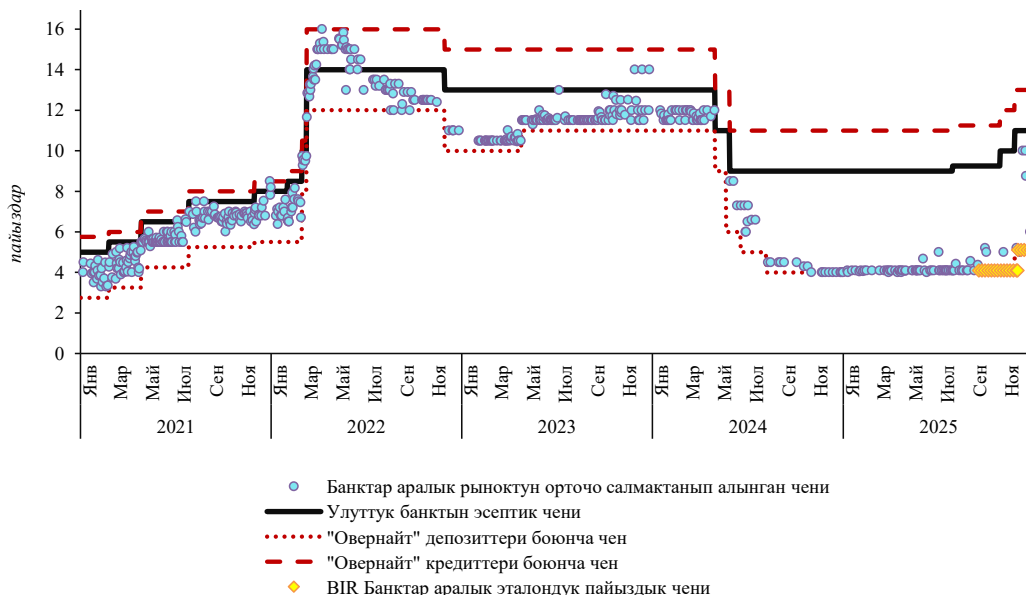
Керектөө баа индексинин өсүш арымына салым

Акча рыногунун кыска мөөнөттүү пайыздык чендери банк системасындагы *Акча рыногу* үстөк ликвиддүүлүк көлөмү олуттуу болгондуктан пайыздык чектин төмөн чегине жакын калыптанган. Отчёттук жылдын экинчи жарымында чендердин Улуттук банктын эсептик ченине карай бир аз жылышы белгиленген.

2.4.3-график

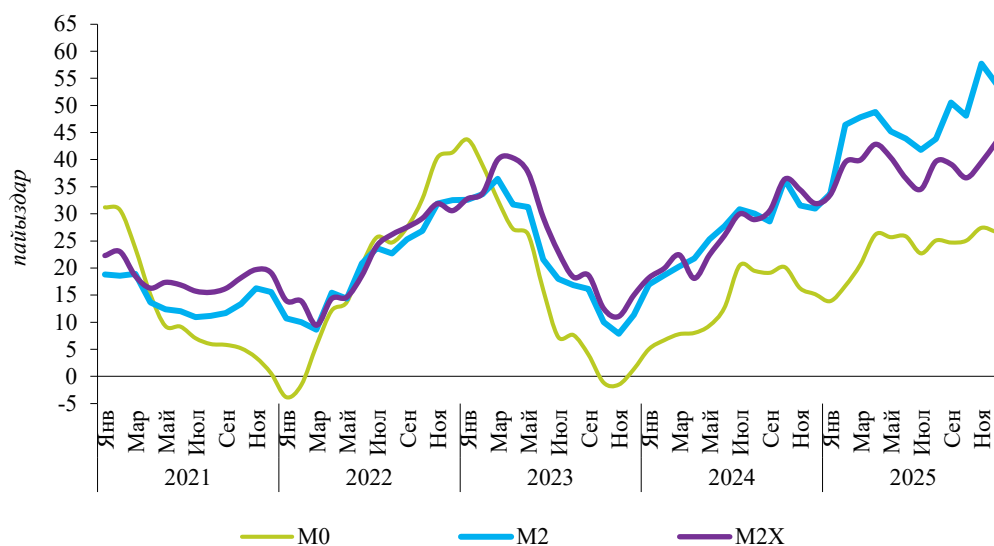
Банктар аралык кредит рыногунун чендер динамикасы

2025-жылы негизги акча-кредиттик көрсөткүчтөрдүн (акча базасынын *Акча базасы жана жана топтомдорунун*) өсүш тенденциясы сакталып турган. Жалпысынан *акча топтомдору* алганда, акча топтомдорунун өсүшү экономиканын реалдуу секторунун керектөөлөрү жана жалпы суроо-талаптын кеңейүү арымы менен шартталган. Отчёттук мезгилдин жыйынтыгы боюнча акча базасынын көлөмү 29,7 пайызга көбөйүп, монетардык жана фискалдык каналдардын операцияларынын кеңейишинин натыйжасында 380,8 млрд сомду түзгөн.

2.4.4-график

Акча топтомдорунун жылдык өзгөрүү арымынын динамикасы

Кароого алынган мезгил ичинде M2X кеңири мааниде колдонулуучу акча массасынын динамикасы (улуттук жана чет өлкө валюталарындагы депозиттерди камтыйт) накталай эмес эсептешүүлөрдүн артышы жана калктын аманат топтоо аракетинин күчөшү менен аныкталган. Отчёттук жылдын жыйынтыгы боюнча¹ M2X акча топтому 43,3 пайызга, 964,9 млрд сомго² чейин көбөйгөн. Бул көрсөткүчтүн өсүшү негизинен банктардын депозиттеринин 50,6 пайызга (703,9 млрд сомго чейин) көбөйүшү, анын ичинде улуттук валютадагы депозиттердин 73,8 пайызга (492,8 млрд сомго чейин) жана чет өлкө валютасындагы депозиттердин 14,9 пайызга (211,1 млрд сомго чейин) көбөйүшү менен шартталган.

*Монетизация
коэффициенти*

Улуттук валютадагы кеңири мааниде колдонулуучу акча массасы (M2 акча топтому) отчёттук жылы 54,0 пайызга, 753,5 млрд сомго чейин өскөн, ал эми банктардан тышкаркы акча көрсөткүчү (M0) 26,6 пайызга көбөйүп, 260,7 млрд сомго чейин жеткен.

Экономиканын финансылык ресурстар менен камсыздалышы деңгээлин мүнөздөгөн экономиканы монетизациялоо коэффициенти жогорулагандыгы белгиленген. Бул көрсөткүч 2024-жылдагы 42,5 пайыздан 2025-жылы 48,8 пайызга чейин өскөн.

¹ Акча топтомдору боюнча келтирилген маалыматтар коммерциялык банктар финансылык жылды жапкандан кийин корректировкакаланышы мүмкүн.

² 2025-жылдын 31-декабрына карата абал боюнча.

3-ГЛАВА. ФИНАНСЫ-КРЕДИТ УЮМДАРЫНЫН ӨНҮГҮШҮ

2025-жылы Кыргыз Республикасынын финансы-кредит уюмдарынын (ФКУ) иши негизги көрсөткүчтөрдүн динамикалык өсүшү менен мүнөздөлгөн.

Отчёттук жылы финансы-кредит уюмдарынын суммардык активдери 46,8 пайызга, 1 285,7 млрд сомго чейин өскөн, бул ИДӨгө карата 65,1 пайызды түзөт. Суммардык милдеттенмелер 44,1 пайызга, 1 026,6 млрд сомго чейин жогорулаган. Банк системасындагы долларлашуу деңгээли төмөндөөсүн улантууда.

Улуттук банк ислам принциптери боюнча каржылоону өнүктүрүү иш-чараларын улантты. Ислам принциптери боюнча каржылоо портфели 98,8 пайызга көбөйүп, 21,1 млрд сомду түзгөн. Отчёттук жыл ичинде ислам принциптери боюнча каржылоонун өсүшүнүн уланып жатышы банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн бул түрүнө калктын кызыгуусунун жогорулагандыгын тастыктап турат.

Отчёттук жылда сакталып калган белгилүү бир тобокелдиктерге карабастан, финансы-кредит уюмдары финансылык бекемдиктин жетиштүү запасына ээ болушкан.

3.1. Банк системасынын өнүгүшү боюнча баяндама¹

2025-жылы 22 коммерциялык банк иштеп, анын ичинен 12 банк чет өлкө капиталы менен иш алып барган. Банктардын уставдык капиталынын чогуу алгандагы көрсөткүчү 76,9 млрд сомдон 161,5 млрд сомго чейин өскөн, анын түзүмүндө чет өлкөлүк катышуу үлүшү 16,5 пайызды түзгөн.

Банк системасынын суммардык активдери 2025-жылдын акырына карата 48,5 пайызга көбөйүп, 1 211,2 млрд сомду түзгөн. Бул динамика баалуу кагаздар портфелинин 3,0 эсеге, кредит портфелинин 48,8 пайызга, Улуттук банктын корреспонденттик эсептериндеги каражаттардын 46,9 пайызга, ошондой эле башка активдердин 63,1 пайызга өсүшү менен шартталган. Коммерциялык банктардын активдеринин негизги бөлүгүн кредиттер жана башка банктардагы корреспонденттик эсептерге жана депозиттерге жайгаштырылган акча каражаттары ээлейт, алардын үлүшү тиешелүүлүгүнө жараша 41,9 жана 15,7 пайызды түзгөн.

Банк системасынын активдери

¹ Регулятивдик банктык отчётко (РБО) ылайык. 2025-жылдын декабрь айында лицензия берилген банкты эске албаганда.

3.1.1-таблица

Коммерциялык банктардын активдеринин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Активдердин категориясы	2024		2025	
	млрд сом	Үлүшү, пайыздар	млрд сом	Үлүшү, пайыздар
Акча каражаттары	80,3	9,8	86,9	7,2
Улуттук банктагы корреспонденттик эсеп	57,1	7,0	83,9	6,9
Башка банктардагы корреспонденттик эсептер жана депозиттер	162,3	19,9	190,1	15,7
Баалуу кагаздар портфели	50,0	6,2	148,3	12,2
Репо боюнча сатып алынган баалуу кагаздар	0,5	0,1	2,0	0,2
Кредиттер жана кардарларга финансылык ижара	340,7	41,8	507,0	41,9
Финансы-кредит уюмдарына кредиттер	8,1	1,0	5,9	0,5
Атайын РППУ*	-23,5	-2,9	-29,8	-2,5
Негизги каражаттар	28,7	3,5	29,0	2,4
Инвестициялар жана финансылык катышуу	1,1	0,1	7,8	0,6
Башка активдер	110,3	13,5	180,1	14,9
Бардыгы болуп	815,6	100,0	1 211,2	100,0

* Атайы РППУ дегенден улам, классификацияланган кредиттер (субстандарттык, шектүү, жоготуулар) боюнча жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган резервди түшүнүү зарыл.

Накталай акча каражаттарды, Улуттук банктагы корреспонденттик эсептерди жана башка банктардагы корреспонденттик эсептерди жана депозиттерди камтыган коммерциялык банктардын жогору ликвиддүү активдери 2025-жылы 360,9 млрд сомго жетип, 20,5 пайызга өскөн, бул активдердин жалпы көлөмүнүн 29,8 пайызын түзгөн.

2025-жылы өткөн жылга салыштырмалуу классификацияланган активдердин үлүшүнүн 0,9 пайыздык пунктка азаюусу менен шартталган активдердин сапатынын жакшыруусу белгиленген. Классификацияланбаган активдердин жана баланстан тышкаркы милдеттенмелердин көлөмү активдердин жалпы суммасынын 93,8 пайызын же 996,9 млрд сомду, ал эми классификацияланган активдердин жана баланстан тышкаркы милдеттенмелердин үлүшү 6,2 пайызды же 66,3 млрд сомду түзгөн.

3.1.2-таблица

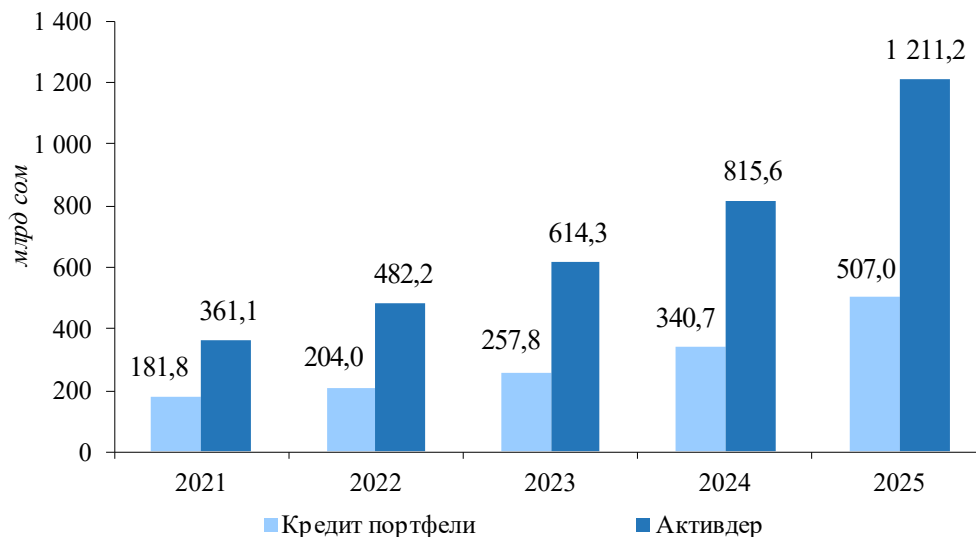
Банктардын активдерин жана баланстан тышкаркы милдеттенмелерин классификациялоо (пайыздарда)

Классификациялоо категориясы	Активдер жана баланстан тышкаркы милдеттенмелер	
	2024	2025
Бардыгы болуп классификацияланбагандар	92,9	93,8
<i>анын ичинен:</i>		
Нор малдуу	65,4	70,5
Канааттандырарлык	17,8	16,1
Байкоого алынган	9,7	7,2
Бардыгы болуп классификациялангандар	7,1	6,2
<i>анын ичинен:</i>		
Субстандарттык	3,9	4,0
Шектүү	0,7	0,4
Жоготуулар	2,5	1,8
Бардыгы болуп	100,0	100,0

Банктардын чогуу алгандагы кредит портфели¹ 48,8 пайызга өсүп, 507,0 млрд *Кредит портфели* сомду түзгөн.

3.1.1-график

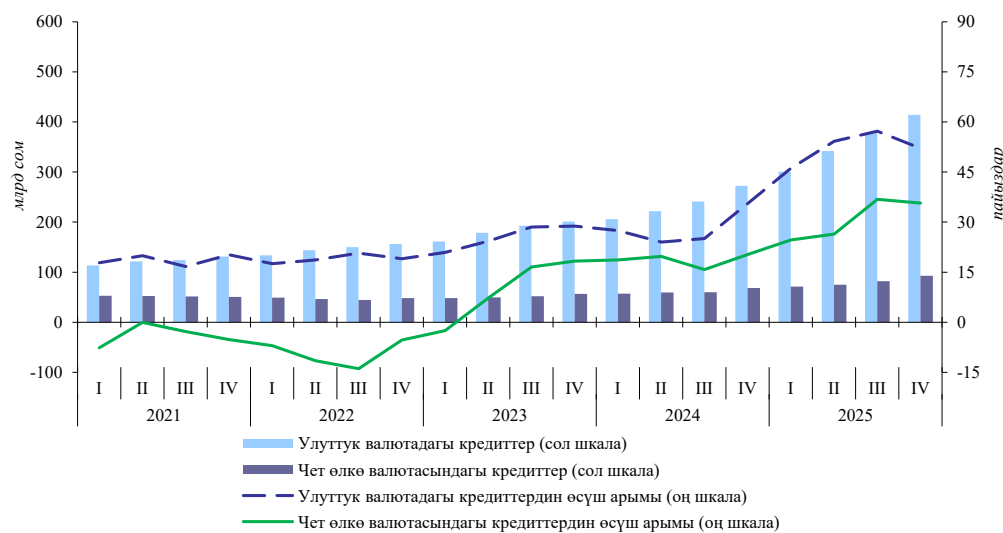
Банктардын активдеринин жана кредит портфелинин динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

Банктардын кредит портфелинин өсүшү улуттук валютада да, чет өлкө валютасында да кредиттөө көлөмүнүн өсүшү менен шартталган. Улуттук валютадагы кредиттердин көлөмү 52,1 пайызга өсүү менен 414,2 млрд сомду түзсө, ал эми чет өлкө валютасында 35,7 пайызга өсүп, 92,8 млрд сомго жеткен.

3.1.2-график

Банктардын кредит портфелинин көлөмү (бир мезгилдин акырына карата)

¹ Мында жана мындан ары банктарга жана башка ФКУларга берилген кредиттерди эске алуусуз.

Олуттуу өсүш арымды төлөө мөөнөтү үч жылдан ашык кредиттер көрсөткөн, алардын көлөмү 65,7 пайызга көбөйүү менен 241,8 млрд сомго чейин жеткен. Бир жылдан үч жылга чейинки кредиттер 41,1 пайызга, 191,2 млрд сомго чейин өскөн, бир жылга чейинки кредиттер 23,5 пайызга көбөйүп, 65,3 млрд сомду түзгөн. Натыйжада, төлөө мөөнөтү бир жылдан ашкан кредиттердин өсүшү кредиттерди төлөөнүн орточо мөөнөтүнө (дюрациясына) таасирин тийгизген, ал 32,0 айдан 33,6 айга чейин өскөн.

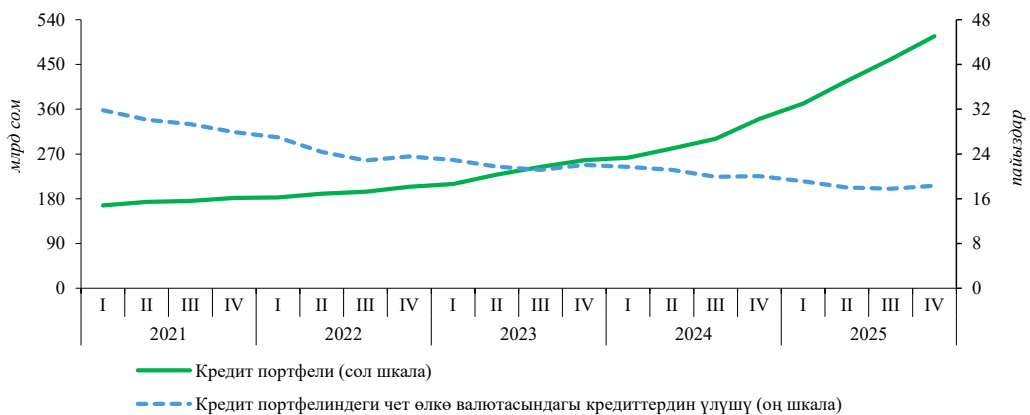
Карыз алуучулардын саны 40,4 пайызга өсүп, жеке адамдардын жана юридикалык жактардын саны 1,4 млн жеткен.

Кредит портфелиндеги чет өлкө валютасындагы кредиттердин үлүшү

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча банктардын кредит портфелиндеги чет өлкө валютасындагы кредиттердин үлүшү 2024-жылга салыштырмалуу 1,8 пайыздык пунктка азайып, 18,3 пайызды түзгөн.

3.1.3-график

Банктардын кредит портфелиндеги чет өлкө валютасындагы кредиттердин үлүшү (бир мезгилдин акырына карата)

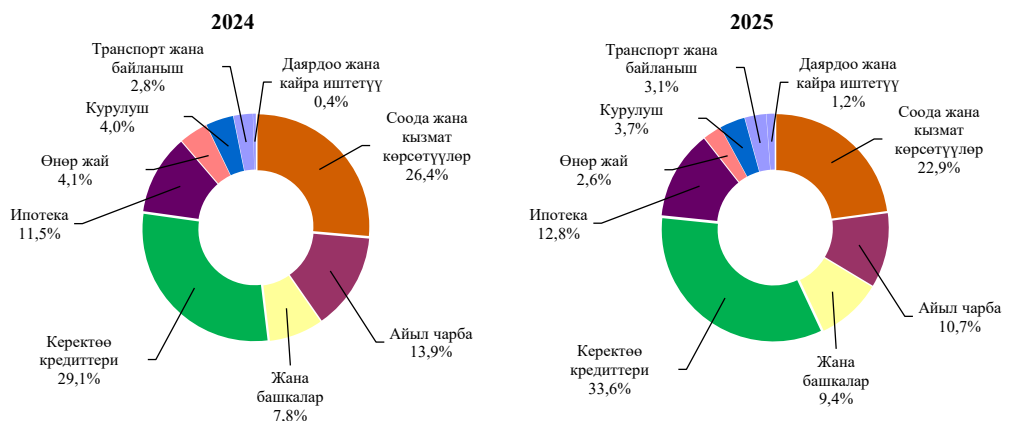

Кредит портфелинин түзүмү

Кредиттөөнүн негизги көлөмү керектөө кредиттерине – 170,3 млрд сом (71,7 пайызга өсүш), соода жана коммерциялык операцияларга – 115,9 млрд сом (28,8 пайызга өсүш), ипотекага – 64,9 млрд сом (65,6 пайызга өсүш), айыл чарбасына – 54,5 млрд сом (14,9 пайызга өсүш) багытталган.

3.1.4-график

Банктардын кредит портфелинин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

МАЗМУНУ

2025-жылы Кыргыз Республикасынын бардык региондорунда банктардын кредит портфелинин көлөмү жогорулагандыгы белгиленген. Кредит портфелинин кыйла өсүшү Бишкек шаарында – 58,9 пайыз, Чүй областында – 50,5 пайыз жана Жалал-Абад областында – 42,8 пайыз чегинде катталган.

Кредит портфелинин регионалдык түзүмү

3.1.3-таблица

Банктардын кредит портфелинин регионалдык түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)*

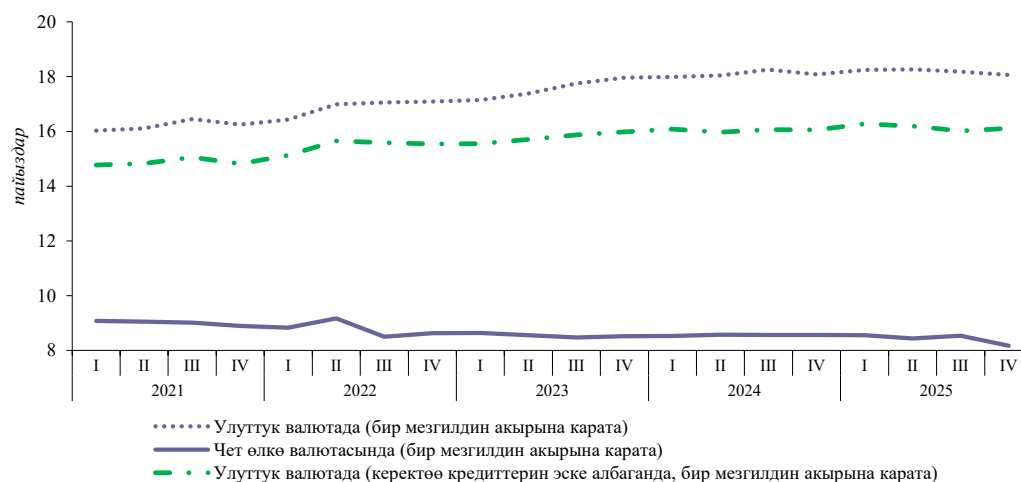
	2024*			2025		
	млрд сом	Үлүшү, пайыздар	Өсүш арымы, пайыздар	млрд сом	Үлүшү, пайыздар	Өсүш арымы, пайыздар
Бишкек шаары	170,4	50,1	30,6	270,8	53,4	58,9
Ош областы	46,8	13,7	30,4	62,6	12,3	33,6
Жалал-Абад областы	37,3	11,0	32,1	53,2	10,5	42,8
Чүй областы	27,0	7,9	40,7	40,7	8,0	50,5
Ысык-Көл областы	23,1	6,8	37,4	31,9	6,3	38,1
Баткен областы	13,8	4,1	35,9	18,3	3,7	32,6
Нарын областы	10,6	3,1	25,3	14,8	2,9	39,0
Талас областы	11,1	3,3	41,1	14,7	2,9	32,6
Бардыгы болуп	340,1	100,0	32,3	507,0	100,0	49,1

* Кредит портфели дисконту эске алуу менен чагылдырылган. Дисконт – бул берилген кредиттин калдыгынын анын амортизацияланган наркынан жогору болгон сумма, ал кредитти реструктуризациялоонун натыйжасында же болбосо кредитти рыноктук ченден төмөн чен боюнча берүүдөн улам келип чыгат.

Отчёттук жылдын акырына карата коммерциялык банктардын кредит портфели боюнча орточо алынган пайыздык чени улуттук валютада 18,1 пайызды, ал эми чет өлкө валютасында 8,2 пайызды түзгөн. Кредит портфели боюнча орточо алынган пайыздык чен (керектөө кредиттерин эске албаганда) жылдын акырына карата улуттук валютада 16,1 пайызды түзгөн.

3.1.5-график

Банктардын кредит портфелинин орточо алынган пайыздык чендери

Банк системасынын кредит портфелиндеги классификацияланган кредиттеринин салыштырма салмагы 2024-жылга салыштырганда 0,3 пайыздык пунктка төмөндөп, 10,5 пайызды же 53,0 млрд сомду түзгөн.

Отчёттук мезгилде кредит портфелинин көлөмүнүн өсүшү шартында РППУга чегерүүлөрдүн өлчөмү кредит портфелинин 1,2 пайызын же 6,1 млрд сомду түзгөн.

Банктардын кредиттерин классификациялоо жана РППУ

3.1.4-таблица

Банктардын кредиттерин классификациялоо
(пайыздар)

Классификациялоо категориясы	Кредиттер	
	2024	2025
Бардыгы болуп классификацияланбагандар	89,2	89,5
<i>анын ичинен:</i>		
Нормалдуу	50,4	47,6
Канааттандырарлык	23,0	29,6
Байкоого алынган	15,8	12,3
Бардыгы болуп классификациялангандар	10,8	10,5
<i>анын ичинен:</i>		
Субстандарттык	6,5	7,3
Шектүү	1,0	0,7
Жоготуулар	3,3	2,5
Бардыгы болуп	100,0	100,0

*Жаңы
кредиттер*

Коммерциялык банктар тарабынан 2025-жылы берилген кредиттердин жалпы көлөмү 2024-жылга салыштырмалуу 34,1 пайызга өсүп, 511,8 млрд сомду түзгөн. Улуттук валютада берилген жаңы кредиттердин көлөмүнүн 37,8 пайызга 440,5 млрд сомго чейин кыйла жогорулагандыгы белгиленген. Чет өлкө валютасында берилген жаңы кредиттердин көлөмү 15,0 пайызга 71,3 млрд сомго чейин көбөйгөн.

Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча пайыздык чендин орточо маанисинин 0,3 пайыздык пунктка, 19,3 пайызга чейин, ал эми чет өлкө валютасында 0,8 пайыздык пунктка, 8,1 пайызга чейин төмөндөшү байкалган. Улуттук валютада жаңыдан берилген кредиттер боюнча (керектөө кредиттерин эске албаганда) пайыздык чендин орточо мааниси 17,3 пайызга чейин, ал эми чет өлкө валютасында – 8,1 пайызга чейин төмөндөгөн.

*Банк системасынын
милдеттенмелери*

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча коммерциялык банктардын чогуу алгандагы милдеттенмелеринин көлөмү 44,7 пайызга, 990,6 млрд сомго чейин көбөйгөн. Улуттук валютада чогуу алгандагы милдеттенмелердин көлөмү 661,9 млрд сомду, чет өлкө валютасында – 328,7 млрд сомду түзгөн. Чет өлкө валютасындагы милдеттенмелердин үлүшү 2024-жылга салыштырмалуу 7,6 пайыздык пунктка азайган жана 2025-жылдын акырына карата милдеттенмелердин жалпы көлөмүнүн 33,2 пайызын түзгөн.

3.1.5-таблица

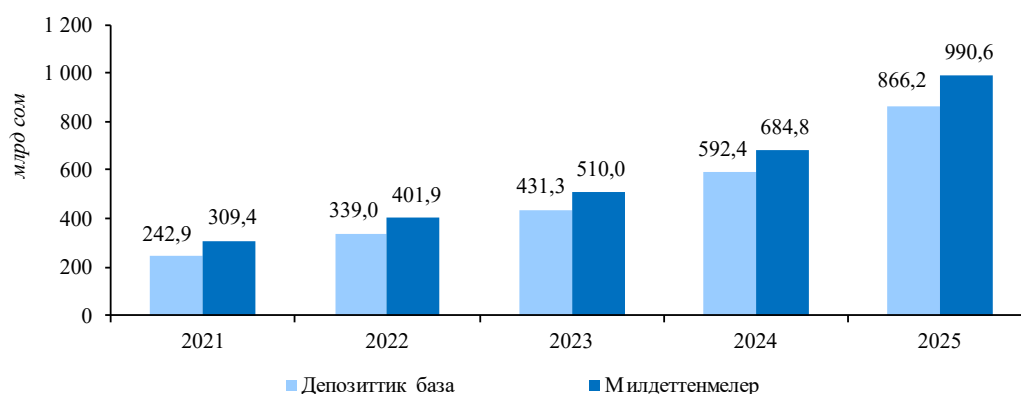
Банктардын милдеттенмелеринин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Милдеттенмелердин категориясы	2024		2025	
	млрд сом	Үлүшү, пайыздар	млрд сом	Үлүшү, пайыздар
Мөөнөттүү депозиттер	125,8	18,3	212,9	21,5
Эсептешүү эсептери	230,9	33,7	348,3	35,1
Талап боюнча төлөнүүчү депозиттер	108,7	15,9	140,4	14,2
Алынган кредиттер	27,1	4,0	29,6	3,0
Өкмөттүн депозиттери	51,7	7,6	66,2	6,7
Резидент эместердин депозиттери	75,4	11,0	95,9	9,7
Улуттук банк алдындагы милдеттенмелер	0,0	0,0	0,0	0,0
Өкмөттүн кредиттери	9,1	1,3	10,8	1,1
Банктардын эсептешүү эсептери жана депозиттери	5,7	0,8	4,3	0,4
Репо келишими боюнча сатылган баалуу кагаздар	0,5	0,1	1,2	0,1
Башка милдеттенмелер	49,9	7,3	81,0	8,2
Бардыгы болуп	684,8	100,0	990,6	100,0

Коммерциялык банктардын милдеттенмелеринин жалпы көлөмүндө депозиттердин үлүшүнүн туруктуу өсүш тенденциясы белгиленген. Милдеттенмелердин жалпы көлөмүндө депозиттик базанын үлүшү 87,4 пайызга чейин көбөйгөн, бул 2024-жылдын ушул эле көрсөткүчүнөн 0,9 пайыздык пунктка жогору.

3.1.6-график

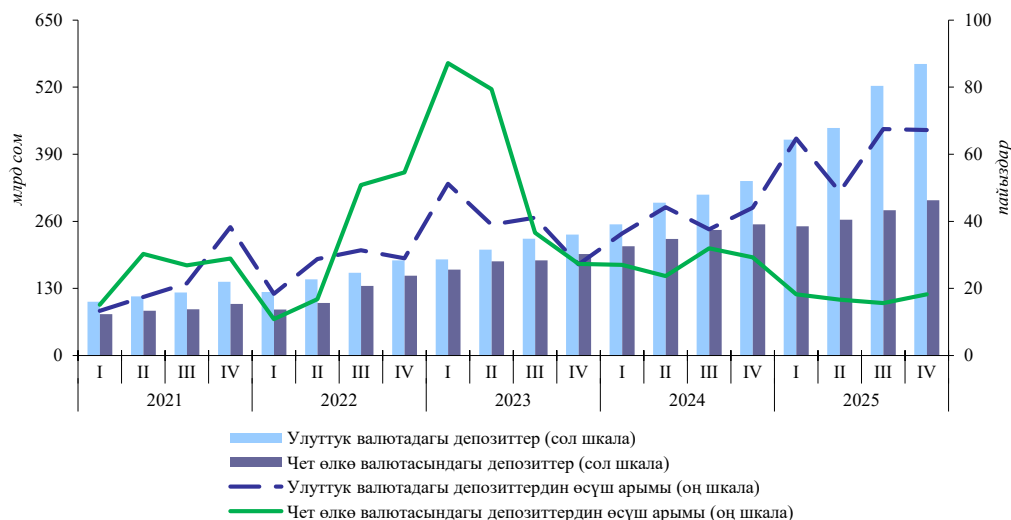
Милдеттенмелердин жана депозиттик базанын динамикасы

2025-жылы коммерциялык банктардын депозиттик базасынын жалпы көлөмү *Депозиттик база* 46,2 пайызга көбөйүү менен 866,2 млрд сомго жетип, олуттуу өсүштү көрсөткөн. Депозиттердин өсүшү улуттук валютада сыяктуу эле (+67,2 пайыз), чет өлкө валютасында да (+18,4 пайыз) байкалган. Депозиттик базанын өсүшү менен бирге эле жеке адамдардын жана юридикалык жактардын эсептеринин саны 38,6 пайызга, 12,2 млн чейин көбөйгөндүгү белгиленген. Байкалган динамика финансылык инфраструктурадан пайдалана алуу мүмкүнчүлүгүнүн кеңейгендигин, ошондой эле калктын банк системасына болгон ишеним деңгээлинин жогорулагандыгын тастыктайт, бул финансылык ортомчулук деңгээлинин өнүгүшүнө өбөлгө түзөт.

3.1.7-график

Банктардын депозиттик базасынын көлөмү (бир мезгилдин акырына карата)

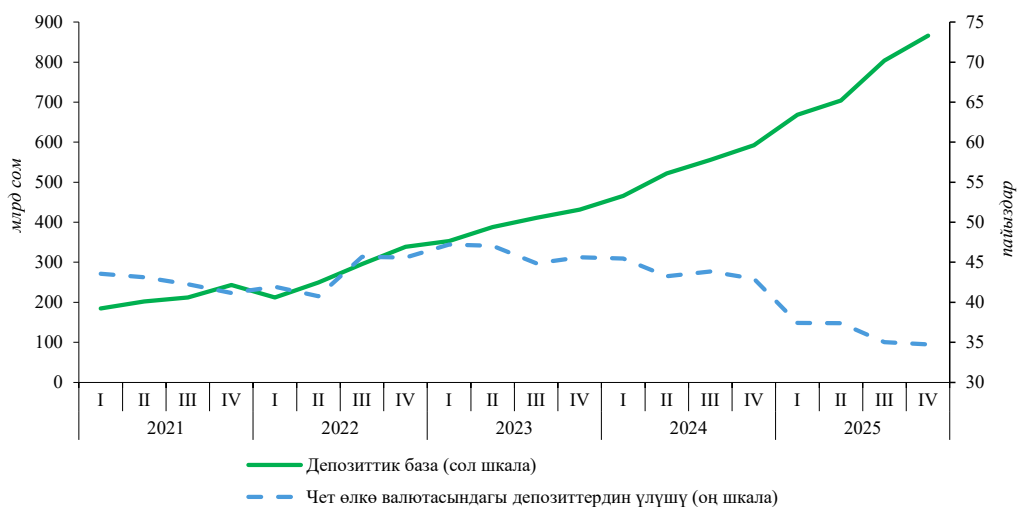

Чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү

Чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү 2024-жылга салыштырганда 8,2 пайыздык пунктка төмөндөө менен 34,8 пайызды түзгөн.

3.1.8-график

Чет өлкө валютасындагы депозиттердин үлүшү (бир мезгилдин акырына карата)

Депозиттик базанын түзүмү

Депозиттердин түзүмүндө кыска мөөнөттүү (бир жылга чейинки мөөнөтү менен) аманаттардын үлүшү 20,0 пайыздан 23,2 пайызга чейин, ал эми узак мөөнөттүү (бир жылдан ашык) аманаттардын үлүшү 6,0 пайыздан 7,6 пайызга чейин өскөн. Депозиттик базанын дюрациясы 2024-жылы 3,0 айдан тартып отчеттук мезгил ичинде 3,7 айга чейин көбөйгөн. Мөөнөттүү депозиттердин дюрациясы да 0,4 пунктка, 12,1 айга чейин жогорулаган.

Депозиттер боюнча пайыздык чендер

Улуттук валютадагы депозиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 2025-жылдын акырына карата өзгөрүлбөстөн, 5,3 пайызды түзгөн, чет өлкө валютасында 0,3 пайыздык пунктка же 0,7 пайызга төмөндөгөн. Улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 0,1 пайыздык пунктка – 12,0 пайыз деңгээлине чейин төмөндөгөн, ал эми чет өлкө валютасында, тескерисинче, 0,1 пайыздык пунктка – 3,1 пайызга чейин жогорулаган.

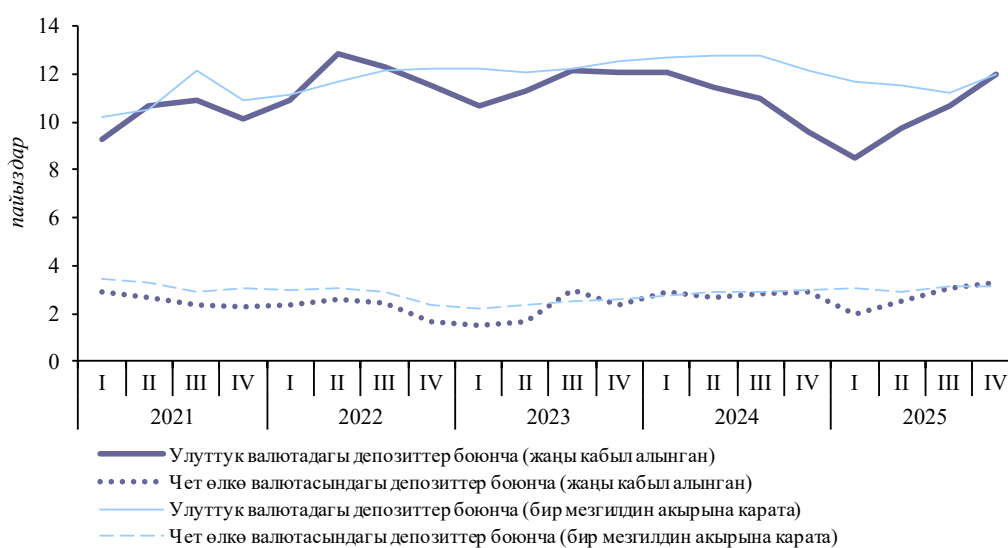
2025-жыл ичинде банктар тарабынан жаңыдан кабыл алынган депозиттердин көлөмү¹ 2024-жылга салыштырмалуу 62,9 пайызга өскөн, бул негизинен улуттук валютадагы депозиттердин 82,4 пайызга көбөйүшүнөн улам болгон. Ошол эле учурда чет өлкө валютасындагы депозиттер 7,5 пайызга төмөндөгөн.

Жаңы депозиттер

Улуттук валютада жаңыдан тартылган мөөнөттүү депозиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен 10,5 пайызды түзүп, 2024-жылга салыштырганда 0,5 пайыздык пунктка төмөндөгөн. Чет өлкө валютасында жаңыдан тартылган депозиттер боюнча орточо алынган пайыздык чен да 0,2 пайыздык пунктка төмөндөп, 2,6 пайызды түзгөн.

3.1.9-график

Банктардын мөөнөттүү депозиттери боюнча орточо алынган пайыздык чендер

Кредиттик тобокелдик банк ишин коштогон тобокелдиктердин негизги түрлөрүнүн бири болуп саналат. 2025-жылы классификацияланган кредиттер боюнча атайын резервдердин кредит портфелине карата катышы 0,8 пайыздык пунктка төмөндөп, 4,1 пайызды түзгөн, бул кредит тобокелдигинин орточо деңгээлинин сакталышын чагылдырат.

Кредиттик тобокелдик

Банк системасында ликвиддүүлүк тобокелдиги ар бир убакыт аралыгында активдер менен милдеттенмелердин ордун жабуу көз карашынан кароого алынат, бул активдердин жана милдеттенмелердин мөөнөттөрү боюнча ажырым орун алган шартта каражаттарга болгон муктаждыкты аныктоого мүмкүндүк берет. 2025-жылы төлөө мөөнөтү бир жылга чейинки активдердин жана милдеттенмелердин төлөө мөөнөттөрүндөгү терс ажырым сакталып турган. Мында, кыска мөөнөттүү мезгилде милдеттенмелердин активдерден ашып кетиши, төлөө мөөнөтү бир жылдан ашкан милдеттенмелерден активдердин басымдуулук кылышы байкалган узак мөөнөттүү аралыктардагы оң ажырымдардын эсебинен компенсацияланышы мүмкүн.

Ликвиддүүлүк тобокелдиги

Ошентип, кыска мөөнөт ичинде ликвиддүүлүк тобокелдиги узак мөөнөттүү мезгилде активдердин тең салмактуу жана туруктуу түзүмү аркылуу жөнгө салынат, бул кыска мөөнөттүү ажырымдарды компенсациялоого жана банк системасынын туруктуулугун сактоого мүмкүндүк берет.

¹ Мында жана мындан ары жыл ичинде тартылган депозиттердин көлөмүнө эсептешүү эсептериндеги каражаттар кирген эмес.

3.1.6-таблица¹

Активдер жана милдеттенмелер мөөнөттөр боюнча (бир мезгилдин акырына карата)
(млрд сом)

2024	Мөөнөтү күндөрдө					Бардыгы
	0-30	31-90	91-180	181-365	365 күндөн ашык	
Активдер	410,3	32,7	33,7	65,8	297,5	840,0
Милдеттенмелер	478,0	21,2	28,0	58,9	92,9	678,9
Активдердин милдеттенмелерден ашкан суммасы	-67,7	11,5	5,8	6,9	204,6	161,0
активдердин жалпы көлөмүнө карата пайыздарда	-16,5	35,2	17,1	10,5	68,8	19,2
Кумулятивдүү ажырым	-67,6	-56,1	-50,4	-43,5	161,1	161,0
активдердин жалпы көлөмүнө карата пайыздарда	-16,5	-12,7	-10,6	-8,0	19,2	19,2

2025	Мөөнөтү күндөрдө					Бардыгы
	0-30	31-90	91-180	181-365	365 күндөн ашык	
Активдер	559,1	44,4	43,6	85,2	510,1	1242,5
Милдеттенмелер	674,2	58,5	40,2	93,9	119,2	986,0
Активдердин милдеттенмелерден ашкан суммасы	-115,1	-14,0	3,4	-8,7	390,9	256,5
активдердин жалпы көлөмүнө карата пайыздарда	-20,6	-31,6	7,9	-10,2	76,6	20,6
Кумулятивдүү ажырым	-115,1	-129,1	-125,7	-134,4	256,5	256,5
активдердин жалпы көлөмүнө карата пайыздарда	-20,6	-21,4	-19,4	-18,4	20,6	20,6

*Коммерциялык
банклардын
капиталы*

Коммерциялык банктардын таза суммардык капиталынын көлөмү² 2025-жылы 62,9 пайызга өсүп, 216,1 млрд сомду түзгөн. Төлөнгөн уставдык капиталдын³ өлчөмү 109,9 пайызга, 161,5 млрд сомго чейин көбөйгөн. Банк секторунун уставдык капиталынын өсүшү негизинен мамлекеттик катышуу үлүшү бар коммерциялык банктын капиталынын көбөйүшү менен шартталган. Коммерциялык банктардын таза суммардык капиталынын жана төлөнгөн уставдык капиталынын көбөйүшү банк секторунун финансылык туруктуулугун тастыктап турат.

Банк секторунун капиталынын шайкештик деңгээли (К 2.1.) 2025-жылдын жыйынтыгы боюнча 26,5 пайызды түзгөн, бул белгиленген ченемден кыйла жогору – кеминде 12 пайыз. Банк системасынын капиталынын шайкештигинин жогорку деңгээли банк секторунун туруктуулугун, финансылык ортомчулук деңгээлин мындан ары жогорулатууну камсыз кылат жана банктарга экономикалык өсүштү колдоого мүмкүндүк берет.

¹ Маалыматтар РБОНун негизинде берилген.

² Банктын уставдык капиталын, уставдык капиталдын курамына кирбеген кошумча салынган капиталды, сатуу баасы менен акциялардын номиналдык наркынын ортосундагы оң айырманы, отчеттук жана өткөн жылдардын бөлүштүрүлбөгөн пайдасын, түзүлгөн резервдерди, капиталдын башка инструменттерин камтыган эсептик көрсөткүч, мында материалдык эмес активдер, туунду уюмдарга инвестициялар жана башка финансы-кредит уюмдарынын капиталы, кийинкиге калтырылган салык активдери эске алынган эмес. Бул көрсөткүч Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы тарабынан белгиленген экономикалык ченемдердин маанилерин эсептөөдө колдонулат.

³ Бул категорияга жөнөкөй жана артыкчылык берилген акциялар кирет.

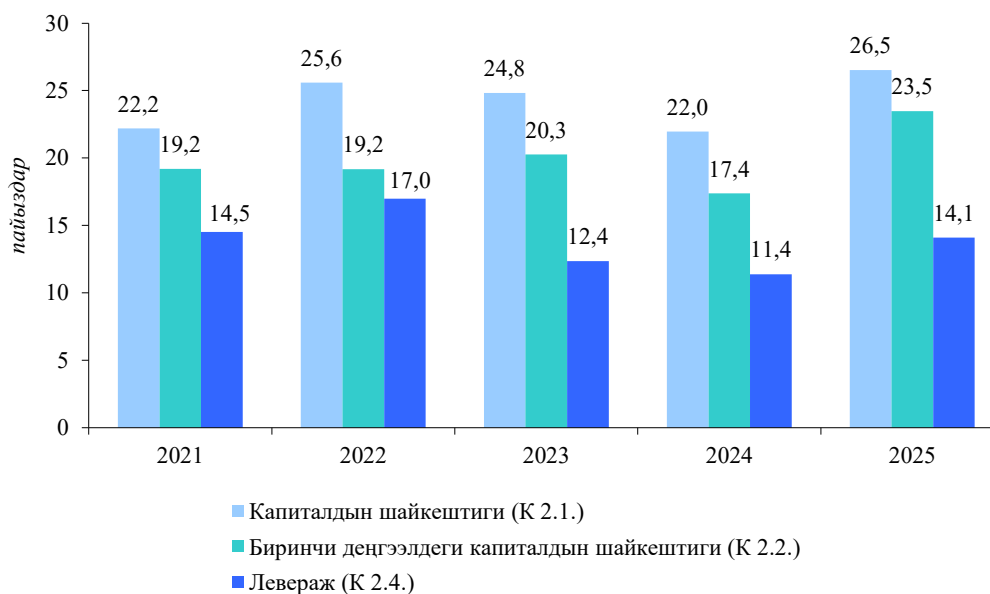
3.1.7-таблица

Коммерциялык банктардын капиталынын көрсөткүчтөрү (бир мезгилдин акырына карата)

	2024	2025
Таза суммардык капитал, <i>млрд сом</i>	132,6	216,1
Операциялык тобокелдиктердин ордун жабуу үчүн резервделген капиталды эске алуу менен, тобокелдикке ээ таза активдер, <i>млрд сом</i>	603,6	741,2
Суммардык капиталдын шайкештик ченеми коэффициентин, <i>пайыздар</i>	22,0	26,5
Суммардык капиталдын шайкештик ченеми (кеминде), <i>пайыздар</i>	12,0	12,0
Системалык мааниге ээ банктар үчүн суммардык капиталдын шайкештик ченеми (кеминде), <i>пайыздар</i>	14,0	14,0
Капиталдын шайкештиги коэффициентин 30 пайыздан жогору болгон банктардын саны, <i>даана</i>	3	5
Капиталдын шайкештиги коэффициентин 20 пайыздан 30 пайызга чейин болгон банктардын саны, <i>даана</i>	7	4
Капиталдын шайкештиги коэффициентин 20 пайыздан төмөн болгон банктардын саны, <i>даана</i>	11	12

3.1.10-график

Банктардын капитал базасында көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча банк системасынын таза пайдасы¹ 2024-жылга салыштырганда 1,9 млрд сомго (+6,2 пайыз) көбөйүү менен 31,1 млрд сомдон 33,0 млрд сомго чейин жеткен.

¹ Аудитордук корутунду тастыкталганга чейин.

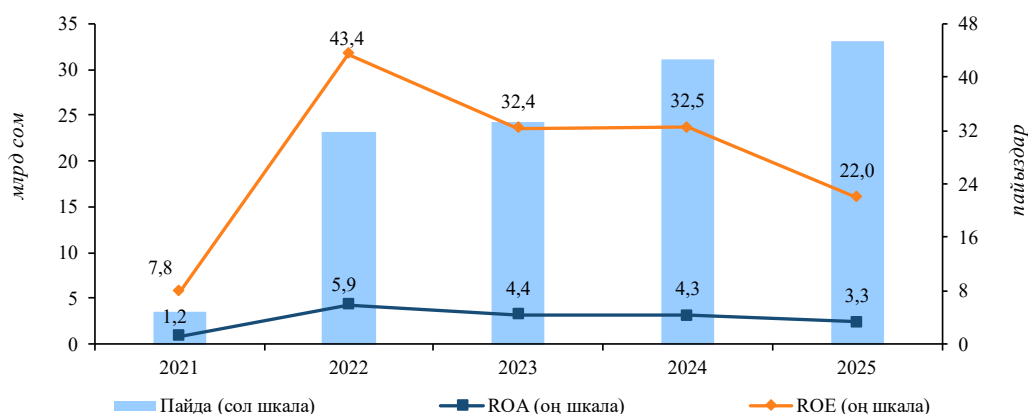
3.1.8-таблица

Банктардын кирешелеринин жана чыгашаларынын көлөмү
(млрд сом)

Категориясы	2024	2025
Бардыгы болуп кирешелер	64,0	88,8
Бардыгы болуп чыгашалар	21,9	32,7
Таза пайыздык киреше	42,1	56,1
РППУга чегерүүлөр (кредиттер боюнча)	2,6	6,1
РППУга чегерүүлөрдөн кийинки таза киреше	39,5	50,0
Бардыгы болуп башка кирешелер	93,4	117,3
Бардыгы болуп башка чыгашалар	55,3	74,6
Бардыгы болуп башка операциялык жана административдик чыгашалар	42,2	54,8
Таза операциялык киреше	35,4	37,8
РППУга чегерүүлөр (башка активдер боюнча)	0,6	0,8
Салык алынганга чейинки таза киреше	34,8	37,0
Пайдага салык	3,7	4,0
Таза пайда	31,1	33,0

3.1.11-график

Банктардын рентабелдүүлүк көрсөткүчтөрү

Коммерциялык банктардын активдеринин кирешелүүлүк көрсөткүчү (ROA) 1,0 пайыздык пунктка төмөндөп, 3,3 пайызды түзгөн, капиталдын кирешелүүлүк көрсөткүчү (ROE) 10,5 пайыздык пунктка, 32,5тен 22,0 пайызга чейин азайган.

Банк системасынын
финансылык
туруктуулугу

Системалык көрсөткүчтөрдүн анализине негизделген Кыргыз Республикасынын банк системасынын финансылык туруктуулугуна баа берүүлөрдүн натыйжалары потенциалдуу тобокелдиктерди жана таасирлерди жөнгө салууга, ошондой эле кредит портфелинин сапатынын олуттуу начарлоосуна жана депозиттердин агылып чыгуусуна туруштук берүүгө мүмкүндүк берген банк системасынын финансылык бекемдигинин олуттуу запасын көрсөтөт.

3.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын өнүгүшү боюнча баяндама¹

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча банк эмес финансы-кредит уюмдарынын (БФКУ) чогуу алгандагы активдери² 2024-жылга салыштырганда 14,0 млрд сомго же 23,1 пайызга көбөйүп, 74,5 млрд сомду түзгөн. Чет өлкө валютасындагы активдер 2,9 млрд сомду же жалпы активдердин 3,9 пайызын түзгөн. 2024-жылдын акырында бул көрсөткүч 3,4 млрд сомду же 5,6 пайызды түзгөн.

3.2.1-таблица

БФКУнун активдеринин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Активдердин категориясы	2024		2025	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Акча каражаттар	218,8	0,4	168,3	0,2
Банктардагы эсептешүү эсептериндеги жана депозиттердеги каражаттар	3 777,8	6,2	4 049,5	5,4
Баалуу кагаздар портфели	32,1	0,1	122,5	0,2
Финансы-кредит уюмдарына кредиттер	1 539,6	2,5	1 896,1	2,5
Кредиттер жана кардарларга финансылык ижара	47 601,4	78,7	60 862,8	81,7
Атайын РППУ*	-1 606,3	-2,7	-3 001,2	-4,0
Негизги каражаттар	1 014,7	1,7	1 244,8	1,7
Инвестициялар жана финансылык катышуу	5 021,9	8,3	5 250,7	7,1
Башка активдер	2 874,5	4,8	3 872,2	5,2
Бардыгы болуп	60 474,5	100,0	74 465,7	100,0

*Атайын РППУ дегенден улам, классификацияланган кредиттер (субстандарттык, шектүү, жоготуулар) боюнча потенциалдуу жоготуулардын жана чыгымдардын ордун жабууга каралган камдарды түшүнүүгө болот.

БФКУнун кредит портфели 2024-жылга салыштырмалуу 13,6 млрд сомго же 27,7 пайызга көбөйүп, 62,8 млрд сомду, анын ичинде чет өлкө валютасында – 1,8 млрд сомду же БФКУнун кредит портфелинин 2,8 пайызын түзгөн (2024-жылдын акырына карата 1,4 млрд сом же 2,8 пайыз).

2025-жылдын акырына карата БФКУлардын чогуу алгандагы активдеринде алардын кредит портфелинин үлүшү 84,2 пайызды түзгөн (2024-жылы – 81,2 пайыз).

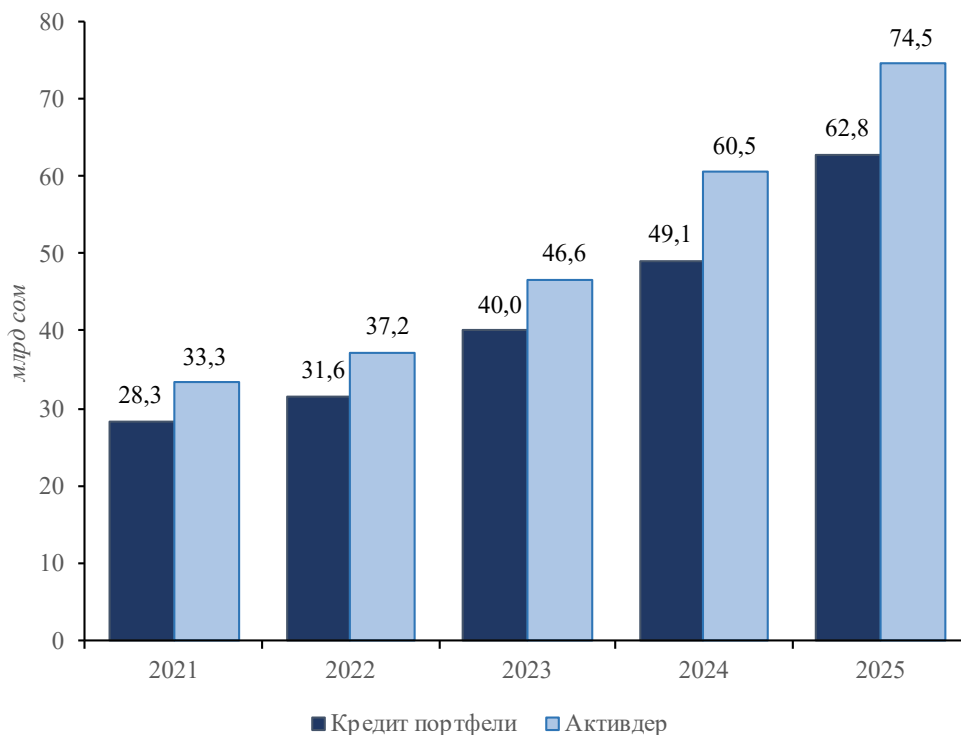
Отчёттук жыл ичинде БФКУлардын инвестициялары жана финансылык катышуусу 228,8 млн сомго же 4,6 пайызга өсүшү банк жана финансы-кредит уюмдарына болгон салымдардын көбөйүшү менен шартталган.

¹ Мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетко (ПРО) ылайык.

² Кредиттик бюролордун, кепилдик фонддун жана алмашуу бюролорунун активдерин эске албаганда.

3.2.1-график

БФКУнун активдеринин жана кредит портфелинин динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

2025-жылы БФКУнун кредит портфелинин көлөмүнүн негизги көбөйүшү Бишкекте (өсүш 41,8 пайыз), Ош областында (өсүш 27,9 пайыз), ошондой эле Баткен областында (өсүш 23,8 пайыз) байкалган.

3.2.2-таблица

БФКУнун кредит портфелинин региондор боюнча түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Региондор	2024			2025		
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	Өсүү арымы, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар	Өсүү арымы, пайыздар
Бишкек шаары	13 634,2	27,7	33,1	19 336,1	30,8	41,8
Ош областы	9 742,4	19,9	20,8	12 464,4	19,9	27,9
Чүй областы	7 974,1	16,2	16,4	9 299,4	14,8	16,6
Жалал-Абад областы	6 489,6	13,2	21,1	7 975,8	12,7	22,9
Ысык-Көл областы	4 510,2	9,2	14,3	5 505,6	8,8	22,1
Баткен областы	2 803,4	5,7	24,2	3 469,2	5,5	23,8
Нарын областы	2 366,9	4,8	8,8	2 701,6	4,3	14,1
Талас областы	1 620,2	3,3	21,5	2 006,8	3,2	23,9
Бардыгы болуп	49 141,0	100,0	22,2	62 758,9	100,0	27,7

Кредит портфелинин негизги үлүшү же 83,4 пайыз керектөө кредиттерине, айыл чарбасынын кредиттерине, кызмат көрсөтүүлөргө, ошондой эле соода жана коммерциялык операцияларга туура келген. 2025-жылы эң көп өсүш керектөө кредиттеринде 7 511,3 млн сом же 37,3 пайыз, кызмат көрсөтүүлөрү боюнча кредиттерде 2 705,8 млн сом же 48,6 пайыз, айыл чарба кредиттеринде 1 113,9 млн сом же 11,7 пайыз деңгээлинде байкалган.

3.2.3-таблица

БФКУнун кредит портфели категориялар боюнча (бир мезгилдин акырына карата)

Категориялар	2024		2025	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Керектөө кредиттери	20 153,5	41,0	27 664,8	44,1
Айыл чарба	9 481,0	19,3	10 595,0	16,9
Кызмат көрсөтүүлөр	5 566,0	11,3	8 271,8	13,2
Соода жана коммерциялык операциялар	5 288,1	10,8	5 799,2	9,2
Курулуш жана ипотека	4 834,9	9,9	5 679,3	9,0
ФКУлардын кредиттери	1 539,6	3,1	1 896,1	3,0
Транспорт	826,3	1,7	1 375,6	2,2
Өнөр жайы	493,3	1,0	534,5	0,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	10,8	0,02	45,0	0,1
Башка кредиттер	947,5	1,9	897,6	1,4
Бардыгы болуп кредиттер	49 141,0	100,0	62 758,9	100,0

Отчёттук жылдын акырына карата БФКУлардын кредит портфели боюнча орточо алынган пайыздык чендер:

- микрофинансылык уюмдар боюнча – 29,8 пайыз, 2024-жылдын көрсөткүчтөрүнө салыштырганда 0,5 пайыздык пунктка азайган;
- кредиттик союздар боюнча – 25,6 пайыз, 2024-жылдын көрсөткүчтөрүнө салыштырганда 0,6 пайыздык пунктка көбөйгөн.
- адистештирилген финансы-кредит уюму боюнча – 15,4 пайыз, 2024-жылдын көрсөткүчтөрүнө салыштырганда 0,2 пайыздык пунктка көбөйгөн.

Отчёттук жыл ичинде БФКУнун кредит портфелиндеги классификацияланган кредиттердин үлүшү 5,0 пайыздан 7,5 пайызга чейин өскөн.

*БФКУнун
кредиттери
боюнча пайыздык
чендер*

3.2.4-таблица

БФКУлардын кредит портфелинин сапаты (бир мезгилдин акырына карата)

Кредиттерди классификациялоонун категориясы	2024		2025	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Бардыгы болуп классификацияланбагандар	46 693,3	95,0	58 061,2	92,5
Бардыгы болуп классификациялангандар	2 447,7	5,0	4 697,7	7,5
<i>анын ичинде:</i>				
<i>Субстандарттык</i>	<i>868,1</i>	<i>1,8</i>	<i>1 887,4</i>	<i>3,0</i>
<i>Шектуу</i>	<i>372,8</i>	<i>0,8</i>	<i>541,3</i>	<i>0,9</i>
<i>Жоготуулар</i>	<i>1 206,8</i>	<i>2,4</i>	<i>2 269,0</i>	<i>3,6</i>
Бардыгы болуп кредит портфели	49 141,0	100,0	62 758,9	100,0

БФКУнун карыз алуучуларынын саны 2025-жылдын акырына карата 630,7 миң адамды түзүү менен (анын ичинде юридикалык жактардын саны – 171), 2024-жылга салыштырмалуу 50,1 миң карыз алуучуга же 8,6 пайызга көбөйгөн. Карыз алуучу-жеке адамдардын жалпы санында аялдар 52,1 пайызды, эркектер 47,9 пайызды түзгөн.

*БФКУнун
милдеттенмелери*

Отчёттук жылдын жыйынтыгы боюнча БФКУнун милдеттенмелери¹ 8,2 млрд сомго же 29,6 пайызга көбөйүп, 36,0 млрд сомду түзгөн.

¹ Микрофинансылык уюмдар, кредиттик союздар, адистештирилген финансы-кредит уюму.

3.2.5-таблица

БФКУнун милдеттенмелеринин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

Милдеттенмелердин категориясы	2024		2025	
	млн сом	Үлүшү, пайыздар	млн сом	Үлүшү, пайыздар
Алынган кредиттер	14 683,0	52,9	18 510,1	51,5
анын ичинде:				
<i>эл аралык финансылык уюмдардан жана донорлордон</i>	8 456,9	30,4	9 928,5	27,6
<i>Кыргыз Республикасынын банктарынан</i>	4 313,4	15,6	5 758,1	16,0
<i>Кыргыз Республикасындагы башка ФКУлардан</i>	1 912,7	6,9	2 823,5	7,9
Мамлекеттик органдар алдындагы милдеттенмелер	186,1	0,7	243,7	0,7
Мөөнөттүү депозиттер	7 504,5	27,1	10 299,8	28,6
Субординацияланган карыздык милдеттенмелер	203,0	0,7	246,4	0,7
Башка милдеттенмелер	5 160,6	18,6	6 655,9	18,5
Бардыгы болуп	27 737,2	100,0	35 955,9	100,0

БФКУнун депозиттик базасы 2025-жылдын акырына карата 10,3 млрд сомду түзүп, 2024-жылга салыштырмалуу 2,8 млрд сомго же 37,2 пайызга көбөйгөн.

2025-жылы БФКУнун чогуу алгандагы капиталы¹ уставдык капиталдын өсүшүнүн жана бөлүштүрүлбөгөн пайданын эсебинен 32,7 млрд сомдон 38,5 млрд сомго чейин көбөйгөн.

3.2.6-таблица

БФКУнун кирешелеринин жана чыгашаларынын түзүмү

(млн сом)

Категориясы	2024	2025
Бардыгы болуп пайыздык кирешелер	14 000,3	16 523,6
Бардыгы болуп пайыздык чыгашалар	3 913,8	4 607,8
Таза пайыздык киреше	10 086,5	11 915,8
РППУга чегерүүлөр (кредиттер боюнча)	1 287,0	1 753,5
РППУга чегерүүлөрдөн кийинки таза пайыздык киреше	8 799,5	10 162,3
Бардыгы болуп пайыздык эмес кирешелер	1 529,6	2 910,0
Бардыгы болуп пайыздык эмес/башка операциялык жана административдик чыгашалар	6 319,2	7 392,9
Таза операциялык киреше	4 009,9	5 679,4
РППУга чегерүүлөр (башка активдер боюнча)	-6,2	-0,1
Салык алынганга чейинки таза киреше	4 016,1	5 679,5
Пайдага салык	458,5	723,9
Таза пайда	3 557,6	4 955,6

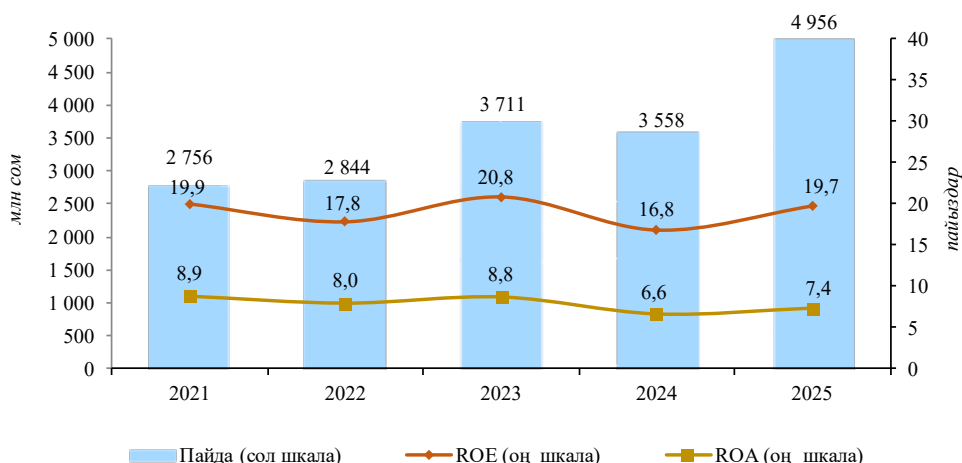
2025-жылдын жыйынтыгы боюнча БФКУлардын таза пайдасы² 2024-жылга салыштырмалуу 5,0 млрд сомду түзүү менен 1,4 млрд сомго же 39,3 пайызга көбөйгөн.

¹ Микрофинансылык уюмдар, кредиттик союздар, адистештирилген финансы-кредит уюму.

² Аудитордук корутунду тастыкталганга чейин.

3.2.2-график

БФКУнун таза пайдасынын жана кирешелүүлүк көрсөткүчтөрүнүн динамикасы

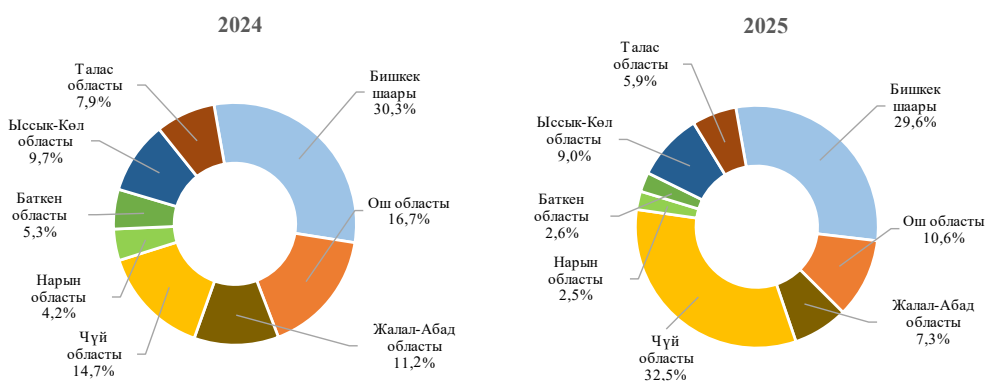
Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын активдеринин кирешелүүлүк көрсөткүчү (ROA) 2024-жылдагы 6,6 пайыздан 2025-жылы 7,4 пайызга чейин өскөн, капиталдын кирешелүүлүк көрсөткүчү (ROE) тиешелүүлүгүнө жараша 16,8 пайыздан 19,7 пайызга чейин өскөн.

2025-жылы Кыргыз Республикасында бир кепилдик фонд ишин уланткан, анын активдери отчеттук жылдын акырына карата 7,5 млрд сомду түзүп, 84,8 млн сомго же 1,1 пайызга көбөйгөн. *Кепилдик фонд*

2025-жыл ичинде 3,8 млрд сом жалпы суммасында 1 656 гарантия (2024-жылы 3,2 млрд сом жалпы суммасында 2 987 гарантия) берилген. Кепилдик фонддун бүтүндөй иштөө мезгили аралыгында 12 809 гарантия берилип, алардын жалпы суммасы 15,1 млрд сомду түзгөн.

3.2.3-график

Региондор боюнча берилген гарантиялардын портфели

3.2.4-график

Категориялар боюнча берилген гарантиялардын портфели

2025-жылдын акырына карата гарантиялык портфелдин көлөмү 5,3 млрд сомду түзүп, жыл башынан бери 1,0 млрд сомго же 24,4 пайызга көбөйгөн.

Кепилдик фонддун милдеттенмелеринин көлөмү 500,3 млн сомго жетип, 2024-жылдын деңгээлине салыштырмалуу 153,0 млн сомго же 44,1 пайызга өсүшүн көрсөткөн.

Кепилдик фонддун жалпы капиталы 7,0 млрд сомду түзүп, өткөн жылдын көрсөткүчтөрүнө салыштырмалуу 68,3 млн сомго же 1,0 пайызга аз болгон, бул пайданын бөлүштүрүлүшү менен шартталган. 2025-жылдын жыйынтыгы боюнча таза пайда 330,6 млн сомду түзүп, 2024-жылдын жыйынтыгына салыштырмалуу 41,1 млн сомго же 11,1 пайызга азайган.

3.3. Ислам каржылоо принциптеринин өнүгүшү¹

Отчёттук жылы Улуттук банк ислам каржылоо принциптерин өнүктүрүү боюнча иш-чараларды уланткан.

2025-жылы Кыргыз Республикасынын аймагында 18 финансы-кредит уюму ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүргүзүүгө укуктуу болсо, 2024-жылы алардын саны 15ти түзгөн.

Банк сектору

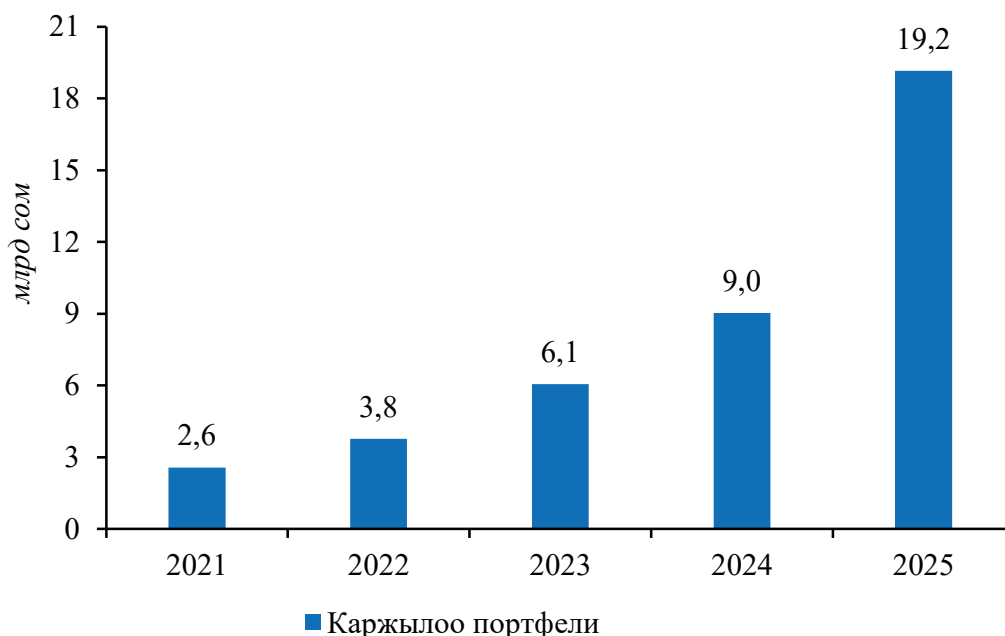
2025-жылы алты коммерциялык банк кызматтарын ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык улуттук жана/же чет өлкө валютасында сунуштаган, мында банктардын бири ислам банкына өзгөртүлгөн.

2025-жылы ислам принциптери боюнча каржылоонун көлөмү 2024-жылга салыштырмалуу 2,1 эсеге көбөйүп, 19,2 млрд сомду түзгөн.

¹ Регулятивдик банктык отчётко (РБО) ылайык.

3.3.1-график

Ислам принциптери боюнча каржылоонун көлөмү

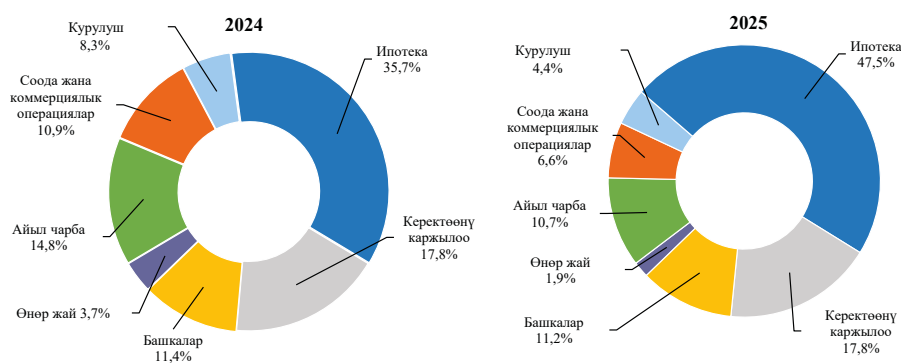

Отчёттук мезгилде банктарды каржылоо портфелинде ислам принциптери боюнча ипотекалык каржылоонун үлүшү 35,7 пайыздан 47,5 пайызга чейин көбөйгөн, ал эми керектөөнү каржылоонун үлүшү 17,8 пайызды түзүп, мурунку деңгээлинде калган.

Банктардын каржылоо портфелинин тармактык түзүмү

3.3.2-график

Ислам принциптери боюнча каржылоо портфелинин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

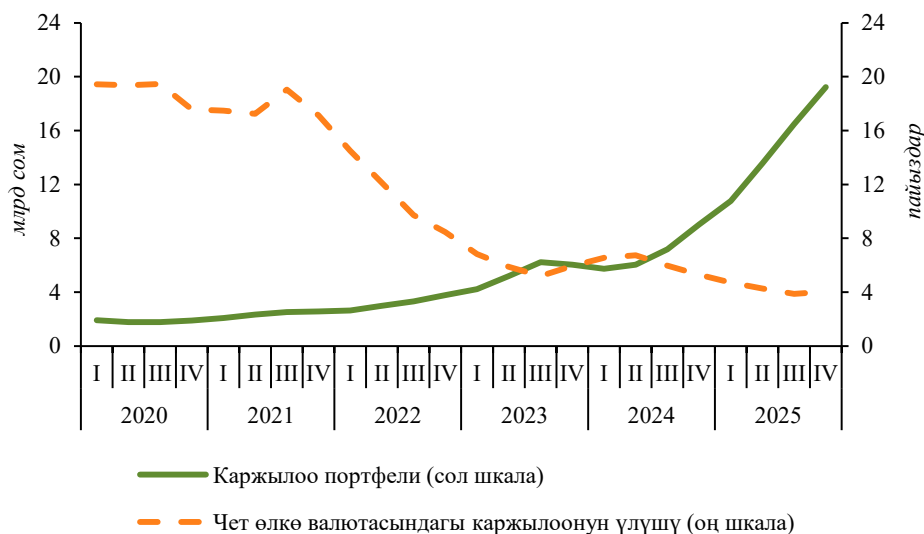
Ислам принциптери боюнча каржылоонун негизги көлөмү ипотекага – 9,1 млрд сом (182,7 пайызга өсүш), керектөөнү каржылоого – 3,4 млрд сом (112,2 пайызга өсүш), айыл чарбасына – 2,1 млрд сом (53,4 пайызга өсүш), соода жана коммерциялык операцияларга – 1,3 млрд сом (28,9 пайызга өсүш) багытталган.

Чет өлкө валютасындагы каржылоонун үлүшү

2025-жылдын жыйынтыгы боюнча каржылоо портфелинин долларлашуу деңгээли 2024-жылга салыштырмалуу 1,2 пайыздык пунктка азайып, 4,0 пайызды түзгөн.

3.3.3-график

Чет өлкө валютасындагы каржылоонун үлүшү (бир мезгилдин акырына карата)

Жаңы каржылоо

2025-жыл ичинде коммерциялык банктар тарабынан берилген каржылоонун жалпы көлөмү 2024-жылга салыштырмалуу 101,7 пайызга өсүп, 16,9 млрд сомду түзгөн. Улуттук валютада 104,9 пайызга (16,4 млрд сомго чейин), чет өлкө валютасында 28,7 пайызга (479,7 млн сомго чейин) жаңыдан берилген каржылоо көлөмүнүн көбөйүшү байкалган.

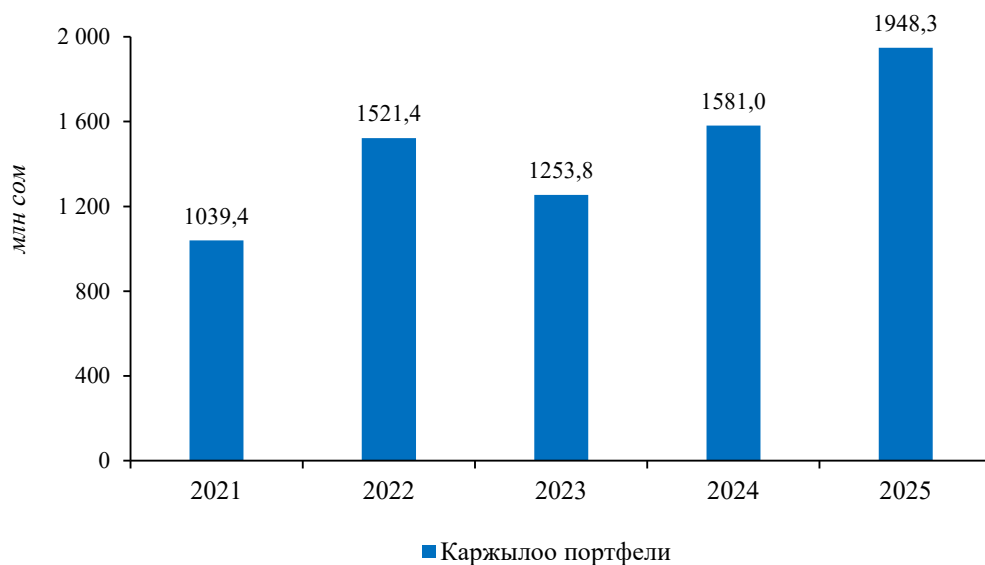
БФКУ сектору

Отчёттук жыл ичинде он эки банк эмес финансы-кредит уюму: тогуз микрокредиттик компания, эки микрокредиттик агенттик жана бир кредиттик союз ислам каржылоо принциптерине ылайык кызмат көрсөткөн.

Ислам принциптери боюнча каржылоонун көлөмү отчёттук жыл ичинде 23,2 пайызга көбөйүп, 1,9 млрд сомду түзгөн.

3.3.4-график

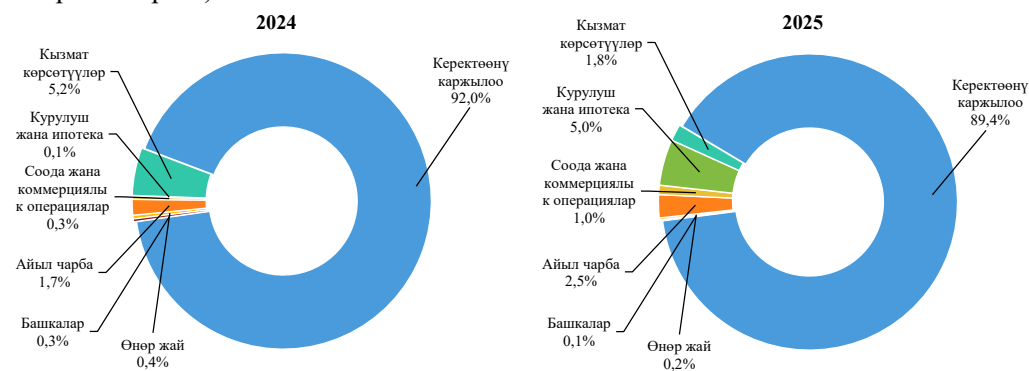
Ислам принциптери боюнча каржылоонун көлөмү

Отчёттук мезгилде каржылоо портфелинин жалпы көлөмүндө керектөөнү *БФКУнун каржылоо портфелинин тармактык түзүмү* каржылоонун үлүшү 92,0 пайыздан 89,4 пайызга чейин жана кызмат көрсөтүүлөрдү каржылоонун үлүшү 5,2 пайыздан 1,8 пайызга чейин азайган. Мында, курулушка жана ипотекага берилген каржылоонун үлүшү 0,1 пайыздан 5,0 пайызга чейин көбөйгөн.

3.3.5-график

Ислам принциптери боюнча каржылоо портфелинин түзүмү (бир мезгилдин акырына карата)

4-ГЛАВА. ТӨЛӨМ СИСТЕМАСЫ

Улуттук банк ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү, жаңы санарип технологияларды өнүктүрүү жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнө калктын жеткиликтүүлүгүн кеңейтүү аркылуу төлөм системаларынын натыйжалуулугун, коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн камсыз кылуу боюнча ишин улантты.

2025-жылы санарип сом мыйзамдуу төлөм каражаты катары бекитилди. Ошол эле учурда, платформанын максаттуу модели жана архитектурасы иштелип чыгып, долбоордун негизги параметрлери аныкталган жана пилоттук сыноо үчүн шарттар түзүлгөн.

Атайын жөнгө салуу режиминин алкагында өткөрүлгөн тестирлөөнүн жыйынтыгында төлөм уюмдарына электрондук акчаны өз алдынча чыгаруу мүмкүнчүлүгү берилди.

Калкты эсептешүүлөрдүн накталай эмес формасын колдонууга андан ары демилгелөө максатында мобилдик тиркемелер аркылуу акча которуулар үчүн комиссиялык төлөм өндүрүүгө тыюу салуу жөнүндө Улуттук банктын чечиминин аракети күчүндө калган.

Улуттук банк 2023–2027-жылдарга Кыргыз Республикасында накталай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча мамлекеттик программанын (Накталай эмес төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү көбөйтүү боюнча мамлекеттик программа) алкагында иш-чараларды координациялоону жана ишке ашырууну улантты. Өткөрүлгөн иш-чаралардын натыйжасында республиканын аймагында орнотулган банк жабдууларынын санынын өсүшү байкалган: банкоматтардын саны¹ – 10,8 пайызга, терминалдардын саны – 1,9 эсеге жана төлөм терминалдардын саны – 3,4 пайызга.

2025-жылдын акырына карата төлөм системаларынын система аралык интеграциясын төлөмдөрдү жана которууларды QR-код аркылуу жүргүзүү кызмат көрсөтүүнү 20 коммерциялык банк жана 14 төлөм уюму камсыз кылган. QR-кодду колдонуу менен жалпысынан 578,9 млн төлөм жүргүзүлүп, анын суммасы 972,9 млрд сомду түзгөн, бул 2024-жылдын көрсөткүчүнөн тиешелүүлүгүнө жараша 4,9 жана 9,3 эсеге көп. Мында өз ара аракеттенүү оператору аркылуу 908,6 млрд сом суммасында 525,1 млн төлөм жана которуу өткөрүлгөн, бул 2024-жылга салыштырмалуу 8,1 жана 10,7 эсеге көп. Орнотулган QR-коддордун саны 1,8 эсеге көбөйгөн.

Төлөм кызмат көрсөтүүлөрүн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн кеңейтүү максатында Өзбекстан Республикасынын HUMO жана Uzcard төлөм системалары, Армения Республикасынын ArCa улуттук төлөм системалары жана Alipay+ эл аралык платформасы менен интеграциялоо иштери жүргүзүлгөн.

4.1. Төлөм системасы боюнча баяндама

4.1.1. Төлөм инфраструктурасы

Кыргыз Республикасынын аймагында төлөм системасынын компоненттери төмөнкүлөр:

- Улуттук банктын ири төлөмдөр системасы – Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн гросстук системасы (ГСРРВ);

¹ Терминал – бул картадан жана башка аралыктан тейлөө инструменттеринен маалыматтарды окуу аркылуу соода операцияларын жүргүзүүгө мүмкүндүк берген аппараттык-программалык комплекс. Терминал төмөнкү түрлөргө бөлүнөт: POS-терминал; POS-терминал-ПВН; виртуалдуу POS-терминал, мобилдик POS-терминал жана ПВН-терминал.

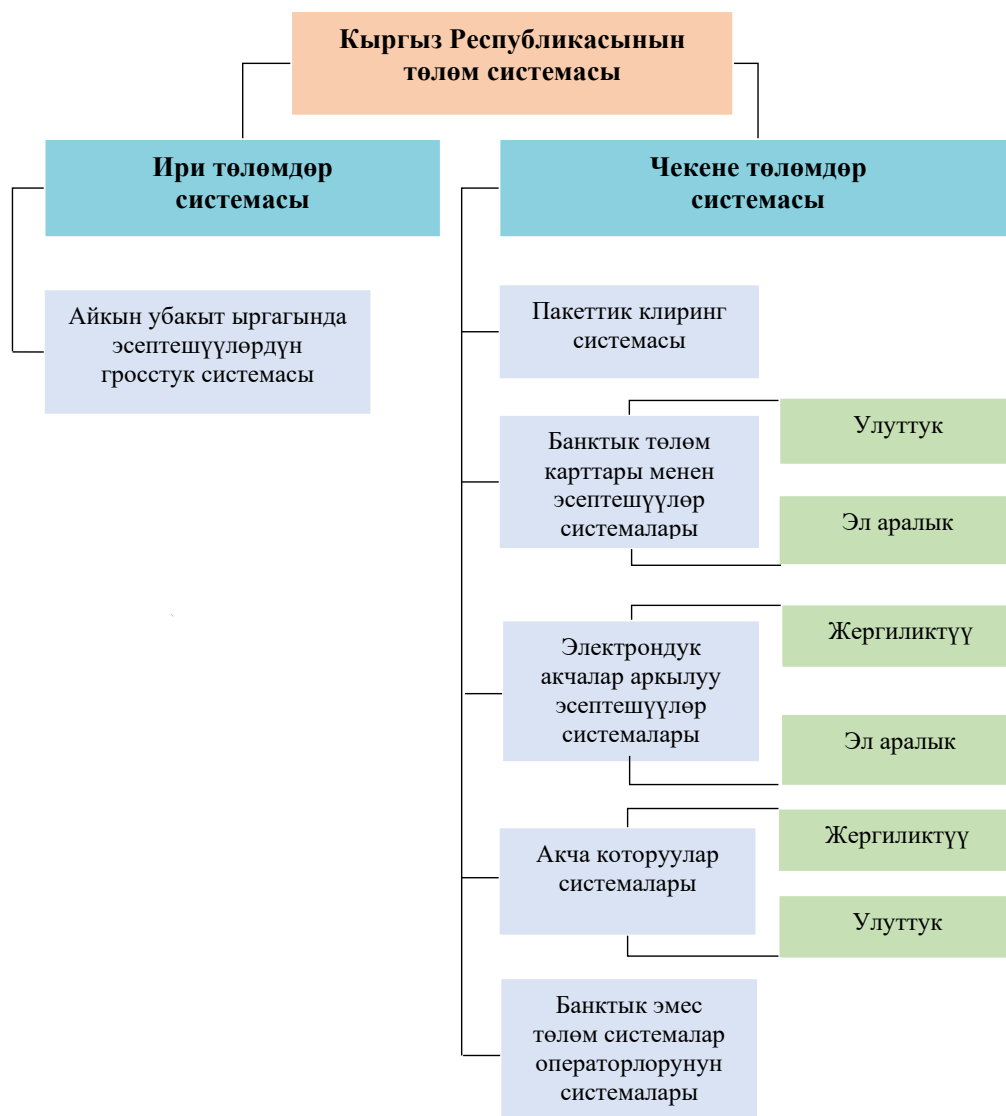
- Чекене төлөмдөр системасы: Майда чекене жана утурумдук төлөмдөрдүн пакеттик клиринг системасы (СПК), төлөм карталары менен эсептешүү системалары, акча которуу системалары, электрондук акчаны колдонуу менен эсептешүү системалары, банк эмес төлөм системаларынын операторлорунун системалары.

Кыргыз Республикасында накталай эмес эсептешүүлөр ГСРРВ, СПК, банктык төлөм карталарын колдонуу менен эсептешүү системалары, электрондук акча менен эсептешүүлөр, акча которуу системалары, банк эмес төлөм системаларынын операторлорунун системалары аркылуу жүргүзүлгөн.

Накталай эмес эсептешүүлөр

4.1.1.1-сүрөт

Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын түзүмү

Улуттук банк, коммерциялык банктар, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгы, Кыргыз Республикасынын Депозиттерди коргоо боюнча агенттиги, Кыргыз Республикасынын Социалдык фонду, Мамлекеттик пенсиялык топтолмо фонду, “Борбордук депозитарий” ЖАК, “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК жана башка адистештирилген катышуучулар банктар аралык төлөм системаларынын (ГСРРВ, СПК) катышуучуларынан болуп саналышат.

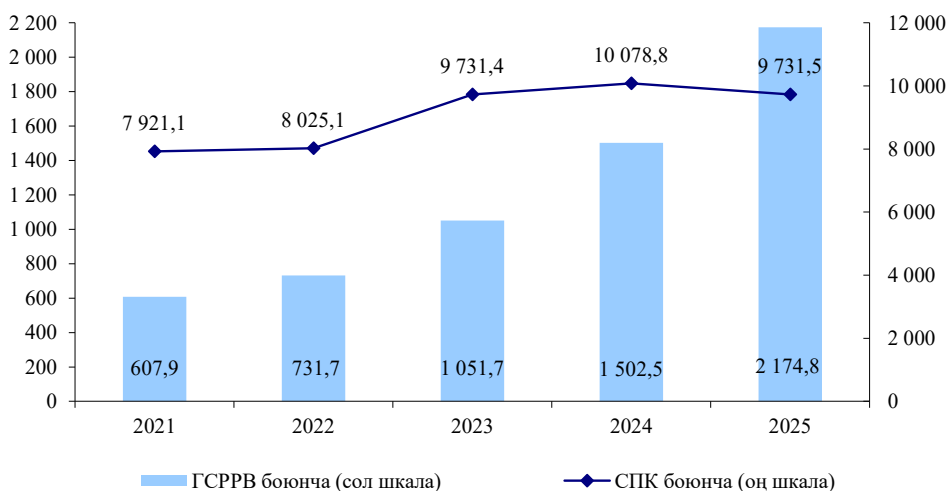
Отчёттук мезгилде банктар аралык төлөм системалары аркылуу 11,9 млн төлөм

өткөрүлгөн, бул 2024-жылдагы көрсөткүчкө салыштырмалуу 2,8 пайызга өскөн. Мында өткөрүлгөн төлөмдөрдүн көлөмү 60,5 трлн сомду түзгөн, бул мурунку жылга салыштырмалуу 86,9 пайызга көп.

ГСРРВ төлөмдөрүнүн саны 2024-жылдагы көрсөткүчкө салыштырмалуу 44,7 пайызга өскөн, ал эми СПКда төлөмдөр 3,4 пайызга азайган. СПКда операциялардын санынын кыскарышы административдик-аймактык реформанын ишке ашырылышына жана бюджеттик уюмдарды жоюу, бириктирүү жана ирилештирүү аркылуу мамлекеттик органдардын түзүмүн оптималдаштыруудан улам төлөмдөрдүн азайышынан келип чыккан.

4.1.1.1-график

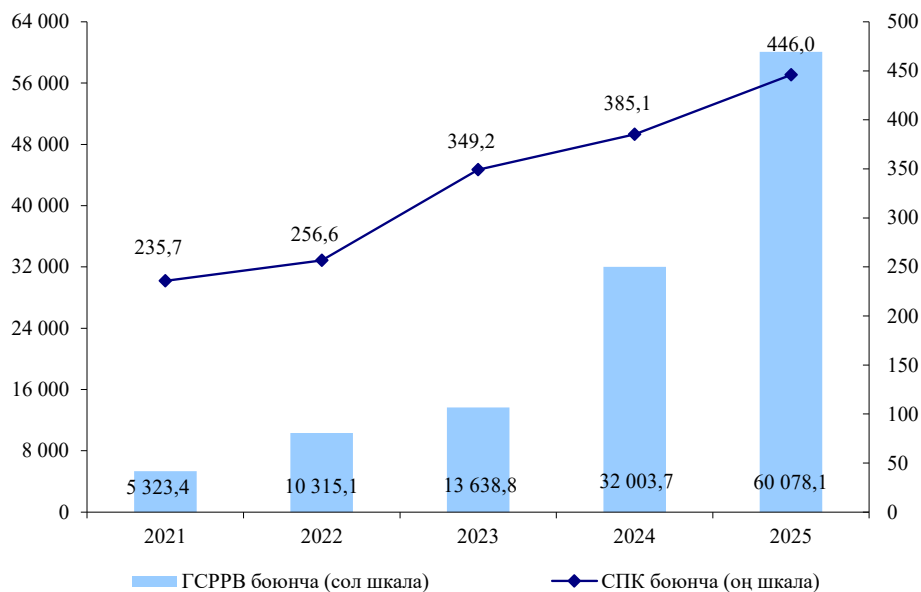
Банктар аралык төлөм системалары боюнча өткөрүлгөн төлөмдөрдүн саны (ГСРРВ жана СПК)
(миң төлөм)

Төлөмдөрдүн көлөмү 2024-жылдагы көрсөткүчкө салыштырмалуу ГСРРВда 1,9 эсеге, ал эми СПКда 15,8 пайызга өскөн.

4.1.1.2-график

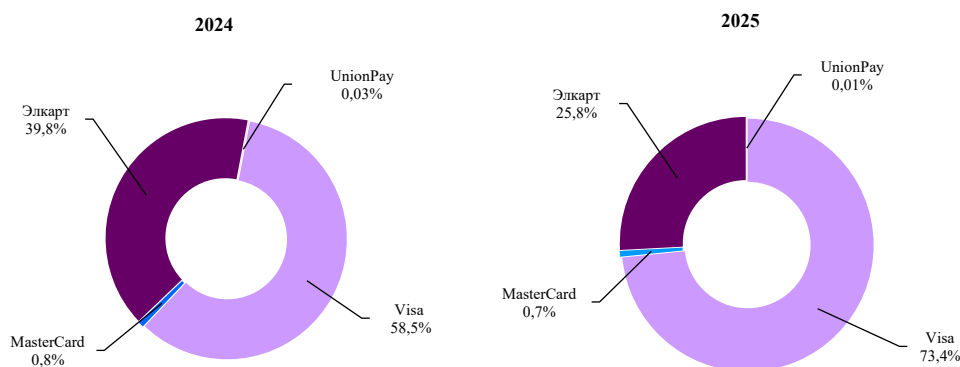
Банктар аралык төлөм системалары боюнча өткөрүлгөн төлөмдөрдүн көлөмү (ГСРРВ жана СПК)
(млрд сом)

Жүгүртүүдөгү банктык төлөм карталарынын жалпы саны 9,9 млн даананы түзүп, бир жыл ичинде 7,9 пайызга көбөйгөн, анын ичинен “Элкарт” улуттук төлөм системасынын карталарынын саны 2,6 млн даананы түзгөн. “Элкарт” банктык төлөм карталарын чыгаруу 2024-жылга салыштырмалуу 29,9 пайызга азайган.

4.1.1.3-график

Чыгарылган банктык төлөм карталарынын төлөм системалары боюнча түзүмү

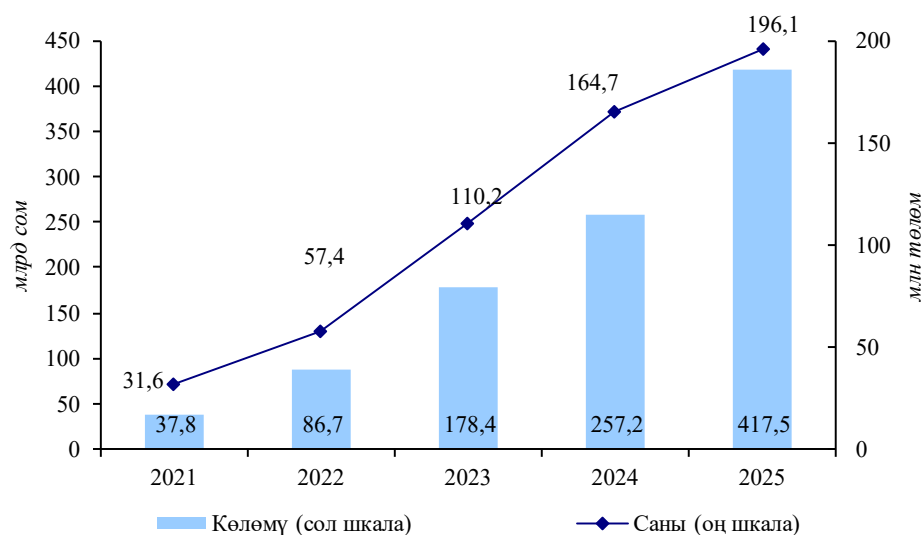
Отчёттук жылы банктык төлөм карталарын колдонуу менен 1 243,9 млрд сом суммасында 253,1 млн ашык операция жүргүзүлгөн. 2024-жылга салыштырганда операциялардын саны 0,4 пайызга көбөйгөн, ал эми көлөмү 13,2 пайызга өскөн.

Банктык төлөм карталарын пайдалануу менен операциялар

2025-жылдын жыйынтыгында соода-тейлөө ишканаларында банктык төлөм карталарын колдонуу менен жүргүзүлгөн операциялардын саны 2024-жылдын көрсөткүчүнө салыштырганда 19,0 пайызга, ал эми операциялардын көлөмү 62,3 пайызга көбөйгөн.

4.1.1.4-график

Соода-тейлөө ишканаларында өткөрүлгөн төлөмдөрдүн динамикасы

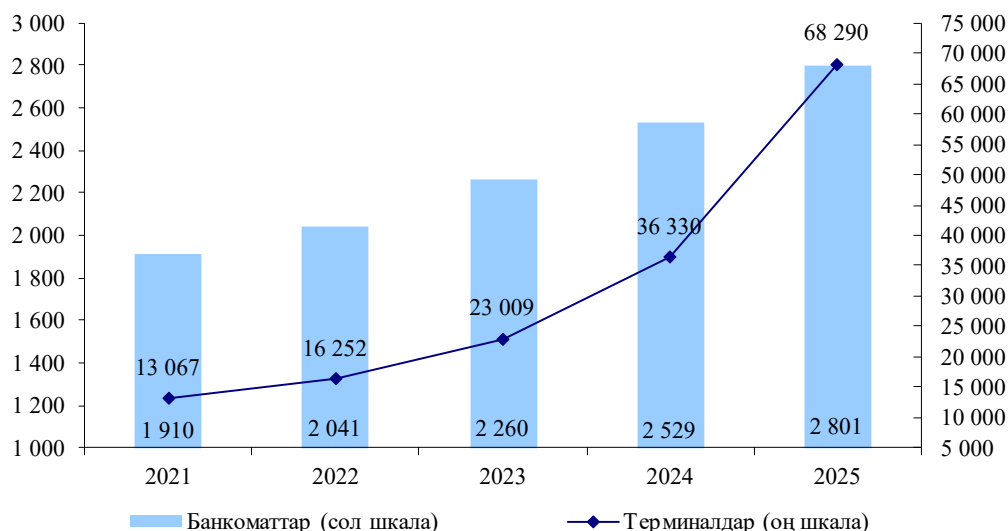
2025-жылдын акырына карата 2 801 банкомат жана 68 290 терминал орнотулган (товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөмдөрдү кабыл алуу функциясы менен – 66 218 терминал жана накталай акча берүү функциясы менен – 2 669 терминал), бул мурунку жылга салыштырмалуу тиешелүүгүнө жараша 10,8 пайызга жана 88,0 пайызга өсүштү билдирет. “Элкарт” улуттук төлөм системасы аралыкта орнотулган бардык түзүлүштөрдө тейленет.

Төлөм карталарын кабыл алуу жана тейлөө боюнча инфраструктура

4.1.1.5-график

Банкоматтардын жана терминалдардын санынын динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

(бирдиктер)

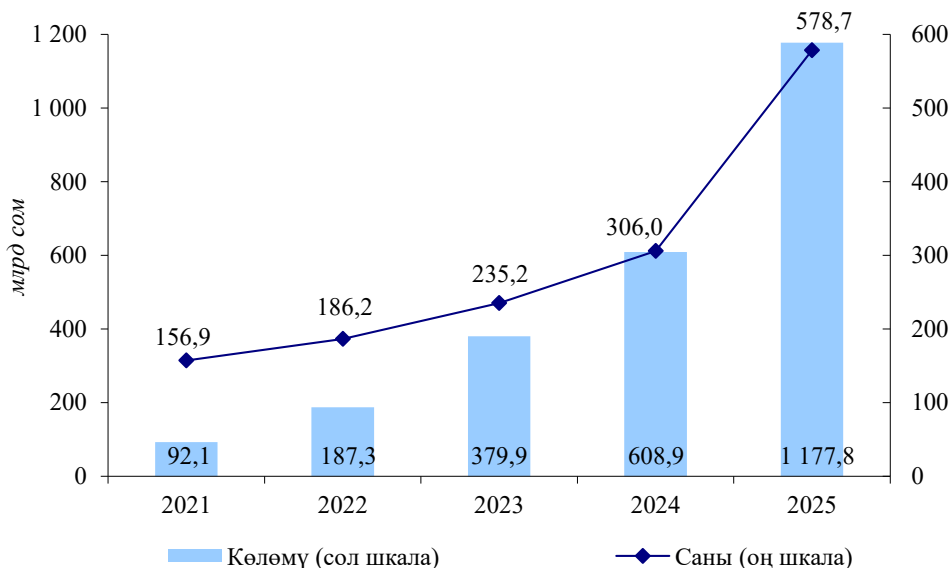

Төлөм уюмдары аркылуу үчүнчү жактардын пайдасына өткөрүлгөн төлөмдөр

Төлөм уюмдары тарабынан 1 177,8 млрд сом суммасында 578,7 млн төлөм жүргүзүлгөн. Бул көрсөткүч 2024-жылга салыштырмалуу тиешелүүлүгүнө жараша 89,1 жана 90,4 пайызга көбөйгөн.

4.1.1.6-график

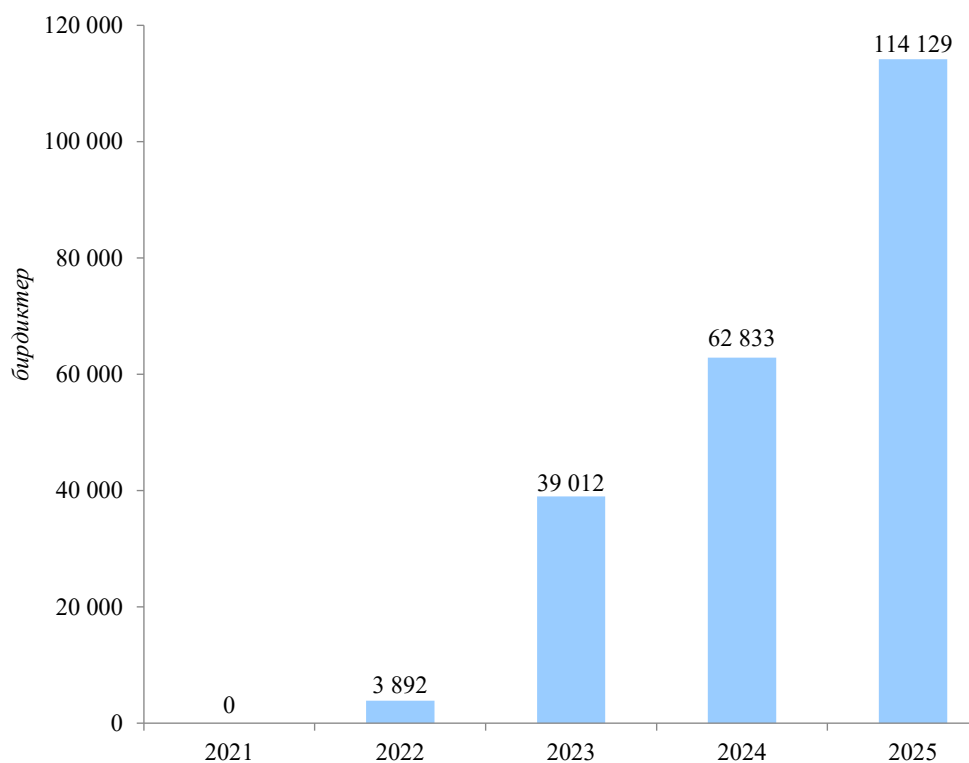
Төлөм уюмдары тарабынан өткөрүлгөн төлөмдөрдүн саны жана көлөмү

Отчёттук мезгилдин акырына карата республика боюнча соода-тейлөө ишканаларында, ошондой эле мамлекеттик жана муниципалдык мекемелерде 114,1 миң унификацияланган QR-код орнотулган, бул 2024-жылга салыштырмалуу 1,8 эсеге көп.

4.1.1.7-график

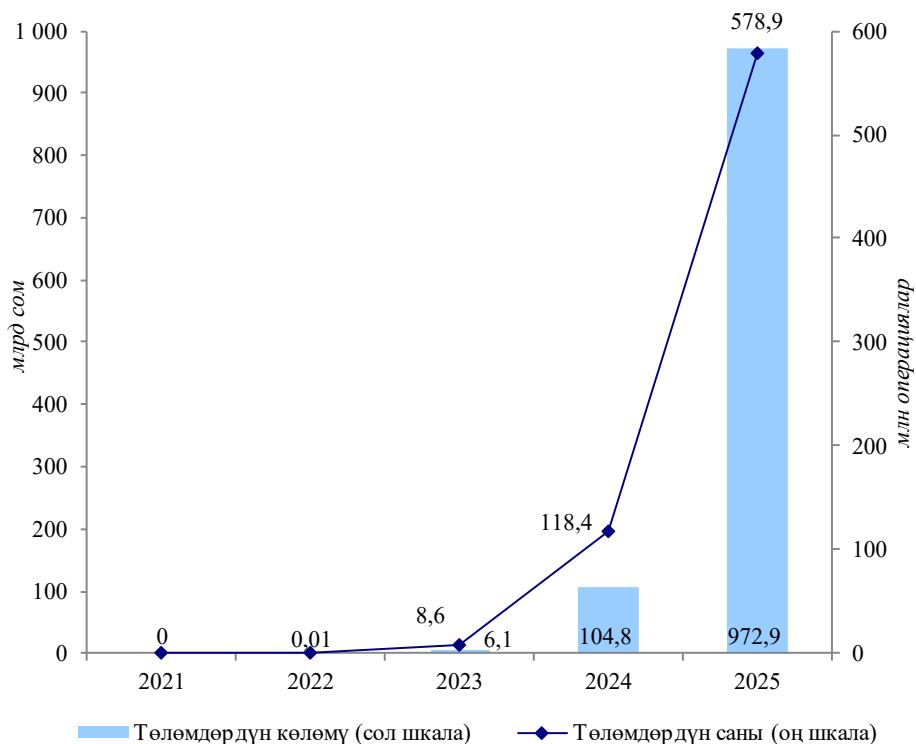
Орнотулган QR-коддордун санынын динамикасы

Отчёттук мезгил ичинде QR-кодду колдонуу менен жалпысынан 578,9 млн төлөм жүргүзүлүп, анын суммасы 972,9 млрд сомду түзгөн, бул өткөн жылдын тиешелүү мезгилиндеги көрсөткүчтөн тиешелүүлүгүнө жараша 4,9 жана 9,3 эсеге ашык. Анын ичинен өз ара аракеттенүү оператору аркылуу 908,6 млрд сом суммасында 525,1 млн төлөм жана которуу өткөрүлгөн, бул 2024-жылдагы ушундай эле көрсөткүчтөн тиешелүүлүгүнө жараша 8,1 жана 10,7 эсеге көп. Ошол эле учурда QR-кодду колдонуу менен мамлекеттик кызмат көрсөтүүлөр үчүн 85,9 млн төлөм жүргүзүлүп, 27,2 млрд сомду түзгөн, бул 2024-жылга салыштырмалуу, тиешелүүлүгүнө жараша 26,2 жана 10,1 эсеге көп.

4.1.1.8-график

QR-кодду колдонуу менен төлөмдөрдүн жана которуулардын динамикасы

Электрондук акча

Отчёттук мезгилде электрондук акча эмитенттери катары үч коммерциялык банк, электрондук акча менен эсептешүүнүн беш локалдык системасы иштеген.

Жылдын акырына карата электрондук капчыктардын саны 2024-жылга салыштырмалуу 1,9 пайызга бир аз көбөйүп, 7,8 млн бирдикти түзгөн. Ошол эле учурда, 2025-жылдын акырында электрондук капчыктардагы акча каражаттарынын калдыгы 2,03 млрд сомду түзүп, 2024-жылга салыштырмалуу 2,3 эсеге көбөйгөн.

4.1.1.9-график

Электрондук акча көрсөткүчтөрүнүн динамикасы (бир мезгилдин акырына карата)

4.1.2. Накталай эмес төлөмдөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча иш-чаралар

Улуттук банк Накталай эмес төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү көбөйтүү боюнча мамлекеттик программанын катчылыгынын функциясын аткаруу менен 2025-жылы төлөм инфраструктурасын кеңейтүүгө багытталган чараларды, анын ичинде QR-коддорду жайылтуу, калктын төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатуу, ошондой эле мамлекеттик жана муниципалдык кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөмдөрдү накталай эмес түрдө кабыл алуу чараларын улантты.

Накталай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча мамлекеттик программаны ишке ашыруу

Накталай эмес төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү көбөйтүү боюнча мамлекеттик программанын алкагында төмөнкү натыйжаларга жетишилди:

- 679,8 миң адам (пенсионерлердин жалпы санынын 83,0 пайызы), ал эми 2024-жылы 645,1 миң адам (пенсионерлердин жалпы санынын 81,0 пайызы) пенсиясын коммерциялык банктардагы эсеби аркылуу алышкан;

- коммерциялык банктардагы эсептери аркылуу социалдык төлөөлөрдү 250,3 миң адам (алуучулардын жалпы санынын 99,4 пайызы), ал эми 2024-жылы 285,1 миң адам алган (алуучулардын жалпы санынын 99,2 пайызы);

- медициналык кызмат көрсөтүүлөргө төлөө үчүн 255 мамлекеттик саламаттыкты сактоо уюмунун ичинен 197сінде POS-терминал орнотулган, ошол эле учурда 40 мамлекеттик саламаттык сактоо уюмунда акы төлөнүүчү медициналык кызмат көрсөтүлбөйт, ал эми 18и төлөмдөрдү банктар аркылуу кабыл алат. 2024-жылы 256 мамлекеттик саламаттыкты сактоо уюмунун 173үндө медициналык кызмат көрсөтүүлөргө төлөө үчүн POS-терминалдар орнотулган;

- бюджеттик уюмдарда “бюджеттик каражаттарды алуучунун” 439 картасы пайдаланылган, алар боюнча жалпысынан 1023,7 млн сом суммасына 1818 транзакция өткөрүлгөн, ал эми 2024-жылы “бюджеттик каражаттарды алуучунун” 481 картасы пайдаланылып, алар боюнча жалпы 4 757,3 млн сом суммасында 1 968 транзакция өткөрүлгөн;

- “Кыргыз почтасы” ААКтын 872 почта байланыш бөлүмүнүн 516 сында 1 315 калктуу конуштун тургундарына карта ээлерине пенсияларды, жөлөкпулдарды жана эмгек акыларды төлөө, ошондой эле коммуналдык кызмат көрсөтүүлөрдү, салыктарды жана башка төлөмдөрдү төлөө үчүн терминалдар орнотулган, ал эми 2024-жылы “Кыргыз почтасы” ААКтын 786 почта бөлүмүнүн 424 үндө терминал болгон;

- мамлекеттик жана муниципалдык кызмат көрсөтүүлөрдү кошо алганда, товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн 114,1 миңден ашык унификацияланган QR-коддор жана 66,2 миң төлөм терминалдары орнотулган, мында көрсөткүчтөр 2024-жылга салыштырмалуу 1,8 эсеге өскөн.

Санарип банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатуу максатында Улуттук банктын чечими менен мобилдик тиркемелер жана интернет-банкинг аркылуу жүргүзүлгөн акча которуулар үчүн комиссия төлөөдөн бошотуу 2026-жылдын 31-декабрына чейин узартылган.

Улуттук банк тарабынан ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдар үчүн мобилдик тиркемелерди, банкоматтарды жана төлөм терминалдарын ыңгайлаштыруу жана алардын төлөм инфраструктурасын жана банктык кызмат көрсөтүүлөрдү пайдалануусуна шарттарды түзүү боюнча талаптар белгиленген.

Төлөм уюмдарына атайын жөнгө салуу режиминин алкагында тесттин жыйынтыгы боюнча электрондук акчаны өз алдынча чыгаруу мүмкүнчүлүгү берилди. Бул чаралар финансылык инструменттердин жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга жана төлөм кызмат көрсөтүү инфраструктурасын өнүктүрүүгө, ошондой эле өлкөдө накталай эмес төлөмдөрдүн өсүшүнө көмөктөшүүгө багытталган.

Жарандарды алдамчылык иш-аракеттерден коргоо максатында коммерциялык

банктарга жана банктык кызмат көрсөтүүлөрдү сунуштаган башка уюмдарга алдамчылыкка каршы аракеттенүү системасын ишке киргизүү талаптары белгиленген.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын улуттук валютасында эсептешүүлөр жөнүндө” Мыйзамы кабыл алынгандыгына байланыштуу жана накталай эмес төлөмдөрдү өнүктүрүүнү демилгелөө максатында Министрлер Кабинетинин жана Улуттук банктын токтому менен Накталай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн үлүшүн көбөйтүү боюнча мамлекеттик программаны ишке ашыруу боюнча иш-чаралар планына төмөнкү өзгөртүүлөр киргизилген:

- мамлекеттик жана муниципалдык кызмат көрсөтүүлөр үчүн, ошондой эле соода-тейлөө ишканаларында товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөөдө накталай эмес төлөмдөрдү кабыл алуу үчүн банк жабдууларынын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу боюнча иш-чараларга көмөктөшүү;

- жеке адамдар үчүн социалдык төлөөлөрдү чегерүү жана белгилүү бир бүтүмдөрдү комиссия албастан ишке ашыруу үчүн негизги банк эсебин ачуу механизмдин ишке киргизүү;

- кыймылсыз мүлк менен бүтүмдөрдү ишке ашырууда, ошондой эле үлүштүк катышуу аркылуу курулушка финансылык каражаттарды тартууда эскроу-эсепти колдонуу механизмдин ишке киргизүү;

- тез которуулар жана төлөмдөр үчүн бирдиктүү төлөм мейкиндигин түзүү боюнча иш-чараларды ишке ашыруу.

4.1.3. Төлөм системасынын ишин көзөмөлдөө (оверсайт)

Төлөм системаларынын маанилүүлүгү жана жеткиликтүүлүгү

Отчёттук жылда Улуттук банк Кыргыз Республикасынын төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) ишин уланткан. Белгиленген критерийлерге ылайык, өлкөнүн финансылык системасы үчүн финансылык туруктуулук жана калктын накталай эмес төлөмдөргө болгон ишеними жагынан маанилүү болгон төлөм системалары аныкталган. Алсак, ГСРРВ системалуу мааниге ээ төлөм системасы, ГСРРВ, СПК жана “Элкарт” банктык төлөм карталары менен эсептешүүлөр системасы – улуттук система, банктык төлөм карталары менен эсептешүүлөр боюнча – эки система, жети акча которуу системасы, эки электрондук акча менен эсептешүүлөр системасы жана үчүнчү жактардын пайдасына төлөмдөрдү кабыл алуу боюнча алты система маанилүү төлөм системалары катары аныкталган. Үч уюм, анын ичинде “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАК орчундуу кызмат көрсөтүүлөр провайдерлери болуп аныкталышкан.

Системалуу мааниге ээ төлөм системасы штаттык режимде иштеген. Үзгүлтүксүз мониторингдин жыйынтыгы боюнча системанын жеткиликтүүлүк коэффициенти¹ 99,88 пайыз деңгээлинде жогору бойдон сакталып калган. Маанилүү төлөм системалары жалпысынан туруктуу иштеген.

Эл аралык стандарттарга шайкештик

2025-жылы системалуу мааниге ээ жана маанилүү төлөм системаларынын ишине кезектеги баа берүү алардын ФРИП² эл аралык стандарттарына шайкештигин тастыктаган. Мындан тышкары, орчундуу кызмат көрсөтүүлөр резидент-провайдерлердин ишинин Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына шайкештиги тастыкталган.

¹ Жеткиликтүүлүк коэффициенти – системанын колдонуучуларынын кызмат көрсөтүүлөрдөн жана маалыматтан пайдалануу мүмкүнчүлүгү. Техникалык бузулуулардан жана профилактикалык иштерден улам системанын үзгүлтүксүз учурашы системанын жеткиликтүүлүгүн төмөндөтөт.

² Финансылык рыноктун инфраструктурасы үчүн принциптер (Principles for Financial Market Infrastructures) – 2012-жылдын апрель айында Эл аралык эсептешүүлөр банкына караштуу Төлөм жана рыноктук инфраструктуралар боюнча комитет тарабынан иштелип чыккан жана кабыл алынган.

4.2. Санарип төлөм технологияларынын өнүгүшү

Отчёттук жылы Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы санарип төлөм технологияларын өнүктүрүүгө, накталай эмес эсептешүүлөрдү кеңейтүүгө жана калк менен чарба жүргүзүүчү субъекттер үчүн төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга багытталган иш-чараларды аткарды.

QR-код аркылуу төлөм жүргүзүү системасынын инфраструктурасын модернизациялоо, жаңы идентификаторлорду киргизүү, функционалды кеңейтүү, ошондой эле жеке жана юридикалык жактар үчүн накталай эмес эсептешүүлөрдүн ыңгайлуулугун, ылдамдыгын жана коопсуздугун жогорулатуу боюнча иштер улантылды.

Эки өлчөмдүү штрихкод белгилерин (QR-код) өнүктүрүү

Улуттук банк тарабынан Монополияга каршы жөнгө салуу кызматы жана Мамлекеттик салык кызматы менен биргеликте накталай эмес эсептешүүлөрдүн колдонууга киргизилишин контролдоо жана аларды жайылтуу деңгээлин жогорулатуу максатында отчёттук мезгилде соода-тейлөө ишканаларында накталай эмес төлөмдөрдү кабыл алуучу жабдуулардын болушун текшерүү боюнча жеринде жүргүзүлгөн мониторингдер, ошондой эле ишкердик субъекттер менен түшүндүрүү иштери өткөрүлдү.

Отчёттук жылы ачык банкингди колдонууга киргизүү боюнча иш-чаралар улантылды. Коммерциялык банктар, төлөм уюмдары жана Эл аралык финансы корпорациясы (IFC) менен биргеликте финансы рыногунун катышуучуларынын ортосунда маалымат алмашуу үчүн колдонмо программалоо интерфейстеринин (API) бирдиктүү стандарттарын түзүү иштери жүргүзүлдү. Алардын жыйынтыгында Төлөмдөрдү баштоо үчүн API стандартын, ошондой эле Банктык жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрү жөнүндө маалымат алмашуу жана колдонуу үчүн ачык API'нин бирдиктүү стандартын камтыган Ачык API'нин бирдиктүү стандарттарын киргизүү боюнча сунуш-көрсөтмөлөр бекитилди.

Ачык банкингди өнүктүрүү

Улуттук банк жөнгө салуу нормаларын өркүндөтүү жана санарип финансылык технологиялардын өнүгүшүн жана финтех-чечимдерди колдонуунун кеңейишин эске алып, финансылык платформалардын (маркетплейстердин) иштеши үчүн шарттарды түзүү иштерин жүргүзгөн.

Интеграциялык карым-катнашты өнүктүрүү

Төлөм кызматтарын көрсөтүү географиясын кеңейтүү максатында:

- “Элкарт” жана HUMO (Өзбекстан Республикасы) төлөм системалары ортосунда өз ара эквайрингди камсыз кылуу боюнча иштер жүргүзүлгөн. Долбоор эки өлкөнүн жарандары үчүн накталай эмес эсептешүүлөрдү жөнөкөйлөтүүгө жана чек ара аркылуу финансылык карым-катнашты өнүктүрүүгө багытталган;

- “Элкарт” жана Uzcard (Өзбекстан Республикасы) төлөм системаларынын карталарынын ортосунда чек ара аркылуу өтүүчү P2P- которуулары ишке киргизилди. Демилге бирдиктүү финансы мейкиндигин түзүүгө, транзакциялык чыгымдарды азайтууга, жеке адамдар жана бизнес үчүн чек ара аркылуу эсептешүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга багытталган;

- Армения Республикасынын ArCa улуттук төлөм системасы менен интеграциялоо боюнча иштер жүргүзүлүүдө. ArCa жана “Элкарт” улуттук төлөм системаларынын, ошондой эле ArCaPay тез төлөмдөр системасынын алкагында эки өлкөнүн ортосундагы өз ара аракеттенүүнү өнүктүрүү жеке жана юридикалык жактар үчүн чек ара аркылуу өтүүчү төлөмдөрдүн ыңгайлуу, тез жана коопсуз каналдарын, улуттук төлөм системаларынын карталарынын өз ара тейленишин камсыз кылат;

- Alipay+ менен “Банктар аралык процессинг борбору” ЖАКтын ортосунда интеграциялоо иштери жүргүзүлүүдө, бул келечекте QR-кодду колдонуу менен өз ара төлөмдөрдү кабыл алууга мүмкүндүк берет.

Улуттук банк Казакстан Республикасынын жана Тажикстан Республикасынын борбордук (улуттук) банктары менен биргеликте Борбордук Азиянын финансы рынокторунда жасалма интеллект технологияларын колдонууга арналган

регионалдык изилдөө даярдалган, анын жыйынтыктары жасалма интеллект технологияларын колдонуунун учурдагы деңгээлин баалоо жана андан ары өнүктүрүү багыттарын аныктоо үчүн колдонулду.

Улуттук төлөм системасынын иши

2025-жылы улуттук банктык карталардын күнүмдүк операцияларда функционалдуулугун жана колдонуунун ыңгайлуулугун кеңейтүүгө багытталган “Элкарт+” карталык продукту ийгиликтүү ишке киргизилди. “Элкарт+” картасы кошумча артыкчылыктарды сунуштайт, анын ичинде каражаттын бир бөлүгүн кайтарып алуу (cashback) мүмкүнчүлүгү жана СТИде арзандатуулар каралган.

Улуттук төлөм системасынын оператору “Элкарт Мобайл”, “Элкарт Трейд” мобилдик тиркемелери жана “Элкарт Пэй” байланышсыз төлөм системасы аркылуу “Элкарт” улуттук төлөм системасынын продукттарын/кызматтарын сунуштоо боюнча ишин уланткан.

Атайын жөнгө салуу режимин

Отчёттук жылы инновациялык банктык жана төлөм кызматтарын апробациялоо максатында атайын жөнгө салуу режимин колдонуу улантылган. Аталган режимдин алкагында төлөм уюмдарынын жана төлөм системаларынын операторлорунун ишин жүзөгө ашырган үч юридикалык жак электрондук акчаларды жана электрондук капчыктан пайдалануу төлөм карталарын чыгаруу боюнча операцияларды тесттен өткөргөн. Электрондук акчаларды чыгаруу укугуна ээ субъекттердин чөйрөсүн кеңейтүү Кыргыз Республикасында накталай эмес төлөмдөрдүн жана эсептешүүлөрдүн өсүшүнө, калктын жана бизнестин, анын ичинде региондордогу колдонуучулардын финансылык жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга өбөлгө түзөт.

Ийгиликтүү тестирилөөнүн жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына тиешелүү өзгөртүүлөр киргизилди.

4.3. Санарип сом

“Санарип сом” долбоору Улуттук банктын стратегиялык демилгеси болуп саналат жана накталай жана накталай эмес акча каражаттары менен бирге улуттук валютанын үчүнчү формасы катары улуттук санарип валютаны этап-этабы менен колдонууга киргизүүгө багытталган. Долбоорду ишке ашыруу санарип финансылык инфраструктураны өнүктүрүүгө, төлөм системасынын натыйжалуулугун жогорулатууга, финансылык жеткиликтүүлүктү кеңейтүүгө, ошондой эле улуттук акча системасынын туруктуулугун жана технологиялык суверенитетин бекемдөөгө багытталган.

Санарип сомдун прототибин технологиялык сыноодон өткөрүү

2025-жылы “Санарип сом” долбоору платформанын прототибин сыноо жана контролдоонуучу чөйрөдө пилоттук тестирилөөгө даярдоо фазасына өткөн. Ченемдик укуктук базаны өркүндөтүүгө, технологиялык архитектураны тандоо жана ыңгайлаштырууга, ошондой эле Улуттук банктын пилоттук инфраструктурасын жайылтуу үчүн уюштуруучулук жана техникалык шарттарды түзүүгө өзгөчө көңүл бурулган.

Долбоордун технологиялык бөлүгүнүн алкагында 2025-жылы Улуттук банк эл аралык ыкмаларды жана борбордук банктар менен эл аралык финансылык уюмдардын сунуш-көрсөтмөлөрүн эске алуу менен санарип сом платформасынын архитектурасы боюнча ишин уланткан.

Отчёттук жылы санарип сом платформасын этап-этабы менен киргизүү үчүн техникалык тапшырма бекитилген, ага төлөм сценарийлери, капчыктарга талаптар, интеграциялар жана коопсуздук кирет. Пилоттун катышуучулары аныкталып, иштер координацияланды, бул пилоттук тестирилөөгө даярдык көрүүгө мүмкүндүк берди, анын ичинде интеграциялык ыкмалар макулдашылды, маалымат коопсуздугу боюнча ролдор бөлүштүрүлүп, талаптар аныкталды.

2025-жылы технологиялык иштер менен катар санарип сомдун укуктук базасын түзүү боюнча негизги иш-чаралардын бөлүгү аткарылды. 2025-жылдын апрель айында Кыргыз Республикасынын Президенти тарабынан 2025-жылдын 16-апрелиндеги №74 “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” конституциялык Мыйзамга жана 2025-жылдын 29-апрелиндеги №88 “Улуттук санарип валютасынын – санарип сомунун Кыргыз Республикасындагы укуктук статусунун маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына кол коюлду.

*Санарип сомдун
укуктук статусун
аныктоого
байланыштуу
чаралар*

Белгиленген мыйзамдарда санарип сомдун укуктук статусу мыйзамдуу төлөм каражаты катары бекитилди жана Улуттук банктын улуттук санарип валютаны эмиссиялоо, жүгүртүү жана жөнгө салуу боюнча ыйгарым укуктары аныкталды. Кабыл алынган өзгөртүүлөр санарип сомду пилоттук тестирлөө жана аны колдонууга киргизүү үчүн укуктук шарттарды түздү.

Тиешелүү нормалар 2027-жылдын январынан тартып күчүнө кирет.

5-ГЛАВА. НАК АКЧА ЖҮГҮРТҮЛҮШҮ

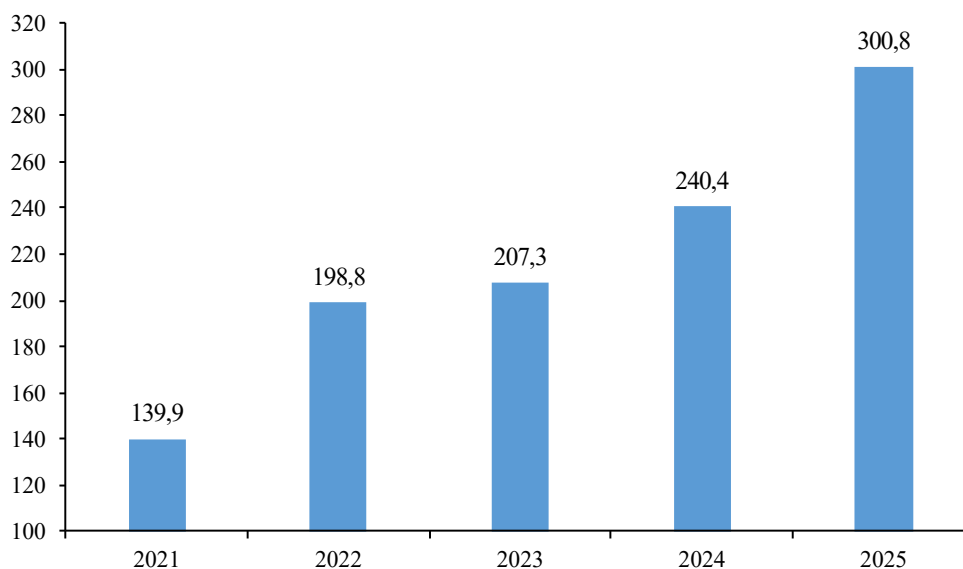
5.1. Нак акча жүгүртүүнү уюштуруу

Өлкө экономикасынын нак акчага болгон муктаждыгын өз убагында камсыз кылуу Улуттук банктын негизги функцияларынын бири болуп саналат. 2025-жылы Улуттук банк нак акча жүгүртүү системасынын туруктуу жана үзгүлтүксүз иштешин камсыз кылган. Ошондой эле негизги милдеттер катары улуттук валютанын банкнотторунун жана монеталарынын керектүү номиналдарынын оптималдуу запасын толуктап туруу, эскилиги жеткен акчаны өз убагында колдонуудан алып салуу жана аларды жок кылуу иштери улантылган.

Жүгүртүүдөгү нак акча көлөмү 25,1 пайызга көбөйүү менен, 300,8 млрд сомго жеткен. Мында басымдуу үлүштү – 99,3 пайызын банкноттор, ал эми 0,7 пайызын жүгүртүү монеталары түзгөн.

5.1.1-график

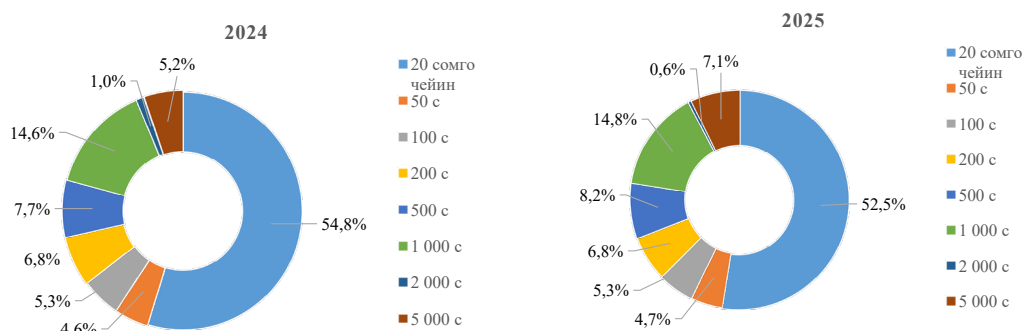
Жүгүртүүдөгү нак акча көлөмүнүн динамикасы (мезгилдин акырына карата)
(млрд сом)

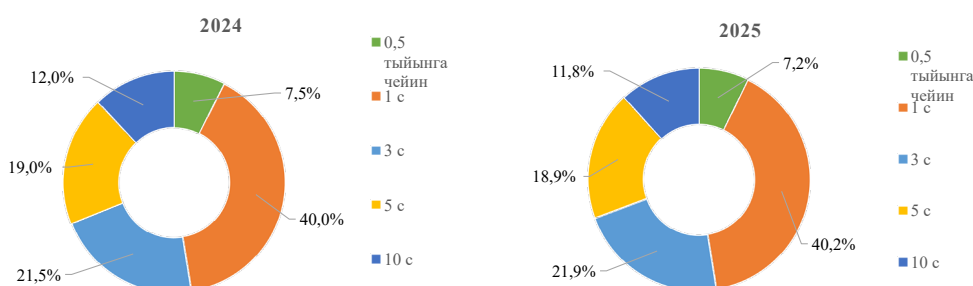
Нак акчанын купюралык түзүмү Улуттук банк нак акча массасынын купюралык түзүмүн талдоо жана республиканын коммерциялык банктары аркылуу жүгүртүүдөгү акча түзүмүн жөнгө салуу менен нак акча жүгүртүүнүн абалына мониторинг жүргүзүп турган. 2025-жылдын аягына карата маалыматтар боюнча нак акча жүгүртүүдө 513,7 млн барак банкнот жана 688,0 млн даана монета болгон.

5.1.2-график

Жүгүртүүгө чыгарылган банкноттордун жүгүртүүдөгү акчанын жалпы көлөмүндөгү түзүмү
(барак, 1993-жылдан тартып)

5.1.3-график

Жүгүртүүгө чыгарылган монеталардын жүгүртүүдөгү акчанын жалпы көлөмүндөгү түзүмү
(даана, 2008-жылдан тартып)

Отчёттук жылдын жыйынтыгы боюнча коммерциялык банктардын кассалык жүгүртүү көлөмү көбөйгөн: келип түшкөн нак акчанын көлөмү 5 735,7 млрд сомду түзүп, өткөн жылга салыштырмалуу 8,4 пайызга көбөйгөн, ал эми нак акча берүү көлөмү 9,0 пайызга өсүү менен, 5 822,9 млрд сомду түзгөн.

Коммерциялык банктардын кассасына нак акчанын келип түшүүсү жана кассадан берилиши

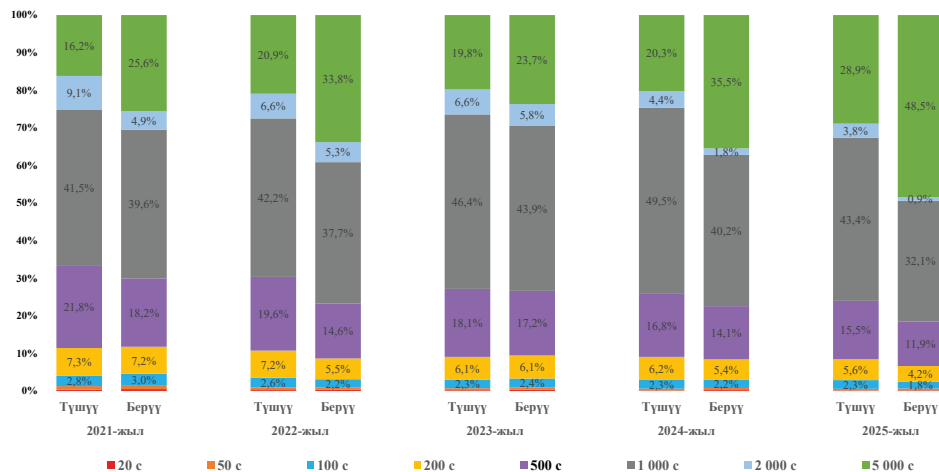
5.1.1-таблица

Коммерциялык банктардын кассалары аркылуу нак акчанын региондор боюнча жылышы

	Түшүүсү, млрд сом		Берилиши, млрд сом		Кайтарымдуулук, пайыздар	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025
Бардыгы болуп	5 288,8	5 735,7	5 339,7	5 822,9	99,0	98,5
Бишкек шаары	2 960,8	3 317,6	2 955,1	3 330,1	100,2	99,6
Ош шаары	585,1	642,1	601,9	672,3	97,2	95,5
Баткен областы	224,1	249,6	223,8	249,4	100,1	100,1
Жалал-Абад областы	456,7	487,5	479,4	516,1	95,3	94,5
Ысык-Көл областы	228,7	244,5	235,8	250,8	97,0	97,5
Нарын областы	110,5	105,4	114,6	109,9	96,4	95,9
Ош областы	172,0	189,3	171,8	189,3	100,1	100,0
Талас областы	105,2	114,4	111,5	120,2	94,3	95,2
Чүй областы	445,7	385,3	445,8	384,8	100,0	100,1

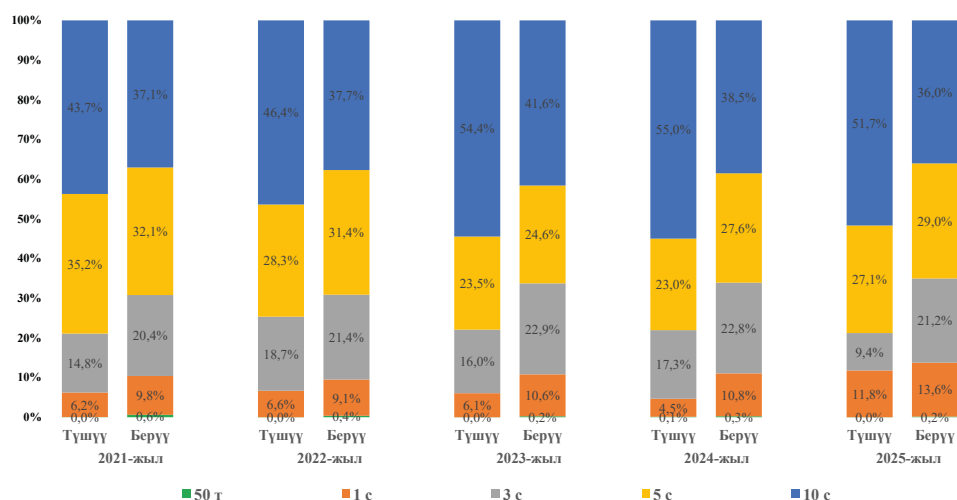
5.1.4-график

Улуттук банкка банкноттордун номиналдары боюнча түшүүсү жана Улуттук банктан берилиши
(2021-жылдан 2025-жылга чейинки мезгил үчүн)

5.1.5-график

Улуттук банкка жүгүртүү монеталарынын номиналдары боюнча түшүүсү жана Улуттук банктан берилиши
(2021-жылдан 2025-жылга чейинки мезгил үчүн)

Жасалма акча жасоого каршы күрөшүү

Банкноттордун коргоо элементтерин жаңылоо жана маалымат-билим берүү кампаниясын натыйжалуу уюштуруу боюнча Улуттук банктын өз учурунда көрүлгөн иш-аракеттеринен улам, Кыргыз Республикасындагы жасалма акча жасоо деңгээли төмөн катары классификацияланат жана бир миллион анык банкнотко карата 0,17 жасалма банкнотту түзөт. 2025-жылы жалпы суммасы 48,3 миң сомду түзгөн элүү жасалма банкнот (2024-жылы 18 миң сом суммасында беш жасалма банкнот) аныкталган.

Укук коргоо органдары тарабынан ар бир жасалма акча жасоо фактысы боюнча кылмыш иштери козголгон жана мыйзам чегинде тиешелүү чаралар көрүлгөн.

Жыл сайын өткөрүлүүчү “Сом – Кыргызстандын жүзү” деп аталган маалымат-

билим берүү кампаниясынын алкагында калкка жана банк системасына улуттук валютадагы банкноттордун аныктыгынын белгилери, эскилиги жеткен жана кемтиги бар банкнотторду жана монеталарды алмаштыруу тартиби жөнүндө маалымат берилип турган, ошондой эле финансы-кредит уюмдарынын касса кызматкерлери төлөм каражаттарынын аныктыгын текшерүү ыкмалары боюнча окутуудан өткөрүлгөн.

5.2. Коллекциялык монеталар

Отчёттук мезгилде Улуттук банк маанилүү тарыхый окуяларга арналган жана улуттук маданиятты чагылдырган коллекциялык эстелик монеталарды чыгаруу боюнча ишин уланткан. 2025-жылы үч коллекциялык эстелик монета чыгарылган:

- заманбап кыргыз мамлекеттүүлүгүн түзүүдө жана өнүктүрүүдө көрүнүктүү инсандардын салымын жана ролун таануу максатында “Тарыхый окуялар” сериясындагы “Азыркы кыргыз мамлекеттүүлүгүн түптөгөн аталар” күмүш монетасы;

- “Тарыхый окуялар” сериясындагы Улуу Ата Мекендик согуштагы Жеңиштин 80 жылдыгын белгилөөгө арналган “Улуу Жеңишке – 80 жыл” күмүш монетасы;

- улуттук салттарды чагылдыруу жана жайылтуу максатында, “Кыргыз үрп-адаттары жана ырым-жырымдары” сериясынан “Тушоо кесүү” күмүш монетасы.

5.2.1-сүрөт

“Азыркы кыргыз мамлекеттүүлүгүн түптөгөн аталар” күмүш коллекциялык монетасы

5.2.2-сүрөт

“Улуу Жеңишке – 80 жыл” күмүш коллекциялык монетасы

5.2.3-сүрөт

“Тушоо кесүү” күмүш коллекциялык монетасы

Чыгарылган коллекциялык монеталар эл аралык “proof”¹ сапатына ээ жана түстүү басып чыгаруу, голограмма жана жергиликтүү алтын жалатуу сыяктуу монета чыгаруу технологияларын колдонуу менен даярдалган. Заманбап чегүү жана иштеп чыгуу технологиялары көркөм жана коллекциялык баалуулугу жогору монеталарды чыгарууга мүмкүндүк берет.

5.3. Аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалар

Кыргыз Республикасында баалуу металлдар рыногун, ошондой эле калк жана ишканалар үчүн каражат топтоо жана инвестициялоо инструменттерин өнүктүрүү максатында, Улуттук банк 1, 2, 5, 10 жана 31,1035 г (бир трой унциясы), ошондой эле 100 г салмактагы 999,9 сапат белгисине ээ аффинажалган өлчөнгөн алтын куймаларды сатуу иштерин уланткан.

5.3.1-сүрөт

Улуттук банк тарабынан чыгарылган аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалар

Аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалардын запасын толуктоо максатында, Улуттук банк отчёттук жыл ичинде жергиликтүү алтын өндүрүүчү компаниялардан аффинажалган монетардык эмес алтынды улуттук валютага сатып алган.

2025-жылы ички рынокто 207,4 кг көлөмүндө аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалар 2 169,0 млн сом суммасына сатылган, бул өткөн жылдын көрсөткүчүнөн 3,25 эсе көп. Отчёттук мезгилде кайра сатып алынган аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалардын көлөмү 1 016,7 млн сом суммасына 101,9 кг түзгөн, бул 2024-жылга салыштырмалуу 2,73 эсе көп.

¹ “proof” (пруф) сапаты – бул, монеталарды чегүүнүн (жасоонун) жогорку сапаты, анын бети тегиз, жалтырак болуп, анда карама-каршы келген рельефтин сүрөтү күңүрт чагылдырат.

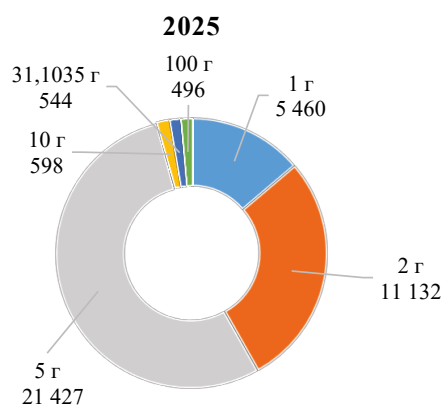
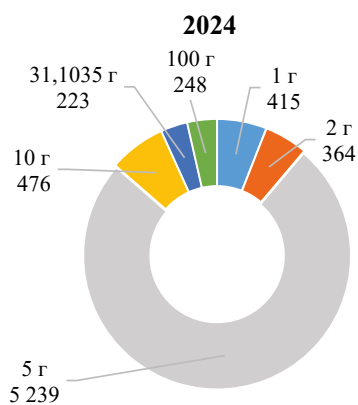
5.3.1-таблица

Сатылган жана кайра сатылып алынган өлчөнгөн алтын куймалар тууралуу маалымат
(миң сом)

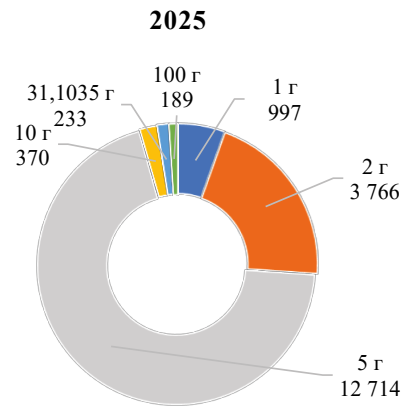
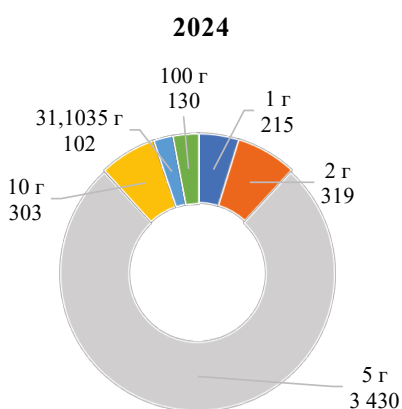
Салмагы, г	Сатуу көлөмү		Кайра сатып алуу	
	2024	2025	2024	2025
1	3 440,8	70 399,2	1 755,3	12 089,6
2	5 599,4	270 380,8	4 789,7	91 837,8
5	193 681,9	1 093 209,0	129 200,8	620 870,4
10	35 403,7	58 797,2	22 360,8	37 079,9
31,1035	49 571,2	165 798,7	21 483,0	72 983,4
100	176 015,7	510 434,0	88 506,6	181 887,7
Бардыгы болуп	463 712,7	2 169 018,9	268 096,2	1 016 748,8

5.3.1-график

Сатылган аффинаждалган өлчөнгөн алтын куймалардын саны
(даана)

5.3.2-график

Кайра сатып алынган аффинаждалган өлчөнгөн алтын куймалардын саны
(даана)

5.4. Аффинаждалган алтын куймалар

Отчёттук жыл ичинде Улуттук банк Кыргыз Республикасынын ички рыногунда “Кыргызалтын” ААК тарабынан 10 900 граммдан 13 400 граммга чейинки салмакта даярдалган, лигатуралык салмагынын кеминде 99,95 пайызын химиялык таза негизги металл түзгөн, аффинаждалган алтын куймаларды сатууну уланткан. Бул долбоор баалуу металлдар рыногун өнүктүрүүгө, зергерчилик тармагын чийки зат менен камсыздоого жана баалуу металлдар менен ишке ашырылган операцияларды көбөйтүүгө багытталган.

2025-жылы Улуттук банк тарабынан 498,2 млн сом суммасына жалпы салмагы 50,4 кг аффинаждалган стандарттуу алтын куймалар сатылган (2024-жылы 63,5 кг сатылган).

Улуттук банк тарабынан аффинаждалган стандарттуу алтын куймаларды жана өлчөнгөн алтын куймаларды “Кыргыз фондулук биржасы” ЖАКтын соода аянтчасы аркылуу сатып алуу мүмкүнчүлүгү түзүлгөн.

6-ГЛАВА. КӨЗӨМӨЛГӨ АЛЫНГАН УЮМДАРДЫ ЖӨНГӨ САЛУУ

2025-жылы Улуттук банк банк секторун жана төлөм системаларын туруктуу өнүктүрүүгө, алардын ишинин натыйжалуулугун, коопсуздугун жана ишенимдүүлүгүн колдоого, ислам каржылоо чөйрөсүн кошо алганда, финансылык инклюзивдүүлүктү жогорулатууга багытталган иш-чараларды ишке ашырууну уланткан.

Улуттук банк көзөмөлгө алынган уюмдар тарабынан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарынын сакталышын, анын ичинде уставдык капиталды көбөйтүү боюнча талаптардын аткарылышын камсыз кылуу жагында иш жүргүзгөн.

Банк системасынын туруктуулугун, банк ишиндеги тышкы алгылыксыз тенденцияларга жана ички тобокелдиктерге туруштук берүү мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу максатында, Улуттук банк тарабынан жаңы түзүлгөн банктар жана иштеп жаткан банктар үчүн уставдык жана өздүк (жөнгө салуучу) капиталды түзүү боюнча минималдуу талаптарды 2030-жылга чейин этап-этабы менен жогорулатуу чечими кабыл алынган. Системалуу мааниге ээ банктар үчүн өзүнчө талаптар каралган.

2025-жыл ичинде Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын өркүндөтүү банк жана төлөм системаларынын туруктуулугун жогорулатууга, керектөөчүлөрдүн укугун коргоого, кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү үчүн шарттарды түзүүгө, ислам каржылоо принциптери боюнча банктык продукттарды жана аялдардын ишкердигин өнүктүрүүгө, ошондой эле аларды эл аралык стандарттарга жана Кыргыз Республикасынын мыйзамдарындагы өзгөрүүлөргө ылайык келтирүүгө багытталган.

6.1. Лицензиялоо-уруксат берүү иши

“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамга ылайык, Улуттук банк банктарды, банктык эмес финансы-кредит уюмдарын жана Улуттук банктын көзөмөл алдындагы башка юридикалык жактарды лицензиялоону (уруксат документтерин берүүнү), анын ичинде атайын жөнгө салуу режимдеринин алкагында жүзөгө ашыруу боюнча ыйгарым укуктуу орган болуп саналат.

6.1.1. Коммерциялык банктардын ишин лицензиялоо

2025-жылдын ичинде бир коммерциялык банкка улуттук жана/же чет өлкө валютасында банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.

Банктар тарабынан сунушталып жаткан кызмат көрсөтүүлөрдү кеңейтүүнүн алкагында:

- бир банкка улуттук жана/же чет өлкө валютасында “ислам терезеси” аркылуу ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык банктык операцияларды жүргүзүү;
- бир банкка “истиснаа жана параллель истиснаа” келишимдери боюнча улуттук жана/же чет өлкө валютасында “ислам терезеси” аркылуу ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык банктык операцияларды жана бүтүмдөрдү жүргүзүү;
- бир банкка улуттук банк тарабынан эмитирленген (чыгарылган) аффинаждалган өлчөнгөн куймалар менен операцияларды жүргүзүү;
- бир банкка накталай жана накталай эмес формалардагы башка эмитенттердин аффинаждалган стандарттык жана өлчөнгөн куймалары түрүндөгү

баалуу металлдар менен операцияларды жүргүзүү;

- бир банкка накталай формадагы башка эмитенттердин аффинаждалган стандарттык жана өлчөнгөн куймалары түрүндөгү баалуу металлдар менен операцияларды жүргүзүү укугуна кошумча уруксат берилген.

Кыргыз Республикасынын аймагында 2006-жылдан тартып банктык операцияларды жүргүзүү лицензиясына ээ жана ислам банк иши жана каржылоо принциптери боюнча иш алып барган банк пилоттук долбоорду ишке ашыруунун алкагында иштеп келген. Аталган долбоор ислам каржылоо принциптерине толугу менен бара-бара өтүү үчүн багытталган. Банктын ислам банк иши принциптерине толугу менен өткөндүгүнө байланыштуу 2025-жылы банкка мурдагы лицензиянын ордуна ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык, улуттук жана чет өлкө валюталарында банктык операцияларды жүргүзүү укугуна лицензия берилген.

Филиалдар, сактык
кассалар жана көчмө
кассалар

Отчёттук мезгилде коммерциялык банктар тарабынан республика боюнча беш филиал, 26 сактык жана беш көчмө касса ачылып, үч филиал, 29 сактык жана 21 көчмө касса жабылган.

6.1.1.1-таблица

Коммерциялык банктардын филиалдары жана обочо жайгашкан бөлүмдөрү жөнүндө маалымат (бир мезгилдин акырына карата)

	Филиалдардын саны		Сактык кассаларынын саны		Көчмө кассалардын саны	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025
Бишкек шаары	78	78	261	265	35	31
Баткен областы	24	24	64	66	6	6
Жалал-Абад областы	44	44	155	154	18	16
Ысык-Көл областы	37	38	61	60	19	14
Нарын областы	19	19	27	27	4	3
Ош областы	53	53	183	174	29	28
Талас областы	18	18	24	25	6	6
Чүй областы	31	32	82	83	26	23
Бардыгы болуп	304	306	857	854	143	127

6.1.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин лицензиялоо

Адистештирилген финансы-кредит уюмдарынын (АФКУ), микрофинансылык компаниялардын (МФК), кредиттик союздардын (КС), алмашуу бюролорунун, кредиттик бюролордун жана турак жай-сактык кредиттик компаниялардын (ТСКК) иши Улуттук банктын лицензиясынын негизинде жүзөгө ашырылат.

Микрокредиттик компаниялар (МКК), микрокредиттик агенттиктер (МКА) жана кепилдик фонддор эсептик каттоодон өткөндүгү жөнүндө күбөлүктүн (күбөлүк) негизинде иш алып барат.

2025-жылдын акырына карата Улуттук банк тарабынан лицензиялануучу жана иши жөнгө салынуучу банк эмес финансы-кредит уюмдарынын жана башка юридикалык жактардын системасына бир АФКУ, 102 микрофинансылык уюм (анын ичинде тогуз МФК, 61 МКК жана 32 МКА), 71 кредиттик союз, 832 алмашуу бюро, эки кредиттик бюро жана бир кепилдик фонд кирген.

Отчёттук жылы Улуттук банк тарабынан:

- МКАга үч күбөлүк берилген;
- алмашуу бюролорго 150 лицензия берилген.

Иштин токтотулушуна байланыштуу, үч МККнын күбөлүгү, алты МКАнын күбөлүгү, жети кредиттик союздун лицензиясы, 71 алмашуу бюронун лицензиясы жана бир кредиттик бюронун лицензиясы жокко чыгарылган.

6.1.2.1-таблица

БФКУлардын саны (бир мезгилдин акырына карата)

Аталышы	2021	2022	2023	2024	2025
АФКУ	1	1	1	1	1
Микрофинансылык уюмдар (МФК, МКК жана МКА)	133	130	121	108	102
Кредиттик союздар	88	84	81	78	71
Алмашуу бюролору	379	467	609	765	832
Кредиттик бюролор	2	2	2	3	2
Кепилдик фонду	1	1	1	1	1
Турак жай-сактык кредиттик компания	1	1	-	-	-
Бардыгы болуп	605	686	815	956	1 009

6.1.3. Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин лицензиялоо жана каттоо

Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын иши Улуттук банктын лицензиясынын негизинде жүзөгө ашырылат.

2025-жылы Улуттук банк тарабынан төлөм системасынын операторунун ишин жүзөгө ашыруу укугуна тогуз лицензия жана төлөм уюмунун ишин жүзөгө ашыруу укугуна тогуз лицензия берилген.

Отчёттук жылдын акырына карата төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын реестрине төмөнкү кызмат көрсөтүүлөрдү жүзөгө ашырууга лицензиясы бар 56 төлөм уюму жана 55 төлөм системасынын оператору кирген:

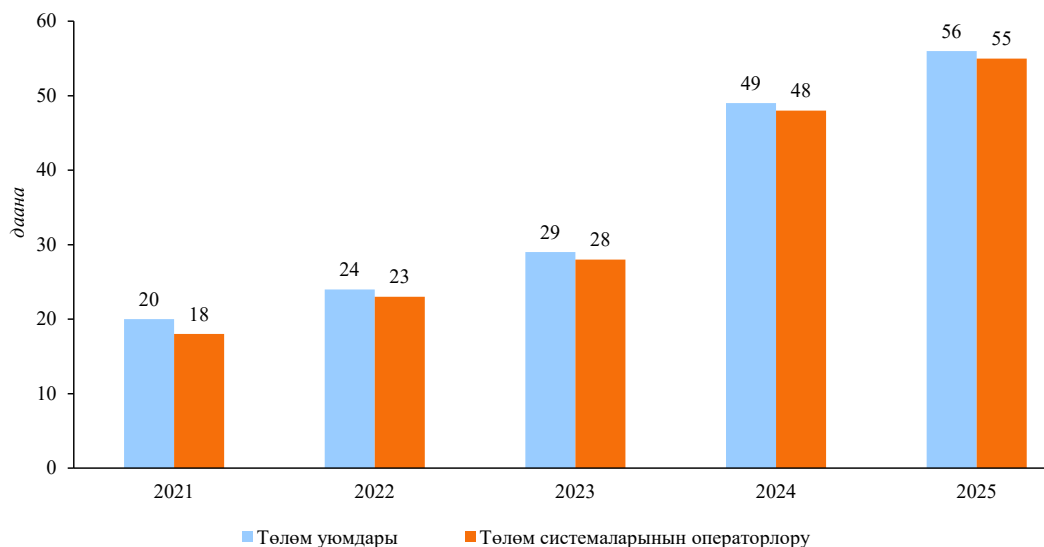
- өз иш натыйжасы болуп саналбаган товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү үчүнчү жактардын пайдасына маалымат технологияларына жана электрондук каражаттарга, ошондой эле төлөмдөрдү өткөрүү ыкмаларына негизденген төлөм системалары аркылуу кабыл алуу жана өткөрүү боюнча кызматтарды сунуштоо;

- үчүнчү жактардын төлөмдөрү жана эсептешүүлөрү боюнча финансылык маалыматтарды кабыл алуу, иштеп чыгуу (процессинг, клиринг) жана төлөм системасынын ошол процессинг, клиринг борборунун катышуучуларына берүү боюнча кызматтарды сунуштоо.

Төлөм системаларынын операторлорун жана төлөм уюмдарын лицензиялоо

6.1.3.1-график

Төлөм уюмдарынын жана төлөм системаларынын операторлорунун лицензияларынын саны

Төлөм системаларынын операторлорун каттоо

Отчёттук жылы Улуттук банкта эл аралык акча которуу системасынын эки оператору, банктык төлөм карталарын пайдалануу менен эсептешүүлөрдүн эл аралык төлөм системасынын эки оператору каттоодон өткөн.

Каттоолору жокко чыгарылгандыгына байланыштуу төлөм системаларынын операторлорунун реестринен:

- эл аралык электрондук акча системасынын бир оператору/эмитенти – оператордун реестрден чыгаруу тууралуу берген арызынын негизинде;
- эл аралык акча которуу системасынын бир оператору – жайгашкан өлкөдөгү төлөм системаларынын реестринен чыгарылгандыгына байланыштуу;
- локалдык (филиалдар аралык) акча которуу системасынын бир оператору – банктык лицензиянын жокко чыгарылышына жана микрофинансылык компания болуп кайра каттоодон өткөндүгүнө байланыштуу реестрден чыгарылган.

2025-жылдын аягына карата эл аралык төлөм системаларынын операторлорунун реестринде эл аралык акча которуу системасынын 20 оператору, эл аралык электрондук акча системасынын 11 оператору/эмитенти, банктык төлөм карталарын пайдалануу менен тогуз эл аралык эсептешүүлөр системасы жана өз ара иш алып баруунун эки оператору¹ көрсөтүлгөн.

Мындан тышкары, акча которуу системасынын 17 локалдык (филиалдар аралык) оператору өз ишин жүзөгө ашырган.

¹ Өз ара иш алып баруу оператору – ошол процессинг, клиринг борборунун төлөм системасынын катышуучуларына үчүнчү жактардын төлөмдөрү жана эсептешүүлөрү боюнча финансылык маалыматты кабыл алуу, иштеп чыгуу жана берүү боюнча кызмат көрсөтүүлөрдү (процессинг, клиринг) сунуштоого Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын лицензиясына ээ, төлөм системасынын катышуучулары менен техникалык өз ара иш алып барууну жана QR-кодду колдонуу менен төлөмдөр боюнча акыркы эсептешүүлөрдү жүргүзүү үчүн клиринг файлдарынын түзүлүшүн камсыз кылган төлөм системасынын оператору.

6.1.3.2-график

Эл аралык төлөм системаларынын операторлору

6.1.4. Атайын жөнгө салуу режиминин катышуучуларын лицензиялоо

2025-жылы Улуттук банк тарабынан көзөмөлдөнгөн уюмдардын атайын жөнгө салуу режимине катышуу үчүн төрт өтүнмөсү каралып чыккан.

Мындан тышкары, үч төлөм уюму электрондук акчаны жана электрондук капчыктарга кирүү үчүн төлөм карталарын чыгаруу боюнча атайын жөнгө салуу режиминин алкагында ишин уланткан. Бул уюмдардын атайын жөнгө салуу режимине катышуу лицензиялары кийинки мөөнөткө узартылган.

Накталай эмес формада кредиттерди берүү максатында “Элкарт” улуттук төлөм системасынын алдын ала чыгарылган кредиттик карталарын чыгарган бир банк эмес финансы-кредит уюму үчүн атайын жөнгө салуу режиминин алкагында банк операцияларын жана кызмат көрсөтүүлөрүн тестирлөө ийгиликтүү аяктаган.

6.2. Көзөмөлгө алынган уюмдардын ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө методологиясы**6.2.1. Коммерциялык банктардын ишин жөнгө салуу методологиясы**

Отчёттук мезгилде Улуттук банк тобокелдиктерди тескөөнүн натыйжалуулугун жогорулатууга, банк секторунун туруктуулугун чындоого, анын потенциалын арттырууга жана банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн кеңейтүүгө багытталган эл аралык стандарттарды эске алуу менен банктык жөнгө салуу жана көзөмөлдөө чөйрөсүндөгү ченемдик укуктук актыларды өркүндөтүү иштерин жүргүзгөн. Ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр бардык банктар үчүн, анын ичинде ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операцияларды жүзөгө ашырган банктар үчүн бирдиктүү жана салыштырмалуу жөнгө салуу талаптарын камсыз кылуу максатында киргизилген, бул банктык кызмат көрсөтүүлөрдү өнүктүрүүгө, продуктулардын түрлөрүн кеңейтүүгө жана атаандаштык чөйрөнү түзүүгө өбөлгө түзөт.

Улуттук банк тарабынан иштеп жаткан банктар үчүн уставдык жана өздүк капиталдын минималдуу өлчөмүн 3,0 млрд сомго чейин жеткирип, аны этабы менен көбөйтүү, ошондой эле жаңыдан түзүлүп жаткан банктар үчүн уставдык жана өздүк капиталдын минималдуу өлчөмүн 3,0 млрд сом деңгээлинде белгилөө жөнүндө чечим кабыл алынган.

Мындан тышкары, системалуу мааниге ээ банктар үчүн уставдык жана өздүк капиталдын минималдуу өлчөмдөрүнө карата жогорулатылган талаптар белгиленген – 8,0 млрд сом, бул башка көзөмөл жана жөнгө салуу чаралары менен бирге системалык тобокелдиктерди азайтууга жана жалпысынан банк секторунун туруктуулугун жогорулатууга багытталган.

Активдерди классификациялоо жана банктардын капиталынын жетиштүүлүгүн баалоо системасын өркүндөтүү максатында активдерди баалоодо жана капиталдын жетиштүүлүк ченемдерин эсептөөдө эл аралык кредиттик рейтингдерди пайдалануу боюнча талаптар такталган. Жол берилген эл аралык рейтингдик агенттиктердин тизмеси кеңейтилген жана активдердин тобокелдик салмагын төмөндөтүүдө белгиленген деңгээлден төмөн эмес узак мөөнөттүү суверендүү рейтингди бар эл аралык финансы уюмдарынын гарантияларын эсепке алуу мүмкүнчүлүгү белгиленген.

Ишкердик ишти, биринчи кезекте чакан жана орто бизнести күрөөсүз кредиттөөнү демилгелөө максатында, Улуттук банк тарабынан ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр киргизилген, аларда бланктык кредиттерге кирбегендердин тизмесин кеңейтүү, айрым кредиттөөнүн түрлөрү боюнча чектүү суммаларды 300 миң жана 500 миң сомго чейин көбөйтүү, ошондой эле мындай кредиттердин жалпы көлөмүн банктардын таза суммардык капиталынын өлчөмүнөн 20 пайыздан 25 пайызга чейин жана микрофинансылык компаниялардын өздүк капиталынан 25 пайызга чейин көбөйтүү каралган.

Улуттук банк тарабынан капиталды пайдалануунун натыйжалуулугун жогорулатуу максатында, банктын кардарды алдын ала эскертүүсүз каалаган убакта шартсыз кайтарып алууга (жокко чыгарууга) укугу бар баланстан тышкаркы милдеттенмелерди “нормалдуу” классификация категориясына киргизүүгө уруксат берген өзгөртүүлөр кабыл алынган.

Кредиттик жол-жоболорду оптималдаштыруу жана тобокелдиктерди талапка ылайык тескөө деңгээлин сактоо менен административдик жүктү азайтуу максатында:

- жаңы кардарларга (жеке жактарга жана жеке ишкерлерге) кредиттик рейтингдин негизинде чечим кабыл алынуучу кредиттердин суммасы боюнча чеги 250 миң сомдон 300 миң сомго чейин көбөйтүлгөн;

- бузуулар жок болгон учурда төлөм мониторинги гана жүргүзүлүүчү кредиттер боюнча чеги 250 миң сомдон 500 миң сомго чейин көбөйтүлгөн;

- максаттуу пайдаланылышын документ жүзүндө тастыктоо талап кылынбаган кредиттердин чектүү маанилери 250 миң сомдон 300 миң сомго чейин, ошондой эле товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү сатуучуга (сунуштоочуга) накталай эмес түрдө которулган акча каражаттар 500 миң сомго чейин көбөйтүлгөн.

Эл аралык тажрыйбанын ыкмаларын эске алуу менен банктардын финансылык абалын чыңдоо пландарына карата талаптарды өркүндөтүү жана өңчөйлөштүрүү максатында, банктардын финансылык туруктуулугун калыбына келтирүү боюнча сценарийлик стресс-тестирлөөнү жана чараларды аныктоону кошо алганда, чыңдоо пландарын иштеп чыгуу, актуалдаштыруу жана берүү тартибине, мазмунуна талаптарды белгилеген “Банктын финансылык абалын чыңдоо планына карата талаптар жөнүндө” жобо бекитилген.

Финансы-кредит уюмдарын аялдардын ишкердигин каржылоого демилгелөө максатында “аялдардын ишкердиги” түшүнүгү киргизилген, ошондой эле аялдардын ишкердигин колдоого жана өнүктүрүүгө багытталган программалардын алкагында берилген кредиттер боюнча РППУну 1 % өлчөмүндө түзүү мүмкүнчүлүгү каралган.

Банктык топтордун инвестициялык ишин диверсификациялоо үчүн банктардын туунду жана көз каранды компанияларына уруксат берилген иш түрлөрүнүн тизмеси кеңейтилген. Мындан тышкары, банктар тарабынан кредиттик ишти жүзөгө ашырууда күрөөгө коюлган мүлктү милдеттүү түрдө камсыздандырууга тиешелүү бир катар ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр киргизилген.

Улуттук жөнгө салууну ФАТФнын эл аралык стандарттарына мындан ары да шайкеш келтирүү максатында, банктардагы ички контролдоо системасына карата талаптарды белгилеген бир катар ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр киргизилген, анткени Кыргыз Республикасынын “Кылмыштуу ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү жөнүндө” мыйзамына өзгөртүүлөр киргизилип, анда уюшкан топторду же кылмыштуу коомдоштуктарды каржылоого каршы аракеттенүү багыты менен ПФПД/ЛПД улуттук системасын толуктоо, ошондой эле накталай эмес операцияларды финансылык чалгындоо органына милдеттүү түрдө билдирилүүгө тийиш болгон операциялардын тизмесине киргизүү каралган.

Мындан тышкары, Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын ФАТФнын эл аралык стандарттарына ылайык келтирүүнүн алкагында банктарга карата бир катар талаптар, анын ичинде кардарларды жана бенефициарларды талаптагыдай текшерүү, бенефициардык менчик ээлерин аныктоо жана тобокелдиктерди баалоо боюнча жол-жоболор такталган.

Кардарларды алдамчылык операцияларынан коргоо максатында, обочо туруп/аралыктан тейлөө каналдары аркылуу берилген кредиттер боюнча чектүү суммалар жана токтотуп туруу мезгилинин минималдуу мөөнөттөрү кайра каралган: 50 001 сомдон 100 000 сомго чейинки кредиттер үчүн – 4 саат, 100 000 сомдон жогору – 12 саат.

Улуттук банк тарабынан чектелген жана контролдонгон чөйрөдө инновациялык банктык операцияларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү апробациялоонун укуктук механизмин өркүндөтүүнүн алкагында, банктык операциялардын жана кызмат көрсөтүүлөрдүн инновациялуулук критерийлерин тактаган өзгөртүүлөр бекитилген, анын ичинде виртуалдык активдерге байланыштуу операциялар да бар.

Коммерциялык банктарда ички жана тышкы алдамчылыкка каршы аракеттенүү жана керектөөчүлөрдүн укугун коргоо максатында, Улуттук банк тарабынан 2026-жылдын 1-мартына чейин обочо туруп/аралыктан банктык тейлөө учурунда алдамчылыкка каршы аракеттенүү системаларын милдеттүү түрдө колдонууга киргизүү мөөнөттөрү белгиленген.

Мындан тышкары, банктын алдамчылык тобокелдигин баалоого тийиш болгон операцияларынын тизмеги, ошондой эле транзакцияларды шектүү же алдамчылык катары квалификациялоого мүмкүндүк берүүчү критерийлер иштелип чыккан.

Кошумчалай кетсек, банктар тарабынан санкцияланбаган операциялардын жана кредит берүүдөгү бузуулардын натыйжасында жеке жактарга келтирилген зыяндын ордун толтуруу механизми каралган.

Жарандардын укугун коргоо максатында, мамлекеттик электрондук кызмат көрсөтүүлөр порталы аркылуу кредиттик келишимдерди түзүүгө өзүнө-өзү тыюу салуу жана алып салуу мүмкүнчүлүгү ишке ашырылган. Кредиттик келишимдерди түзүүдө алдамчылык жол менен кредиттерди тариздөөнүн алдын алуу максатында банктар өзүнө-өзү тыюу салуу механизминин бар экендигин текшерүүгө милдеттүү.

Тобокелдиктерди жөнгө салуу

Банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүү жана алдамчылыкка каршы аракеттенүү

Ислам каржылоо принциптери

Эл аралык шариаттык башкаруу тажрыйбасын жана ислам каржылоо принциптери боюнча операцияларды жүзөгө ашырган банктарда шариат стандарттарын сактоонун негизги маанисин эске алуу менен, ислам банктарында жана “ислам терезесине” ээ банктарда шариаттык башкаруу системасынын алкагында Директорлор кеңешинин, Шариат кеңешинин, Башкарманын жана ички шариаттык аудит жана контролдоо боюнча ыйгарым укуктуу түзүмдүк бөлүмдөрдүн өз ара иш алып баруусу жөнгө салынган. Мындан тышкары, Шариат кеңешинин банк тарабынан шариат стандарттарынын сакталышы боюнча жылдык отчетуна карата талаптар күчөтүлгөн.

Ислам каржылоо принциптерине негизделген банктык продукттардын тизмесине вакала биль-истисмар келишими киргизилген. Бул продуктту укуктук жөнгө салуу финансы-кредит уюмдарына шариат стандарттарына ылайык инвестицияларды башкаруунун кошумча инструментин колдонууга, анын ичинде банктар аралык жайгаштырууларда жана жаңы депозиттик инструменттерди тартууда мүмкүнчүлүк түзөт.

6.2.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин жөнгө салуу методологиясы

2025-жыл ичинде Улуттук банктын көзөмөлү алдындагы банк эмес финансы уюмдарынын ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү туруктуу жана ачык-айкын микрокаржылоо рыногун андан ары өнүктүрүүгө, пайыздык чендерди төмөндөтүүгө өбөлгө түзгөн жөнгө салуучу шарттарды түзүүнү кошо алганда, кредит берүүнү стимулдаштырууга, банктык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн укугун коргоонун деңгээлин жогорулатууга, киберкоопсуздукту бекемдөөгө, ошондой эле Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына шайкеш келтирүүгө багытталган.

Мыйзамдарга ылайык келтирүү

Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына шайкеш келтирүү максатында, кредит берүү шарттарын, анын ичинде кредиттик продукттун толук наркын мамлекеттик жана расмий тилдерде милдеттүү түрдө ачып көрсөтүү каралган өзгөртүүлөр кабыл алынган.

Мындан тышкары, кредиттик бюролор ломбарддардан зайым жөнүндө маалыматты зайымдын суммасы Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинети тарабынан белгиленген өлчөмдөн ашкан учурларда гана алууга укуктуу деген талап коюлган.

Кепилдик фонддорго ипотекалык каржылоо же мамлекеттик программалардын алкагында каржылоо алган жеке жактарга кепилдиктерди берүү мүмкүнчүлүгү каралган.

Ошону менен бирге кепилдик фонддор кепилдиктерди берүүгө укуктуу болгон кредиттик алмаштыруулардын тизмеги аныкталган.

Ошондой эле Улуттук банктын бир катар ченемдик укуктук актыларына маалымат берүүдө жана БФКУ тарабынан келишимдерди түзүүдө мамлекеттик жана башка тилдерди колдонуу, баалуу кагаздарды чыгаруу жана төлөө тартиби, ошондой эле күрөөгө коюлган мүлктү камсыздандыруу милдети Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык күрөө коюучуга жүктөлсө, кардарлардын кредиттик таржымалында камсыздандыруу полистерин сактоону камсыз кылуу бөлүгүндө өзгөртүүлөр киргизилген.

Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын Кыргыз Республикасынын ПФПД/ЛПД чөйрөсүндөгү мыйзамдарына, ошондой эле ФАТФнын эл аралык стандарттарына ылайык келтирүү максатында, БФКУларда жана алмашуу бюролорунда натыйжалуу ички контролдоо системасын уюштурууга, кардарды талаптагыдай текшерүүдөн өткөрүү тартибине жана милдеттүү түрдө контролдоого алынуучу жана финансылык чалгындоо органына билдирилүүчү операцияларды аныктоого тиешелүү талаптар актуалдаштырылган.

Кредиттер боюнча пайыздык чендерди төмөндөтүү боюнча чаралардын алкагында Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасында сүткорлук ишти чектөө жөнүндө” мыйзамында белгиленген ФКУга жол берилген эң жогорку пайыздык ченден ашпаган деңгээлге чейин төмөндөтүлгөн кредиттерге карата атайын классификацияны колдонбоого мүмкүндүк берүүчү ченемдер кабыл алынган.

*Чендерди
төмөндөтүү
боюнча чаралар*

Мындан тышкары, белгиленген критерийлерге жооп берген айрым кредиттер боюнча пландаштырылган төлөмдөрдүн мөөнөтү өтүп кеткен күндөрүнүн саны 29 күндөн ашпаган шартта, РППУну түзүүгө карата талаптар төмөндөтүлгөн. Бул чаралар онлайн кредиттөөнү өнүктүрүү жана кредиттик тобокелдикти тескөөнүн натыйжалуулугун жогорулатуу үчүн шарттарды түзүүгө багытталган.

Кыргыз Республикасына жасалма АКШ долларынын банкнотторун алып кирүү тобокелдиктерин азайтуу, ошондой эле 2025-жылдын 1-майынан тартып “ак” АКШ долларын чет өлкөгө чыгаруу үчүн шарттарды түзүү максатында, ыйгарым укуктуу жактарга (банктарга, алмашуу бюролоруна жана башкаларга) 2006-жылга чейин чыгарылган жана төлөм каражаты статусун жоготпогон накталай АКШ долларын алмаштырууда комиссияларды белгилөө укугу берилген. Мында комиссиялык сый акынын өлчөмү көрсөтүлгөн накталай АКШ долларын чыгарууга байланышкан чыгашаларды эске алуу менен негизделүүгө тийиш.

Аялдардын ишкердигин каржылоону демилгелөө максатында, БФКУнун ишин жөнгө салуучу ченемдик актыларда аялдардын ишкердигин өнүктүрүүгө багытталган программаларды иштеп чыгуу үчүн демилгелөөчү мүнөздөгү чаралар белгиленген.

*Аялдардын
ишкердигин
каржылоо*

“Кредиттик союздардын каржы компаниясы” ААКтын ишин кеңейтүү, анын жана кредиттик союздардын ишин лицензиялоо жана жөнгө салуу механизмдерин өркүндөтүү үчүн аталган ААКтын акционерлеринин курамын кеңейтүү, ошондой эле кредиттик союздардан тышкары, жеке жана юридикалык жактарга кредит берүү укугу каралган өзгөртүүлөр киргизилген. Ошол эле учурда “Кредиттик союздардын каржы компаниясы” ААКтын директорлор кеңешинин мүчөлөрүнүн көз карандысыздыгына жана кредиттик союздардын кызмат адамдарына карата минималдуу квалификациялык талаптар кайра каралып чыккан, ошондой эле экономикалык ченемдерге жана аталган ААКтын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетунун тиешелүү формаларына өзгөртүүлөр киргизилген.

*“Кредиттик
союздардын каржы
компаниясы” ААК
жана кредиттик
союздар*

Финансылык операциялардын коопсуздугун чындоо, керектөөчүлөрдүн укугун коргоо жана МФУлардын туруктуулугун жогорулатуу максатында Улуттук банк тарабынан МФУлар үчүн 2026-жылдын 1-мартына чейин обочо туруп/аралыктан банктык тейлөөлөрдү жүргүзүүдө алдамчылыкка каршы аракеттенүү системаларын милдеттүү түрдө киргизүү мөөнөтү белгиленген. Алдамчылык тобокелдигин баалоонун натыйжасында антифрод-система транзакцияларга тобокелдик деңгээлин ыйгарууга тийиш. Мында алдамчылык тобокелдигин баалоого тийиш болгон операциялардын тизмеги, ошондой эле транзакцияларды шектүү же алдамчылык катары квалификациялоого мүмкүндүк берүүчү критерийлер иштелип чыккан.

*Керектөөчүлөрдүн
укугун коргоону
күчөтүү боюнча
чаралар*

Ошондой эле МФУлар үчүн обочо туруп/аралыктан тейлөө системаларында алдамчылыкка каршы аракеттенүү саясаттарын иштеп чыгуу жана бекитүү боюнча жана алардын мазмунуна карата талаптар белгиленген.

Мындан тышкары, онлайн кредиттөөдө “токтотуп туруу мезгилин” колдонуу талаптары кардарларды алдамчылыктан коргоо боюнча чаралардын сакталышы менен кайра каралып, алыскы тейлөө каналдары аркылуу кредиттерди берүү тажрыйбасын өркүндөтүүгө, банктык кызмат көрсөтүүлөрдүн жеткиликтүүлүгүн жогорулатууга багытталган.

Ошондой эле жарандардын укугун коргоо жана жеке адамдарга кредит берүүнүн коопсуздугун жогорулатуу максатында, алар үчүн Кыргыз Республикасынын электрондук кызмат көрсөтүү мамлекеттик порталында (“Түндүк” ЭВӨС) кредиттик келишимдерди түзүүгө өзүнө-өзү тыюу салуу жана алып салуу мүмкүнчүлүгү киргизилген. ФКУ кредиттик келишим түзүүдө өзүнө-өзү тыюу салуунун бар экендиги жөнүндө маалыматты сурап алууга жана кардар өзүнө-өзү тыюу салган учурда келишим түзүүдөн баш тартууга милдеттүү.

2023-2030-жылдарга Кыргыз Республикасындагы майыштыгы бар адамдар жана калктын башка аз мобилдүү топтору үчүн “Жеткиликтүү өлкө” мамлекеттик программасын ишке ашыруунун алкагында ден соолугунун мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын банктык жана төлөм кызмат көрсөтүүлөрүнөн обочо/аралыкта орнотулган инструменттер аркылуу пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу, анын ичинде колдонуу үчүн атайын функциялар киргизилгендиги жана мындай мүмкүнчүлүктөр жөнүндө маалымдоо тууралуу ченемдер кабыл алынган.

2025-жылы ислам каржылоо принциптеринин инструменттерин өнүктүрүү максатында ислам принциптери боюнча операцияларды жүзөгө ашырган БФКУнун продукттарынын тизмеги вакала биль-истисмар келишими менен толукталган. Бул инструментти БФКУ ликвиддүүлүктү тескөө үчүн колдонушу мүмкүн, ал эми тиешелүү лицензиясы бар микрофинансылык компаниялар жана кредиттик союздар вакала биль-истисмарды депозиттерди тартуу үчүн колдоно алышат. Принципал менен агенттин ортосунда кирешени бөлүштүрүү жол-жобосу шарият принциптерин жана эл аралык тажрыйба ыкмаларын эске алуу менен бекитилген.

*МФУну жөнгө
салуу эрежелерин
өркүндөтүү*

Микрофинансы уюмдарын, анын ичинде ислам каржылоо принциптери боюнча операцияларды жүргүзгөн уюмдарды жөнгө салууну өркүндөтүү максатында, өздүк капитал боюнча талаптарды аткаруу үчүн субординацияланган карыз инструменттерин пайдаланууга мүмкүнчүлүк берилди, аманаттарды тартуу менен иш алып барган микрофинансылык компаниялар үчүн субординацияланган карыз инструменттерин өздүк жана суммардык капиталдын курамына киргизүү жолу менен эки деңгээлдүү капитал киргизилген, ошондой эле дивиденддерди эсептөө жана төлөө тартиби белгиленген.

Мындан тышкары, микрофинансы уюмдары үчүн экономикалык ченемдер кайра каралган, анын ичинде микрокредиттик агенттик тарабынан бир эле карыз алуучуга берилүүчү микрокредиттин максималдуу жалпы өлчөмү көбөйтүлгөн жана микрокредиттик компаниялардын микрофинансы уюмдарына, лизингдик компанияларга жана банктарга инвестицияларынын максималдуу өлчөмүнүн ченеми белгиленген.

Ошондой эле микрофинансы уюмдарынын мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчетунун формаларына да тиешелүү өзгөртүүлөр киргизилген.

6.2.3 Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуу методологиясы

Отчеттук жылы Улуттук банк төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуучу ченемдик укуктук базаны өркүндөтүү боюнча иштерди жүргүзгөн, алар төлөм системасынын ишинин натыйжалуулугун, ишенимдүүлүгүн жана коопсуздугун жогорулатууга, накталай эмес төлөмдөрдү жана санарип финансылык технологияларды өнүктүрүүгө, керектөөчүлөрдүн укугун коргоону күчөтүүгө, ошондой эле төлөм кызматтары рыногунун катышуучуларынын финансылык туруктуулугун жогорулатууга багытталган.

*Тобокелдиктерди
тескөө жана
алдамчылыкка
карышы аракеттенүү*

Төлөм кызматтары рыногунун катышуучуларынын финансылык туруктуулугун чындоо максатында, төлөм уюмдарынын жана төлөм системаларынын операторлорунун уставдык капиталынын минималдуу өлчөмүнө карата талаптар жогорулатылган.

Мындан тышкары, Улуттук банктын аталган рыноктун катышуучуларын лицензиялоо жол-жоболорун өркүндөтүүгө багытталган ченемдик укуктук актыларына өзгөртүүлөр киргизилген.

Кыргыз Республикасынын “Кылмыштуу ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү жөнүндө” мыйзамына өзгөртүүлөр киргизилгендигине байланыштуу, улуттук жөнгө салууну ФАТФнын эл аралык стандарттарына андан ары шайкеш келтирүү алкагында, төлөм уюмдарында жана төлөм системаларынын операторлорунда кылмыштуу ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү максатында, ички контролдоо боюнча талаптарга тиешелүү бир катар ченемдик укуктук актыларга өзгөртүүлөр киргизилген. Аталган мыйзамга киргизилген өзгөртүүлөрдө улуттук ПФПД/ЛПД системасын уюшкан топторду же кылмыштуу коомдоштуктарды каржылоого каршы аракеттенүү багыты боюнча толуктоо, ошондой эле накталай эмес операцияларды финансылык чалгындоо органына милдеттүү түрдө билдирилүүгө тийиш болгон операциялардын тизмесине киргизүү да каралган.

Мындан тышкары, ФАТФнын эл аралык стандарттарына ылайык келтирүү алкагында, төлөм уюмдарына жана төлөм системаларынын операторлоруна карата бир катар талаптар, анын ичинде кардарларды жана бенефициарларды талаптагыдай текшерүү, бенефициардык ээсин аныктоо жана тобокелдиктерди баалоо боюнча жол-жоболор такталган.

Кыргыз Республикасынын “Банктык кызматтарды көрсөтүү чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” мыйзамынын төлөм системасындагы алдамчылыкка каршы аракеттенүүгө багытталган ченемдерин ишке ашыруунун алкагында, Улуттук банк тарабынан “Кыргыз Республикасынын төлөм уюмдарында/төлөм системаларынын операторлорунда ички жана тышкы алдамчылыкка (антифрод) каршы аракеттенүү системасына карата минималдуу талаптар жөнүндө” жобо бекитилген. Жободо төлөм уюмдарында жана төлөм системаларынын операторлорунда тобокелдик деңгээлине жараша өз убагында чара көрүлүшүн камсыз кылуучу, алдамчылыкты аныктоо боюнча автоматташтырылган жана жарым автоматташтырылган системаларды иштеп чыгууга жана ишке ашырууга карата милдеттүү талаптар белгиленген.

Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө” мыйзамына өзгөртүүлөр киргизилгендигине байланыштуу, Улуттук банк тиешелүү ченемдик укуктук актыларды кабыл алган, ага ылайык төлөм уюмдарына өз алдынча электрондук акча чыгаруу мүмкүнчүлүгү берилип, электрондук акча чыгарган төлөм уюмдарына карата талаптар белгиленген.

Республиканын соода-тейлөө ишканаларында QR-коддорду колдонуунун жайылышына мониторинг жүргүзүү жана талдоо инструменттерин жакшыртуу алкагында, Эки өлчөмдүү штрихкод белгилерин (QR-код) колдонуу менен төлөмдөрдү жана которууларды өткөрүү эрежелери төлөм системасынын катышуучуларына карата Улуттук банкка региондор боюнча QR-кодду колдонуу менен товарлар/кызмат көрсөтүүлөр үчүн төлөмдөрдү кабыл алган субъекттер жөнүндө маалымат берүү жөнүндө талаптар менен толукталган.

Санарип финансылык технологиялардын өнүгүшүн эске алуу менен, атайын жөнгө салуу режимдерин укуктук жөнгө салууну өркүндөтүү максатында, “Атайын жөнгө салуу режими жөнүндө” жобого өзгөртүүлөр киргизилген, анда атайын жөнгө салуу режимдерин колдонуу чөйрөсү виртуалдык активдерге байланыштуу инновациялар бөлүгүндө такталып, ашыкча талаптар алып салынган, катышуу критерийлери аныкталган жана Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарын сактоо менен тесттен өткөрүү этабынан жалпы укуктук режимде иш жүргүзүүгө ырааттуу өтүү тууралуу бекитилген.

*Санарип
төлөмдөрдү
жана
инновацияларды
өнүктүрүү*

Финансылык жеткиликтүүлүк жана керектөөчүлөрдү коргоо

Мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын төлөм инфраструктурасын жана банктык кызмат көрсөтүүлөрдү пайдалануу мүмкүнчүлүгүн камсыз кылуу максатында, “Кыргыз Республикасында обочо туруп/аралыктан тейлөө боюнча минималдуу талаптар жөнүндө” жобого өзгөртүүлөр киргизилген, ага ылайык коммерциялык банктар жана банктык жана төлөм кызматтарын сунуштоочу башка юридикалык жактар мобилдик тиркемелерди, банкоматтарды жана төлөм терминалдарын мүмкүнчүлүгү чектелген адамдардын муктаждыгына жараша ылайыкташтырууга милдеттүү.

Калк үчүн санарип финансылык кызматтардын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу, накталай эмес төлөмдөрдү өнүктүрүү, керектөөчүлөрдүн укугун коргоо максатында, калкка мобилдик тиркемелер жана интернет-банкнинг аркылуу Кыргыз Республикасынын ичинде улуттук валютада акча которууга, ошондой эле эсеп ачпастан эл аралык акча которуу системалары аркылуу акча которууларды комиссиясыз алуу мүмкүнчүлүгү берилген.

6.3. Жөнгө салуу жана көзөмөлдөө

6.3.1. Коммерциялык банктардын ишин көзөмөлдөө

Тышкы көзөмөл жана инспектирлөө

Отчёттук жыл ичинде Улуттук банк тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөл принциптерине ылайык, коммерциялык банктарды аралыктан талдоо жана жерине барып текшерүү аркылуу көзөмөлдөгөн.

Коммерциялык банктардын ишин аралыктан көзөмөлдөөдө мезгил-мезгили менен берилүүчү отчёттун негизинде, финансылык абалынын динамикасына мониторинг жүргүзүү, инспектордук текшерүүлөрдүн, ички жана тышкы аудиттин натыйжаларын эске алуу менен, банктардын тобокелдик профиленин, ошондой эле бизнес-планынын өзгөрүүлөрүнө мониторинг жүргүзүү жана баа берүү камтылат.

Инспектордук текшерүүлөр коммерциялык банктарда тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөл ыкмаларына ылайык жүргүзүлгөн. Буга корпоративдик башкарууга, тобокелдиктерди тескөө жана ички контролдоо системасына баа берүү, маалымат коопсуздугун, ликвиддүүлүктү, рентабелдүүлүктү, капиталдын жетиштүүлүгүн, активдердин сапатын, операциялык жана рыноктук тобокелдиктерге дуушарлануу деңгээлин талдоо, Кыргыз Республикасынын мыйзам талаптарына ылайык келишин текшерүү кирет.

Таасир этүү чаралары

Жыл ичинде Улуттук банк тарабынан коммерциялык банктардын жана алардын бөлүмдөрүнүн (филиалдарынын жана сактык кассаларынын) ишине 112 инспектордук текшерүү жүргүзүлгөн. Текшерүүлөрдүн жана тышкы көзөмөлдүн жыйынтыгы боюнча 166 жазма буйрук, 51 эскертүү (сунуш-көрсөтмө) жөнөтүлүп, жалпы суммасы 22,4 млн сомго 19 айып пул салынган. Таасир этүү чаралары кредиттик, операциялык, валюталык тобокелдиктерди, ФПД/ЛПД тобокелдиктерин азайтууга, ошондой эле коммерциялык банктар тарабынан экономикалык ченемдердин жана кассалык тартиптин сакталышын камсыз кылууга багытталган.

2025-жылы Улуттук банктын Көзөмөл боюнча комитети тарабынан 59 отурум өткөрүлүп, анда көзөмөлдөө чараларын колдонуу жана коммерциялык банктардын кызмат адамдарын макулдашуу маселелерин кошо алганда, коммерциялык банктардын ишин жөнгө салуу боюнча 163 маселе каралган.

6.3.2. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишин көзөмөлдөө

2025-жылы Улуттук банк БФКУнун туруктуулугун камсыз кылуу, ошондой эле көзөмөлдөө боюнча алдын алуу чараларын көрүү максатында, БФКУ ишин жөнгө салуу жана көзөмөлдөө ишин уланткан. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын ишине көзөмөл тышкы (аралыктан) көзөмөл жана жерине барып инспектордук текшерүүлөр аркылуу, анын ичинде микрофинансылык уюмдардын ишине тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөл жүргүзүү ыкмаларын колдонуу менен жүзөгө ашырылган.

Тышкы көзөмөл жана инспектирлөө

БФКУ ишинин Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптарына ылайык келүүсүнө баа берүү максатында, 2025-жыл ичинде көзөмөлдөө иштеринин алкагында 17 микрофинансылык уюмдун, 20 кредиттик союздун ишине, кредиттик бюронун ишине 2 текшерүү жана 330 алмашуу бюросунун, ошондой эле кепилдик фонддун жана адистештирилген финансы-кредит уюмунун ишине текшерүү жүргүзүлгөн.

БФКУнун жана Улуттук банктын көзөмөлүнө алынган башка юридикалык жактардын ишин көзөмөлдөө иш-чараларынын жыйынтыгы боюнча, Кыргыз Республикасынын мыйзамдарын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларын бузууга жол бергендиги үчүн микрофинансылык уюмдарга 138 жазма буйрук, кредиттик союздарга 141 жазма буйрук, кредиттик бюрого 6 жазма буйрук, адистештирилген финансы-кредит уюмуна 8 жазма буйрук жана алмашуу бюролоруна 562 жазма буйрук жөнөтүлгөн. Мындан тышкары, 123 алмашуу бюросунун лицензиясынын аракетин убактылуу токтотулуп, 12 алмашуу бюросунун лицензиясы кайтарылып алынган.

Таасир этүү чаралары

Улуттук банк тарабынан үч микрофинансылык уюмга, бир кредиттик союзга жана 137 алмашуу бюросуна Кыргыз Республикасынын Укук бузуулар жөнүндө кодексине ылайык, жалпы суммасы 7,8 млн сом өлчөмүндө айып пул салуу түрүндө таасир этүү чаралары да колдонулган.

Отчёттук жылы Улуттук банк накталай чет өлкө валютасын алмаштыруу чөйрөсүндөгү лицензиясыз ишти аныктоо жана бөгөт коюу иштерин уланткан. Кыргыз Республикасынын Ички иштер министрлиги жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине караштуу Мамлекеттик салык кызматы менен биргелешкен иш-чаралардын алкагында 178 текшерүү жүргүзүлгөн. Бул иштердин жыйынтыгы боюнча Кыргыз Республикасынын Укук бузуулар жөнүндө кодексине ылайык, Улуттук банк тарабынан 178 жеке адамга жалпысынан 3,1 млн сом суммасында айып пул салынган.

Лицензиясыз ишке бөгөт коюу боюнча чаралар

6.3.3. Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин көзөмөлдөө

Төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуунун негизги инструменттери болуп тышкы көзөмөл жана инспектордук текшерүүлөр саналат.

Төлөм системаларынын операторлоруна жана төлөм уюмдарына тышкы көзөмөл жүргүзүү жана инспектирлөө

Отчёттук жылы көзөмөлдөө иш-чараларынын жүрүшүндө төлөм системаларынын үзгүлтүксүз иштөөсүн камсыз кылууга, Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актыларынын, анын ичинде ПФПД/ЛПД боюнча талаптардын сакталышына, төлөм кызматтарын керектөөчүлөрдүн укугун коргоого, ошондой эле төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын маалымат системаларынын жана аппараттык-программалык комплекстеринин коопсуздугуна өзгөчө көңүл бурулган.

Тышкы көзөмөлдүн алкагында отчёттуулукка үзгүлтүксүз талдоо жүргүзүлөт жана анын өз убагында тапшырылышы, толуктугу жана аныктыгы контролдонот. 2025-жылы көзөмөлгө алынган уюмдардан келип түшкөн бизнес-пландарды,

мезгил-мезгили менен берилүүчү отчётторду жана башка маалыматтарды талдоо, ошондой эле төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары тарабынан Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынын жана Улуттук банктын ченемдик укуктук актыларынын талаптары, анын ичинде:

- Кыргыз Республикасынын аймагында мамлекет ичиндеги төлөмдөрдүн процессингин камсыз кылуу жана улуттук төлөм системасынын оператору менен интеграциялоо;

- төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын уставдык капиталынын минималдуу өлчөмү;

- Кыргыз Республикасынын ичинде мобилдик тиркемелер жана интернет-банкинг аркылуу улуттук валютада жүргүзүлгөн акча которууларды жүзөгө ашыруу боюнча кызмат көрсөтүү үчүн кардарлардан – жеке адамдардан комиссиялык сый акы алууга тыюу салуу;

- жүгүртүүгө киргизилген улуттук валютанын бешинчи сериясындагы банкнотторду төлөм терминалдарынын кабыл алуусун камсыз кылуу боюнча талаптардын сакталышына көзөмөл жүргүзүлгөн.

Алдамчылыкты азайтуу боюнча мамлекет тарабынан ишке ашырылып жаткан демилгенин алкагында, төлөм системаларынын операторлору жана төлөм уюмдары менен колдонуучуларга банктык карталарды, логиндерди жана паролдорду үчүнчү жактарга берүүгө болбой тургандыгы жөнүндө маалымат берилген, ошондой эле 18-25 жаштагы жарандар менен профилактикалык иштер күчөтүлгөн.

Төлөм системаларынын операторлоруна/ төлөм уюмдарына карата таасир этүү чаралары

Отчёттук жылы төлөм системаларынын операторлоруна жана төлөм уюмдарына 18 инспектордук текшерүү, анын ичинде 2 комплекстүү жана 16 максаттуу текшерүү, анын ичинен бир текшерүү атайын жөнгө салуу режиминин алкагында жүргүзүлгөн. Инспектордук текшерүүлөр көзөмөлгө алынган уюмдардын ишинин туруктуулугун жана ишенимдүүлүгүн ар тараптуу баалоо, ички документтерди изилдөө, финансылык абалды, төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын уюштуруу түзүмүнүн натыйжалуулугун талдоо, ички жана тышкы тобокелдиктерди тескөө, ошондой эле аларды минималдаштыруу боюнча натыйжалуу чараларды иштеп чыгуу максатында жүргүзүлгөн. Текшерүү процессинде төлөм системаларынын, аппараттык-программалык комплекстердин үзгүлтүксүз иштешине, маалымат коопсуздугунун деңгээлине, ошондой эле төлөмдөрдү кабыл алуу жана жүргүзүү процесстерине талдоо жүргүзүлдү. Текшерүүлөрдүн жыйынтыгы боюнча операциялык тобокелдиктер аныкталган, төлөм кызматтарын сунуштоодо керектөөчүлөрдүн мыйзамдуу укугу сакталышын камсыз кылуу чараларына баа берилген. Аныкталган бузууларды жана кемчиликтерди жоюу боюнча, тобокелдиктерди төмөндөтүүгө жана төлөм системасынын туруктуулугун жана натыйжалуулугун жогорулатууга багытталган сунуш-көрсөтмөлөр иштелип чыккан.

Көзөмөлгө алынган уюмдардын ишинде аныкталган бузууларга байланыштуу, Кыргыз Республикасынын Укук бузуулар жөнүндө кодексине жана Төлөм системасы боюнча комитеттин чечимдерине ылайык, 228 жазма буйрук жөнөтүлгөн жана 1,07 млн сом жалпы суммасында 25 айып пул салынган, ошондой эле эки төлөм уюмунун жана эки төлөм системасынын операторунун лицензиялары кайтарылып алынган.

Төлөм системасы боюнча комитет

Отчёттук жылы Төлөм системасы боюнча комитетинин 18 отуруму өткөрүлүп, анда Кыргыз Республикасынын төлөм системасына көзөмөл (оверсайт) жүргүзүү, төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуу жана лицензиялоо, таасир этүү чараларын колдонуу, атайын жөнгө салуу режиминин алкагында инновациялык операцияларды тесттен өткөрүүнүн жыйынтыгына тиешелүү 49 маселе каралган.

7-ГЛАВА. КЕРЕКТӨӨЧҮЛӨРДҮН УКУГУН КОРГОО ЖАНА ФИНАНСЫЛЫК САБАТТУУЛУКТУ ЖОГОРУЛАТУУ

Банктык кызматтарды керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо боюнча чараларды ишке ашыруу Улуттук банктын негизги иш багыттарынын бири болуп саналат. Социалдык тармактарды жана башка байланыш каналдарын пайдалануу менен алдамчылык схемаларынын санынын көбөйүшүнө байланыштуу отчеттук жылы жарандарга карата жасалган алдамчылык аракеттерге жол бербөөгө өзгөчө көңүл бурулду.

Улуттук банк финансылык сабаттуулукту жогорулатуу боюнча, анын ичинде мамлекеттик программалар жана концепциялар алкагында иш-чараларды аткарууну улантты. Улуттук банктын иш-чаралары жарандардын финансылык бакубаттуулугуна жетишүү үчүн калктын ар кандай катмарларынын финансылык сабаттуулугун жогорулатууга багытталган.

7.1. Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо

Кат жүзүндөгү кайрылууларды кароо жана жарандарды кабыл алууда консультацияларды берүү банктык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөр менен өз ара иш алып баруунун негизги формалары болуп саналат.

2025-жылы Улуттук банк тарабынан кат жүзүндөгү 1622 кайрылуу (2024-жылы – 1 126) каралган, анын ичинен коммерциялык банктардын иши боюнча – 1 158 кайрылуу (2024-жылы – 796), банк эмес финансы-кредит уюмдарынын иши боюнча – 283 (2024-жылы – 204), төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын иши боюнча – 34 (2024-жылы – 34) жана башка маселелер боюнча – 147 кайрылуу (2024 - жылы – 92).

Банктык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчүлөрдүн кайрылууларын кароо

Электрондук кайрылуулардын санынын өсүшү байкалууда: 2024-жылдагы 277ден 547ге чейин, анын ичинен 118 кайрылуу Электрондук кызмат көрсөтүүлөрдүн мамлекеттик порталы аркылуу (2024-жылы 42), Улуттук банктын корпоративдик почтасы аркылуу 429 кайрылуу (2024-жылы 235) келип түшкөн. Электрондук каналдарды колдонуунун өсүшү жарандардын ыкчам кайрылуусу үчүн санарип өз ара аракеттенүү зарылчылыгынын жогору экендигин тастыктап турат.

Мында 1 559 кайрылуу жеке адамдардан, 63 кайрылуу юридикалык жактардан түшкөн. Кароонун жыйынтыгында 1 192 кайрылуу боюнча коюлган маселелердин маңызы боюнча керектүү түшүндүрмөлөр берилип, 430 кайрылуу боюнча талаптар канааттандырылгандыгы тууралуу жооптор жөнөтүлгөн.

Мындан тышкары, банктык кызмат көрсөтүүлөрдү керектөөчү эки миңге жакын жаранга оозеки кайрылуулардын негизинде жеке кабыл алуу түрүндө консультациялык-укуктук жардам көрсөтүлгөн.

Кайрылуулардын көбү кредиттерди реструктуризациялоо, банктык эсептерди, аманаттарды тейлөө шарттарына, акча каражаттарын которуу кызмат көрсөтүүлөрүнө жана алдамчылык операция фактыларына байланыштуу маселелерге тиешелүү болгон. Кыргыз Республикасынын айрым мыйзамдарынын талаптарын бузуулар аныкталгандыгына байланыштуу банк мыйзамдарына ылайык таасир этүү чаралары колдонулду: үч коммерциялык банкка айып пул салынды, алты финансы-кредит мекеменин дарегине аныкталган мыйзам бузууларды четтетүү боюнча жазма буйрук жөнөтүлдү.

Заманбап технологиялар банктык кызмат көрсөтүүлөрдү жөнөкөйлөтүү жана тездетүү үчүн олуттуу мүмкүнчүлүктөрдү берет. Ошол эле учурда ар кандай алдамчылык ыкмаларынан жарандардын акча каражаттарын жоготуу тобокелдиги көбөйүүдө. Отчеттук жыл ичинде Кыргыз Республикасынын банк жана төлөм

Керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоону күчөтүү боюнча чаралар

системаларында алдамчылык операциялардын алдын алуу боюнча мыйзамдарды өркүндөтүү жагында олуттуу иштер жүргүзүлгөн.

Коопсуздук чараларын күчөтүү жана жарандардын онлайн кредиттерди тариздөөдө алдамчылыкка дуушарлануусуна жол бербөө максатында Улуттук банк Кыргыз Республикасынын Санариптик өнүктүрүү министрлиги менен биргеликте “кредит алууга өзүнө-өзү тыюу салуу” жаңы механизм ишке киргизди. Бул механизм аркылуу жарандар Кыргыз Республикасынын Электрондук кызмат көрсөтүүлөрдүн мамлекеттик порталы (“Түндүк” тиркемеси) аркылуу кредиттик келишимдерди түзүүгө тыюу салууну же аны алып салууну өз алдынча жана акысыз жүргүзө алышат.

Рынок катышуучуларынын алдамчылык операцияларды өз убагында аныктоо жана ыкчам чара көрүү жоопкерчилигин күчөтүү максатында коммерциялык банктарда, микрофинансы уюмдарында, төлөм уюмдарында, төлөм системасынын операторлорунда автоматташтырылган жана жарым автоматташтырылган антифрод-системаларды ишке киргизүү каралган бир катар ченемдик укуктук актылар кабыл алынган.

2025-жылы курамына Улуттук банктын, мамлекеттик органдардын, коммерциялык банктардын жана уюлдук байланыш операторлорунун өкүлдөрү кирген ведомстволор аралык жумушчу топтун алкагында борборлоштурулган антифрод-платформанын концепциясын иштеп чыгуу боюнча иштер улантылган. Ведомстволор аралык жумушчу топтун ишинин жүрүшүндө коммерциялык банктардын, микрофинансы уюмдарынын, төлөм уюмдарынын жана төлөм системаларынын операторлорунун антифрод-системаларына карата минималдуу талаптар, ошондой эле мамлекеттик органдардын алдамчылык операцияларга жол бербөө боюнча өз ара аракеттенүүсү жана аракеттерин координациялоо маселелери талкууланды.

Керектөөчүлөрдүн укугун коргоо жана эл аралык акча которуу системалары аркылуу ишке ашырылган акча которуулардын жеткиликтүүлүгүн камсыз кылуу максатында Улуттук банк тарабынан чечим кабыл алынган, ага ылайык коммерциялык банктарга 2026-жылдын 1-январынан 31-декабрына чейин Кыргыз Республикасынын аймагында акча которууларды алуучулардан комиссиялык төлөм өндүрүүгө тыюу салынат.

7.2. Финансылык сабаттуулукту жогорулатуу

Калктын финансылык сабаттуулугун жана каражат топтоо маданиятын жогорулатуу Улуттук банктын артыкчылыктуу иш багыттарынын бири болуп саналат. Калктын финансылык сабаттуулук деңгээли финансылык продукттарды жана кызмат көрсөтүүлөрдү пайдалануу натыйжалуулугуна, өз финансылык каражаттарын башкарууга таасирин тийгизет жана финансылык туруктуулукту колдоо элементтеринин бири болуп саналат.

2025-жылы Улуттук банк финансылык сабаттуулук, анын ичинде мамлекеттик стратегиялык документтерди – “Улуттук дем – дүйнөлүк бийиктик” уңгужолун, 2020–2030-жылдарга карата жаштар саясатынын концепциясын, 2021–2030-жылдарга карата миграциялык саясат концепциясын жана 2022–2026-жылдарга карата финансылык жеткиликтүүлүктү жогорулатуу стратегиясын ишке ашыруу алкагында иш-чараларды улантты.

Улуттук банктын иш-чаралары калктын ар кандай катмарларынын финансылык сабаттуулугун жогорулатууга багытталган жана бюджетти башкаруунун негиздери, каражат топтоолор, кредиттер, инвестициялар, ошондой эле финансылык коопсуздук жана алдамчылардан коргоо, санариптик финансылык сабаттуулук, керектөөчүлөрдүн укугун коргоо, салыктар жана камсыздандыруу жөнүндө билимди жогорулатууну караган билим берүү программаларын камтыган.

Жаштардын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу максатында Улуттук банк тарабынан өлкөнүн бардык областтарында семинарлар, көчмө лекциялар, маалыматтык кампаниялардын жүрүшүндө эксперттердин баяндамалары жана башка иш-чаралар өткөрүлдү. Региондордо жана Бишкек шаарында финансылык сабаттуулук боюнча 130дан ашык окутуу иш-чаралары өткөрүлүп, ага 6 100гө жакын адам катышты.

Балдар жана жаштар үчүн

Мындан тышкары, Балдарды коргоо күнүнө карата “Балдарды коргоо борбору” коомдук бирикмесинин балдардын убактылуу баш калкалоочу жайынын тарбиялануучулары үчүн финансылык сабаттуулук боюнча сабак жана викторина өткөрүлдү.

Ошондой эле, Улуттук банк окуучулар үчүн экономика боюнча эл аралык олимпиаданы жана студенттер үчүн финансылык коопсуздук боюнча республикалык олимпиаданы өткөрүүгө катышкан.

Бойго жеткен жасандар үчүн

2025-жыл ичинде мамлекеттик жана муниципалдык кызматчылар үчүн атайын окутуучу көчмө иш-чаралар өткөрүлдү. Финансылык сабаттуулук боюнча семинарлар “Бишкек жылуулук тармагы” муниципалдык ишканасынын, Кыргыз Республикасынын Президентинин Баткен облусундагы ыйгарым укуктуу өкүлүнүн аппаратынын, Кара-Таш айыл аймагынын айыл өкмөтүнүн, Тоң, Чаткал жана Ала-Бука райондук администрацияларынын, Таш-Көмүр шаарынын мэриясынын жана башка мекемелердин кызматкерлери үчүн өткөрүлдү. Иш-чараларга жалпысынан 235 адам катышты.

Улгайган жарандарды алдамчылык операциялардан коргоо максатында Улуттук банк “Улгайган адамдар үчүн ресурс борбору” коомдук бирикмесинин жана “Ардагер” геронтологиялык борборунун мүчөлөрү үчүн коммерциялык банктар тарабынан финансылык коопсуздук боюнча семинарларды өткөрүүгө көмөктөштү.

2025-жылы эмгек мигранттарынын жана алардын үй-бүлөлөрүнүн финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча иштер улантылды. Ош жана Бишкек шаарларында чет өлкөгө сезондук жумуштарга багыт алган 200дөн ашык эмгек мигранттары үчүн финансылык сабаттуулук боюнча төрт семинар өткөрүлдү.

Эмгек мигранттары үчүн

Мындан тышкары, Кыргызстандагы Эл аралык миграция уюмунун кеңсесинин колдоосу менен эмгек мигранттарын сапар алдында даярдоо үчүн “Мигранттар жана алардын үй-бүлө мүчөлөрү үчүн финансылык сабаттуулук” аттуу окуу куралы иштелип чыккан. Окуу куралы финансылык пландаштыруу жана бюджет, мигранттар тарабынан колдонулган негизги финансылык продукттар жана кызматтар, ошондой эле каражат топтоо, инвестициялоо жана финансылык коопсуздук маселелерин камтыйт.

Улуттук банктын өкүлдөрү 2021-2030-жылдарга миграциялык саясат концепциясын ишке ашыруу боюнча талкууларга, “Борбордук Азиядагы эмгек миграциясы программасы” долбоорунун регионалдык координациялык механизминин отурумуна, ошондой эле Миграция боюнча эл аралык уюмдун Башкы катчысы менен жолугушууга катышты. Жолугушуулардын жана отурумдардын жүрүшүндө эмгек мигранттарынын жана алардын үй-бүлөлөрү үчүн финансылык сабаттуулук боюнча иш-чараларды ишке ашыруу маселелери талкууланды.

2025-жыл ичинде Улуттук банк эл аралык тажрыйбага ылайык жалпы билим берүүчү мектептерде финансылык билим берүүнү жакшыртуу боюнча ишин улантты. Кыргыз Республикасынын Агартуу министрлиги жана “Афлатун Интернешнл” уюму менен өз ара аракеттенүүдө финансылык билим берүү программасы даярдалды, ошондой эле активдүү окутуу методологиясы жана окуу материалдарды анализдөө боюнча семинар өткөрүлдү. “Социалдык билим берүү жана финансылык сабаттуулук” кол жазмасы жана “Адам жана коом” курсунун сабактар жыйнагы боюнча сунуш-көрсөтмөлөр даярдалды, алар боюнча Кыргыз

Эл аралык финансылык билим берүү тажрыйбасын ишке киргизүү

билим берүү академиясы тарабынан илимий-педагогикалык экспертиза алынды.

*ЕККУнун
Бишкектеги
Программалык
кеңсеси менен
биргелешкен иш-
чаралар*

Отчёттук жылы Бишкек шаарындагы Европа коопсуздук жана кызматташтык уюмунун (ЕККУ) Программалык кеңсеси менен кызматташуунун алкагында жана өлкөнүн бардык аймактарында атайын орто окуу жайларынын 900дөн ашуун окуучулары үчүн финансылык сабаттуулук боюнча бир күндүк 35 семинар уюштурулду. Улуттук банктын талабы боюнча бойго жеткен калк катмарынын финансылык сабаттуулук деңгээлин аныктоо максатында Экономикалык кызматташтык жана өнүктүрүү уюмунун эл аралык методикасынын негизинде изилдөө жүргүзүлдү.

Мындан тышкары, ЕККУнун кеңсесинин колдоосу менен “Алдамчылыкка каршы аракеттенүү жана финансы секторунда киберкоопсуздукту камсыз кылуу” деген темада тегерек стол өткөрүлдү, анын алкагында мектептик билим берүүгө финансылык коопсуздук сабактарын киргизүү да талкууланды.

*Маалыматтык-
билим берүү
кампаниялары*

Улуттук банк калктын финансылык маданиятын калыптандыруу максатында акыркы он жылдан бери жыл сайын “Глобалдуу акча жумалыгы” (Global Money Week) жана “Дүйнөлүк каражат топтоо күнү” (World Savings Day) деген маалыматтык-билим берүү кампанияларын өткөрүп келет. Бул кампаниялардын жүрүшүндө 2025-жылы өнөктөш уюмдардын колдоосу менен төмөнкүдөй 600гө жакын ар кандай маалыматтык-билим берүү иш-чаралары өткөрүлдү: мектептерде финансылык сабаттуулук сабактары, жогорку окуу жайларда көчмө лекциялар жана тренингдер, финансылык сабаттуулук боюнча олимпиада, экскурсиялар, коммерциялык банктарда ачык эшиктер күндөрү, балдардын сүрөттөрү жана видеороликтери боюнча сынактар, интерактивдүү оюндар жана башкалар. Түздөн-түз катышкан калктын саны 25 миңден ашуун адамды, кыйыр саны – 3,7 млн адамды түзгөн.

Улуттук тарых музейинде жана А. Осмонов атындагы улуттук китепканада маалыматтык-билим берүү кампанияларынын алкагында финансылык жарманкелер уюштурулуп, ага миңден ашуун адам катышты: жогорку окуу жайларынын окутуучулары жана студенттери, орто мектептердин окуучулары, Бишкек шаарынын тургундары жана коноктору. Жарманкенин катышуучуларына финансылык сабаттуулук боюнча маалымат, коммерциялык банктар, камсыздандыруу компаниялары, пенсиялык фонддор жана башка финансылык уюмдар тарабынан сунушталуучу банктык продукттар жана кызмат көрсөтүүлөрдүн шарттары жөнүндө маалымат берилди. ИИМдин өкүлдөрүнүн жарандарды алдамчылыктан коргоо жана жаштарга дропперликке аралашуунун кесепеттери жөнүндө эскертүү маселелери боюнча сүйлөгөн сөздөрү өзгөчө актуалдуу болду.

*“Финсабат”
ресурстары аркылуу
маалымат берүү*

Калк арасында финансылык сабаттуулук боюнча маалыматты жайылтуу максатында www.finsabat.kg веб-сайтында жана “Финсабат” социалдык тармагындагы баракчаларында 100дөн ашуун кыска видеороликтер, макалалар жана үй-бүлөлүк бюджетти башкаруу, каражат топтоо, инвестициялоо, алдамчылыктан коргоо жана башка пайдалуу материалдар жайгаштырылган.

Бир жыл ичинде 500дөн ашуун материал жарыяланып, алар 1,2 миллиондон ашуун көрүү топтогон.

8-ГЛАВА. ЭЛ АРАЛЫК КЫЗМАТТАШУУ

2025-жылы Улуттук банк эл аралык финансылык уюмдар, регионалдык интеграциялык бирикмелердин органдары жана чет өлкөлөрдүн борбордук (улуттук/мамлекеттик) банктары менен узак мөөнөттүү ырааттуу кызматташууну уланткан.

Отчёттук жылы чет өлкөлүк өнөктөштөр менен акча-кредит саясаты, көзөмөлдөө функциялары, төлөм системаларын өнүктүрүү маселелери боюнча өз ара иш алып баруу, алдыңкы эл аралык практиканы изилдөө, ошондой эле Улуттук банктын маанилүү эл аралык аянтчалардагы талкууларга ар тараптуу катышуусу артыкчылыктуу багыттардан болуп саналган.

Улуттук банк Эл аралык валюта фондундагы (ЭВФ) Кыргыз Республикасынын башкаруучу кеңсеси катары, ошондой эле Эл аралык валюта фонду менен кызматташуу маселеси боюнча Кыргыз Республикасынын мамлекеттик органдарынын өз ара байланышынын регламентине¹ ылайык, Кыргыз Республикасынын ЭВФ менен кызматташуусунун алкагында координатордун функцияларын аткарууну уланткан.

*Эл аралык
финансылык уюмдар
менен кызматташуу*

Отчёттук жыл ичинде өлкөнүн ЭВФке мүчөлүгү алкагында Кыргыз Республикасынын экономикалык саясаты жана Улуттук банктын институционалдык потенциалын жогорулатуу максатында, Улуттук банктын ишинин айрым багыттары боюнча ЭВФ менен өз ара иштер жүргүзүлгөн.

2025-жылдын март айында ЭВФ макулдашуусунун IV беренесине ылайык, өлкө бийликтеринин Эл аралык валюта фондунун персоналы менен жыл сайын өткөрүлүүчү консультацияларынын алкагында ЭВФ миссиясынын Кыргыз Республикасына иш сапары болуп өткөн. 2025-жылдын июнь айында ЭВФтин аткаруучу кеңеши тарабынан Эл аралык валюта фондунун персоналынын Кыргыз Республикасы боюнча отчёту жактырылып, анда өлкөдөгү макроэкономикалык саясатка баа берүүлөр жана ЭВФтин сунуш-көрсөтмөлөрү чагылдырылган. Отчёттук жылдын ноябрь айында IV берене боюнча 2026-жылга пландаштырылган ЭВФ персоналы менен кийинки консультацияларга даярдануу алкагында, экономикалык абал жана саясат чаралары боюнча аралык талкууларды өткөрүү үчүн ЭВФ миссиясынын кезектеги иш сапары болуп өткөн.

2025-жылы Улуттук банк ЭВФ башкаруучулары менен Дүйнөлүк банктын тобунун Жазгы жана Жылдык жыйындарына катышкан. Бул иш-чаралардын алкагында дүйнөлүк экономиканын өнүгүүсүнүн актуалдуу маселелери, глобалдуу инфляциянын тенденциялары, ошондой эле Кыргыз Республикасынын эл аралык өнөктөштөр, анын ичинде эл аралык уюмдар, борбордук банктар жана чет өлкө финансы институттары менен мындан ары кызматташуу жана өз ара иш алып баруу келечеги да талкууланган. Жылдык жыйындардын алкагында Улуттук банктын төрагасы региондогу борбордук банктардын башчылары жана ЭВФтин башкаруучу директорунун орун басары Бо Ли мырзанын катышуусунда глобалдуу өзгөрүүлөр шартында саясат чараларын талкуулоо боюнча иш-чараларда башкы спикер катары сөз сүйлөгөн.

Кавказ, Борбордук Азия жана Монголия үчүн мүмкүнчүлүктөрдү өркүндөтүү боюнча регионалдык борбордун (ССАМТАС) техникалык жардамында Грузия Улуттук банкы менен банктар аралык акча рыногун өнүктүрүү, трансмиссиялык механизмди жана монетардык саясаттын операциялык системасын күчөтүү маселелери боюнча өз ара тажрыйба алмашуу болгон. Бул иш-чара акча-кредит саясатынын натыйжалуулугун жана потенциалын жогорулатуу жаатында алдыңкы тажрыйбаларды изилдөөгө жана мындан ары кызматташуу багыттарын белгилөөгө мүмкүндүк берген.

¹ Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн жана Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын 2018-жылдын 27-февралындагы №11/07/1-1 токтому.

ЭВФ тарабынан банктык жана төлөм системаларында виртуалдык активдер менен операцияларды жөнгө салуу маселелери боюнча техникалык колдоо көрсөтүлгөн жана сунуштар берилген. Мында тиешелүү мамлекеттик органдарды жана жеке секторду ишке тартуу менен ЭВФтин консультациялары түрүндө техникалык колдоо көрсөтүлгөн.

Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы менен биргеликте 2025-жылы Кыргыз Республикасынын акча рыногуна диагностика (Money Market Diagnostic Framework – MMDF) жүргүзүү боюнча биргелешкен долбоор ийгиликтүү аяктаган. Долбоор банктар аралык акча рыногунун иштөө механизмдерин баалоого жана өркүндөтүүгө багытталган. Диагностиканын жыйынтыгы улуттук капитал рыногун өнүктүрүү алкагында, ыңгайлуу чөйрөнү камсыз кылуу максатында, акча-кредиттик трансмиссиянын каналдарын жана банктар аралык акча рыногунун инфраструктурасын андан ары өркүндөтүүгө өбөлгө түзөт.

2025-жылы Улуттук банк Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы менен Кыргыз Республикасында ишкер аялдарды каржылоо кодексин ишке киргизүү боюнча өз ара түшүнүшүү меморандумуна кол койгон. Бул стратегиялык демилге аялдардын финансылык кызматтарды пайдалануу мүмкүнчүлүгүн жогорулатууга жана алардын экономикалык мүмкүнчүлүгүн максималдуу түрдө ишке ашыруу үчүн шарттарды түзүүгө багытталган.

Швейцариянын экономикалык иштер боюнча мамлекеттик катчылыгы (SECO) тарабынан каржыланган Кыргыз Республикасынын финансылык секторун өнүктүрүү долбоорун ишке ашыруунун жүрүшүндө Улуттук банк Дүйнөлүк банктын эксперттери менен биргеликте эл аралык мыкты тажрыйбаларга ылайык, банктардын, микрокредиттик уюмдардын жана кредиттик союздардын ишине тобокелдикти аныктоого багытталган көзөмөлдү жакшыртуу боюнча иш алып барган.

Интеграциялык институттар менен кызматташуу

Отчёттук жылы Улуттук банк Кыргыз Республикасынын эл аралык интеграциялык бирикмелер менен өз ара иш алып баруусун бекемдөөгө жигердүү катышкан.

Улуттук банк ЕАЭБге мүчөлүгү алкагында экономикалык интеграцияны кеңейтүү жана ЕАЭБдин жалпы финансы рыногун калыптандыруу боюнча ишин уланткан.

Улуттук банктын өкүлдөрү Жогорку Евразия экономикалык кеңешинин тескемесин даярдоого катышкан, бул тескемеде, негизинен, жөнгө салуунун ар башка деңгээлдеги (дифференциацияланган) ыкмасы камтылган. Бул ыкмада ЕАЭБдин жалпы рыногунда кызмат көрсөтүүчү финансылык уюмдарга ЕАЭБдин эл аралык келишимдерине ылайык келтирилген талаптардын колдонулушу каралган. Улуттук рыноктордо гана иштеген катышуучулар үчүн мүчө мамлекеттердин мыйзам ченемдери сакталат.

Улуттук банк ЕАЭБге мүчө мамлекеттердин улуттук (борбордук) банктарынын Валюта саясаты боюнча консультациялык кеңешинин, Евразия экономикалык комиссиясынын макроэкономикалык саясат, статистика жана финансы рыноктору боюнча консультативдик комитеттеринин, ошондой эле улуттук төлөм системаларын өнүктүрүүнү координациялоо боюнча жумушчу топтун отурумдарына катышкан.

Валюта саясаты боюнча консультациялык кеңештин отурумдарында, негизинен, адаттагыдай эле ЕАЭБге мүчө мамлекеттерде акча-кредит саясатын ишке ашыруу маселелерине көңүл бурулган.

Мындан тышкары, Валюта саясаты боюнча консультациялык кеңеште ЕАЭБге мүчө мамлекеттерде контрциклдик буферди колдонуу методологиясы жана практикасы, жөнгө салуучулардын ESG чөйрөсүндөгү иши, ошондой эле ЕАЭБге мүчө өлкөлөрдө санарип финансылык активдерди жөнгө салуу маселелери жана виртуалдык активдер (криптовалюталар) чөйрөсү талкууланган.

Улуттук банктын өкүлдөрү Борбордук (улуттук) банктардын Евразиялык кеңешинин ишине катышкан. Борбордук (улуттук) банктардын Евразиялык кеңешинин отурумдарында банк секторун өнүктүрүү, валюта рынокторунун жана аталган кеңешке катышкан борбордук банктардын өлкөлөрүнүн финансылык туруктуулугунун келечеги жөнүндө маселелер талкууланган.

2025-жылы Улуттук банк Шанхай Кызматташтык Уюмунунун (ШКУ) эксперттик отурумдарына катышкан. Отурумдардын жүрүшүндө ШКУга мүчө мамлекеттердин өз ара эсептешүүлөрүндө улуттук валюталардын үлүшүн бара-бара көбөйтүү боюнча жол картасынын пункттарын ишке ашыруу маселелери талкууланган.

Улуттук банк Түрк мамлекеттер уюмуна (ТМУ) мүчө мамлекеттердин улуттук (борбордук) банктарынын кеңешинин (Кеңеш) мүчөсү катары Казакстандын Астана шаарында өткөн Кеңештин биринчи отурумуна катышкан. Анда борбордук банктардын башчылары ТМУга мүчө мамлекеттердеги экономикалык абалды жана акча-кредит саясатын, ошондой эле финансылык технологиялардын өнүгүүсүн, атап айтканда, борбордук банктардын санарип валюталарын ишке киргизүүнү талкуулашкан.

Улуттук банк Түркиянын Стамбул шаарындагы Ислам кызматташтык уюмунун Экономикалык жана соода кызматташтыгы боюнча туруктуу комитетинин форумунун (OIC-COMSEC Central Banks Forum) алкагында борбордук банктардын 7-отурумуна катышкан. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын төрагасы төлөм кызматтарын, борбордук банктардын санарип валюталарын жана чек ара аркылуу өтүүчү төлөмдөрдү өнүктүрүү маселелери боюнча башкы спикер катары сөз сүйлөгөн.

2025-жыл ичинде Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы чет өлкөнүн борбордук (улуттук/мамлекеттик) банктары менен өз ара жигердүү иш алып барган.

Бахрейн борбордук банкы менен ислам банкинги, төлөм системалары жана финансылык технологиялар тармагында тажрыйба алмашуу жөнүндө өз ара түшүнүшүү жөнүндө меморандумга кол коюлган. Жыл ичинде эксперттик деңгээлде төлөм системалары чөйрөсүндө колдонулган практикалар жана ислам банкинги тармагындагы ар башка маселелер талкууланды.

Отчёттук жылы Египет Араб Республикасынын борбордук банкы менен өз ара түшүнүшүү жөнүндө меморандумга да кол коюлган, ал борбордук банктардын ишинин ар башка тармактарында кызматташтыкты өнүктүрүүгө жана тажрыйба алмашууга багытталган. Жөнгө салуучулардын көзөмөлдөө практикалары талкууланган.

Улуттук банк ЕАЭБ өлкөлөрүнүн борбордук (улуттук) банктары менен ар түрдүү маселелер боюнча талкууларды өткөргөн.

Мындан тышкары, чет өлкө борбордук банктары менен тажрыйба алмашуу алкагында:

- Индиянын резервдик банкы менен – төлөм системасын көзөмөлдөө (оверсайт) жана борбордук банктардын санарип валюталарын ишке киргизүү боюнча;
- Пакистан мамлекеттик банкы менен – ислам банкинги жаатында;
- Польша элдик банкы менен – кредиттик тобокелдиктерди баалоонун аналитикалык инструменттерин модернизациялоо боюнча;
- Швейцария Улуттук банкы менен – эл аралык резервдерди тескөө маселелери боюнча консультациялар өткөрүлгөн.

*Улуттук
(борбордук)
банктар менен
кызматташуу*

9-ГЛАВА. КЫРГЫЗ РЕСПУБЛИКАСЫНЫН УЛУТТУК БАНКЫНЫН ИНСТИТУЦИОНАЛДЫК ӨНҮГҮҮСҮ

2025-жылы Улуттук банк иш натыйжалуулугун жогорулатуу жана кадрлар потенциалын күчөтүү ишин уланткан.

Уюштуруу түзүмүн оптималдаштыруу, башкаруу процесстерин өркүндөтүү жана инновациялык милдеттерди ишке ашыруу үчүн шарттарды түзүү максатында масштабдуу кайра уюштуруу иштери жүргүзүлгөн. Ошону менен бирге кызматкерлердин кесиптик компетенциясын жогорулатуу жана санарип коопсуздук маселелерине өзгөчө көңүл бурулган.

Улуттук банк Башкармасы өз ишин бекитилген жана анда акча-кредит саясаты, банктардын, БФКУлардын, төлөм системаларынын катышуучуларынын ишин жөнгө салуу жана уюштуруу маселелери камтылган пландарга ылайык жүзөгө ашырган. Комитеттер, комиссиялар жана түзүмдүк бөлүмдөр Улуттук банктын функцияларынын жана милдеттеринин натыйжалуу аткарылышын камсыз кылган.

Улуттук банктын туруктуу иши тобокелдик-менеджментти жана ички контролду кошо алганда, корпоративдик башкаруу системасы аркылуу камсыз кылынган. Ички аудит жана тышкы аудитор менен өз ара иш алып баруу финансылык отчеттуулуктун сапатын жана контролдоо чараларынын натыйжалуулугун жогорулатууга өбөлгө түзгөн.

Отчёттук жылы акча-кредит саясаты жана Улуттук банктын көзөмөлүнө алынган юридикалык жактардын ишин жөнгө салуу чөйрөсүндө ченемдик укуктук актыларын өркүндөтүү боюнча иштер улантылган.

Коомчулукка Улуттук банктын иши жөнүндө ачык-айкындуу жана ыкчам маалымдоону камсыз кылуу максатында, электрондук байланыш каналдарын кеңейтүүгө басым жасалып, көп каналдуу коммуникациялык саясат ишке ашырылган. Ошондой эле ЖМК менен өз ара иш алып барууга, калк менен өз ара байланышты камсыз кылууга, финансылык сабаттуулукту жогорулатууга, ошондой эле финансылык алдамчылыктын алдын алууга өзгөчө көңүл бурулган.

9.1. Уюштуруу түзүмүн өнүктүрүү

Улуттук банктын негизги милдеттери жана функциялары “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамга ылайык аныкталган жана Улуттук банктын түзүмдүк бөлүмдөрү ортосунда бөлүштүрүлгөн. Отчёттук жылдын акырына карата Улуттук банктын уюштуруу түзүмүн борбордук аппараттын 34 бөлүмү, беш областтык башкармалык жана Баткен областындагы өкүлчүлүк түзгөн.

Борбордук банктардын ишинин алдыңкы эл аралык тажрыйбасы эске алынган Улуттук банктын негизги стратегиялык багыттары Улуттук банктын уюштуруу түзүмүн аныктайт. Отчёттук жылы уюштуруу түзүмүнүн натыйжалуулугун жогорулатуу, функцияларды жана ресурстарды бөлүштүрүүнү оптималдаштыруу, ошондой эле стратегиялык жана операциялык милдеттерди ишке ашыруунун алкагында, бөлүмдөр ортосунда өз ара ишти күчөтүү максатында айрым түзүмдүк бөлүмдөр кайра өзгөртүп түзүлгөн.

Санариптик трансформация шартында санариптик банктык жана төлөм системаларын жана инновациялык финансылык технологияларды өнүктүрүү, жөнгө салуу жана интеграциялоо боюнча милдеттерди аткаруу үчүн Санариптик финансылык технологиялар башкармалыгы түзүлгөн. Көрсөтүлгөн милдеттерди натыйжалуу ишке ашыруу Кыргыз Республикасынын коопсуз жана туруктуу санариптик финансылык экосистемасын түзүүгө негиз болуп бермекчи.

Мындан тышкары, Улуттук банктын жана финансы секторунун кибер коргонуусун чыңдоо, маалыматтарды коргоо боюнча мыйзам ченемдерин сактоо максатында, Улуттук банктын түзүмүндө Киберкоопсуздук жана маалыматтык коргонуу башкармалыгы түзүлгөн.

Системада тобокелдиктерди аныктоо, талдоо жана төмөндөтүү, Улуттук банктын макропруденциалдык саясатын иштеп чыгуу жана ишке ашыруу аркылуу банк жана төлөм системаларынын финансылык туруктуулугун камсыз кылуу үчүн, өз алдынча бөлүм статусунда Финансылык туруктуулукка мониторинг жүргүзүү жана талдоо бөлүмү түзүлгөн.

Улуттук банктын көзөмөлүнө алынган уюмдардын Кыргыз Республикасынын кылмыштуу ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү чөйрөсүндө мыйзам талаптарын сактоону системалуу негизде көзөмөлдөө жана талдоону күчөтүү жана санкциялык чектөөлөргө байланыштуу маселелерди кароо максатында, өз алдынча бөлүм катары Кылмыштуу ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү бөлүмү түзүлгөн.

Кайра түзүлгөн Долбоорлор жана бизнес-процесстер бөлүмүнүн милдеттери Улуттук банктын бирдиктүү башкаруу жана долбоорлор портфелин администрлөө борборунун функциялары менен толукталган. Бөлүмдүн иши бирдиктүү методологияларды киргизүү, долбоор боюнча иштерди жана бизнес-процесстерди координациялоо жана эксперттик коштоо аркылуу Улуттук банктын жалпы ишинин натыйжалуулугун жогорулатууга багытталат.

Тобокелдиктерди башкаруунун жана ички контролдун толук циклин түзүү максатында, Ички аудит бөлүмүн, Ревизорлор бөлүмүн жана операциялык тобокелдиктерди башкаруу функцияларын бириктирүү аркылуу Ички аудит башкармалыгы түзүлгөн. Бул өз кезегинде, функциялардын кайталанышын жоюуга, пландаштыруунун натыйжалуулугун жогорулатууга жана Ички аудит башкармалыгынын, көз карандысыз аудиттин, ошондой эле тышкы контролдоо органдарынын сунуштарынын аткарылышына борборлоштурулган контролдоо мүмкүндүгүн берет.

Отчёттук жылда Улуттук банктын функцияларын жана милдеттерин аткаруу үчүн кесипкөй, туруктуу жана компетенттүү кадрлар курамын түзүү боюнча иштер улантылды.

2025-жылдын акырына карата Улуттук банктын кызматчыларынын саны 703 адамды түздү, алардын ичинен 615 кызматчы – борбордук аппаратта жана 88 кызматчы – областтык башкармалыктарда жана Баткен областындагы өкүлчүлүктө эмгектенген.

Улуттук банктын кызматчыларынын саны

9.1.1-таблица

Улуттук банктын кызматчыларынын саны

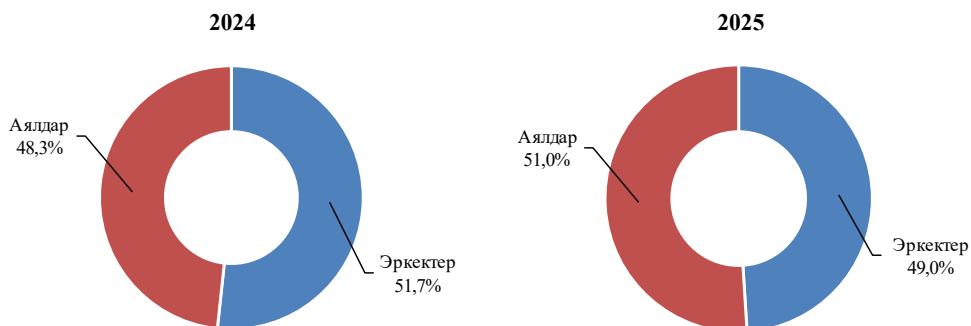
	2024	2025
Бардыгы	718	703
Борбордук аппарат	633	615
Областык башкармалыктар жана Баткен областындагы өкүлчүлүк	85	88

Улуттук банк туруктуу өнүгүүнүн жана натыйжалуу операциялык иштин маанилүү факторлору катары мүмкүнчүлүктөрдүн теңдиги, адилеттүүлүк жана гендердик тең салмактуулукту камсыз кылуу принциптерине таянуу менен иш алып барат.

2025-жылдын акырына карата абал боюнча кадрлар түзүмүндө гендердик тең салмактуулук сакталган. Аялдардын саны 358 адамды, эркектердин саны – 345 адамды түзүп, алардын ичинен орто жана жогорку жетекчилик кызматтарда 53 аял жана 69 эркек эмгектенген.

9.1.1-график

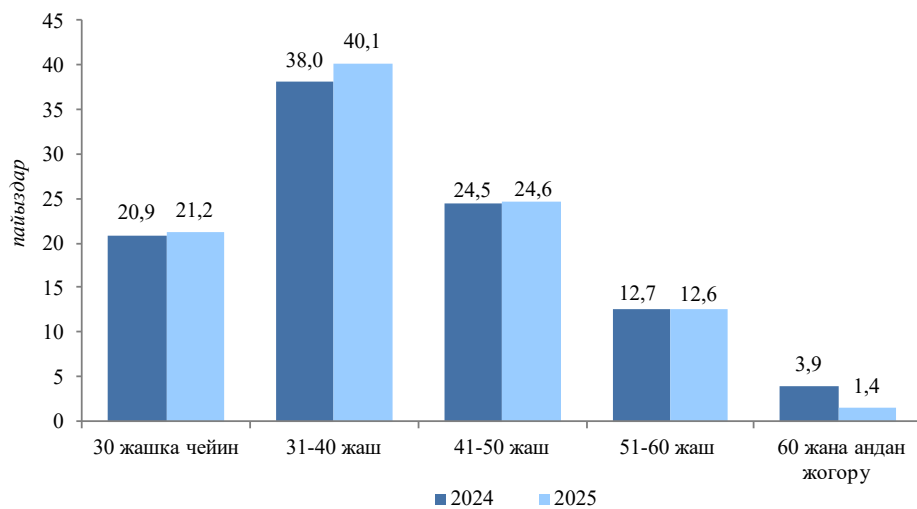
Кызматчылардын гендер боюнча катышы

Жаш курагы категориясы боюнча алганда кызматчылардын негизги бөлүгүн 31 жаштан 40 жашка чейинки кызматчылар түзөт.

9.1.2-график

Кызматчылардын жаш курагы боюнча катышы

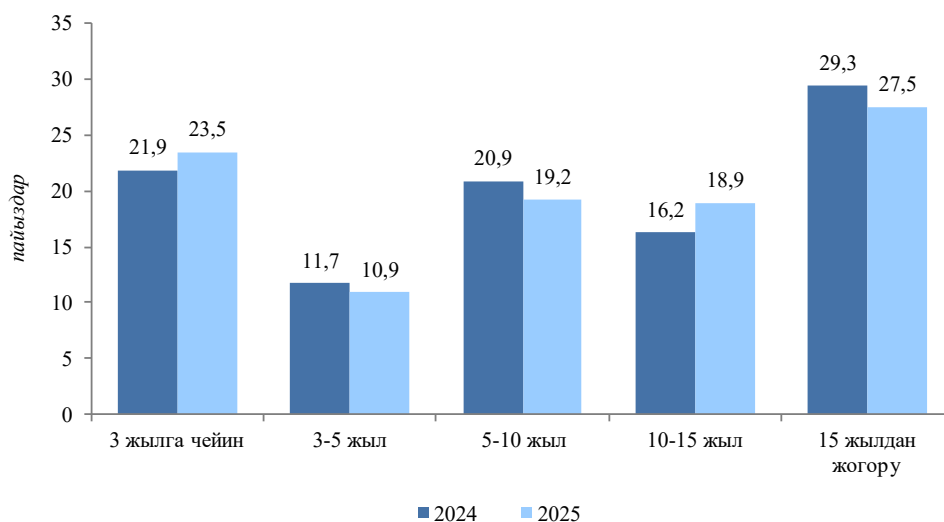

Отчёттук мезгилдин акырына карата 27,5 пайыз кызматчы Улуттук банкта 15 жылдан ашык иш стажына ээ.

МАЗМУНУ

9.1.3-график

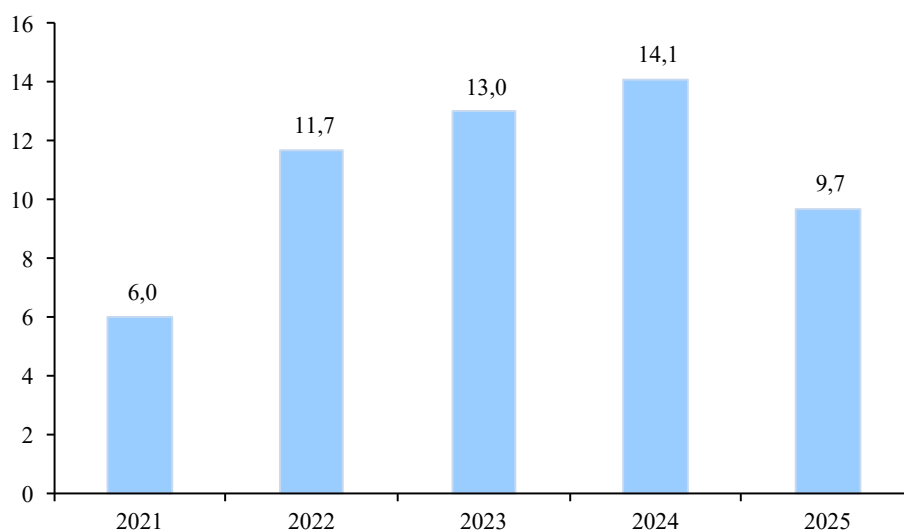
Кызматчылардын Улуттук банктагы иш стажы боюнча катышы

Эмгек акы төлөө рыногунда орун алган атаандаштык шарттарында Улуттук банкта акыркы үч жыл ичинде кадрлардын иштен бошонуп кетүүсүнүн өсүшү байкалган. Ишке шыктандыруу системасын оптималдаштыруу боюнча чаралар ишке ашырылгандан кийин 2025-жылы кадрлардын иштен кетүүсү 4,4 пайызга, 9,7 пайызга чейин төмөндөгөн.

9.1.4-график

Кызматчылардын иштен кетүүсү

Талапкерлер бирдей шарттарда ишке кабыл алынышын камсыз кылуу, ошондой эле зарыл кесиптик билимге, тажрыйбага жана компетенцияга ээ адистерди ишке тартуу максатында, бош кызмат орундарына талапкерлер ачык-айкын сынак өткөрүүнүн негизинде тандалат. Сынак өткөрүү механизмдерин колдонуу кадрдык тобокелдиктерди азайтууга мүмкүндүк берет жана Улуттук банктын институционалдык көз карандысыздыгын бекемдөөгө өбөлгө түзөт.

Персоналды кесиптик окутуу

Бош кызмат орундарына сынактарды өткөрүү жөнүндө кулактандыруулар жалпыга маалымдоо каражаттарында, Улуттук банктын расмий интернет-сайтында, социалдык тармактарда ошондой эле жумуш жана кызматкерлерди издөө боюнча адистештирилген платформаларда жарыяланган.

2025-жылы 43 кызмат орунга 35 сынак өткөрүлүп, алардын ичинен экөө – областтык башкармалыктарда өткөрүлгөн.

Отчёттук жылы айрым кызматкерлер эл аралык билим берүү программаларынын алкагында чет өлкөлөрдө билим алышкан. Мындай программаларга катышуу борбордук банктардын жана эл аралык финансы институттарынын ишинин алдыңкы тажрыйбаларын үйрөнүүгө, эл аралык стандарттарды жана мыкты тажрыйбаларды өздөштүрүүгө, ошондой эле персоналдын эксперттик потенциалын өнүктүрүүгө багытталган. Кызматчылар алган билим жана көндүмдөр Улуттук банктын күндөлүк ишинде колдонулат жана Улуттук банктын функцияларын жана милдеттерин аткаруу сапатын жогорулатууга өбөлгө түзөт.

Отчёттук жыл ичинде прогрессивдүү банктык практикалардын жана эл аралык тажрыйба жетишкендиктерин пайдалануунун негизинде кесиптик билимди жана көндүмдөрдү андан ары да өркүндөтүү Кыргыз Республикасында, ошондой эле чет өлкөлөрдө да жүргүзүлгөн. Кызматчылар CAP (Certified Accounting Practitioner), CPA (Certified International Professional Accountant), CIA (Certified Internal Auditor) эл аралык квалификацияларына ээ болуу, ошондой эле “Эл үмүтү”, Дүйнөлүк банктын, KOICA, JICA, JDS, JISPA сыяктуу стипендиялык программаларда ийгиликтүү катышуу аркылуу өз билимин тастыктап келишет. 2025-жылы сегиз кызматкер чет өлкөдө, анын ичинде Корея Республикасында, Германияда, Америка Кошмо Штаттарында жана Японияда окуусун улантышты.

Персоналды башкаруу чөйрөсүндө мындай чараларды ишке ашыруу кадрлар курамынын туруктуулугун камсыз кылууга, кызматчылардын кесиптик даярдыгынын деңгээлин жогорулатууга жана Улуттук банктын мындан ары да институционалдык багытта өнүгүүсү үчүн шарттарды түзүүгө мүмкүндүк берген.

9.2. Улуттук банкта чечимдерди кабыл алуу системасы

Улуттук банктын чечимдерди кабыл алуу системасы Улуттук банк Башкармасы, комитеттер жана комиссиялар аркылуу ишке ашырылат.

Банк Башкармасы Улуттук банктын негизги иш багыттарын аныктаган жогорку башкаруу органы болуп саналат. Башкарманын ыйгарым укуктары “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамында белгиленген. Улуттук банк Башкармасы коллегиялдуу органдарды (комитеттерди, комиссияларды) түзүүгө, алардын ыйгарым укуктарын жана жоопкерчиликтерин аныктоого, ошондой эле Кыргыз Республикасынын мыйзамдарына ылайык анын өзгөчө компетенциясына кирген укуктарын жана жоопкерчиликтерин кошпогондо, өзүнүн ыйгарым укуктарынын бир бөлүгүн комитеттерге жана комиссияларга өткөрүп берүүгө укуктуу. Улуттук банктын комитеттерин жана комиссияларын Башкарманын мүчөлөрү жетектейт.

Башкарманын, комитеттердин, комиссиялардын чечимдерин жана банктын операциялык ишин Улуттук банктын түзүмдүк бөлүмдөрү аткарышат.

Башкарма акча-кредит саясатын; коммерциялык банктардын, БФКУлардын, төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын жана Улуттук банктын көзөмөлүндөгү башка юридикалык жактардын ишин көзөмөлдөө чөйрөсүндө саясатты; банк секторун, БФКУ секторун, төлөм системасын, санарип финансылык технологияларды өнүктүрүүнүн жана БФКУлардын, төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын жана Улуттук банктын көзөмөлүндөгү башка юридикалык жактардын ишинде киберкоопсуздукка каршы аракеттерди көрүүнү камсыз кылуунун негизги багыттарын аныктайт;

акча белгилеринин жаңы үлгүлөрүн жана номиналдарын чыгаруу тартибин жана банкнотторду жана монеталарды жүгүртүүдөн алуу тартибин белгилейт; ченемдик укуктук актыларды кабыл алат; жылдык отчетту бекитет жана Улуттук банктын компетенциясына кирген башка маселелер боюнча чечимдерди кабыл алат.

Башкарманын 2025-жылдагы иши бекитилген жылдык жана чейректик пландардын негизинде жүзөгө ашырылган. Башкарманын 71 отуруму өткөрүлүп, анда 254 маселе каралып, 199 токтом кабыл алынган, анын ичинде:

- акча-кредит саясаты жана эл аралык резервдерди тескөө боюнча 19 маселе каралып, 19 токтом кабыл алынган;

- коммерциялык банктардын, БФКУлардын жана Улуттук банк тарабынан лицензияланган жана жөнгө салынган башка уюмдардын иши боюнча 96 маселе каралып, 71 токтом кабыл алынган, анын ичинен алардын ишин ченемдик укуктук жөнгө салуу боюнча 42 токтом кабыл алынган;

- төлөм системасынын иши жана өнүгүүсү, ошондой эле төлөм системаларынын операторлорунун жана төлөм уюмдарынын ишин жөнгө салуу боюнча 23 маселе каралып, 16 токтом кабыл алынган;

- Улуттук банктын уюштуруу ишин кошо алганда, башка маселелер боюнча 93 токтом кабыл алынган.

Комитеттер жана комиссиялар Улуттук банктын функцияларын жана милдеттерин натыйжалуу аткаруу максатында, өз ишин туруктуу негизде жүзөгө ашырышкан. Улуттук банктын уюштуруу түзүмү кайра уюштурулгандыктан, айрым комитеттердин ыйгарым укуктары кайра каралып чыккан. 2025-жылдын акырына карата 13 комитет, 11 комиссия жана Улуттук банктын мезгилдүү басылмалары боюнча алты редакциялык кеңеш, ошондой эле Улуттук банктын көзөмөл блогунун координациялык кеңеши жана илимий-эксперттик кеңеш иштеген. Комитеттердин, комиссиялардын жана кеңештердин иши жөнүндө маалымат ушул отчеттун 2-тиркемесинде чагылдырылган.

9.3. Тобокелдиктерди башкаруу жана ички контролдоо системалары

Улуттук банкта отчеттуулуктун аныктыгын, мыйзамдык/ченемдик актылардын сакталышын, Улуттук банктын натыйжалуу операциялык ишинин негизин түзгөн активдердин жана этикалык маданияттын сакталышын камсыздоого багытталган тобокелдиктерди башкаруу жана ички контролдоо системалары иштейт.

Улуттук банкта тобокелдиктерди башкаруу жана ички контролдоо системасы ички аудиттин эл аралык стандарттарына: COSO ERM, ISO 31000 ылайык, үч коргоо линиясына негизделген жана Улуттук банкка жүктөлгөн максаттарды, милдеттерди жана функцияларды аткаруу үчүн Улуттук банктын туруктуу ишин колдоого багытталган.

Биринчи коргонуу линиясы Улуттук банктын операциялык ишин жүзөгө ашыруу процессинде тобокелдиктерди аныктоо жана контролдоо иш-аракеттерин камсыздайт.

Экинчи коргонуу линиясында Улуттук банктын тобокелдиктерин башкаруу боюнча методологиялык жана контролдоо функциялары каралган, анын ичинде Улуттук банктын маалыматтык коопсуздук талаптарынын сакталышын контролдоо жана көрүлгөн чаралардын натыйжалуулугун баалоо, ошондой эле финансылык тобокелдиктерди азайтуу жана алтын-валюта резервдеринин сакталышын камсыз кылуу үчүн белгиленген лимиттердин жана чектөөлөрдүн аткарылышын контролдоо каралган. Экинчи линияда Улуттук банктын ишине операциялык тобокелдиктердин таасирин азайтуу боюнча чаралар топтому ишке ашырылат, анын ичинде операциялык тобокелдиктерге өз алдынча баа берүү жүргүзүлөт.

Үчүнчү коргонуу линиясында Улуттук банктын тобокелдиктерди башкаруу жана ички контролдоо системасынын абалына көз карандысыз жана объективдүү баа берүү каралган. Үчүнчү коргонуу линиясынын функцияларын аудит объектилеринин ишинен көз карандысыз болуп саналган, Улуттук банк Башкармасына жана Аудит боюнча комитетине отчёт берүүчү Ички аудит башкармалыгы аткарат.

Ички аудит башкармалыгы тобокелдиктерди башкаруу жана ички контролдоо системасынын шайкештигине жана натыйжалуулугуна көз карандысыз жана объективдүү баа берет, тобокелдиктерди баалоого интеграцияланган ыкманы колдонот.

Операциялык тобокелдиктерди идентификациялоо жана аларга карата чара көрүү операциялык тобокелдиктер боюнча ыкчам маалыматтын негизинде жүргүзүлөт, бул ички текшерүүлөрдү пландаштырууну жана уюштурууну жакшыртууга мүмкүндүк берет. Ички текшерүүлөрдүн жыйынтыгы боюнча операциялык тобокелдиктерди азайтуу, алдамчылык белгилерин аныктоо, бузууларды четтетүү жана процесстердин натыйжалуулугун жогорулатуу боюнча иш-чаралардын жүзөгө ашырылышы контролдонот. Мындан тышкары, Улуттук банктын каражаттары сарамжалдуу жана натыйжалуу пайдаланылышын жана активдердин сакталышын камсыздоого багытталган текшерүүлөр жүргүзүлөт.

2025-жылы Улуттук банктын негизги иш багыттары жана бизнес-процесстери, анын ичинде ири төлөмдөр системасынын натыйжалуу иштеши, экономикалык изилдөөлөрдү жүргүзүү, резервдик фонддордун сакталышын камсыздоо, банктарды жана БАФКУларды көзөмөлдөө боюнча ченемдик укуктук базаны иштеп чыгууда жана колдонууга киргизүүдө аналитикалык маалыматты башкаруу ишин камсыздоо маселелери боюнча аудитордук текшерүүлөр жүргүзүлгөн.

Аудит боюнча комитет Улуттук банк Башкармасына тиешелүү ички контролдоо системасын камсыздоого жана тобокелдиктерди башкаруу системасынын натыйжалуулугун жогорулатууга көмөктөшөт, ошондой эле Улуттук банктын бухгалтердик эсепке алуу жана финансылык отчёттуулукту даярдоо жол-жоболорунун ачык-айкындуулугун контролдойт, Улуттук банк Башкармасына тышкы аудитор менен өз ара иш алып барууну жөнгө салуу боюнча сунуштарды берет жана тышкы аудитордун ишине баа берет.

Отчёттук мезгилде Аудит боюнча комитет тарабынан бир катар отурум өткөрүлүп, анда Улуттук банктын Эсепке алуу саясатына өзгөртүүлөр, Улуттук банктын консолидацияланган жана өзүнчө финансылык отчёттуулугу, Ички аудит башкармалыгынын иши боюнча материалдар, анын ичинде ички контролдоо системасы жөнүндө жалпы маалымат, Евразия экономикалык бирлигине мүчө мамлекеттердин борбордук (улуттук) банктарынын Аудитордук иш боюнча консультативдик кеңешинин ишинин жыйынтыгы, ички жана тышкы аудиттердин сунуштарынын аткарылышына мониторинг жүргүзүү каралды.

Улуттук банктын 2025-жылга карата консолидацияланган жана өзүнчө финансылык отчётторуна тышкы аудит Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин токтому менен бекитилген “Бейкер Тилли Бишкек” ЖЧК аудитордук уюму тарабынан жүргүзүлдү.

Келечектүү багыттар

Улуттук банк дүйнөлүк тажрыйбада кабыл алынган ESG ыкмалары колдонууга киргизилишин колдой тургандыгын тастыктоо катары ESG принциптерин өз ишине киргизип жатат.

2025-жылы Улуттук банк Бириккен Улуттар Уюмунун Өнүктүрүү Программасынын (БУУӨП) техникалык колдоосу менен Улуттук банктын ишине ESG принциптерин интеграциялоо боюнча комплекстүү жол картасын иштеп чыгып, бекитти.

Бул демилгенин алкагында Улуттук банк өлкөнүн банк системасын өнүктүрүү багыттарын жана көрсөткүчтөрүн белгилеген борбордук банк катары өзүнүн институционалдык ролун бекемдөөгө умтулат.

Бул иштин жүрүшүндө социалдык жоопкерчиликти жогорулатуу, жоопкерчиликти керектөө маданиятын жана ресурстарды сарамжалдуу пайдаланууну калыптандыруу, ошондой эле корпоративдик башкарууну уюштурууда туруктуу өнүгүү маселелерине өзгөчө көңүл бурулат.

9.4. Мыйзамдарды өркүндөтүү

Улуттук банк Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” конституциялык Мыйзамына жана Кыргыз Республикасынын “Кыргыз Республикасынын ченемдик укуктук актылары жөнүндө” мыйзамына ылайык, ченемдик укуктук актыларды кабыл алуу укугуна ээ.

Улуттук банк акча-кредит саясаты, банктардын, микрофинансы уюмдарынын, төлөм системаларынын операторлорунун, төлөм уюмдарынын жана Улуттук банктын көзөмөлүнө алынган башка юридикалык жактардын ишин көзөмөлдөө жана жөнгө салуу боюнча ченемдик укуктук актыларды өркүндөтүү иштерин жүргүзөт. Отчёттук жылы Улуттук банк Башкармасы тарабынан аталган чөйрөлөрдө укуктук мамилелерди жөнгө салуучу 174 токтом кабыл алынган.

Отчёттук жыл ичинде Улуттук банктын демилгеси боюнча төмөнкү мыйзамдар кабыл алынган:

- укуктук негиз түзүү жана санарип сомду мыйзамдуу төлөм каражаты катары аныктоо максатында, “Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” жана “Улуттук санарип валютасынын – санарип сомунун Кыргыз Республикасындагы укуктук статусунун маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамдары;

- “Кыргыз Республикасынын төлөм системасы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамына өзгөртүүлөрдү киргизүү тууралуу” Кыргыз Республикасынын мыйзамы, ал төлөм уюмдарына банктар менен катар эле электрондук акча чыгарууга мүмкүнчүлүк түзгөн электрондук акчаны чыгарууну апробациялоо боюнча атайын жөнгө салуу режими ийгиликтүү аяктагандан кийин накталай эмес төлөмдөрдү жана эсептешүүлөрдү көбөйтүүгө багытталган;

- “Банктык кызматтарды көрсөтүү чөйрөсүндөгү Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, анда коммерциялык банктарда, микрофинансы уюмдарында, төлөм системаларынын операторлорунда жана төлөм уюмдарында алдамчылыкка каршы аракеттенүү системасынын (антфрод-системанын) болушу жана натыйжалуу иштеши боюнча талаптар, ошондой эле кардарлардын укугун коргоо максатында, алдамчылык аракеттерине ыкчам чара көрүү жана каражаттарды уурдоого жол бербөө үчүн, банктардын эсептерге бөгөт коюу ыйгарым укугу белгиленет.

Мындан тышкары, Улуттук банктын жигердүү көмөктөшүүсү менен Кыргыз Республикасынын төмөнкү мыйзамдары кабыл алынган:

- “Насыялык маалымат алмашуу жана насыялык бүтүм түзүүгө өзүнө-өзү тыюу салууну белгилөө маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын Мыйзамы, мында жарандарды аларга маалымдоосуз кредиттерди тариздөөгө байланыштуу финансылык алдамчылыктан коргоо деңгээлин жогорулатуу үчүн, кредит алууга өзүнө-өзү тыюу салуу механизми киргизилген;

- жеке жактардын – карыз алуучулардын укугун жана мыйзамдуу

кызыкчылыгын коргоо, жарандардын ашыкча карыз оорчулугун азайтуу жана таңууланган кызмат көрсөтүүлөр үчүн жашыруун комиссияларды жана сый акыларды алуу практикасына жол бербөө, керектөө кредиттеринин шарттарынын ачык-айкындыгын жана салыштырмалуулугун камсыз кылуу, финансы системасына ишенимди жогорулатуу жана жоопкерчиликтүү кредиттөөнү өнүктүрүүгө өбөлгө түзүү максатында, “Керектөөчү кредит жөнүндө” жана “Банктык укуктук мамилелердин маселелери боюнча Кыргыз Республикасынын айрым мыйзам актыларына өзгөртүүлөрдү киргизүү жөнүндө” Кыргыз Республикасынын мыйзамдары.

“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы жөнүндө” Кыргыз Республикасынын конституциялык Мыйзамынын 38-беренесине ылайык, Улуттук банк Кыргыз Республикасынын Президентине, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетине консультация берет.

Отчёттук мезгилде Улуттук банк финансылык консультанттын функцияларын аткаруу жана мамлекеттик органдар менен өз ара иш алып баруу алкагында, финансы, банк жана төлөм системалары, бюджет-салык саясаты жана Улуттук банктын ишине байланыштуу башка маселелер боюнча мыйзамдардын жана башка ченемдик укуктук актылардын долбоорлору боюнча корутундуларды жөнөткөн. Отчёттук жыл ичинде мамлекеттик органдардын дарегине, анын ичинде Кыргыз Республикасынын Президентинин жана Кыргыз Республикасынын Министрлер Кабинетинин 113 мыйзам долбоору жана мыйзамдын негизинде чыгарылган актынын 332 долбоорлору боюнча бардыгы болуп 720 кат жана корутунду жөнөтүлгөн, аталган ченемдик актыларда салык, финансы, инвестициялык жана Улуттук банктын компетенциясына тиешелүү башка тармактардагы мыйзамдарды өркүндөтүү максатында өзгөртүүлөр каралган.

9.5. Коммуникациялык саясат

Улуттук банктын коомчулук менен байланышы ички жана тышкы байланыштардын өнүккөн системасы аркылуу ишке ашырылат, ал ачык-айкын, ишенимдүү, жеткиликтүү жана өз убагында маалымат берүүнү, ошондой эле кайтарым байланыш аркылуу коомчулук менен өз ара иш алып барууну камсыз кылат.

Улуттук банктын коммуникациялык саясаты коомчулукту анын ишинин негизги багыттары жөнүндө маалымдоого, кабыл алынган чечимдердин маанисин жана себептерин түшүндүрүүгө, ошондой эле банктык кызматтарды керектөөчүлөргө мүмкүн болгон тобокелдиктер жөнүндө эскертүүгө багытталган. 2025-жылы коммуникациянын ар кандай каналдары жана форматтары, анын ичинде Улуттук банктын расмий интернет-сайты, социалдык тармактардагы расмий баракчалары, мессенджерлер, телеберүү, радиостанциялар, интернет басылмалар жана жалпыга маалымдоонун басма сөз каражаттары (ЖМК) колдонулган.

Улуттук банктын ишинин негизги багыттарынын бири болуп жалпыга маалымдоо каражаттары менен өз ара иш алып баруу саналат. 2025-жылы Улуттук банктын иши жөнүндө 194төн ашык материал даярдалып, ар кандай маалымат ресурстарында жайгаштырылган, анын ичинде макалалар, радио- жана телепрограммалар бар. Bloomberg ири эл аралык басылмасы Улуттук банктын жетекчилиги менен Улуттук банктын негизги иш багыттары жана негизги жетишкендиктери жөнүндө интервью жарыялаган.

Отчёттук мезгил ичинде Улуттук банк ЖМК менен өз ара иш алып баруунун алкагында 202 суроо-талапты карап чыгып, алардын ар бирине тиешелүү жооп жөнөткөн. 2025-жылы медиамейкиндикке жүргүзүлгөн мониторингдин жыйынтыгында Улуттук банктын ишине тиешелүү 11 259 материал жарыяланган.

Жыл ичинде ЖМК өкүлдөрү үчүн эки семинар уюштурулган.

Республикалык жана регионалдык телеканалдардын эфиринде күн сайын валюта курстары жана өлчөнгөн алтын куймалардын наркы боюнча инфографика чагылдырылган “Улуттук банк билдирет” рубрикасы, ошондой эле финансылык сабаттуулук боюнча “Финсабат” программалар сериясы көрсөтүлүп турган.

Туруктуу өткөрүлгөн пресс-конференциялар коомчулук менен коммуникация түзүүнүн бирден бир формасы болгон. 2025-жылдын октябрь айынан баштап Улуттук банктын жаңы имаратында жайгашкан басма сөз борборунда өткөрүлгөн пресс-конференцияларда эсептик чен боюнча чечимдерди кошо алганда, Улуттук банктын актуалдуу маселелери жана чечимдери боюнча маалымат берилген.

Отчёттук жыл ичинде ЖМКда Улуттук банктын өкүлдөрүнүн акча-кредит саясаты, валюта рыногундагы абал, банктык кызмат көрсөтүүлөрдү санариптештирүү, санарип сомду колдонууга киргизүү, керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо, ошондой эле банкнотторду жана коллекциялык монеталарды чыгаруу маселелери боюнча 100дөн ашык эл алдында сүйлөө иш-чарасы уюштурулган.

Региондордо коомчулук менен өз ара иш алып баруу Улуттук банктын областтык башкармалыктары жана Баткен областындагы өкүлчүлүгү аркылуу ишке ашырылган. 2025-жылы регионалдык маалымат каражаттарында Улуттук банктын ишин чагылдырган 10 маалыматтык-аналитикалык материал жарыяланган.

Улуттук банктын расмий интернет сайты (www.nbkr.kg) Улуттук банктын жүргүзгөн саясаты, кабыл алынган чечимдер, валюта курстары, инфляциянын деңгээли жөнүндө ыкчам маалыматтарды, ошондой эле жаңыланган статистикалык маалыматтарды, мезгилдүү басылмаларды жана отчетторду коомчулукка жеткирүү менен негизги коммуникациялык каналдардын бири катары ишин улантты. 2025-жылы коомчулукту маалымдоонун жаңы ыкмалары киргизилген, атап айтканда, улуттук валютадагы баалуу кагаздардын пайыздык чендеринин убакыт түзүмүн визуалдык түрдө көрсөтүүгө багытталган “кирешелүүлүк боюнча ийри сызык модели” ыкмасы. Улуттук банктын расмий интернет сайтында 2025-жылдын күз мезгилинен баштап эсептик чен жана инфляция көрсөткүчү менен катар эле ВІR эталондук чени – Бишкек банктар аралык чени чагылдырылган.

Социалдык тармактардын (Facebook, Instagram, Youtube) жана мессенджерлердин (WhatsApp жана Telegram) мүмкүнчүлүгүн колдонуу Улуттук банкка бул платформаларды тез арада пикир алуу жана негизги маселелер боюнча түшүндүрмө берүү үчүн колдонууга шарт түздү. 2025-жыл ичинде Улуттук банк өз өкүлдөрүнүн катышуусунда актуалдуу темаларда 39 түз эфир өткөргөн, анын жүрүшүндө колдонуучулар суроо берип, ал эми ЖМК Улуттук банктын иши жөнүндө ыкчам маалымат алган.

Борбордук банктын социалдык тармактардагы расмий баракчаларында инфографика, инфокарта, видеороликтер жана башка маалыматтык материалдар түрүндөгү визуалдык контент жигердүү жарыяланып турган.

Калк менен өз ара иш алып баруунун маанилүү механизми катары Улуттук банктын борбордук аппаратындагы, областтык башкармалыктарындагы жана Баткен областындагы өкүлчүлүгүндөгү коомдук кабылдамалардын иши саналат. Алардын иши жарандарга Улуттук банктын компетенциясына кирген маселелер боюнча консультация берүүгө, ошондой эле жетекчилик жана профилдик адистер менен жолугушууларды уюштурууга багытталган. Жыл ичинде кайтарым байланыш каналдары (расмий WhatsApp каналы, коомдук кабылдамалар) аркылуу коммерциялык банктарда жана микрофинансы уюмдарында кредит берүү шарттары жана тейлөө, акча которуу шарттары, чет өлкө валюта курстары, ошондой эле Улуттук банктын жетекчилиги тарабынан жарандарды жеке кабыл алууну уюштуруу боюнча 9 122 жазуу жүзүндө жана оозеки кайрылуу келип түшкөн.

2025-жылы Улуттук банктын коммуникациялык саясатынын артыкчылыктуу багыттарынын бири финансылык алдамчылыкка каршы күрөшүү болгон. Отчёттук

жыл ичинде укук коргоо жана башка мамлекеттик органдар, коммерциялык банктар, мобилдик байланыш операторлору жана медиаперсона менен кызматташтыкта маалымдоо жана алдын алуу иштери жүргүзүлгөн. Банк жана төлөм тармагындагы алдамчылыктын алдын алуу боюнча чараларды ишке ашыруу максатында, жалпыга маалымдоо каражаттары жана социалдык тармактар аркылуу калкка алдамчылыктын жаңы схемалары жана мыйзамсыз аракеттерден коргонуу боюнча үзгүлтүксүз маалымат берилип турган.

Жыл ичинде зарылдыгына жараша эсептик чен, инфляциянын тенденциялары, эл аралык резервдердин көлөмү, кредит алууга өзүнө-өзү тыюу салуу жана башка суроолор менен байланышкан актуалдуу маселелерди түшүндүрүүгө багытталган маалыматтык кампаниялар иштелип чыгып, ишке ашырылды. Коомчулукка маалымат берүү максатында, интервьюлар уюштурулуп, ЖМКда макалалар жарыяланып, социалдык тармактардагы расмий баракчаларда жарыяланган атайын маалыматтык-визуалдык контент чыгарылган. “Кредит алууга өзүнө-өзү тыюу салуу” механизмдин илгерилетүү боюнча маалыматтык кампаниянын алкагында Кыргыз Республикасынын Санариптик өнүктүрүү жана инновациялык технологиялар министрлиги жана “Түндүк” ААК менен биргелешкен пресс-конференция өткөрүлдү. Аталган механизмди туташтыруу боюнча видео чыгарылып, социалдык тармактар аркылуу таратылып, видео мамлекеттик, регионалдык жана башка телеканалдардын эфирлеринде көрсөтүлгөн.

2025-жылы Жогорку Кеңештин депутаттары менен өз ара иш алып баруу улантылган. Отчёттук мезгил ичинде парламентке Улуттук банктын ар башка багыттагы иши боюнча 38 расмий кат жөнөтүлгөн. Ошондой эле депутаттык корпус үчүн Улуттук банктын ишинин негизги багыттары, жетишилген натыйжалар, ошондой эле “Санарип сом” долбоорун ишке ашыруу жөнүндө семинарлар өткөрүлгөн.

Отчёттук жыл ичинде бардык каалоочулар үчүн Бишкек жана Ош шаарларындагы Улуттук банктын нумизматикалык музейлеринде таанышуу экскурсиялары өткөрүлдү, анда Кыргызстандын акча жүгүртүүсүнүн өнүгүү тарыхына арналган экспозициялар, ошондой эле улуттук валютанын өнүгүү жана калыптануу этаптарын чагылдырган ар кандай мезгилдерде чыгарылган банкноттор менен монеталардын эскиздери жана үлгүлөрү көрсөтүлгөн. Музейлерге мектеп окуучулары, студенттер, чет элдик жарандар, мамлекеттик түзүмдөрдүн жана ЖМКнын өкүлдөрү келишкен.

Экскурсиянын жүрүшүндө коноктор Кыргызстандын аймагынан табылган акча белгилери, ошондой эле ар кандай технология менен жасалган эстелик алтын, күмүш жана жез-никель монеталарынын коллекциясы менен таанышышты. Көрүүчүлөргө азыркы мезгилдеги банкноттор жана монеталар, ошондой эле өлчөнгөн алтын куймалар сунушталган.

Мындан тышкары, музейде Улуттук банк тарабынан чыгарылган жана эл аралык деңгээлде таанылган нумизматикалык жана сувенирдик продукциялар коюлган.

Ошону менен бирге эле Улуттук банктын Талас, Ысык-Көл, Нарын, Ош жана Жалал-Абад областтык башкармалыктарында нумизматикалык көргөзмөлөр уюштурулган.

Отчёттук жыл ичинде республика боюнча 127 экскурсия жана көргөзмө өткөрүлүп, жалпысынан, катышуучулардын саны 2 600гө жеткен.

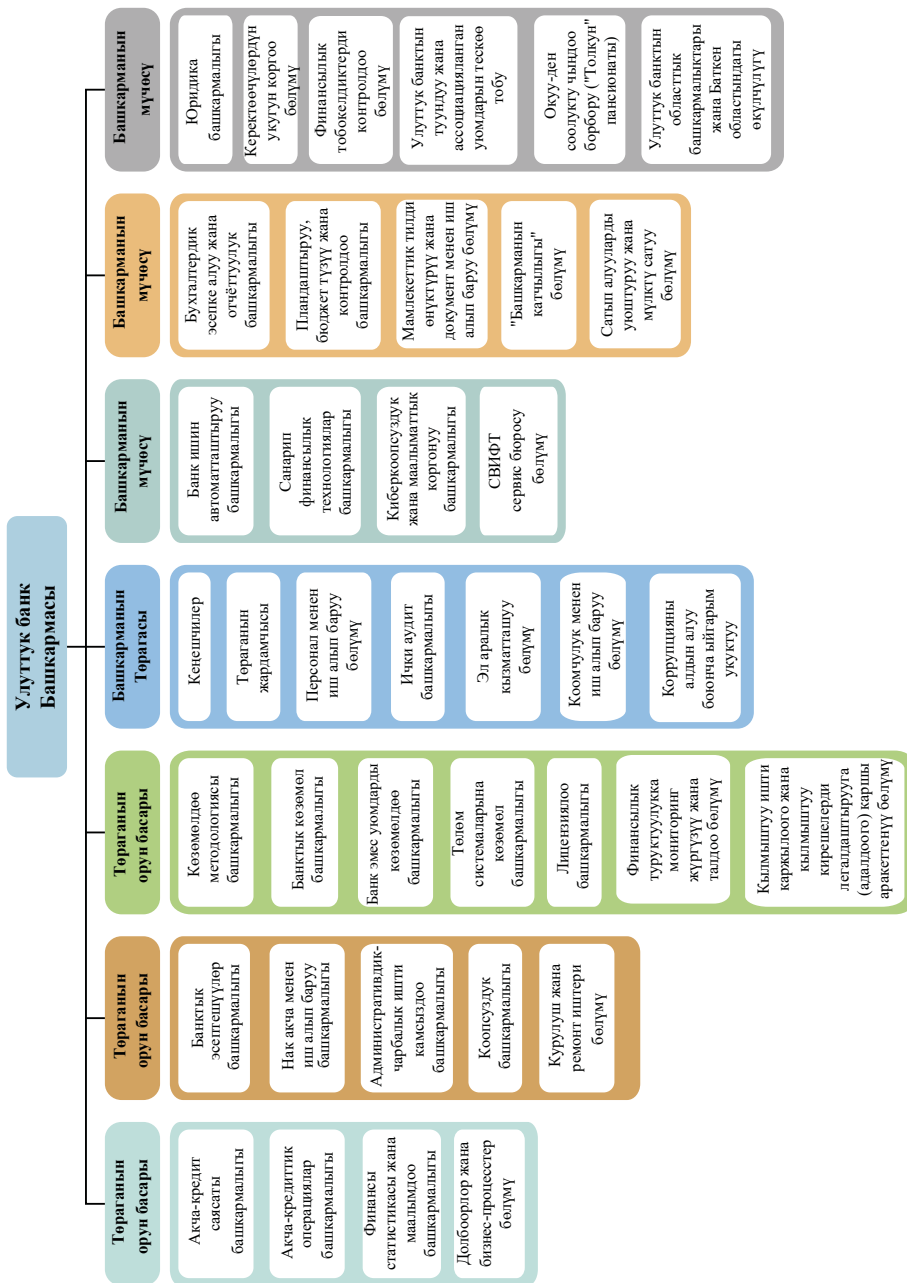

ТИРКЕМЕЛЕР

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын
2025-жыл үчүн өткөтүна карата
1-тиркеме

2025-жылдагы Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын уюштуруу түзүмү

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын негизги комитеттери жана
комиссиялары

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын комитеттери

№	Аталышы	Комитеттердин иши
1.	<i>Акча-кредиттик жөнгө салуу комитети</i>	Улуттук банктын акча-кредит саясатын жүргүзүүдө тактикалык чечимдерди иштеп чыгат. Комитеттин негизги милдеттерине акча-кредит чөйрөсүндөгү түптөлгөн жагдайга баа берүү жана мониторинг жүргүзүү, ачык жана валюта рынокторундагы операциялар боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү иштеп чыгуу, банк системасындагы ликвиддүүлүктү жөнгө салуу жана акча-кредит саясатынын инструменттерин колдонуу боюнча сунуш-көрсөтмөлөрдү кароо кирет. 2025-жылы комитетте 51 отурум өткөрүлүп, 114 маселе каралган.
2.	<i>Инвестициялык комитет</i>	Улуттук банктын инвестициялык саясатынын алкагында эл аралык резервдерди тескөө боюнча тактикалык чечимдерди карайт жана кабыл алат. Улуттук банктын инвестициялык саясатынын ишке ашырылышына мониторинг жүргүзүү жана баа берүү, ошондой эле эл аралык финансы рынокторундагы жагдайды эске алуу менен инвестициялык иштин натыйжалуулугун талдоо комитеттин негизги милдеттеринен болуп саналат. 2025-жылы комитетте 22 отурум өткөрүлүп, 66 маселе каралган.
3.	<i>Көзөмөл боюнча комитет</i>	Улуттук банктан лицензия алышкан жана иши жөнгө салынуучу коммерциялык банктардын, банк эмес финансы-кредит уюмдарынын, төлөм системасынын операторлорунун, төлөм уюмдарынын жана маркетплейс финансылык кызматтарынын операторлорунун жана башка уюмдардын ишин лицензиялоо, жөнгө салуу жана көзөмөлдөө маселелери боюнча чечимдерди кабыл алат. Отчёттук мезгил аралыгында комитеттин 59 отуруму өтүп, 200 маселе каралган.
4.	<i>Төлөм системасы жана санарип финансылык технологиялар боюнча комитет</i>	Кыргыз Республикасынын төлөм системасын өнүктүрүүнүн багыттары боюнча, инновациялык финансылык технологияларды киргизүү, ошондой эле атайын жөнгө салуу режиминин алкагында, инновациялык кызматтарды/технологияларды сыноодон өткөрүүнү карайт жана тактикалык чечимдерди кабыл алат. Төлөм системалары Комитетинин негизинде 2025-жылдын 19-декабрында Төлөм системалары жана санарип финансылык технологиялар боюнча комитет түзүлгөн. 2025-жылы Төлөм системалары боюнча комитетте 18 отурум, өткөрүлүп, 49 маселе каралган. Төлөм системалары жана санарип финансылык технологиялар боюнча комитетте бир отурум өткөрүлүп, үч маселе каралган.
5.	<i>Аудит боюнча комитет</i>	Улуттук банк Башкармасына Улуттук банкта ички контролдоо системасын талапка ылайык камсыздоого, бухгалтердик эсепке алууну жүргүзүү жол-жоболоруна жана финансылык отчёттордун даярдалышына контролду камсыз кылууга көмөк көрсөтөт, ошондой эле ички аудит башкармалыгынын ишине көзөмөл жүргүзөт. Комитет ички аудит башкармалыгынын иши жөнүндө материалдарды, Улуттук банктын консолидацияланган жана финансылык отчётторунун долбоорлорун, жана ички контролдоо системасы күчөтүү боюнча жыл сайын Улуттук банк Башкармасына сунуштарды даярдайт. Отчёттук жыл ичинде комитеттин 27 отуруму өткөрүлүп, 48 маселе каралган.
6.	<i>Тобокелдиктер боюнча комитет</i>	Улуттук банктын ишине мүнөздүү тобокелдиктерди идентификациялоо, аларга баа берүү жана азайтуу жагында түзүмдүк бөлүмдөрдүн ишин координациялоо аркылуу Улуттук банктын ишинде орун алышы ыктымал болгон тобокелдиктерди азайтуу боюнча чараларды көрөт. 2025-жылы комитетте беш отурум өтүп, 15 маселе каралган.
7.	<i>Маалымат технологиялары боюнча координациялык комитет</i>	Улуттук банкта маалымат технологияларын өнүктүрүүнүн негизги багыттарын аныктайт жана аларды ишке ашыруу боюнча иш-чаралардын аткарылышын контролдойт; маалымат технологиялары боюнча ишке ашырылып жаткан долбоорлорду координациялайт, долбоорлор боюнча техникалык чечимдерди жана алардын артыкчылыктарын аныктайт. Отчёттук мезгил аралыгында комитетте 13 отурум өтүп, 38 маселе каралган.

8.	Улуттук банктын туунду жана ассоциацияланган уюмдарын тескөө боюнча комитет	Каралган ыйгарым укуктарынын чегинде Улуттук банктын туунду жана ассоциацияланган уюмдарын тескөө маселелери боюнча туунду жана ассоциацияланган уюмдарынын ишинин жыйынтыгын үзгүлтүксүз карайт, Улуттук банк Башкармасына юридикалык жактарды түзүү, Улуттук банк тарабынан акцияларды же башка ыкмалар аркылуу юридикалык жактардын ишине катышуу, ошондой эле туунду жана ассоциацияланган уюмдардын капиталындагы Улуттук банктын үлүшүн сатып алуу же сагуу маселелери боюнча сунуштарды иштеп чыгат. Отчёттук мезгил аралыгында комитеттин 13 отуруму өткөрүлүп, 27 маселе каралган.
9.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюджетин түзүү жана ишин пландаштыруу боюнча комитети	Улуттук банктын бюджетин түзүү жана пландаштыруу процесстерине тиешелүү маселелери жөнүндө бюджет боюнча долбоорлорду карайт, бекитет жана чечимдерди кабыл алат, Улуттук банктын иш планын бекитет 2025-жылы комитеттин 33 отуруму өткөрүлүп, 82 маселе каралган.
10.	Курулуш боюнча комитети	Улуттук банктын объектилеринде жүргүзүлгөн курулуш иштерин координациялайт жана контроль жүргүзөт; реконструкцияларды, Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын имараттарында курулуштун жана курулмаларында капиталдык жана учурда жүрүп жаткан ремонт иштеринин максатка ылайыктуулугун жана артыкчылыктарын аныктайт. 2025-жылы комитетте 12 отурум өтүп, 25 маселе каралган.
11.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын маалымат коопсуздугу боюнча комитети	Улуттук банкта ФКУ, БФКУ, ТСО/ТС нын маалымат жана киберкоопсуздугун камсыздоого багытталган иш аракеттерди аныктайт жана координациялайт; аларды ишке ашыруу боюнча иш-чаралардын аткарылышын контролдойт. Отчёттук мөөнөттө Комитеттин эки отуруму өткөрүлүп, үч маселе каралган.
12.	Бизнес-процесстер боюнча комитети	Улуттук банктын бизнес-процесстер оптимизациялоо менен байланышкан иштерди контролдойт жана координациялайт; бизнес-процесстерди оптимизациялоо боюнча, анын ичинде Улуттук банктын уюштуруу структурасын өзгөртүү боюнча сунуштарды карайт жана иштеп чыгат. Улуттук банктын уюштуруусун өнүктүрүү боюнча Комиссиянын негизинде 2025-жылдын 15-декабрында Бизнес-процесстер боюнча комитет түзүлгөн. Комитеттин алты отуруму өткөрүлүп, 15 маселе каралган.
13.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын стратегиялык иш багыттары боюнча комитети	Улуттук банктын стратегиялык маселелерин пландоону жана олуттуу иш багыттарын өнүктүрүүнү карайт жана чечимдерди кабыл алат. 2025-жылы комитеттин төрт отуруму өткөрүлүп, 11 маселе каралган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын комиссиялары

№	Аталышы	Комиссиялардын иши
1.	Этиканы сактоо жана коррупцияга жол бербөө боюнча комиссия	Кызыкчылыктардын кагылышы жөнүндө мыйзамдарга ылайык, ошондой эле коррупцияга каршы багытталган чараларды ишке ашыруу жана мониторинг жүргүзүү аркылуу коррупцияны алдын алуу жана ага каршы аракеттерди көрүү маселелери боюнча Улуттук банктын ишин камсыз кылат. 2025-жылы комиссиянын беш отуруму өтүп, 5 маселе каралган.
2.	Методологиялык комиссия	Банк терминдерин жана алардын түшүндүрмөсүн бекитет; иште жаңы багыттардын киргизилишине байланыштуу, документтердин долбоорлорун алардын методологиялык жактан иштелип чыгышы көз карашында карап чыгат. 2025-жылы комитеттин бир отуруму өткөрүлүп, бир маселе каралган.
3.	Эмгек маселелери боюнча талаш-тартыштарды жөнгө салуу комиссиясы	Кыргыз Республикасынын Эмгек кодексине ылайык Улуттук банкта эмгек маселелери боюнча талаш-тартыштарды карайт. 2025-жылы Улуттук банкта эмгек маселелери боюнча талаш-тартыштар жаралган эмес, ушуга байланыштуу комиссиянын отуруму өткөрүлгөн жок.

4.	<i>Дисциплинардык комиссия</i>	Улуттук банктын кызматкерлери тарабынан эмгек тартибинин жана Улуттук банктын Кызматтык этика нормалары кодексинин талаптарын бузуулары менен байланышкан жагдайларды карайт жана Улуттук банктын кызматкерлерине тартип жаза чараларын колдонуу/колдонбоо боюнча сунуштарды берет. 2025-жылы дисциплинардык комиссиянын отуруму болгон эмес.
5.	<i>Улуттук банктын имараттарында жана курулмаларында утурумдук ремонт иштери боюнча комиссия</i>	Улуттук банктын имараттарын жана курулмаларын капиталдык же күндөлүк ремонт иштерин жүргүзүү зарылдыгын аныктоо үчүн кароону жүзөгө ашырат. 2025-жылы комиссия тарабынан жайлардын имараттарына төрт жолу пландык текшерүү жүргүзүлгөн.
6.	<i>Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын сыйлыктары боюнча комиссия</i>	Улуттук банктын кызматчыларын жана башка уюмдардын өкүлдөрүн Улуттук банктын кызматкерлерин сыйлоо чөйрөсүндө Улуттук банктын саясатын, ошондой эле Улуттук банк кызматкерлеринин турак-жай боюнча маселелерин объективдүү жана адилеттүү кароону камсыздоону ишке ашырат. 2025-жылы комиссиянын 12 отуруму өтүп, 14 маселе каралган.
7.	<i>Укук бузуулар боюнча иштерди кароо комиссиясы</i>	Аныкталган укук бузуулар жана салынган айып пулдар боюнча талаш маселелер келип чыккан учурда Укук бузуулар жөнүндө кодекске ылайык Улуттук банктын ишин камсыздайт. 2025-жылы отурумдар өткөрүлгөн эмес.
8.	<i>Борбордук эксперттик комиссия</i>	Документтерди экспертизалоо, аларды тандоо жана Кыргыз Республикасынын Улуттук архив фондунун мамлекеттик сактоосуна өткөрүүгө даярдоо боюнча методикалык жана практикалык иштерди уюштурат жана жүргүзөт. Отчёттук мезгил аралыгында беш отурум өткөрүлүп, беш маселе каралган.
9.	<i>Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын финансылык активдерин жана милдеттенмелерин классификациялоо боюнча комиссия</i>	Финансылык отчёттуулуктун эл аралык стандарттарына ылайык Улуттук банктын финансылык активдеринин жана милдеттенмелеринин классификациясын аныктайт. 2025-жылы төрт отурум өткөрүлүп, 10 маселе каралган.
10.	<i>Эсептен алып салуу жана баа берүү комиссиясы</i>	Негизги каражаттардын жана материалдык эмес активдердин пайдалануу мөөнөтүн аныктайт, негизги каражаттардын, материалдык эмес активдердин жана товардык-материалдык баалуулуктардын жарактан чыгып калуусун аныктайт, аларды эсептен чыгаруу үчүн зарыл документтерди тариздейт. 2025-жылы тогуз отурум өткөрүлүп, 41 маселе каралган.
11.	<i>Кыргыз Республикасынын ички рыногунда аффинажалган монетардык эмес алтынды/күмүштү сатып алуу боюнча комиссия</i>	Аффинажалган өлчөнгөн алтын куймалардын запастарын жана Улуттук банктын алтын түрүндөгү запастарын өз убагында толуктоону камсыз кылуу максатында аффинажалган монетардык эмес алтынды сатып алуу боюнча сунуштарды карайт. Отчёттук жыл ичинде 16 отурум өткөрүлүп, 18 маселе каралган.

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын кеңештери

№	Аталышы	Кеңештердин иши
1.	<i>Көзөмөл блогунун координациялык кеңеши</i>	Коммерциялык банктарга, БФКУга, кепилдик фонддорго жана алмашуу бюролоруна көзөмөл жүргүзүү процессинин эффективдүүлүгүнө мониторинг жүргүзүү боюнча коллегиялык кеңештик орган болуп саналат. 2025-жылы тогуз отурум өткөрүлүп, 28 маселе каралган.
2.	<i>Илимий-эксперттик кеңеш</i>	Кыргызстанда жана чет өлкөлөрдө Улуттук банктын илимий, чыгармаачылык жана педагогикалык коомчулуктар менен байланыштарын бекемдөөгө жана кеңейтүүгө, илимий жана изилдөө иштерин өркүндөтүүгө көмөк көрсөтүүчү коллегиялык илимий-кеңештик орган болуп саналат. 2025-жылы үч отурум өткөрүлүп, сегиз маселе каралган.

3.	<i>Редакциялык кеңеш</i>	<p>“Улуттук банктын жылдык отчету”, “Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчет”, “Кыргыз Республикасынын төлөм тендеми”, “Улуттук банктын бюллетени”, “Кыргыз Республикасынын ченемдик актылары” сыяктуу Улуттук банктын мезгилдүү басылмаларынын, ошондой эле www.nbkg.kg расмий интернет-сайтынын жана www.finsabat.kg финансылык сабаттуулук боюнча сайтынын материалдарын карайт жана бекитет.</p> <p>Редакциялык кеңештин отурумдары ар бир басылманын мезгилдүүлүгүнө жараша өткөрүлөт. Басылмалар боюнча маалыматтар ушул отчеттун 4-тиркемесинде берилген.</p>
----	--------------------------	---

Статистикалык маалыматтар (таблицаалар)

Таблицаалардын агалыштары

- 1-таблица. Макроэкономикалык көрсөткүчтөр
- 2-таблица. ИДӨнүн экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча түзүмү
- 3-таблица. Капиталдык салымдардын каржылоо булактары боюнча түзүмү
- 4-таблица. Республиканын региондору боюнча керектөө бааларынын индекси
- 5-таблица. Тышкы экономикалык көрсөткүчтөр
- 6-таблица. Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми
- 7-таблица. Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жана мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карызынын кредиторлор боюнча түзүмү
- 8-таблица. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)
- 9-таблица. Акча базасы жана акча топтомдору (бир мезгилдин акырына карата)
- 10-таблица. Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын аналитикалык балансы (бир мезгилдин акырына карата)
- 11-таблица. Акча-кредит саясатынын инструменттери
- 12-таблица. Мамлекеттик казына векселдери жана облигациялары рыногу
- 13-таблица. Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын чогуу алгандагы регулятивдик отчёту
- 14-таблица. Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы депозиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
- 15-таблица. Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы депозиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
- 16-таблица. Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы кредиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
- 17-таблица. Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы кредиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
- 18-таблица. Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын кредиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгилдин акырына карата)
- 19-таблица. Банктар аралык кредиттер боюнча пайыздык чендердин орточо жылдык деңгээли
- 20-таблица. Коммерциялык банктардын уставдык (акционердик) капиталы тууралуу маалыматтар (бир мезгилдин акырына карата)
- 21-таблица. Коммерциялык банктардын 2025-жылдын акырына карата башкы мекемелери жана филиалдары жөнүндө маалыматтар
- 22-таблица. Коммерциялык банктардын кассалык жүгүртүүлөрүнүн түзүмү жана 2025-жылдагы акча кайтарымдуулугу
- 23-таблица. Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн гросстук системасындагы төлөмдөрдүн түзүмү
- 24-таблица. Пакеттик клиринг системасынын төлөмдөрүнүн областтар боюнча бөлүштүрүлгөн түзүмү
- 25-таблица. Соода-тейлөө ишканаларында төлөм карттары менен жүргүзүлгөн операциялар тууралуу маалыматтар
- 26-таблица. Аралыкта орнотулган түзүлүштөр жөнүндө региондор боюнча маалымат
- 27-таблица. Банктык операцияларды жүргүзүү үчүн кошумча уруксат берүүлөр тизмеси

I-таблица**Макроэкономикалык көрсөткүчтөр**

	өлчөө бирдиги	2021	2022	2023	2024	2025*
Реалдуу сектор						
Номиналдык ИДӨ ¹	млн сом	782 854,3	1 020 744,6	1 333 730,0	1 582 791,8	1 976 389,4
Реалдуу ички дүң өнүмүнүн өсүш арымы ¹	пайыздар	5,5	9,0	9,0	11,5	11,1
Өнөр жай өндүрүшүнүн көлөмүнүн өсүш арымы ¹	пайыздар	6,5	11,9	4,8	9,3	10,7
Айыл чарбасынын дүң өнүмүнүн көлөмүнүн өсүш арымы ¹	пайыздар	-4,5	7,3	0,6	6,2	2,2
Дүң жана чекене соода көлөмүнүн өсүш арымы; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо ¹	пайыздар	15,3	11,1	16,2	19,0	20,9
ИДӨ дефлятору (өткөн мезгилге карата %)	пайыздар	16,0	19,7	19,9	6,4	12,4
Керектөө баа индексинин өсүшү (декабрь айы декабрь айына карата, пайыздарда)		11,2	14,7	7,3	6,3	9,4
- азык-түлүк товарлары		13,3	15,8	3,4	5,4	9,9
- алкогольдук ичимдиктер жана тамеки		11,4	24,4	11,3	11,4	8,0
- азык-түлүктөн башка товарлар		9,7	12,7	12,2	5,1	7,8
- кызмат көрсөтүүлөр		7,1	9,1	9,1	8,1	11,2
Өндүрүүчүлөрдүн бааларынын индексинин өсүшү (өткөн жылдын тиешелүү мезгилине карата, пайыздарда)		11,5	5,1	9,3	13,5	19,6
Жумушсуздук деңгээли	пайыздар	2,9	2,8	2,5	1,8	1,3
Орточо номиналдык эмгек акы	сом	20 249,0	26 620,0	33 258,0	37 361,0	44 419,0
Жашоо үчүн эсептелинген минимум	сом	6 268,3	7 178,3	7 681,5	7 963,7	8 697,3
Финансы сектору						
Улуттук банктын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	8,00	13,00	13,00	9,00	11,00
Улуттук банктын ноталарынын кирешелүүлүгү (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	5,7	12,0	11,9	7,1	3,7
Мамлекеттик казына векселдеринин кирешелүүлүгү (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	7,2	8,3	8,5	12,2	-
Мамлекеттик казына облигацияларынын кирешелүүлүгү (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	11,1	15,0	15,6	15,6	12,4
Банктар аралык ички рынок						
Улуттук валютадагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	-	-	-	-	-
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	-	-	-	-	-
Чет өлкө валютасындагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	57,2	-	-	-	-
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	7,0	-	-	-	-
Репо операциялары						
- жүгүртүү көлөмү	млн сом	33 958,2	14 932,2	25 424,0	11 058,2	18 049,9
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	5,7	12,1	11,5	7,5	4,4
Валюта рыногу						
Банктар аралык валюта тооруктарындагы нак эмес операциялар	млн АКШ доллары	1 508,3	1 915,7	1 563,6	2 358,9	2 789,7
Депозиттер жана кредиттер рыногу						
Улуттук валютадагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	125 860,3	157 336,7	229 470,2	319 670,5	440 492,9
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	16,6	18,7	19,1	19,7	19,3
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	16,2	17,1	17,9	18,0	18,1
Чет өлкө валютасындагы кредиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	32 303,4	31 509,1	46 309,1	62 011,7	71 324,5
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	7,8	8,2	8,6	9,0	8,3
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	8,9	8,6	8,5	8,6	8,2
Улуттук валютадагы депозиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	629 748,0	1 024 437,2	1 964 114,4	3 848 059,1	7 019 715,8
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	1,3	1,4	1,3	1,7	2,2
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	5,6	5,6	5,5	5,3	5,3
Чет өлкө валютасындагы депозиттер:						
- көлөмү (бир мезгил ичинде)	млн сом	279 250,1	489 233,0	957 260,3	1 065 224,5	985 761,9
- пайыздык чен (бир мезгил ичинде орточо)	пайыздар	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
- пайыздык чен (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	0,9	0,6	0,7	1,0	0,7
Мамлекеттик бюджет						
Кирешелер	млн сом	209 827,0	300 622,3	391 903,5	464 479,7	669 490,7
анын ичинде салыктардын үлүшү	пайыздар	72,1	76,2	75,1	75,1	69,0
Чыгашалар	млн сом	165 337,4	224 597,9	287 064,7	319 875,1	441 421,0
Финансылык эмес активдерди таза сатып алуу	млн сом	46 253,3	86 425,1	92 153,8	106 953,8	177 832,5
Тартыштык (-) / Профицит (+)	млн сом	-1 763,6	-10 400,7	12 685,1	37 650,8	50 237,2
ИДӨгө карата пайыздарда	ИДӨгө карата пайыздар	-0,2	-1,0	1,0	2,4	2,5
Тышкы экономикалык сектор						
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспорту	ИДӨгө карата пайыздар	35,6	29,7	36,4	46,3	28,2
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр импорту	ИДӨгө карата пайыздар	64,1	87,2	95,4	82,8	66,9
Күндөлүк эсептин сальдосу ² (трансферттерди кошо алганда)	ИДӨгө карата пайыздар	-8,0	-42,1	-45,0	-22,5	-24,9
	келечектес и товарлар					
	менен кызмат					
Дүң эл аралык камдык активдер	көрсөтүүлөр импортунун айлары	3,4	2,7	2,6	4,0	6,4

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин Борбордук казыналыгынын, коммерциялык банктардын маалыматтары.

¹ Көрсөткүчтөр дүң кошумча нарк боюнча келтирилген.² Оң сальдо – "+"; терс сальдо – "-".

2-таблицаИДӨнүн экономикалык ишмердиктин түрлөрү боюнча түзүмү
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Айыл чарбасы, токой чарбасы жана балык уулоочулук	12,4	11,0	9,5	8,6	8,0
Пайдалуу кен байлыктарын казып алуу	2,7	1,8	2,0	2,3	2,1
Иштетүү өндүрүшү (Кайра иштетүү өнөр жайы)	11,8	13,6	12,6	12,7	13,7
Электр энергиясы, газ, буу жана тазаланган аба менен камсыздоо (жабдуу)	1,6	1,5	1,5	1,8	1,7
Суу менен камсыздоо, калдыктарды тазалоо, иштеп чыгуу аркылуу кайра пайдалануучу чийки затты алуу	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2
Курулуш	7,3	7,1	7,3	7,7	8,7
Дүң жана чекене соода; автоунааларды жана мотоциклдерди оңдоо	15,6	15,1	16,6	17,3	17,8
Транспорт иш чөйрөсү жана жүктөрдү сактоо	3,6	3,0	3,0	3,0	3,1
Мейманканалар жана тойканалар ишкердиги	1,2	1,5	1,9	2,1	2,1
Маалымат жана байланыш	2,7	2,3	2,5	2,6	2,3
Финансылык ортомчулук жана камсыздандыруу	3,8	6,1	5,3	6,8	7,1
Кыймылсыз мүлк менен операциялар	6,3	5,5	5,2	4,8	4,2
Кесипкөйлүк, илимий жана техникалык иш	1,2	1,1	1,2	1,2	1,4
Администрациялык жана көмөкчү иш	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4
Мамлекеттик башкаруу, коргонуу, милдеттүү социалдык камсыздоо	6,3	5,4	5,4	5,0	5,0
Билим берүү	5,7	6,3	5,8	4,9	4,3
Саламаттыкты сактоо жана калкты социалдык жактан тейлөө	2,6	2,5	2,3	2,3	2,0
Искусство, көңүл ачуу жана эс алуу	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5
Тейлөө багытындагы башка иштер	1,3	1,2	1,1	1,2	1,0
Жеке үй чарбаларынын жалданма жумушчулар менен иш алып баруусу; жеке үй чарбаларынын өз керектөөлөрү үчүн ар түрдүү товарларды жана кызмат көрсөтүүлөрдү өндүрүшү	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Азык-түлүктөн таза салыктар (субсидияларды эсептен алып салганда)	12,8	13,8	15,6	14,4	14,4

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: КР УСКнын маалыматтары.

3-таблицаКапиталдык салымдардын каржылоо булактары боюнча түзүмү
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Бардыгы болуп	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Ичтен инвестициялоо	80,2	73,2	83,9	84,5	78,9
анын ичинде төмөнкүлөрдүн эсебинен каржылануучулар:					
республикалык бюджеттен	3,6	6,0	13,9	21,4	24,1
жергиликтүү бюджеттен	1,4	2,0	3,2	3,8	3,0
ишканалардын жана уюмдардын каражаттарынан	37,5	32,0	33,7	25,9	20,6
банктердин кредиттеринин эсебинен	1,2	0,4	1,9	6,5	6,8
Кыргыз Республикасынын резиденттеринин кайрымдуулук жардамдарын кошо алгандагы калктын каражаттарынан	36,4	32,8	31,1	26,9	24,4
Сырттан инвестициялоо	19,8	26,8	16,1	15,5	21,1
анын ичинен төмөнкүлөрдүн эсебинен каржылануучулар:					
чет өлкө кредитинин эсебинен	13,1	14,3	7,9	7,6	13,0
тике чет өлкө инвестицияларынан	2,3	6,9	2,1	3,8	5,4
чет өлкө гранттарынын жана гуманитардык жардамдардын эсебинен	4,5	5,6	6,1	4,1	2,7

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: КР УСКнын маалыматтары.

4-таблица

Республиканын региондору боюнча керектөө бааларынын индекси
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025
Кыргыз Республикасы	111,2	114,7	107,3	106,3	109,4
Бишкек шаары	111,0	115,3	106,0	106,9	108,7
Ош шаары	110,0	115,7	112,5	107,3	111,6
Баткен областы	113,7	113,9	108,2	106,6	107,8
Жалал-Абад областы	114,9	116,0	107,8	104,6	108,2
Ысык-Көл областы	110,9	111,8	107,3	107,7	110,6
Нарын областы	113,0	118,4	112,7	105,1	108,2
Ош областы	110,7	108,7	108,0	104,5	108,0
Талас областы	111,4	112,8	109,0	104,0	108,2
Чүй областы	109,5	113,3	104,1	102,8	109,8

Булагы: КР УСКнын маалыматтары.

5-таблица

Тышкы экономикалык көрсөткүчтөр

	өлчөө бирдиги	2021	2022	2023	2024	2025*
Төлөм теңдемнин көрсөткүчтөрү						
Жалпы сальдо	млн АКШ доллары	-564,0	441,0	-6,4	-234,0	-264,2
	ИДӨгө карата пайыздар ²	-6,1	3,6	0,0	-1,3	-1,2
Күндөлүк эсептин сальдосу ¹	млн АКШ доллары	-737,7	-5 142,7	-6 820,5	-4 112,0	-5 624,0
	ИДӨгө карата пайыздар ²	-8,0	-42,1	-45,0	-22,5	-24,9
Товарлардын экспорту (ФОБ)	млн АКШ доллары	2 770,1	2 253,3	3 379,5	5 136,2	2 840,6
	ИДӨгө карата пайыздар ²	30,0	18,4	22,3	28,2	12,6
Товарлардын импорту (ФОБ)	млн АКШ доллары	5 188,1	9 172,1	11 665,1	11 670,3	12 099,3
	ИДӨгө карата пайыздар ²	56,1	75,0	77,0	64,0	53,5
Дүң эл аралык камдык активдер	келечектеги товарлар менен кызмат көрсөтүүлөр импортунун айлары	3,4	2,7	2,6	4,0	6,4
Мамлекеттик тышкы карыз						
Мамлекеттик тышкы карыз ³	млн АКШ доллары	4 298,3	4 482,9	4 652,7	4 534,6	5 345,7
	ИДӨгө карата пайыздар ⁴	46,5	37,6	31,1	24,9	23,6
	товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортуна карата пайыздар	130,6	123,6	84,3	53,6	83,7
Мамлекеттик тышкы карызды тейлөө (иш жүзүндө) ⁵	млн АКШ доллары	192,2	260,9	357,9	395,2	441,2
	ИДӨгө карата пайыздар ²	2,1	2,1	2,4	2,2	2,0
	товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр экспортуна карата пайыздар	5,8	7,2	6,5	4,7	6,9

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин маалыматтары

¹"+" – Оң сальдо; "-" – терс сальдо.

²Көрсөткүчтөрдү эсептөөдө жыл үчүн орточо курс боюнча кайра эсептелген ИДӨнүн доллар эквиваленти колдонулган.

³АКУну бөлүштүрүүнүн алкагында ЭВФ кредиттерин жана АКУга өткөрүлүп берилген сумманы кошо алганда.

⁴Улуттук банктын эсептөөлөрү боюнча; көрсөткүчтөрдү эсептөөдө жылдын акырындагы курс боюнча кайра эсептелген ИДӨнүн доллар эквиваленти колдонулган.

⁵ЭВФ кредиттери боюнча тейлөөнү (анын ичинде ЭВФ ССРТ грантынын эсебинен 2021-жылы 12,5 млн АКШ доллары жана 2022-жылы 0,4 млн АКШ доллары өлчөмүндө) жана КР ФМге өткөрүлүп берилген, бөлүштүрүлгөн АКУ боюнча пайыздарды төлөөнү кошо алганда. Калыбына келтирилген бөлүштүрүлгөн АКУну камтыбайт.

6-таблица

Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми¹
(млн АКШ доллары)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Күндөлүк операциялардын эсеби	-737,7	-5 142,7	-6 820,5	-4 112,0	-5 624,0
Товарлар жана кызмат көрсөтүүлөр	-2 636,0	-7 027,2	-8 936,9	-6 644,3	-8 740,5
Соода балансы	-2 418,1	-6 918,7	-8 285,6	-6 534,1	-9 258,7
Экспорт (ФОБ) ²	2 770,1	2 253,3	3 379,5	5 136,2	2 840,6
Төлөм теңдеми методологиясына ылайык экспорт (ФОБ баасында)	1 357,0	2 240,3	2 095,1	2 630,1	2 157,7
Анын ичинде реэкспорт	113,8	154,7	150,7	170,8	195,7
Монетардык эмес алтын	1 413,0	13,1	1 284,3	2 506,1	682,9
Импорт (ФОБ баасында)	5 188,1	9 172,1	11 665,1	11 670,3	12 099,3
Кызмат көрсөтүүлөр балансы	-218,0	-108,5	-651,2	-110,2	518,2
Экспорт	521,8	1 374,8	2 137,0	3 317,6	3 547,5
Импорт	739,8	1 483,3	2 788,3	3 427,9	3 029,3
Баштапкы кирешелер балансы ²	-622,3	-270,4	-194,1	-240,0	-282,5
Эмгек акы (нетто)	-6,2	-9,2	-6,9	-7,3	-7,8
Инвестициялык кирешелер	-616,0	-261,2	-187,2	-232,7	-274,7
Алууга кирешелер	9,8	29,4	85,5	123,9	134,3
Төлөөгө кирешелер	625,8	290,5	272,7	356,6	409,0
Экинчилик кирешелер	2 520,6	2 154,9	2 310,5	2 772,3	3 399,0
Алууга	3 104,8	3 382,4	2 894,9	3 246,8	3 814,3
Төлөөгө	584,2	1 227,5	584,4	474,5	415,3
Капитал менен операциялар балансы	133,9	180,8	220,6	154,8	195,6
Алууга	155,2	196,2	231,5	156,5	195,6
Төлөөгө	21,3	15,4	10,9	1,7	0,0
Финансылык эсеп	-666,8	-522,5	-157,8	-1 214,9	-480,5
Тике инвестициялар ²	-560,7	-509,5	-151,3	-238,0	-309,5
Портфельдик инвестициялар	-0,4	-0,4	-0,3	-0,4	-700,2
Туунду финансылык инструменттер (нетто)	0,3	0,7	9,6	-0,6	-6,5
Башка инвестициялар	-106,0	-13,4	-15,8	-975,9	535,7
Финансылык активдерди таза сатып алуу	340,6	885,4	425,6	1 165,4	451,2
Накталай валюта жана депозиттер	274,8	596,1	269,9	600,7	559,7
Ссудалар жана насыялар	-1,5	0,7	0,5	-1,8	-0,3
Соода кредиттери жана аванстар	93,6	290,7	110,1	522,2	-82,4
Башка дебитордук карыз	-26,3	-2,1	45,2	44,3	-25,8
Милдеттенмелерди таза кабыл алуу	446,6	898,7	441,4	2 141,4	-84,5
Накталай валюта жана депозиттер	37,3	429,1	63,7	287,8	256,2
Ссудалар жана насыялар	233,3	187,0	241,7	632,0	127,3
Соода кредиттери жана аванстар	-65,4	282,6	136,0	1 221,6	-468,1
Башка кредитордук карыз	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Атайын карыз алышуу укугу	241,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Каталар жана калтырып кетүүлөр	500,9	3 998,4	6 448,5	2 976,4	5 212,1
Жалпы баланс	-564,0	441,0	-6,4	-234,0	-264,2
Резервдик активдер жана ага байланыштуу статьялар	564,0	-441,0	6,4	234,0	264,2

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, Финансы министрлигинин жана башка уюмдардын маалыматтары

¹2023-жылдан тартып Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми ЭВФтин төлөм теңдеми жана эл аралык инвестициялык позиция боюнча колдонмосунун алтынчы басылмасынын методологиясына ылайык түзүлөт.

² Улуттук банктын коюмча баа берүүлөрүн эске алуу менен төлөм теңдемин түзүү методологиясына ылайык.

7-таблица

Кыргыз Республикасынын мамлекеттик жана мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карызынын кредиторлор боюнча түзүмү
(млн АКШ доллары)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Мамлекеттик жана мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карыз (1+2+3+4):	4 298,3	4 482,9	4 652,7	4 534,6	5 345,7
1. Көп тараптуу карыз:	2 043,9	2 139,5	2 330,7	2 330,3	2 626,7
Дүйнөлүк банк	652,4	636,2	720,3	749,4	930,1
Азия өнүктүрүү банкы	668,5	705,1	723,3	764,5	869,5
Европа инвестициялык банкы	56,6	54,2	78,5	76,8	96,8
Эл аралык валюта фонду	340,4	302,2	233,3	133,5	87,4
Ислам өнүктүрүү банкы	156,8	166,5	172,9	190,1	205,5
Европа реконструкциялоо жана өнүктүрүү банкы	44,4	48,3	63,3	57,6	72,3
Азия инфраструктуралык инвестиция банкы	3,1	10,2	26,0	46,2	49,1
Айыл чарбаны өнүктүрүү боюнча эл аралык фонд	28,3	28,4	30,2	29,3	29,5
Түндүк өнүктүрүү фонду	3,5	3,1	3,0	2,6	2,7
ОПЕК	4,1	3,7	3,2	4,7	9,0
Евразия өнүктүрүү банкы	68,7	165,7	260,2	260,2	257,1
Европа бирлиги	17,0	15,9	16,5	15,6	17,7
2. Эки тараптуу карыз:	2 254,4	2 191,9	2 093,6	2 019,3	1 902,2
Кытай	1 797,8	1 782,2	1 708,2	1 654,3	1 500,9
Япония	217,2	179,5	159,5	135,9	136,0
Германия	78,8	70,8	69,6	62,1	65,8
Корея Республикасы	13,3	11,8	11,0	9,2	9,9
Кувейт фонду	8,1	8,1	7,3	11,9	21,3
Түркия	82,1	74,7	66,5	58,2	50,0
Франция	4,5	4,0	4,0	3,5	3,7
Дания	2,5	2,3	2,0	1,6	1,2
Сауд өнүктүрүү фонду	42,0	49,7	57,8	75,6	107,5
Бириккен Араб Эмираттары	8,2	8,8	7,8	6,8	5,8
3. Мамлекет тарабынан гарантияланган тышкы карыз	-	-	-	-	700,0
4. Мамлекеттик башкаруу секторунун башка милдеттенмелери¹	-	151,5	228,4	185,0	116,7

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын Финансы министрлигинин маалыматтары.

¹ Болүштүрүү тартибинде ЭВФтен алынган АКУ боюнча милдеттенмелерди камтыйт.

8-таблица

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын эсептик чени
(бир мезгилдин акырына карата)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025
Январь	5,00	8,00	13,00	13,00	9,00
Февраль	5,50	8,50	13,00	13,00	9,00
Март	5,50	14,00	13,00	13,00	9,00
Апрель	6,50	14,00	13,00	11,00	9,00
Май	6,50	14,00	13,00	9,00	9,00
Июнь	6,50	14,00	13,00	9,00	9,00
Июль	7,50	14,00	13,00	9,00	9,25
Август	7,50	14,00	13,00	9,00	9,25
Сентябрь	7,50	14,00	13,00	9,00	9,25
Октябрь	7,50	14,00	13,00	9,00	10,00
Ноябрь	8,00	13,00	13,00	9,00	11,00
Декабрь	8,00	13,00	13,00	9,00	11,00

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары.

9-таблица

Акча базасы жана акча топтомдору (бир мезгилдин акырына карата)

	өлчөө бирдиги	2021	2022	2023	2024	2025*
Акча базасы	млн сом	156 908,3	227 381,5	249 946,0	293 646,5	380 752,3
Жүгүртүүдөгү акчалар	млн сом	139 922,2	198 810,1	207 251,0	240 424,7	300 778,3
Банктардан тышкаркы акчалар (M0)	млн сом	124 837,8	176 430,2	178 764,7	205 865,9	260 658,5
Акча топтому (M1)	млн сом	201 580,9	274 291,3	302 357,4	395 637,5	584 748,0
Акча массасы (M2)	млн сом	253 188,3	335 509,5	373 629,4	489 407,3	753 468,8
Акча массасы (M2X)	млн сом	339 778,3	443 722,3	510 269,1	673 109,4	964 853,7
M1 мультипликатору		1,28	1,21	1,21	1,35	1,54
M2 мультипликатору		1,61	1,48	1,49	1,67	1,98
M2X мультипликатору		2,17	1,95	2,04	2,29	2,53
M1 жүгүртүү ылдамдыгы		3,88	3,72	4,41	4,00	3,38
M2 жүгүртүү ылдамдыгы		3,09	3,04	3,57	3,23	2,62
M2X жүгүртүү ылдамдыгы		2,30	2,30	2,61	2,35	2,05
Банктардан тышкаркы акчалар/депозиттердин жалпы көлөмү		0,58	0,66	0,54	0,44	0,37
Депозиттер/Акча массасы (M2X)		0,63	0,60	0,65	0,69	0,73

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Улуттук банктын, УСКнын, коммерциялык банктардын маалыматтары.

Жүгүртүүдөгү акча = Улуттук банк тарабынан чыгарылган банкноттор жана монеталар минус Улуттук банктын жүгүртүү кассасындагы банкноттор жана монеталар;

Банктардан тышкаркы акчалар (M0) = жүгүртүүдөгү акчалар минус коммерциялык банктардын кассаларындагы улуттук валютадагы банкноттор жана монеталар;

Акча топтому (M1) = M0 + эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана резиденттердин улуттук валютадагы талап боюнча төлөнүүчү депозиттери;

Акча массасы (M2) = M1 + резиденттердин улуттук валютадагы мөөнөттүү депозиттери;

Акча массасы (M2X) = M2 + эсептешүү (күндөлүк) эсептери жана резиденттердин чет өлкө валютасындагы депозиттери;

Мультипликатор = акча топтомунун акча базасына карата катышы;

Акча жүгүртүү тездиги = ИДӨнүн номиналдык көлөмүнүн акча топтомунун көлөмүнө карата катышы.

10-таблица

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын аналитикалык балансы

(бир мезгилдин акырына карата)

(млн сом)

	2021	2022	2023	2024	2025
Таза чет өлкө активдери	222 085,7	223 687,0	277 567,6	429 571,9	731 532,7
Таза эл аралык камдар	232 796,2	223 317,3	258 985,6	406 014,7	715 136,2
Алтын	50 159,1	81 833,8	127 413,6	278 261,2	563 086,3
Чет өлкө валютасы (активдер)	182 640,1	141 484,5	131 576,3	127 773,4	152 070,2
Чет өлкө валютасы (пассивдер)	-3,0	-1,0	-4,3	-20,0	-20,4
Жана башка тышкы активдер	19 548,3	16 540,8	28 786,5	36 461,8	36 852,4
Бөлүштүрүү тартибинде алынган АКУ	-30 258,8	-16 171,1	-10 204,5	-12 904,6	-20 455,8
Узак мөөнөттүү тышкы милдеттенмелер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Таза ички активдер	-65 177,4	3 694,5	-27 621,6	-135 925,3	-350 780,4
<i>Таза ички кредит</i>	-53 514,3	-86 686,0	-101 876,3	-97 098,5	-169 340,9
Мамлекеттик башкаруу органдарына карата таза талаптар	-19 720,1	-26 245,2	-32 075,8	-21 401,5	-44 099,9
Өкмөткө карата таза талаптар	-19 720,1	-26 245,2	-32 075,8	-21 401,5	-44 099,9
Өкмөттүн баалуу кагаздары	3 010,6	5 104,0	10 415,9	20 727,5	20 595,6
Өкмөттүн депозиттери	-22 730,7	-31 349,2	-42 491,7	-42 129,0	-64 695,6
Бюджеттик эсептер	-19 039,2	-27 942,1	-36 068,7	-38 491,5	-59 607,5
Өкмөттүн башка эсептери	-2 217,4	-2 328,3	-6 110,4	-3 282,2	-4 839,5
Өкмөттүн чет өлкө валютасындагы депозиттери	-1 474,1	-1 078,9	-312,6	-355,2	-248,5
Өкмөттүн кредиттери	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Атайы фондуларга карата таза талаптар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Башка депозиттик корпорацияларга карата таза талаптар	-30 846,2	-57 445,4	-68 192,7	-73 122,1	-118 842,8
Кредиттер	4 289,7	0,0	0,0	0,0	0,0
Баалуу кагаздар, акциялардан тышкары	-18 494,3	-34 350,6	-54 281,5	-1 107,4	-9 654,0
анын ичинде: Улуттук банктын ноталары	-18 494,3	-34 350,6	-54 281,5	-1 107,4	-9 654,0
репо келишиминин алкагында баалуу кагаздар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Депозиттер	-16 641,6	-23 094,8	-13 911,2	-72 014,7	-109 188,8
анын ичинде: чет өлкө валютасындагы депозиттер	-2 993,5	-1 994,2	-2 494,4	-3 845,4	-3 872,6
Туунду инструменттер	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Башка финансы корпорацияларына карата таза талаптар	-2 948,0	-2 995,3	-1 607,8	-2 574,9	-6 398,1
<i>Капитал эсептери</i>	-61 250,1	-57 047,2	-72 423,2	-124 912,3	-297 163,1
<i>Жана башка статьялар</i>	49 587,0	147 427,6	146 677,9	86 085,4	115 723,6
Акча базасы	156 908,3	227 381,5	249 946,0	293 646,5	380 752,3
Жүгүртүүдөгү акчалар	139 922,2	198 810,1	207 251,0	240 424,7	300 778,3
Башка депозиттик корпорациялардын улуттук валютадагы камдары	16 986,0	28 571,3	42 695,0	53 221,8	79 974,0
<i>Маалымат үчүн:</i>					
Кеңири мааниде чечмеленүүчү акча базасы	173 549,9	250 476,3	263 857,2	365 661,2	489 941,1
Жүгүртүүдөгү акча	139 922,2	198 810,1	207 251,0	240 424,7	300 778,3
Башка депозиттик корпорациялардын камдары	18 785,0	30 565,5	45 189,4	57 067,2	83 846,6
Башка депозиттик корпорациялардын улуттук валютадагы камдары	16 986,0	28 571,3	42 695,0	53 221,8	79 974,0
Башка депозиттик корпорациялардын чет өлкө валютасындагы камдары	1 799,0	1 994,2	2 494,4	3 845,4	3 872,6
Башка депозиттик корпорациялардын Улуттук банкагы депозиттери	14 842,6	21 100,6	11 416,8	68 169,3	105 316,2

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары.

Эскертүү: Аналитикалык балансты түзүү методологиясы ЭВФтин 2000-жылдагы Акча-кредит жана финансы статистикасы боюнча колдонмосунун концепцияларына жана принциптерине ылайык келет.

Көрсөткүчтөрдү эсептөөдө жыл акырына карата күндөлүк бухгалтердик баланс боюнча маалыматтар пайдаланылган, анда аудит жүргүзүлгөн финансылык отчеттогу өзгөртүүлөр камтылган эмес.

11-таблица**Акча-кредит саясатынын инструменттери**

	өлчөө бирдиги	2021	2022	2023	2024	2025
Улуттук банктын кредиттери						
бир күндүк кредиттер	млн сом	401,2	-	-	-	-
"овернайт" кредиттери	млн сом	20 821,7	16 727,0	844,5	-	18,2
7 күндүк кредиттер	млн сом	-	-	-	-	-
кредиттик аукциондор*	млн сом	-	-	-	-	-
ликвиддүүлүктү колдоо үчүн кредиттер	млн сом	-	-	-	-	-
COVID-19 пандемиясынын терс таасирин басаңдатуу максатында берилген кредиттер	млн сом	-	-	-	-	-
ЕАЭБ алкагында түзүлгөн эл аралык уюмдарга кредиттер	млн сом	-	-	-	-	-
"Овернайт" депозиттери	млрд сом	1 591,2	3 539,0	4 402,1	13 317,8	26 147,1
Улуттук банктын эсептик чени (бир мезгилдин акырына карата)	пайыздар	8,00	13,00	13,00	9,00	11,00
Улуттук банктын ноталары						
жүгүртүү мөөнөттөрү:						
7 күн						
сатуу көлөмү	млн сом	88 225,2	151 087,9	248 829,6	490 818,7	537 902,9
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	5,3	11,7	11,3	7,1	3,6
14 күн						
сатуу көлөмү	млн сом	90 989,2	172 458,0	236 103,1	-	-
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	5,8	12,0	11,7	-	-
28 күн						
сатуу көлөмү	млн сом	97 375,6	125 125,1	318 286,8	254 954,0	-
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	6,0	12,3	12,2	8,2	-
91 күн						
сатуу көлөмү	млн сом	3 606,5	8 845,8	43 737,6	18 724,4	9 500,0
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	5,5	13,6	13,8	13,2	4,6
182 күн						
сатуу көлөмү	млн сом	-	-	7 145,1	9 438,2	4 000,0
орточо кирешелүүлүк	пайыздар	-	-	14,8	14,1	6,0
Ачык рыноктогу операциялар						
Тике репо-операциялары	млн сом	-	-	-	-	-
Кайгарым репо-операциялары	млн сом	-	-	-	-	-
Ордун жабууга чейин сатып алуу (номиналдык нарк боюнча)	млн сом	-	2 947,3	6 528,2	12 710,7	-
Улуттук банктын валюталык интервенциялары						
Сатып алуу	млн АКШ доллары	-	190,7	-	369,9	-
Сатуу	млн АКШ доллары	737,0	486,5	655,7	675,7	853,0
Милдеттүү камдык талаптар						
Милдеттүү камдардын өлчөмү (бир мезгилдин акырына карата)						
улуттук валютада						
ЕАЭБ өлкөлөрүнүн жана Кытай Эл Республикасынын чет өлкө валюталарында	пайыздар	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
ЕАЭБ өлкөлөрүнүн жана Кытай Эл Республикасынан тышкары чет өлкө валюталарында	пайыздар	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
ЕАЭБ өлкөлөрүнүн жана Кытай Эл Республикасынан тышкары чет өлкө валюталарында	пайыздар	14,0	14,0	15,0	15,0	15,0
Милдеттүү камдар (орточо жылдык)	млн сом	14 193,5	19 040,7	29 029,4	38 329,7	50 088,6
Үстөк камдар (орточо жылдык)	млн сом	-182,4	148,3	-343,5	-333,0	452,8

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары.

* Көрсөтүлгөн мезгил аралыгында иш жүзүндө берилген кредиттердин көлөмү.

12-таблица**Мамлекеттик казына векселдери жана облигациялары рыногу**

	өлчөө бирдиги	2021	2022	2023	2024	2025
Мамлекеттик казына векселдери (МКВ)						
жүгүртүү мөөнөттөрү:						
<i>3 ай</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	-	-	-	-	-
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	-	-	-	-	-
<i>6 ай</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	-	-	-	-	-
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	-	-	-	-	-
<i>12 ай</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	973,2	213,8	11,7	1 000,0	-
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	7,2	8,3	8,5	12,2	-
Мамлекеттик казына облигациялары (МКО)						
жүгүртүү мөөнөттөрү:						
<i>2 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	2 386,6	1 639,6	412,5	-	-
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	8,2	13,6	15,2	-	-
<i>3 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	3 356,8	1 792,8	6 487,7	21 683,1	33 560,9
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	11,2	14,4	16,4	15,1	12,9
<i>5 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	3 112,0	3 446,4	5 107,4	6 873,5	13 911,2
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	11,5	15,3	16,1	15,8	13,5
<i>7 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	2 282,4	6 993,1	13 017,6	6 619,8	17 056,7
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	11,6	15,0	16,2	15,8	15,2
<i>10 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	3 694,8	8 444,2	15 614,2	6 478,8	5 093,3
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	11,5	15,4	15,3	15,7	16,0
<i>15 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	2 528,4	315,3	6 767,7	-	69 800,0
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	14,0	13,0	13,0	-	2,0
<i>20 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн сом</i>	4 956,1	-	5 827,1	-	-
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	14,6	-	13,0	-	-
4. Мамлекеттик казына облигациялары-В (МКО-В)						
жүгүртүү мөөнөттөрү:						
<i>10 жыл</i>						
сатуу көлөмү	<i>млн АКШ долл.</i>	-	52,0	-	-	-
орточо кирешелүүлүк	<i>пайыздар</i>	-	1,0	-	-	-

Булагы: Улуттук банктын маалыматтары.

Эскертүү: Улуттук банктын аянтында жайгаштырылган МКВ, МКО жана МКО-В. Сатуу көлөмү өзүнө МКВ жана МКОнун кошумча жайгаштыруу көлөмүн камтыйт.

13-таблица

Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын чогуу алгандагы регулятивдик отчёту
(млн сом)

	2021	2022	2023	2024	2025*
АКТИВДЕР					
Акча каражаттары	30 138,6	56 873,3	78 014,8	80 273,0	86 935,6
Улуттук банктагы корреспонденттик эсеп	18 785,0	30 565,5	45 189,4	57 067,2	83 846,6
Башка банктардагы корреспонденттик эсептер	37 624,4	71 143,4	62 855,8	79 184,0	98 982,8
Башка банктардагы депозиттер	24 925,1	28 628,9	49 961,7	83 098,6	91 122,6
Баалуу кагаздар портфели	33 421,3	52 565,3	70 159,5	49 990,2	148 339,3
Репо келишими боюнча сатылып алынган баалуу кагаздар	322,4	0,0	93,8	546,7	2 008,9
"Таза" кредиттер жана финансылык ижара ¹	164 839,1	182 980,2	239 992,4	325 322,3	483 153,5
Финансы-кредит уюмдарына кредиттер жана финансылык ижара ²	1 162,4	2 033,6	4 592,0	8 118,1	5 931,5
Кардарларга кредиттер жана финансылык ижара ³	181 783,3	204 031,3	257 781,8	340 730,6	506 987,3
(минус) кредиттер жана финансылык ижара боюнча атайын потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган кам	-18 106,5	-23 084,7	-22 381,4	-23 526,5	-29 765,4
Негизги каражаттар	17 135,5	18 936,2	22 648,4	28 720,5	28 953,0
Инвестициялар жана финансылык катышуу	1 023,5	652,3	803,9	1 125,7	7 821,2
Башка активдер	32 904,7	39 846,8	44 543,9	110 259,3	180 052,8
БАРДЫГЫ БОЛУП: АКТИВДЕР	361 119,5	482 191,9	614 263,6	815 587,5	1 211 216,2
МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР					
Улуттук банк алдындагы милдеттенмелер	4 128,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Банктардын эсептешүү эсептери жана депозиттери	5 819,6	5 823,6	4 357,2	5 739,7	4 309,7
Банк-резиденттердин	243,2	1 338,1	928,5	1 810,9	1 834,2
Банк-резидент эместердин	5 576,4	4 485,5	3 428,7	3 928,8	2 475,5
Эсептешүү эсептери	88 844,8	120 157,2	153 248,6	230 907,9	348 319,2
Финансы-кредит уюмдарынын эсептешүү эсептери	782,3	629,1	709,3	1 376,1	491,3
Кардарлардын эсептешүү эсептери ⁴	88 062,5	119 528,1	152 539,4	229 531,8	347 827,9
Талап боюнча төлөнүүчү депозиттер	56 886,1	68 475,4	85 778,1	108 714,8	140 439,3
Финансы-кредит уюмдарынын талап боюнча төлөнүүчү депозиттери	351,0	601,9	544,2	341,8	292,5
Кардарлардын талап боюнча төлөнүүчү депозиттери ⁴	56 535,1	67 873,6	85 233,9	108 372,9	140 146,8
Мөөнөттүү депозиттер	68 236,1	77 493,9	91 070,9	125 706,6	212 936,9
Финансы-кредит уюмдарынын мөөнөттүү депозиттери	663,1	807,9	1 331,8	9 702,4	8 609,8
Кардарлардын мөөнөттүү депозиттери ⁴	67 573,0	76 686,0	89 739,1	116 004,2	204 327,1
Резиденттер эместердин депозиттери ⁵	13 472,2	49 595,5	62 216,3	75 361,9	95 862,6
Өкмөттүн депозиттери	15 507,7	23 235,8	39 027,4	51 726,4	66 174,2
Өкмөттүн кредиттери	4 503,0	5 318,8	7 784,7	9 064,5	10 838,3
Репо келишими боюнча сатылган баалуу кагаздар	322,4	0,0	93,8	546,7	1 209,0
Алынган кредиттер	23 766,7	23 708,6	27 045,8	27 123,8	29 572,1
Башка милдеттенмелер	27 921,2	28 172,6	39 425,5	49 899,2	80 950,1
БАРДЫГЫ БОЛУП: МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР	309 407,9	401 981,3	510 048,3	684 791,4	990 611,4
КАПИТАЛ					
Акционердик капитал	36 661,3	43 930,9	59 829,5	77 253,0	161 835,7
Банктын келечекте керектөөлөрү үчүн камдар	984,9	993,6	1 025,7	1 006,7	198,9
Өткөн жылдардын бөлүштүрүлбөгөн пайдасы	9 978,5	11 809,2	19 051,8	20 488,6	36 460,5
Өтүп жаткан жылдын пайдасы/чыгымы	3 615,0	23 087,0	23 760,2	31 086,3	21 675,3
Кайра баалоо эсептери	472,0	390,0	548,1	961,5	434,5
БАРДЫГЫ БОЛУП: КАПИТАЛ	51 711,6	80 210,6	104 215,3	130 796,1	220 604,8
БАРДЫГЫ БОЛУП: МИЛДЕТТЕНМЕЛЕР ЖАНА КАПИТАЛ	361 119,5	482 191,9	614 263,6	815 587,5	1 211 216,2

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

¹ Кредиттердин жана финансылык ижаранын наркы алар боюнча атайын РППУну алып салуу менен көрсөтүлөт.

² Банктарга жана резидент жана резидент эмес финансы-кредит уюмдарына берилүүчү кредиттерди камтыйт.

³ Резидент жана резидент эмес юридикалык жактардын жана жеке адамдардын кредиттерин камтыйт.

⁴ Юридикалык жактардын жана жеке адамдардын эсептерин камтыйт.

⁵ Финансы-кредит уюмдарынын, юридикалык жактардын жана жеке адамдардын эсептерин камтыйт.

14-таблица

Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы депозиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Юридикалык жактардын депозиттери боюнча	2,3	3,3	3,1	2,9	3,7
талап боюнча төлөнүүчү	0,4	1,4	1,4	0,9	1,3
мөөнөттүү депозиттер:	10,9	12,6	11,9	11,5	10,8
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	3,2	6,4	3,5	3,2	5,0
1-3 айга	3,6	5,6	7,4	5,2	6,2
3-6 айга	6,5	9,0	8,7	7,9	7,6
6-12 айга	11,9	14,0	13,0	12,7	12,5
1 жылдан ашкан	10,8	12,8	12,4	13,3	11,9
Жеке адамдардын депозиттери (аманаттары) боюнча	1,1	1,2	1,2	1,6	2,2
талап боюнча төлөнүүчү	0,4	0,5	0,7	1,4	2,1
мөөнөттүү депозиттер:	9,9	11,5	11,5	10,8	10,2
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	5,8	6,1	5,8	1,5	2,2
1-3 айга	4,7	5,6	6,9	6,2	6,4
3-6 айга	6,6	8,2	8,8	9,1	9,3
6-12 айга	10,4	12,4	12,1	12,6	12,8
1 жылдан ашкан	11,4	12,8	13,4	13,7	12,6
Резидент эместердин депозиттери боюнча	2,0	1,0	0,9	1,1	1,1
талап боюнча төлөнүүчү	0,2	0,1	0,5	0,7	0,8
мөөнөттүү депозиттер:	10,7	12,0	11,7	11,4	10,8
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	6,4	7,7	6,2	1,4	1,8
1-3 айга	5,5	6,9	7,9	7,5	7,0
3-6 айга	7,0	8,1	9,7	10,1	9,8
6-12 айга	11,0	12,5	12,5	13,0	13,2
1 жылдан ашкан	11,7	13,3	13,5	14,0	12,6
Оргочо салмактанып алынган чен	1,3	1,4	1,3	1,7	2,2

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

15-таблица

Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы депозиттери боюнча пайыздык чендери (бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Юридикалык жактардын депозиттери боюнча	0,4	0,4	0,5	0,7	1,4
талап боюнча төлөнүүчү	0,2	0,3	0,4	0,3	0,3
мөөнөттүү депозиттер:	2,4	1,9	2,4	3,0	3,3
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	0,9	0,5	0,9	4,1	5,1
1-3 айга	2,1	2,0	2,5	2,1	10,0
3-6 айга	2,9	3,9	3,6	2,0	4,6
6-12 айга	3,0	2,0	2,8	3,3	3,2
1 жылдан ашкан	3,5	2,4	2,4	2,6	3,2
Жеке адамдардын депозиттери (аманаттары) боюнча	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
талап боюнча төлөнүүчү	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
мөөнөттүү депозиттер:	2,5	2,7	2,9	3,2	3,3
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	2,1	2,5	2,4	2,4	1,8
1-3 айга	2,0	2,8	2,8	3,3	4,7
3-6 айга	1,7	2,5	2,7	2,9	3,1
6-12 айга	2,5	2,7	3,0	3,5	3,4
1 жылдан ашкан	2,9	2,8	3,2	3,4	2,9
Резидент эместердин депозиттери боюнча	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1
талап боюнча төлөнүүчү	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
мөөнөттүү депозиттер:	2,5	1,9	1,2	1,9	1,8
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	2,3	1,2	0,3	0,2	0,4
1-3 айга	2,6	2,1	1,9	2,0	2,2
3-6 айга	1,8	2,1	1,9	2,2	2,7
6-12 айга	2,6	2,5	1,6	2,6	2,6
1 жылдан ашкан	2,9	2,8	2,8	3,0	2,3
Оргочо салмактанып алынган чен	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

16-таблица

Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Орточо салмактанып алынган чен	16,6	18,7	19,1	19,7	19,3
Өнөр жайы	15,0	15,1	16,3	16,6	15,9
Айыл чарбасы	19,1	18,8	19,5	17,7	17,4
Транспорт	20,0	20,3	19,2	20,0	18,7
Байланыш	19,7	12,7	11,3	13,3	17,4
Соода	11,3	18,2	16,9	17,5	16,8
Даярдоо жана кайра иштетүү	8,2	13,2	19,4	19,3	13,8
Курулуш	20,3	22,4	21,1	20,0	18,4
Ипотека	14,4	12,2	16,3	16,7	16,7
Керектөө кредиттери	21,3	20,6	21,8	22,8	21,2
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	15,7	18,5	15,7	17,1	16,4
Жана башкалар	18,3	19,4	18,2	18,2	19,5
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	8,5	16,4	17,9	19,6	19,0
Өнөр жайы	12,9	4,7	16,3	26,6	25,8
Айыл чарбасы	1,7	6,1	14,7	23,6	25,7
Транспорт	1,2	0,0	6,8	24,7	17,0
Байланыш	20,8	-	-	-	-
Соода	3,8	18,0	17,0	17,4	18,6
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	25,0	-	-
Курулуш	0,0	0,0	0,0	-	16,7
Ипотека	13,1	20,4	4,3	-	12,5
Керектөө кредиттери	14,4	14,0	23,0	27,6	21,6
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	-	-	0,0	-	25,0
Жана башкалар	4,6	0,2	11,8	6,7	6,6
1-3 айга	19,6	20,2	17,0	18,8	13,7
Өнөр жайы	16,7	25,8	27,5	27,1	25,8
Айыл чарбасы	21,1	25,4	26,8	26,0	23,8
Транспорт	29,0	31,0	18,6	26,7	25,8
Байланыш	-	-	-	-	29,0
Соода	16,2	20,1	12,5	19,5	17,1
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	29,0	25,0	-	-
Курулуш	24,4	27,5	26,6	25,7	25,5
Ипотека	7,8	20,0	20,7	14,0	7,7
Керектөө кредиттери	23,9	21,4	20,3	18,3	13,3
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	8,3	24,0	16,0	16,1	4,0
Жана башкалар	26,8	27,3	26,9	26,2	22,0
3-6 айга	19,4	19,0	18,6	19,3	15,0
Өнөр жайы	21,4	23,2	24,0	26,8	22,9
Айыл чарбасы	26,7	27,3	26,8	25,7	23,0
Транспорт	28,1	27,9	22,6	27,0	23,7
Байланыш	-	18,8	16,0	-	-
Соода	12,5	19,4	17,9	17,9	14,7
Даярдоо жана кайра иштетүү	26,7	28,1	27,5	28,4	-
Курулуш	28,6	27,2	26,2	25,3	25,4
Ипотека	17,1	11,5	22,8	23,5	20,1
Керектөө кредиттери	25,0	20,4	19,5	19,9	16,0
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	27,3	27,1	20,4	22,2	4,2
Жана башкалар	23,3	22,3	27,7	23,2	21,7

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

16-таблица (үландысы)

Коммерциялык банктардын улуттук валютадагы кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
6-12 айга	24,2	23,9	21,4	21,3	21,5
Өнөр жайы	21,0	24,3	23,0	24,1	22,8
Айыл чарбасы	21,8	23,5	23,8	23,4	20,8
Транспорт	25,6	23,7	23,4	24,2	20,6
Байланыш	20,4	29,3	27,0	23,0	26,3
Соода	18,8	21,4	20,8	20,8	18,2
Даярдоо жана кайра иштетүү	28,6	25,9	26,4	26,6	25,0
Курулуш	26,8	26,1	26,6	25,2	22,2
Ипотека	19,3	19,3	17,5	20,3	17,4
Керектөө кредиттери	26,6	24,8	21,5	22,4	22,5
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	23,9	22,4	23,4	22,8	17,8
Жана башкалар	25,1	25,0	21,0	17,9	20,6
1-3 жылга	19,9	20,3	20,6	20,8	21,4
Өнөр жайы	15,8	17,5	19,4	19,3	17,6
Айыл чарбасы	19,7	19,8	20,7	19,3	19,1
Транспорт	20,8	20,9	19,8	20,6	19,7
Байланыш	16,2	8,6	9,6	7,8	14,9
Соода	17,3	17,8	16,8	16,9	16,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	8,0	12,7	20,3	19,1	13,1
Курулуш	23,0	24,0	23,4	21,8	21,4
Ипотека	18,2	18,7	19,1	19,0	21,2
Керектөө кредиттери	24,9	23,7	22,9	23,0	22,8
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	16,3	16,8	14,6	15,7	16,5
Жана башкалар	18,8	20,5	20,8	19,9	21,1
3 жылдан ашкан	16,1	16,4	17,8	17,9	17,9
Өнөр жайы	13,9	13,2	14,4	14,7	15,0
Айыл чарбасы	16,7	15,4	15,8	14,2	15,8
Транспорт	19,2	19,8	19,2	19,6	18,4
Байланыш	-	19,2	19,0	21,5	21,0
Соода	16,5	18,9	17,3	18,1	16,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	7,5	13,9	19,6	19,3	13,6
Курулуш	18,4	21,3	20,0	19,2	18,3
Ипотека	14,1	11,8	16,2	16,6	16,5
Керектөө кредиттери	20,4	21,2	21,6	21,2	19,6
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	16,0	19,4	18,0	17,6	16,2
Жана башкалар	15,7	19,1	19,5	17,8	19,4

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

17-таблица

Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Орточо салмактанып алынган чен	7,8	8,2	8,6	9,0	8,3
Өнөр жайы	8,6	7,7	8,7	8,5	8,1
Айыл чарбасы	10,6	8,4	11,6	8,8	7,6
Транспорт	11,1	8,6	7,7	8,1	7,5
Байланыш	9,0	6,0	9,5	-	-
Соода	7,6	8,5	8,9	8,8	8,3
Даярдоо жана кайра иштетүү	9,5	6,5	8,1	9,1	8,1
Курулуш	8,3	8,3	8,3	9,0	8,4
Ипотека	10,6	9,6	9,8	9,4	8,8
Керектөө кредиттери	4,1	3,9	8,2	11,0	12,1
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	9,2	8,4	8,0	8,1	10,3
Жана башкалар	9,1	8,3	8,8	10,8	8,3
<i>анын ичинен:</i>					
1 айга чейин	0,9	6,5	8,2	8,3	8,9
Өнөр жайы	4,9	4,0	-	-	-
Айыл чарбасы	-	8,0	-	-	-
Транспорт	-	-	-	-	-
Байланыш	-	-	-	-	-
Соода	0,9	10,1	8,4	8,3	10,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	-	-	-	-
Ипотека	-	-	-	-	-
Керектөө кредиттери	0,7	1,3	9,3	13,2	15,1
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	-	-	23,0	23,0	27,0
Жана башкалар	0,0	0,7	0,0	-	0,9
1-3 айга	6,7	9,9	8,6	16,5	15,9
Өнөр жайы	-	8,0	-	-	-
Айыл чарбасы	-	-	19,0	-	-
Транспорт	-	-	-	-	-
Байланыш	-	-	-	-	-
Соода	7,6	10,6	9,6	16,3	16,0
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	11,0	7,5	11,0	-	-
Ипотека	-	-	-	-	6,0
Керектөө кредиттери	0,0	-	-	7,5	-
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	7,0	-	0,0	-	-
Жана башкалар	5,0	-	-	15,0	-
3-6 айга	7,4	10,3	10,0	15,3	12,9
Өнөр жайы	2,5	-	-	-	-
Айыл чарбасы	-	10,0	18,1	23,0	-
Транспорт	-	-	-	-	-
Байланыш	-	-	8,0	-	-
Соода	11,7	10,3	10,0	15,3	12,9
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	-	7,5	-	-	-
Ипотека	6,0	9,5	-	-	-
Керектөө кредиттери	11,8	-	9,8	-	-
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	7,0	-	-	-	-
Жана башкалар	2,1	-	3,3	10,0	8,0

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

17-таблица (үландысы)

Коммерциялык банктардын чет өлкө валютасындагы кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгил ичинде)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
6-12 айга	8,8	8,0	8,5	9,3	8,6
Өнөр жайы	10,6	9,5	8,3	8,0	9,5
Айыл чарбасы	14,2	-	20,7	22,9	-
Транспорт	12,7	0,0	3,6	1,1	0,0
Байланыш	-	-	-	-	-
Соода	9,4	7,9	8,8	10,4	9,4
Даярдоо жана кайра иштетүү	-	-	-	-	-
Курулуш	19,7	10,0	13,0	9,2	10,3
Ипотека	1,0	-	-	-	12,0
Керектөө кредиттери	21,7	29,8	31,0	30,9	20,3
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	-	14,0	-	-	-
Жана башкалар	4,8	3,3	10,3	0,0	0,0
1-3 жылга	9,3	8,7	9,2	9,3	8,2
Өнөр жайы	8,8	8,4	8,9	8,6	8,4
Айыл чарбасы	11,2	8,3	12,8	9,3	9,5
Транспорт	13,1	11,6	6,7	6,9	5,3
Байланыш	9,0	-	10,0	-	-
Соода	9,5	8,9	9,1	8,9	8,4
Даярдоо жана кайра иштетүү	9,6	6,5	7,5	9,4	8,2
Курулуш	9,5	9,0	9,7	8,7	8,1
Ипотека	10,8	10,0	10,2	14,8	10,6
Керектөө кредиттери	12,7	14,8	6,6	4,5	8,7
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	10,0	9,4	8,5	8,4	8,1
Жана башкалар	8,6	8,7	9,1	11,9	8,3
3 жылдан ашкан	9,0	8,2	8,8	8,8	8,2
Өнөр жайы	8,7	7,3	8,7	8,7	8,1
Айыл чарбасы	10,1	8,1	10,9	8,5	7,6
Транспорт	10,4	8,3	10,0	10,8	9,5
Байланыш	-	6,0	9,3	-	-
Соода	9,2	8,5	9,1	8,9	8,3
Даярдоо жана кайра иштетүү	9,0	5,0	9,2	8,9	7,0
Курулуш	8,0	8,3	8,2	9,0	8,6
Ипотека	11,0	9,8	9,8	9,4	8,7
Керектөө кредиттери	13,1	10,9	11,3	11,4	11,3
Социалдык кызмат көрсөтүүлөр	8,7	8,1	8,6	8,2	8,5
Жана башкалар	9,4	8,5	8,2	8,9	8,4

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

18-таблица

Банк эмес финансы-кредит уюмдарынын кредиттери боюнча пайыздык чендери
(бир мезгилдин акырына карата)
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025*
Микрофинансылык уюмдардын	29,1	30,0	32,0	30,3	29,8
анын ичинен төмөнкүлөргө багытталган:					
Өнөр жайына	28,3	28,7	30,7	29,4	23,0
Айыл чарбасына	29,7	31,4	33,3	31,9	30,8
Транспортко	27,6	28,0	27,6	27,4	26,6
Байланышка	-	-	37,7	33,0	32,9
Соода жана коммерцияга	27,4	27,7	27,8	27,3	26,1
Даярдоо жана кайра иштетүүгө	14,4	27,2	23,4	27,2	17,0
Курулушка жана ипотекага	28,3	28,7	29,1	27,3	26,0
Кызмат көрсөтүүлөргө	29,4	31,2	32,3	30,0	28,9
Керектөө кредиттери	30,7	30,9	34,2	32,0	32,2
Финансы-кредит уюмдарына кредиттер	16,2	18,2	20,0	19,2	18,7
Жана башкалар	29,7	32,5	32,3	30,4	27,8
Кредиттик союздар	25,3	25,1	24,9	25,0	25,6
анын ичинен төмөнкүлөргө багытталган:					
Өнөр жайына	25,7	25,2	26,6	26,2	26,5
Айыл чарбасына	26,1	24,9	25,5	24,8	26,1
Транспорт жана байланышка	25,4	25,4	24,5	25,6	26,2
Соода жана коммерцияга	26,4	26,5	26,6	25,2	26,0
Даярдоо жана кайра иштетүүгө	26,1	25,3	16,3	-	25,2
Курулушка жана ипотекага	19,7	20,0	20,3	20,5	21,7
Кызмат көрсөтүүлөргө	29,3	24,9	29,4	28,1	27,7
Жана башкалар	27,8	27,2	25,9	26,8	27,0
АФКУ	14,8	14,8	15,0	15,2	15,4

* Алдын ала алынган маалыматтар.

Булагы: Кыргыз Республикасынын банк эмес финансы-кредит уюмдарынын маалыматтары.

19-таблица

Банктар аралык кредиттер боюнча пайыздык чендердин орточо жылдык деңгээли
(пайыздар)

	2021	2022	2023	2024	2025
Банктар аралык репо операциялары	5,7	12,1	11,5	7,5	4,4
1 күнгө чейинки	5,4	11,7	11,3	9,3	4,2
2 - 7 күнгө	5,7	12,2	11,4	7,6	4,2
8 - 14 күнгө	6,3	12,7	12,3	7,5	4,2
15 - 30 күнгө	5,7	8,5	13,0	-	5,2
31 - 60 күнгө	-	10,0	-	-	6,0
61 - 90 күнгө	-	-	-	-	-
91 - 180 күнгө	-	-	-	-	5,1
181 - 360 күнгө	-	-	-	-	-
360 күндөн ашкан мөөнөткө	-	-	-	-	-
Улуттук валютадагы банктар аралык кредиттер	-	-	-	-	-
1 күнгө чейинки	-	-	-	-	-
2 - 7 күнгө	-	-	-	-	-
8 - 14 күнгө	-	-	-	-	-
15 - 30 күнгө	-	-	-	-	-
31 - 60 күнгө	-	-	-	-	-
61 - 90 күнгө	-	-	-	-	-
91 - 180 күнгө	-	-	-	-	-
181 - 360 күнгө	-	-	-	-	-
360 күндөн ашкан мөөнөткө	-	-	-	-	-
Чет өлкө валютасындагы банктар аралык кредиттер	7,0	-	-	-	-
1 күнгө чейинки	-	-	-	-	-
2 - 7 күнгө	7,0	-	-	-	-
8 - 14 күнгө	-	-	-	-	-
15 - 30 күнгө	-	-	-	-	-
31 - 60 күнгө	-	-	-	-	-
61 - 90 күнгө	-	-	-	-	-
91 - 180 күнгө	-	-	-	-	-
181 - 360 күнгө	-	-	-	-	-
360 күндөн ашкан мөөнөткө	-	-	-	-	-

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

Эскертүү: Пайыздык чендер резидент эместер менен келишилген бүтүмдөрдү эске алуусуз көрсөтүлгөн.

20-таблица

Коммерциялык банктардын уставдык (акционердик) капиталы тууралуу маалыматтар (бир мезгилдин акырына карата)
(млн сом)

	2021			2022			2023			2024			2025*		
	a	б	в	a	б	в	a	б	в	a	б	в	a	б	в
	Банктардын аталыштары														
Барыгы бөлүп	37 210,0	36 955,0	10 802,2	44 372,2	44 222,2	10 821,3	60 267,7	60 118,7	12 177,2	76 941,8	76 941,8	22 776,3	161 463,1	161 463,1	26 585,4
1 ОАО "Айыл Банк" ААКСЫ	3 524,6	3 524,6	-	6 624,6	6 624,6	-	12 401,8	12 401,8	-	16 467,5	16 467,5	-	19 767,5	19 767,5	-
2 РК "АМАНБАНК" ААКСЫ ¹	1 054,6	799,6	0,1	949,6	799,6	0,1	949,6	800,6	0,1	-	-	-	-	-	-
3 "Азия Банк" ЖАК	670,0	670,0	593,1	809,0	809,0	732,1	1 000,0	1 000,0	861,7	1 200,0	1 200,0	1 061,7	1 300,0	1 300,0	1 161,7
4 "Бай-Түшүм" Банк ААКСы	790,0	790,0	401,8	790,0	790,0	401,8	790,0	790,0	-	800,0	800,0	-	800,0	800,0	-
5 "БАКАЙ БАНК" ААКСы	2 771,7	2 771,7	-	2 771,7	2 771,7	-	5 186,0	5 186,0	-	7 000,0	7 000,0	-	10 000,0	10 000,0	-
6 "Демир Кыргыз Интернешнл Банк" ЖАК	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0	2 000,0	6 000,0	6 000,0	6 000,0	6 000,0	6 000,0	6 000,0
7 "Дос-Кредитбанк" ААКСы	817,0	817,0	-	817,0	817,0	-	817,0	817,0	-	1 585,7	1 585,7	-	2 120,4	2 120,4	-
8 "Евразия Сягаст Банк" ААКСы	300,0	300,0	37,0	300,0	300,0	0,1	640,5	640,5	15,1	1 011,1	1 011,1	382,4	1 162,1	1 162,1	76,0
9 "Капитал Банк" ААКСы	616,4	616,4	-	616,4	616,4	-	616,4	616,4	-	860,0	860,0	-	4 860,0	4 860,0	-
10 "Компасс Банк" ЖАК	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6	1 000,6
11 "КСБ Коммерциялык Банк" ЖАК ²	670,0	670,0	502,5	670,0	670,0	502,5	800,0	800,0	600,0	1 000,0	1 000,0	750,0	1 000,0	1 000,0	650,1
12 "Кыргыз Инвестициялык Кредит Банк" ЖАК	1 483,3	1 483,3	1 334,9	1 499,4	1 499,4	1 349,5	2 049,0	2 049,0	1 844,1	2 001,0	2 001,0	1 800,9	2 010,6	2 010,6	1 809,5
13 "Кыргызкомербанк" ААКСы	1 000,0	1 000,0	529,2	1 000,0	1 000,0	529,2	1 000,0	1 000,0	529,0	1 000,0	1 000,0	529,2	1 200,0	1 200,0	635,0
14 "М Банк" ААКСы ³	1 936,7	1 936,7	-	2 212,9	2 212,9	-	5 103,0	5 103,0	-	8 700,9	8 700,9	-	13 537,6	13 537,6	-
15 "Отпыва Банк" ААКСы	1 050,0	1 050,0	1 020,0	1 050,0	1 050,0	1 020,0	2 100,0	2 100,0	2 040,0	2 100,0	2 100,0	2 040,0	5 600,0	5 600,0	5 440,0
16 "Керемет Банк" ААКСы	8 698,7	8 698,7	78,1	8 698,7	8 698,7	-	8 698,7	8 698,7	-	8 698,7	8 698,7	6 524,1	8 698,7	8 698,7	6 524,1
17 "Элдик Банк" ААКСы ⁴	3 379,2	3 379,2	-	7 079,2	7 079,2	-	9 400,8	9 400,8	-	12 201,5	12 201,5	-	76 328,1	76 328,1	-
18 АКБ "Толубай" ЖАК	700,0	700,0	10,3	736,0	736,0	10,8	808,0	808,0	11,9	871,0	871,0	12,8	934,0	934,0	13,6
19 "ФинансКредитБанк КАБ" ААКСы	710,0	710,0	-	710,0	710,0	-	710,0	710,0	-	847,5	847,5	-	861,0	861,0	-
20 "ФИНКА Банк" ЖАК	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8	1 474,8
21 "О Банк" ААКСы ⁵	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 200,0	1 800,0	1 800,0	1 800,0
22 "ЭкоИсламбанк" ЖАК	762,3	762,3	19,8	762,3	762,3	-	921,6	921,6	-	921,6	921,6	-	1 007,7	1 007,7	-
23 Пакстан Улуттук банкынын Бишкектеги филиалы ⁶	600,0	600,0	600,0	600,0	600,0	600,0	600,0	600,0	600,0	-	-	-	-	-	-

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

* 2025-жылы лицензия берилген банктагы эсепке албаганда.

Эскертуу: а – жарыяланган уставдык капитал, б – төлөнгөн уставдык капитал, в – анын ичинде чет өлкө капиталы.

¹ 2024-жылдын 7-июнунан тартып РК "АМАНБАНК" ААК "МФК "Аман Кредит" ААК деп кайра катталган.

² 2023-жылдын 2-ноябрынан тартып "Кыргыз-Швейцария Банку" "КСБ Коммерциялык Банк" ЖАК деп аталган.

³ 2025-жылдын 5-февралынан тартып "Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН" ААК "Мбанк" ААК деп аталган.

⁴ 2024-жылдын 5-июнунан тартып "РСК Банку" ААК "Элдик Банк" ААК деп аталган.

⁵ 2024-жылдын 17-сентябрынан тартып "Халык Банк Кыргызстан" ААК "О Банк" ААК деп аталган.

⁶ 2024-жылдын 19-июнунан тартып Пакстан Улуттук банкынын Бишкек филиалынын лицензиясы кайтарылып алынган.

21-таблица

Коммерциялык банктардын 2025-жылдын акырына карата башкы мекемелери жана филиалдары жөнүндө маалыматтар*

Банк	Башкы мекеменин жайгашкан жери	Бардыгы болуп филиалдар	Бишкек шаары	Баткен областы	Жалал-Абад областы	Ысык-Көл областы	Нарын областы	Ош областы	Талас областы	Чүй областы
Бардыгы болуп филиалдар		306	78	24	44	38	19	53	18	32
1 "Айыл Банк" ААКсы	Бишкек ш.	41	5	4	6	6	2	10	2	6
2 "Азия Банкы" ЖАК	Бишкек ш.	7	4	-	1	1	-	1	-	-
3 "Бай-Түшүм" Банкы ААКсы	Бишкек ш.	7	1	1	1	1	1	1	1	-
4 "БАКАЙ БАНК" ААКсы	Бишкек ш.	20	9	1	2	2	-	3	1	2
5 "Демир Кыргыз Интернэшнл Банк" ЖАК	Бишкек ш.	14	7	1	1	1	1	2	1	-
6 "Дое-Кредобанк" ААКсы	Бишкек ш.	10	2	1	1	2	1	1	1	1
7 "Евразия Сактык Банкы" ААКсы	Бишкек ш.	2	1	-	-	-	-	1	-	-
8 "Капитал Банк" ААКсы	Бишкек ш.	7	1	1	1	1	-	2	1	-
9 "Компальон Банкы" ЖАК	Бишкек ш.	18	4	2	4	2	1	3	1	1
10 "КСБ Коммерциялык Банк" ЖАК	Бишкек ш.	3	1	-	-	1	-	1	-	-
11 "Кыргыз Инвестициялык Кредит Банкы" ЖАК	Бишкек ш.	23	8	1	2	1	3	5	1	2
12 "Кыргызкоммердбанк" ААКсы	Бишкек ш.	3	2	-	-	-	-	1	-	-
13 "Мбанк" ААКсы ¹	Бишкек ш.	18	6	1	4	1	1	1	1	3
14 "Оптима Банк" ААКсы	Бишкек ш.	22	10	1	1	3	1	2	1	3
15 "Керемет Банк" ААКсы	Бишкек ш.	10	1	2	1	3	-	1	1	1
16 "Элдик Банк" ААКсы	Бишкек ш.	53	5	5	11	7	5	9	4	7
17 АКБ "Толубай" ЖАК	Бишкек ш.	2	2	-	-	-	-	-	-	-
18 "ФинансКредитБанк КАБ" ААКсы	Бишкек ш.	5	-	-	1	1	1	1	1	1
19 "ФИНКА Банкы" ЖАК	Бишкек ш.	24	3	3	5	2	2	4	2	3
20 "О.Банк" ААКсы ²	Бишкек ш.	10	4	-	1	2	-	2	-	1
21 "ЭкоИсламикБанк" ЖАК	Бишкек ш.	7	2	-	1	1	-	2	-	1

Булагы: Улуттук банкта жүргүзүлгөн берилген бантык лицензиялардын реестри жана Банктардын филиалдарынын реестри.

* 2025-жылы лицензия берилген бантык эсепке албагандар.

¹ 2025-жылдын 5-февралынан тартып "Коммерциялык банк КЫРГЫЗСТАН" ААК "Мбанк" ААК деп аталган.

22-таблица

Коммерциялык банктардын кассалык жүгүртүүлөрүнүн түзүмү жана 2025-жылдагы акча кайтарымдуулугу
(млрд сом)

	Келип түшүүлөр				Берүүлөр						Кайтарым- дуулук (%) (4/9)	
	салыктар, алымдар жана жыйымдар	чет өлкө валютасын сатуудан	жет өлкө валютасын сатуудан	жана башкалар	жыйынты- гында	эмгек акыны төлөө үчүн	пенсияларды жана жөлөк пулду төлөөгө	чет өлкө валютасын сатып алууга	жана башка чыгаша- ларга	жыйынты- гында		Четке чыгуу (+/-) (9-4)
Бардыгы болуп республика боюнча	175,5	396,5	5 163,8	5 735,8	6,0	8,6	532,1	5 276,3	5 822,9	87,1	98,5	
Бишкек шаары	107,1	342,3	2 868,2	3 317,6	2,1	1,8	321,5	3 004,7	3 330,1	12,5	99,6	
Ош шаары	11,9	22,9	607,3	642,1	0,1	0,3	74,5	597,4	672,3	30,2	95,5	
Баткен областы	1,4	3,2	245,0	249,6	0,3	0,7	28,3	220,1	249,4	(0,2)	100,1	
Жалал-Абад областы	3,1	7,5	476,9	487,5	0,4	1,1	55,2	459,4	516,1	28,6	94,5	
Ысык-Көл областы	1,6	5,4	237,5	244,5	0,0	0,1	13,8	236,9	250,8	6,3	97,5	
Нарын областы	0,6	1,3	103,5	105,4	0,0	0,9	2,2	106,8	109,9	4,5	95,9	
Ош областы	9,2	2,5	177,7	189,4	0,2	1,9	16,8	170,4	189,3	(0,1)	100,1	
Талас областы	0,4	1,3	112,7	114,4	1,0	0,3	4,8	114,1	120,2	5,8	95,2	
Чүй областы	40,2	10,1	335,0	385,3	1,8	1,5	15,0	366,5	384,8	(0,5)	100,1	

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

23-таблица

Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн гроссдук системасындагы төлөмдөрдүн түзүмү

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны	Көлөмү, млн сом	Саны
1 миң сомго чейинки төлөмдөр	25	44 123	21	42 424	33	71 044	44	94 194	53	113 459
1 миңден 10 миңгө чейинки	7 054	269 722	8 555	318 259	12 845	481 790	19 689	742 118	30 305	1 096 441
10 миңден 1 миллионго чейинки	55 249	134 324	65 305	163 008	91 178	234 801	131 343	343 264	206 494	542 913
1 миллиондон 10 миллионго чейинки	378 242	130 018	494 170	167 797	637 580	212 277	804 958	266 008	1 043 178	350 428
10 миллиондон 100 миллионго чейинки	765 068	23 082	953 734	29 741	1 244 394	40 201	1 280 881	42 560	1 599 196	54 087
100 миллиондон ашкан төлөмдөр	4 117 732	6 582	8 793 353	10 514	11 652 753	11 587	29 766 804	14 332	57 198 880	17 455
Бардыгы болуп	5 323 370	607 851	10 315 139	731 743	13 638 784	1 051 700	32 003 720	1 502 476	60 078 106	2 174 783

Булагы: Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн гроссдук системасы (ГСРРВ).

24-таблица

Пакеттик клиринг системасынын төлөмдөрүнүн областтар боюнча бөлүштүрүлгөн түзүмү

	2021		2022		2023		2024		2025	
	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөр-дүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөр-дүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөр-дүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөр-дүн саны	Көлөмү, млн сом	Төлөмдөр-дүн саны
Чүй областы	204 809	5 168 982	219 869	5 466 159	300 675	6 871 633	330 951	7 008 319	386 940	7 507 643
Баткен областы	3 097	398 279	3 484	378 701	4 716	428 701	5 073	441 798	5 249	279 464
Жалал-Абад областы	6 500	594 079	7 192	545 190	8 725	536 032	9 721	574 976	10 172	365 586
Ысык-Көл областы	3 606	415 034	4 204	404 082	5 645	439 204	6 392	432 688	6 726	292 336
Нарын областы	1 494	188 747	1 666	174 749	1 998	185 682	2 478	175 533	2 699	121 767
Ош областы	14 787	977 943	18 801	897 521	25 913	1 106 729	28 586	1 274 701	32 085	1 044 937
Талас областы	1 431	177 993	1 413	158 704	1 572	163 394	1 947	170 810	2 104	119 792
Бардыгы болуп республика боюнча	235 723	7 921 057	256 629	8 025 106	349 244	9 731 375	385 147	10 078 825	445 975	9 731 525

Булагы: Пакеттик клиринг системасы (ПКС).

25-таблица

Соода-тейлөө ишканаларында төлөм карттары менен жүргүзүлгөн операциялар тууралуу маалыматтар

Карттардын түрлөрү	2021		2022		2023		2024		2025	
	Транзакция-лардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакция-лардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакция-лардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакция-лардын саны	Көлөмү, миң сом	Транзакция-лардын саны	Көлөмү, миң сом
Элкарт	15 165 133	12 957 884	27 832 631	38 438 990	43 976 559	67 027 351	56 436 351	82 386 303	52 772 854	124 646 655
Элкарт-UPI	13 815	18 150	12 814	29 870	12 673	44 107	7 338	45 208	763	5 555
Золотая Корона (Алай-Кард)	17 314	10 024	5 041	3 137	840	8 527	237	1 677	7	26
Visa	15 594 485	23 138 702	28 364 914	45 037 814	65 101 728	106 042 487	107 047 451	166 495 633	141 505 618	282 057 414
Master Card	738 313	1 612 869	775 760	2 330 723	740 284	4 573 876	1 105 391	8 145 277	1 783 137	10 497 930
American Express	453	17 411	1 497	49 833	2 187	52 006	1 976	59 626	617	18 555
Union Pay	2 771	4 114	6 243	9 287	12 801	18 635	13 548	30 351	21 030	241 617
Мир	20 364	16 847	379 959	843 384	325 664	599 968	134 035	55 614	-	-

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

26-таблица

Аралыкта орнотулган түзүлүштөр жөнүндө региондор боюнча маалымат

Региондордун аталыштары	2021			2022			2023			2024			2025		
	Банкоматтар-дын саны	Терминалдар-дын саны	Төлөм терминалдарынын саны	Банкоматтар-дын саны	Терминалдар-дын саны	Төлөм терминалдарынын саны	Банкоматтар-дын саны	Терминалдар-дын саны	Төлөм терминалдарынын саны	Банкоматтар-дын саны	Терминалдар-дын саны	Төлөм терминалдарынын саны	Банкоматтар-дын саны	Терминалдар-дын саны	Төлөм терминалдарынын саны
Бшкшк шары	721	8 467	550	765	10 210	657	816	13 329	765	853	21 121	859	960	37 124	1025
Чүй областы	196	1 069	207	208	1 481	223	240	2 595	271	285	3 733	299	292	5 827	321
Ысык-Көл областы	188	918	247	195	1 164	292	221	1 769	344	249	2 988	416	281	5 589	456
Нарын областы	80	259	94	84	332	115	86	537	141	99	788	177	109	976	195
Талас областы	74	248	119	80	364	130	92	538	151	95	1 103	167	111	1 782	165
Жалал-Абад областы	245	712	300	266	923	330	314	1 423	384	373	2 088	453	425	4 270	470
Ош областы	301	1 169	418	332	1 445	454	367	2 240	534	435	3 675	616	458	6 474	617
Баткен областы	105	225	138	111	333	155	124	578	185	140	834	205	165	1 644	230
Барыгы болуп:	1 910	13 067	2 073	2 041	16 252	2 356	2 260	23 009	2 775	2 529	36 330	3 192	2 801	63 686	3 479

Булагы: Кыргыз Республикасынын коммерциялык банктарынын маалыматтары.

*Банкомат – накталай акча каражаттарын берүү жана же кабыл алуу, ишке ашырылган транзакциялар боюнча маалыматтарды алуу жана карталарды же аралыктан тейлөөнүн башка инструменттерин пайдалануу менен башка операцияларды жүргүзүү үчүн караган аппараттык-программалык комплекск.

*Терминал – карталардан жана башка аралыктан тейлөө инструменттеринен маалыматтарды окуу аркылуу транзакцияларды жүргүзүүгө мүмкүндүк берген аппараттык-программалык комплекск.

*Терминал төмөнкүдөй түрлөргө болуот: POS-терминал; POS-терминал-НБИ; виртуалдык POS-терминал, мобилдүү POS-терминал жана терминал-НБИ.

*Төлөм терминалы – банктардын карталарынан/кардларарына, карта ээлеринен/карта ээлерине, сервистерди пайдалануучулардан/пайдалануучуларга накталай акча каражаттарын кабыл алуу (cash-in берүү (cash-out), анын ичинде кызмат көрсөтүүчүлөрдү сунуштоочулардын дарегине накталай жана накталай эмес формада операцияларды жүргүзүү үчүн арналган терминал).

27-таблица

Банктык операцияларды жүргүзүү үчүн кошумча уруксат берүүлөр тизмеси

Кошумча уруксат берүү түрү	Операциялардын түрү	Банктардын саны
Баалуу металлдар менен операцияларды жүзөгө ашыруу укугуна уруксат берүү	Улуттук банк тарабынан эмитирленген (чыгарылган) аффинаждалган өлчөнгөн куймалар менен операциялар	13
	накталай жана накталай эмес формада башка эмитенттердин аффинаждалган стандарттык жана өлчөнгөн куймалары түрүндөгү баалуу металлдар менен операциялар	7
	башка эмитенттердин жеке белгиси көрсөтүлгөн аффинаждалган стандарттык жана өлчөнгөн куймалары түрүндөгү баалуу металлдар менен операциялар (накталай эмес формада)	3
Электрондук акчаларды чыгаруу укугуна уруксат берүү	Электрондук акчаларды чыгаруу	7
		4*
Финансылык маалыматты кабыл алуу, иштеп чыгуу жана берүү боюнча ишти жүзөгө ашыруу укугуна уруксат берүү	үчүнчү жактардын төлөмдөрү жана эсептешүүлөрү боюнча финансылык маалыматтарды кабыл алуу, иштеп чыгуу (процессинг, клиринг) жана төлөм системасынын, ошол процессинг, клиринг борборунун катышуучуларына берүү ишин жүзөгө ашыруу	1
“Ислам терезеси”	ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операциялар жана бүтүмдөр: - “мудароба” келишими - “мурабаха” келишими - “кард” келишими - “иджара жана иджара мунтахийя биттамлик” келишими	2
	ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операциялар жана бүтүмдөр: - “мудароба” келишими - “мурабаха” келишими - “кард” келишими - “иджара жана иджара мунтахийя биттамлик” келишими - “истиснаа жана параллелдүү истиснаа” келишими	1
	ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операциялар жана бүтүмдөр: - “мудароба” келишими - “мурабаха” келишими - “кард” келишими	1
	ислам банк иши жана каржылоо принциптерине ылайык операциялар жана бүтүмдөр: - “мудароба” келишими - “мурабаха” келишими - “кард” келишими - “иджара жана иджара мунтахийя биттамлик” келишими - “истиснаа жана параллелдүү истиснаа” келишими	1

* Уруксат берилген банктык операциялардын тизмесине электрондук акчаларды пайдалануу менен транзакцияларды иштеп чыгуу (процессинг) боюнча операциялар киргизилген эмес.

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банкынын
2025-жыл үчүн отчётуна карата
4-тиркеме

Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын маалымат каражаттары

№	Аталышы	Мезгил-дүүлүгү	Мазмуну	Басылманын форматы
1.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын жылдык отчёту	жыл сайын	Отчёттук жыл ичинде Улуттук банктын акча-кредит саясаты чөйрөсүндөгү, банк жана төлөм системаларындагы, банк эмес финансы-кредит уюмдары секторундагы иш жыйынтыгы, финансылык отчёттор жана Улуттук банк жөнүндө башка маалыматтар камтылат.	Басылма кыргыз жана орус тилдеринде басылып чыгат. Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине, Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясына сунушталат, жогорку окуу жайларга жана китепканаларга жөнөтүлөт. Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Басылмалар” бөлүгүндө кыргыз, орус жана англис тилдеринде жеткиликтүү.
2.	Кыргыз Республикасынын финансы секторунун туруктуулугу жөнүндө отчёт	жылына эки жолу	Кыргыз Республикасынын финансы системасынын туруктуулугун талдоо жана мониторинг жүргүзүүнүн жыйынтыктары берилет.	Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Басылмалар” бөлүгүндө кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат. Номер ISSN: 1694-8939.
3.	Акча-кредит саясаты жөнүндө отчёт	Чейрек сайын	Кыргыз Республикасындагы жана тышкы чөйрөдөгү экономикалык жагдайга, жүргүзүлүп жаткан акча-кредит саясатынын чаралары жана жыйынтыктарына, ошондой эле негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр боюнча Улуттук банктын болжолдоо мүнөзүндөгү баа берүүлөрүнө комплекстүү баа берүүнү камтыйт.	Электрондук версиясы Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Акча-кредит саясаты” бөлүгүндө кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.
4.	Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеми	Чейрек сайын	Басылмада экономиканын тышкы секторунун өнүгүү тенденциялары берилет, Кыргыз Республикасынын төлөм теңдеминин, анын ичинде тышкы соода, тышкы карыз, эл аралык инвестициялык позициялар, ошондой эле төлөм теңдемин түзүүнүн методологиялык негизи боюнча маалыматтар жана статистикалык маалымат камтылат.	Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Басылмалар” бөлүгүндө кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат. Номер ISSN: 1694-8963.

5.	Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын абалы жөнүндө отчет	Чейрек сайын	Акча каражаттарынын накталай жүгүртүлүшү, акча которуулар, ар кандай төлөм инструменттерин колдонуу менен жасалган операциялар, банктар аралык системалар аркылуу өткөрүлгөн төлөмдөрдүн көлөмү, ошондой эле Улуттук банктын төлөм системасын жөнгө салуу жана өнүктүрүү боюнча чечимдери тууралуу маалыматтарды камтыган Кыргыз Республикасынын төлөм системасынын абалы жөнүндө маалыматты камтыйт.	Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Төлөм системасы” бөлүгүндө кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат.
6.	Банк секторунун өнүгүү тенденциялары	Чейрек сайын	Кыргыз Республикасынын банк секторунун негизги көрсөткүчтөрүнүн өзгөрүүлөрү тууралуу кыскача баяндама.	Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Статистика/ Банк статистикасы/Кыргыз Республикасынын банк системасы боюнча баяндама” бөлүгүндө кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.
7.	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын бюллетени	Ай сайын	Негизги макроэкономикалык көрсөткүчтөр жөнүндө статистикалык маалыматтарды; экономиканын жана мамлекеттик финансынын айкын, монетардык жана тышкы экономикалык секторлору боюнча маалыматтарды; акча-кредит жана финансы статистикасы боюнча маалыматтарды, финансы-кредит уюмдарынын ишинин негизги көрсөткүчтөрү жана төлөм системасынын ишин, өзүнчө көрсөткүчтөрүн түзүү методологиясын камтыйт.	Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Басылмалар” бөлүгүндө кыргыз, орус жана англис тилдеринде жарыяланат.
8.	“Кыргыз Республикасынын Улуттук банкынын ченемдик актылары” журналы	Чейрек сайын	Улуттук банк тарабынан кабыл алынган ченемдик укуктук актыларды камтыйт.	Басылма кыргыз жана орус тилдеринде жарыяланат, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешине, Кыргыз Республикасынын Президентинин Администрациясына сунушталат, Кыргыз Республикасынын Жогорку сотуна, Кыргыз Республикасынын Конституциялык сотуна жөнөтүлөт. Электрондук версиясы кыргыз жана орус тилдеринде Улуттук банктын расмий интернет-сайтында “Басылмалар” бөлүгүндө жеткиликтүү.
9.	“Улуттук банк билдирет” радио берүүсү	жума сайын	Акча-кредит саясаты, банк жана төлөм системалары, банк мыйзамдары, банктык кызматтардан керектөөчүлөрдүн укуктарын коргоо жана башка актуалдуу маселелер боюнча Улуттук банктын ишиндеги негизги окуяларды чагылдырат.	УТРК “Биринчи радио” (FM 104,1) радиостанциясында кыргыз жана орус тилдеринде берилет.

10.	“Улуттук банк билдирет” телерубрикасы	күн сайын (дем алыш күндөрүнөн тышкары)	Валюталардын расмий курстары жана өлчөнгөн алтын куймалардын баалары тууралуу интерактивдүү инфографикадан турган маалымат берилет.	“Ала-Тоо 24” жана УТРК телеканалдарында кыргыз жана орус тилдеринде көрсөтүлөт.
11.	Улуттук банктын расмий интернет-сайты	айкын убакыт ыргагында жаңыртылып турат	Улуттук банктын интернет-мейкиндигиндеги расмий өкүлчүлүгү болуп саналат	Маалымат кыргыз, орус жана англис тилдеринде www.nbkr.kg дареги боюнча жайгаштырылат.
12.	Финансылык сабаттуулук боюнча Улуттук банктын интернет-сайты	Айкын убакыт ыргагында жаңыртылып турат	Калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатууда көмөк көрсөтүүгө багытталган, макалалар, аудио жана видео роликтер түрүндө финансылык сабаттуулук боюнча окуу жана түшүндүрмө берүүчү материалдарды, ошондой эле башка инструменттерди камтыган маалыматтык интернет-ресурс болуп саналат.	Маалымат www.finsabat.kg дареги боюнча кыргыз жана орус тилдеринде жайгаштырылат.
13.	Нумизматикалык баалуулуктарды сатуу боюнча numizmat.nbkr.kg веб-сайты	Зарылчылыгына жараша жаңыртылат (жаңы коллекциялык монеталарды чыгаруу, сатуу үчүн калып калган монеталарды бүтүрүү)	Ички рынокто сатуу үчүн Улуттук банк тарабынан чыгарылган коллекциялык монеталар жөнүндө маалыматты камтыйт.	Маалымат www.numizmat.nbkr.kg шилтемеси боюнча кыргыз жана орус тилдеринде айкын убакыт ыргагында жайгаштырылат.
14.	Социалдык тармактардагы расмий баракчалар	Айкын убакыт ыргагында жаңыртылып турат	Кабыл алынган чечимдер жөнүндө маалымат, графикалык жана видеоматериалдар, Улуттук банктын расмий интернет-сайтында жайгаштырылган маалыматтарды пайдалануу менен инфографика түрүндөгү маалымат, ошондой эле калктын финансылык сабаттуулугун жогорулатуу боюнча маалымат чагылдырылат.	Маалымат төмөнкү шилтемелер боюнча кыргыз жана орус тилдеринде жайгаштырылат: youtube.com/@NationalBankKR facebook.com/kyrgyzbank1992/ instagram.com/nbkr_kg/ telegram – @NBKR_news youtube.com/@finsabat facebook.com/finsabat.kg/ instagram.com/finsabat/

Кыргыз Республикасынын
Улуттук банкынын
2025-жыл үчүн отчётуна карата
5-тиркеме

Кыскартылган сөздөрдүн тизмеси

ААК	ачык акционердик коому
АКУ	атайын карыз алышуу укугу (Special Drawing Rights)
АКШ	Америка Кошмо Штаттары
АФКУ	адистештирилген финансы-кредит уюму
БАЭ	Бириккен Араб Эмираттары
ББСВ	Борбордук банктардын санарип валютасы
БПБ	Банктар аралык процессинг борбору
БФКУ	банк эмес финансы-кредит уюму
БАФКУ	банк эмес адистештирилген финансы-кредит уюму
ГСРРВ	Айкын убакыт ыргагында эсептешүүлөрдүн grosстук системасы
ЕАЭБ	Евразия экономикалык бирлиги
ЖАК	жабык акционердик коому
ЖМК	жалпыга маалымдоо каражаттары
ЖОЖ	жогорку окуу жайлары
ЖЧК	жоопкерчилиги чектелген коом
ЖЧШ	жоопкерчилиги чектелген шериктештик
ИДӨ	ички дүң өнүм
ИИМ	Ички иштер министрлиги
КБИ	керектөө баа индекси
КР УСК	Кыргыз Республикасынын Улуттук статистика комитети
КС	кредиттик союз
КЭР	Кытай Эл Республикасы
УТРК	Улуттук телерадиоберүү корпорациясы
МБК	мамлекеттик баалуу кагаздар
МКА	микрокредиттик агенттик
МКВ	мамлекеттик казына вексели
МКК	микрокредиттик компания
МКО	мамлекеттик казына облигациясы
МФК	микрофинансылык компания
МКТ	милдеттүүккамдык талап
МФУ	микрофинансылык уюм
ОБСЕ (OSCE)	Европадагы коопсуздук жана кызматташтык уюму (Organization for Security and Co-operation in Europe)
СПК	Пакеттик клиринг системасы
ПФПД/ЛПД	кылмыштык ишти каржылоого жана кылмыштуу кирешелерди легалдаштырууга (адалдоого) каршы аракеттенүү

ПРО	мезгил-мезгили менен берилүүчү регулятивдик отчёт
РБО	мезгил-мезгили менен берилүүчү банктык отчёт
РППУ	потенциалдуу жоготуулардын жана чыгым тартуулардын ордун жабууга каралган резерв
ТЖСКК	турак жай-сактык кредиттик компания
Улуттук банк	Кыргыз Республикасынын Улуттук банкы
ТМУ	Түрк мамлекеттер уюму
ФКУ	финансы-кредит уюму
ФОБ	экспорттоочу өлкөнүн чек арасындагы баа (free on board)
ШКУ	Шанхай Кызматташтык Уюму
ЭВФ (IMF)	Эл аралык валюта фонду (International Monetary Fund)
ЮЖБ	юридикалык жактар бирикмеси
API	прикладдык программалоо интерфейси (Application programming interface), программалык колдонмолорду түзүү үчүн процедуралардын, протоколдордун жана куралдардын жыйындысы
BIR	Бишкек банктар аралык чени (Bishkek Interbank Rate)
CAP	сертификатталган бухгалтер-практик (Certified Accounting Practitioner)
ССАМТАС	Кавказ, Борбордук Азия жана Монголия үчүн мүмкүнчүлүктөрдү өркүндөтүү боюнча регионалдык борбор (The Caucasus, Central Asia, and Mongolia Regional Capacity Development Center (ССАМТАС))
CIA	дипломдуу ички аудитор (Certified Internal Auditor)
CIPA	сертификатталган эл аралык кесипкөй бухгалтер (Certified International Professional Accountant)
ESG	айлана-чөйрөнү коргоого, жагымдуу социалдык шарттарды түзүүгө, кызматкерлерге ак ниет мамиле жасоого жана талаптагыдай корпоративдик башкарууга негизделген иш принциптери (Environmental, Social, Governance principles)
IFC	Эл аралык финансы корпорациясы (International Finance Corporation)
JICA	Япониянын эл аралык кызматташтык агенттиги (Japan International Cooperation Agency)
JDS	Адам ресурстарын өнүктүрүү долбоору боюнча стипендия (The Project for Human Resource Development Scholarship)
JISPA	Азия үчүн Япониянын жана ЭВФтин стипендиялык программасы (Japan-IMF Scholarship Program for Asia)
KOICA	Кореянын эл аралык кызматташтык агенттиги (Korea International Cooperation Agency Kyrgyz Republic Office)
MMDF	Акча рыногунун диагностикалык алкагы (Money Market Diagnostic Framework)
P2P	Бир жеке жактан экинчисине акча которуу (Person-to-Person)
ROA	активдердин кирешелүүлүк коэффициенти (Return on Assets)
ROE	капиталдын кирешелүүлүк коэффициенти (Return on Equity)
SECO	Экономикалык маселелер боюнча Швейцариянын мамлекеттик катчылыгы (State Secretariat for Economic Affairs)
POS-терминал	соода жана тейлөө ишканаларында товарлар/кызмат көрсөтүүлөр үчүн карта менен төлөм жүргүзүү үчүн жабдуу (point of sale)
QR-код	тез жооп алуу коду, штрихкод (quick response code)